ΑΠΙΚΟ

Λογοτεχνία
Τέχνη
Εκπαίδευση

Η ΠΟΛΙΣ

Περιεχόμενα

6ο ΤΕΥΧΟΣ

1 — ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΣΥΝΤΑΞΗΣ
2 — ΕΛΕΝΗ ΝΕΣΤΟΡΑ
5 — ΝΙΚΟΣ ΜΕΝΤΖΙΝΗΣ
6 — ΑΔΑΛΟΓΛΟΥ ΚΟΥΛΑ
8 — ΑΜΑΝΑΚΗΣ ΝΙΚ. ΣΤΑΥΡΟΣ
10 — ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ Σ. ΣΠΥΡΟΣ
11 — ΔΑΜΟΥΛΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ
12 — ΔΕΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΓΙΩΡΓΟΣ
13 — ΚΑΚΑΤΣΑΚΗΣ ΒΑΓΓΕΛΗΣ
14 — ΚΙΤΣΟΥ-ΜΑΓΑΡΑΚΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ
15 — Γ.Δ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ
16 — ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ ΧΑΡΟΥΛΑ
19 — ΣΤΑΘΟΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΟΣ
22 — ΖΟΡΜΠΑ ΙΩΑΝΝΑ
24 — ΠΟΛΥ ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗ
27 — ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΑΚΗΣ Ι. ΚΩΣΤΑΣ
28 — ΤΟΥΜΑΝΙΔΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ
30 — ΣΤΑΜΠΟΛΙΑΔΗΣ ΦΟΙΒΟΣ
32 — ΠΟΛΕΝΑΚΗΣ ΣΤΑΜΑΤΗΣ
34 — ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΑΚΗ ΕΥΗ
36 — ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ Χ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
37 — ΔΑΒΟΥΡΛΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ
38 — ΛΕΥΘΕΡΙΩΤΟΥ ΞΑΝΘΙΠΠΗ
39 — ΜΠΟΥΧΛΗ ΜΑΡΙΑ
40 — ΚΟΥΤΣΟΥΜΠΕΛΗ ΧΛΟΗ
41 — ΜΑΡΙΑ ΣΚΑΝΤΖΟΥΡΑΚΗ
42 — ΜΑΡΑΓΚΟΥΔΑΚΗ ΕΜ. ΜΑΡΙΑ
44 — ΠΑΝΟΥΤΣΟΥ ΜΑΡΙΑ
47 — ΚΟΥΤΑΛΑ ΑΘΑΝΑΣΙΑ
50 — ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
52 — ΠΕΣΤΡΟΒΑ ΜΑΙΡΗ
53 — ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Λ. ΓΙΩΡΓΟΣ
54 — ΤΑΣΟΣ Σ. ΜΑΝΤΖΙΟΣ
55 — ΜΑΥΡΟΥΔΗ ΜΑΡΙΑ
56 — ΜΩΥΣΙΑΔΟΥ ΕΛΕΝΗ
57 — ΣΚΟΥΝΑΚΗ ΙΩΑΝΝΑ - ΡΟΔΑΝΘΗ
60 — ΠΑΠΑΗΛΙΟΥ ΟΛΒΙΑ
62 — ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΣΑΚΑΛΗΣ
63 — Χ. Π. ΣΟΦΙΑΣ
65 — ΒΑΤΑΝΤΖΗ ΛΙΝΑ
66 — ΣΑΝΟΥΔΑΚΗΣ ΑΝΤΩΝΗΣ - ΣΑΝΟΥΔΟΣ
69 — ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑΚΗ ΧΡΥΣΑ
71 — Αφιέρωμα Η πόλη
90 — ΔΗΜΟΥ ΕΥΣΤΑΘΙΑ
92 — ΔΡΑΚΑΚΗ ΜΑΡΙΑ
95 — Πώς έσκασε τ' αβγό του Κωστή Χιωτέλη
103 — ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
104 — ΦΙΛΟΣ ΒΑΓΓΕΛΗΣ
107 — ΘΩΜΑ ΕΛΕΝΗ
110 — ΚΑΝΑΚΗ-ΑΞΟΥΓΚΑ ΚΑΤΕΡΙΝΑ
113 — ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ
114 — ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΦΙΛΑΡΕΤΗ
115 — ΕΛΕΝΑ ΤΟΥΜΑΖΗ - ΡΕΜΠΕΛΙΝΑ
116 — ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΤ (ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΤΩΝΙΔΟΥ)
117 — ΠΑΜΠΟΣ ΒΟΣΚΑΡΙΔΗΣ
118 — ΜΑΙΡΗ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ
119 — ΑΝΤΡΕΑΣ ΤΙΜΟΘΕΟΥ
122 — ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ
123 — ΚΑΡΑΦΩΤΙΑΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
124 — ΛΑΓΟΥΔΙΑΝΑΚΗΣ ΚΩΣΤΗΣ
126 — ΒΟΥΖΙΟΥ ΕΦΗ
127 — ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΣΠΙΝΘΑΚΗ
129 — ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΤΗΣ ΜΑΡΙΑ ΣΚΑΝΤΖΟΥΡΑΚΗ
134 — ΣΤΗΛΗ ΑΝΑΛΟΓΙΟ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΜΕΝΤΖΙΝΗ
136 — ΝΗΟΛΟΓΙΟ

Περιοδικό Απίκο

Εκδίδεται από συντακτική ομάδα υπό την αιγίδα του Συλλόγου Εκπαιδευτικών Ηρακλείου «Δ. Θεοτοκόπουλος»

ΔΟΜΗΝΙΚΟΣ ΘΕΟΤΟΚΟΠΟΥΛΟΣ

Υπεύθυνος για το Νόμο:
Γιώργος Μακράκης Πρόεδρος Δ.Σ. «Δ. Θεοτοκόπουλος»
Συντακτική Ομάδα:
Διονύσης Αναγνωστόπουλος
Νίκος Μεντζίνης
Ελένη Νέστορα
Μαρία Σκαντζουράκη

Επισκεφτείτε το Blog:
https://apicomag.blogspot.com

Η νέα ιστοσελίδα μας:
www.apikomagazine.gr

Κείμενα και ιδέες στο **ΝΕΟ** mail:
apikoperiodiko@outlook.com.gr

Σχεδίαση-Εκτύπωση:
Γραφικές Τέχνες **Little Stone Χάρης Πετράκης** 2810.223678

Το ΑΠΙΚΟ **δεν λογοκρίνει.**
Τα κείμενα που δημοσιεύονται **εκφράζουν τους συντάκτες τους** και όχι υποχρεωτικά τη σύνταξη του περιοδικού.

Σημείωμα Σύνταξης

Σ' αυτή την πόλη
κατοικούν από χρόνια οι ποιητές. Βαδίζουν άηχα
με σταυρωμένα χέρια,
θυμούνται αόριστα, λησμονημένα γεγονότα, λέξεις,
τοπία,
ετούτοι οι παρηγορητές του κόσμου, οι πάντα
απαρηγόρητοι, κυνηγημένοι
απ' τα σκυλιά, τους ανθρώπους, τους σκόρους, τα ποντίκια,
τ' αστέρια,
κυνηγημένοι κι απ' τις ίδιες τους τις ειπωμένες ή ανείπωτες
λέξεις.
ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ "Η ΑΛΛΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ"

Η Πόλις

Ο χώρος και χρόνος υποδεικνύουν στη γραφή, αλλά και σε άλλες τέχνες, το θέμα ή προσδιορίζονται κι αλλάζουν μορφή και παρουσία. Ο χώρος λοιπόν, το σκηνικό της πόλης ανεξάντλητο και πολύπτυχο. Η πόλη είναι το σημείο εκκίνησης για την ανακάλυψη, την περιγραφή και την εκμετάλλευση άλλων υλικών ή αισθητικών περιοχών. Τη δύση π.χ. παρότι την απολάμβανε επί αιώνες ο αγρότης σε όλο της το μεγαλείο, δεν την ύμνησε αυτός, αλλά κάποιος αστός-επισκέπτης, παρότι οι όμοιοί του, με την επιθετική αρχιτεκτονική τους, στρέφονται ενάντια σε τούτη τη φύση, δημιουργώντας πόλεις.

Ο Ίταλο Καλβίνο, το είχε πει: «Από μια πόλη δεν απολαμβάνεις τα εφτά ή τα τριανταεφτά θαύματα, αλλά την απάντηση που δίνει σε κάποιο ερώτημά σου». Από μια άποψη, η σχέση με μια πόλη δεν εδράζεται (μόνο) στο θαυμασμό για το παρελθόν ή το παρόν της μέσα από τα αντίστοιχα τεκμήριά τους αλλά περισσότερο στη μεταβαλλόμενη, και προσωπική κάθε φορά, δυνατότητα της πόλης να θέτει, και, ταυτόχρονα, να απαντά σε διαφορετικής φύσης ερωτήματα: προσωπικά, επιστημονικά, καλλιτεχνικά.

Η πόλη αποτελεί μια μνημοδόχο εμπειρία για αυτόν που την έζησε για λίγο ή για πολύ. Συμπεριφέρεται απρόβλεπτα. "Λειτουργεί", αφού κάθε πόλη είναι ένας σπαρταριστός οργανισμός με συμπεριφορές, ιδιοτροπίες και υπερβολές, οι οποίες κεντρίζουν τον/την συγγραφέα, τον/την καλλιτέχνη/ιδα και αντιδρά ανάλογα. Αναζητά τις υποδόριες εκείνες διαδικασίες με τις οποίες συγκροτείται μια πόλη ως πλέγμα διαφορετικών νοημάτων, υποκειμενικών ή συλλογικών, πολιτικών ή πολιτισμικών, σωματικών, διανοητικών ή ψυχικών, δηλαδή τις διαδικασίες με τις οποίες η πόλη συγκροτείται ως «κείμενο», ως «έργο» όπου το υπαρκτό συναντάται και διαπραγματεύεται με το μυθικό, το ορατό με το αόρατο, το υλικό με το άυλο, η πραγματική με τη λογοτεχνική, εικαστική ή άλλης μορφής πόλη.

Μέσα στα κείμενα που φιλοξενούμε στο τεύχος αυτό, θα ανακαλύψει κάθε αναγνώστης, πολλές πόλεις-ορόσημα. Συμβολισμούς της ανθρώπινης ύπαρξης, των αντιφάσεων, των διλημμάτων και των παράδοξών της:

την *πόλη-μήτρα*, φυλακή και συγχρόνως τόπο γέννησης νέων πραγμάτων,

την *πόλη-λαβύρινθο* των διακρίσεων, των κρυφών διαδρομών,

την πόλη-*μάνα* που τυλίγει ασφυκτικά τους ανθρώπους , «προστατεύοντάς» τους από το ξένο, το «άλλο» ,

την *έμφυλη πόλη* όπου διακρίνεται η ανδρική από τη γυναικεία επικράτεια,

την *έκκεντρη πόλη* του περιθωρίου, ,

την *πόλη των γκέτο*, των θρησκευτικών, αλλά και ιδεολογικών συνόρων, που ενώνουν ή χωρίζουν τους ανθρώπους.

Έχει ειπωθεί, ότι η ταυτότητά μας και η αντίληψη για τον εαυτό μας επηρεάζεται, καθορίζεται και δημιουργείται εν τέλει, από το χώρο στον οποίο ζούμε. Σε κάθε πόλη που θα «επισκεφτείτε» μέσα από τις σελίδες μας, ευχόμαστε στο τέλος, να ανακαλύψετε τη δική σας γενέθλια ή αγαπημένη πόλη.

ΚΟΥΡΤΑΛΩΝΤΑΣ ΤΙΣ ΛΕΞΕΙΣ ΞΗΜΕΡΩΝΕΙ

Γράφει, επιμελείται η Ελένη Νέστορα

Ανα...ΠΟΛΗ...ση

Τη βλέπει ν' απλώνει τα πόδια της στη θάλασσα. Να βρέχει τις πατούσες της αμέριμνη. Τρύπια τα λουστρίνια της κάθε νύχτα να λάμπουν παρατημένα στα λιγοστά βότσαλα της ακτής, πλάι στα μπεντένια. Το κορμί της λιποθυμισμένο απ' το ξενύχτι να ξαπλώνει νωχελικά προς τον νοτιά, αφημένο να το διασχίζουν οι άναρχες ευθείες των δρόμων, να το τεμαχίζουν σε παράταιρα πολύγωνα, μπουκιές θαρρείς να θρέψουν τον ξεχασμένο γίγαντα κι ένας πεταλοειδής να της κυκλώνει ασφυχτικά τη μέση σαν κορίτσι που το τιμώρησε ο πατέρας του για την ακόλαστη ζωή του, που ήθελε, λέει, να το φέρει στον ίσιο δρόμο ξαφνικά.

Εδώ της έλαχε να ζει, στην πόλη τούτη, σημαδεμένη από έναν έρωτα. Να μεγαλώνει κοιτώντας στον καθρέφτη των νερών της τις πρώτες ρυτίδες, να μετρά τις ανάσες της με τον ρυθμό του ανέμου, να μοιράζεται τους πόνους φυτεύοντας χνάρια της στα καλντερίμια της παλιάς πόλης και τις χαρές της σμίγοντας με τα γέλια των ανθρώπων της. Να τη βλέπει ν' αλλάζει, να μεταμορφώνεται, να ενηλικιώνεται κι αυτή κι όμως νεότερη να μοιάζει κάθε φορά. Έτσι δέθηκε μαζί της. Σαν κορίτσι που βρήκε μια μάνα ανέλπιστα, σαν βέλος που έριξε ο φτερωτός θεός κόντρα στον ήλιο σημαδεύοντας και την πέτυχε, σαν βάρκα που 'λυσε τα σχοινιά με μια προσευχή για πανί.

Η μέρα σηκώνεται ξανά κι η πόλη ξυπνά. Αστράφτουν τα πολύτιμα βραχιόλια της, δώρα δικών της, μα και ξένων, που τη σημάδεψαν στους αιώνες. Καυχιέται στον καθρέφτη της μπροστά πως την ποθήσανε πολλοί, την κυνηγήσανε, την κατακτήσανε μα εκείνη αγέρωχη στέκει κατάντικρυ στο πέλαγος και διαλαλεί τη λευτεριά της. Ζει βιαστικά, σαν να την σπρώχνει ο άνεμος να φύγει για ταξίδι μα, σαν η νύχτα πέφτει, μερώνει τότε το θεριό που τρώει τα σωθικά της, αρχίζουνε οι κοντυλιές κι αυτή ανασηκώνεται στις μύτες των ποδιών κι αλαφροπάτητη χορεύει ως το πρωί.

Κλέβει κι εκείνη ένα βήμα τη φορά και… πού θα πάει! Θ' αξιωθεί θαρρεί κι αυτή μαζί της κάποτε έναν ολόκληρο χορό.

Ηράκλειο 27/6/2020

ΜΙΚΡΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ
για την πόλη

Αθήνα

Ώρα γλυκιά. Ξαπλώνει ωραία δομένη
η Αθήνα στον Απρίλη σαν εταίρα.
Είναι ηδονές τα μύρα στον αιθέρα,
και τίποτε η ψυχή πια δεν προσμένει.
Στα σπίτια σκύβει απάνω και βαραίνει
το ασήμι του βλεφάρου της η εσπέρα.
Βασίλισσα η Ακρόπολη εκεί πέρα
πορφύρα έχει τη δύση φορεμένη.
Φιλί φωτός και σκάει το πρωταστέρι.
Στον Ιλισσό ερωτεύεται τ' αγέρι
ροδονυφούλες δάφνες που ριγούνε.
Ώρα γλυκιά χαράς και αγάπης, όντας
πουλάκια το ένα τ' άλλο κυνηγούνε
τ' Ολύμπιου Δία μια στήλη αεροχτυπώντας...

Κ.Γ. Καρυωτάκης, *Άπαντα τα Ευρισκόμενα,*
τόμ. Α΄, Νεφέλη, Αθήνα 1965

Μητρόπολη Της Μνήμης, Της Ψυχής

πόσοι και πόσοι αγάπησαν
και χάθηκαν σ' αυτή την πόλη
κι άφησαν ένα φως παράξενο
σαν απ' τα μάτια τους θαμπό
σε ρημαγμένες πέτρες
παιδιά της προσφυγιάς στα καλντερίμια της
με τον απέραντο καημό της μνήμης
στους λόφους και τις φτωχογειτονιές
γύρω απ' τον κόλπο
λάμπουν εκστατικά τα ερείπια από τότε
ένα παράξενο ψηφιδωτό της ιστορίας
κάστρα και μαυρισμένα ξύλα
αόρατα τζαμιά, συναγωγές,
αψίδες, μακεδονικά κτερίσματα,
τάφοι και εκκλησιές βυζαντινές μέσα στο χώμα
φαντάσματα που ψιθυρίζουν μυστικά
απ' την αρχή του χρόνου
εδώ το σούρουπο ανατέλλουν οι ψυχές
κόκκινος ήλιος, σύννεφα
που παιχνιδίζουν με τον άνεμο στον ουρανό
στο άπειρο που ονειρεύονται και ταξιδεύουν.

Τόλης Νικηφόρου, ανέκδοτο,
πηγή: pause-artmag.gr

ΧΑΛΚΙΔΑ

Νάν' σπασμένοι οι δρόμοι, να φυσάει ο νότος
κι εγώ καταμονάχος και να λέω: τι πόλη!
να μην ξέρω αν είμαι –μέσα στην ασβόλη–
ένας λυπημένος πιερότος!
Φύσαε -είπα- ο νότος κι έλεγα: Η Χαλκίδα,
ω Χαλκίδα -πόλη (έλεγα) και φέτος
ήμουν -στ' όνειρό μου είδα- Περικλέτος,
πάλι Περικλέτος ήμουν -είδα…
Έτσι έλεγα! Ήσαν μάταιοι μου οι κόποι
πάν' σε ξύλο κούφιο, πρόστυχο, ανάρια,
ως θερία, ως δέντρα -αναγλυμένοι- ως ψάρια
τα όνειρά μου (μούμιες) κι οι ανθρώποι.
Τώρα; Πόλη, τρέμω τα γητέματά σου
κι είμαι ακόμα ωραίος σαν το Μάη μήνα,
κρίμα, λέω, θλιμμένη νάσαι κολομπίνα
και να κλαίω εγώ στα γόνατά σου.
……
Έτσι νάν' σπασμένοι, να φυσά απ' το νότο
και με πίλο κλόουν να γελάς, Χαλκίδα:
Αχ, νεκρόν στο χώμα -να φωνάζεις- είδα
έναν μου ακόμη πιερότο! . . .

Γιάννης Σκαρίμπας, *Άπαντες στίχοι* 1936-1970, Νεφέλη 2016

Η ΠΟΛΗ

Η πόλη δεν κοιμάται τις νύχτες
κουλουριασμένο φίδι και λουφάζει
όλα τ' ακούει, όλα τα μετράει
και λογαριάζει κέρδη και ζημίες
η πόλη δεν κοιμάται τις νύχτες·
καμιά φορά αναστενάζει.

Α. Τσακνιά, *Το μπαλκόνι*, Νεφέλη

Επέκταση Σχεδίου Πόλεως

Σε πόλεις αχανείς πολυώροφων κτιρίων
φαράγγι κάθε οδός κι οι ουρανοξύστες όρη.
Στις φωτεινές επιγραφές ζει του άστεως ο Ωρίων,
σε κόρνες εποχούμενων κοφτής κραυγής το δόρυ.
Σε πόλεις ακατάβλητες δεν μένει η σχόλη σου άθικτη
απ' την αρπάγη των ωρών. Ποτέ η δουλειά δεν παύει.
Τατουάζ στο στήθος γκρίζων τοίχων τα γκράφιτι,
μα στων πλατειών τα ξέφωτα σπίθα πια δεν ανάβει.
Σε πόλεις άπιαστες, που δεν υπάρχουν
παρά σε οθόνης το τερέν (παίζεις για να χάσεις),
άλλοι χτίζουν σ' ετοιμόρροπους βράχους,
άλλοι μ' ένα άλμα στο κενό ψάχνουν οάσεις.
Στην πόλη ο χρόνος μέρα νύχτα ξύπνιος μένει.
Αγρύπνια η πόλη. Φωταγωγημένη.

Χάρης Ψαρράς, ανέκδοτο,
πηγή: bookpress.gr

Η ΠΟΛΗ...

Νίκος Μεντζίνης

Όλες οι πόλεις, κρύβουν στην κοιλιά τους λίγη στάχτη. Άλλες από παλιά σπιτικά, άλλες από σχέσεις, άλλες από ζωές καμένες στη φλόγα της ζωής.

Η πόλη μας, γιομίζει το στόμα μου χώμα και σκόνη. Παρότι με καρφώνει στο χώμα καθημερινά, με την αυθάδεια της ασχήμιας και της απαξίωσης αγαπημένων πραγμάτων, την αγαπώ. Όπως μια γυναίκα, απελπισμένα. Που ξέρεις ότι τη χάνεις κι όμως παλεύεις γι` αυτήν με μια απελπισία θανάτου.
Πώς να ξεχάσει κανείς την τυραννία της τυφλής της αγάπης; Τις βαριές και μακριές σιωπές της, τις βασανιστικές απουσίες της; Όταν περπατώ στους δρόμους της, γδέρνω τα δάχτυλά μου πάνω στην αιωνόβια πέτρα των τειχών της, που αντιστέκονται στον χρόνο, έστω κι αν σε μερικά μέρη σκύβουν, αποσταμένα και ξεδοντιασμένα. Δεν προστατεύουν πια την πόλη τούτα τα τείχη, αλλά τις αναμνήσεις να μην δραπετεύσουν.

Μάνα αστεφάνωτη η πόλη. Κόρη έγκλειστη κι όμως άπιστη, γυναίκα Μήδεια, που σκοτώνει τα παιδιά της, κορμί αυλακωμένο από τα χρόνια της παρουσίας της στη γη και τα βάσανα, βλέμμα που μεταθέτει το αίνιγμα στο αύριο, χέρι ανοιχτό, απλωμένο πάνω από τα κοιμισμένα σπίτια. Την αγαπώ και με συντρίβει, τούτο το συναίσθημα, που με κάνει έρμαιο στα χέρια της.

Η πόλη!! Και οι κάτοικοί της, που την μοιραζόμαστε. Ζούμε μέσα της σαν σε κορμί θηλυκό και φιλόξενο. Όμως χαράσσουμε καθημερινά λίγο από το δέρμα της. Αφήνουμε πάνω της σημάδια, άλλοτε γλυκά και αγαπημένα κι άλλοτε σαν άγριοι βιαστές σημάδια βαθιά κι επώδυνα. Μεγάλη η ανάγκη μας να αφήσουμε τα χνάρια μας πάνω της. Μια στιγμή αιωνιότητας να πάρουμε απ` αυτήν. Να μοιραστούμε τη μοίρα της και να ζήσουμε στο μέλλον της. Και παλεύουμε και ζούμε. Δρόμοι παράλληλοι που μόνο κάποιες στιγμές ενώνονται και δημιουργούν εντάσεις κι όνειρα και ζωή. Και μετά χωρίζουν και χαράσσουν νέες πορείες και ονειρεύονται κάποιες άλλες συναντήσεις.

Αδαλόγλου Κούλα

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Η Κούλα Αδαλόγλου γεννήθηκε στη Βέροια. Σπούδασε φιλολογία στο Α.Π.Θ. Πήρε μεταπτυχιακό στην Εφαρμοσμένη Γλωσσολογία από το Παν/μιο του Εδιμβούργου και διδακτορικό δίπλωμα από το Α.Π.Θ. Υπήρξε Σχολ. Σύμβουλος Φιλολόγων και διευ/ντρια του Καλλιτεχνικού Γυμν. Αμπελοκήπων Θες/νίκης. Αποτελεί μέλος της συγγραφικής ομάδας των βιβλίων Έκφραση /Έκθεση, για τη γλωσσική διδασκαλία στο Λύκειο καθώς και της ομάδας φιλολόγων «Δημιουργική έκφραση», η οποία δημιούργησε το ψηφιακό έργο «Πολύτροπη Γλώσσα», για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας. Είναι μέλος της Εταιρείας Συγγραφέων, της Εταιρείας Λογοτεχνών Θες/νίκης καθώς και του Κύκλου Ποιητών. Εξέδωσε οχτώ ποιητικές συλλογές, τελευταία η: Γιατί το μέλλον μια μικρή κουκίδα, εκδ. Σαιξπηρικόν, 2018. Μία συλλογή διηγημάτων: Βγήκε ένας ήλιος χλωμός, εκδ. Ταξιδευτής, 2012. Επίσης, τη μελέτη Η γραπτή έκφραση των μαθητών. Προτάσεις για την αξιολόγηση και τη βελτίωσή της, εκδ. Κέδρος 2007.

με τον σκύλο

Η ευειδής μητέρα
βάζει το καπέλο στο κεφάλι της μικρής της.
Τις χαζεύω, όμορφες φιγούρες,
να μακραίνουν στο βάθος της πλατείας.

Κουράστηκα πια να μπλέκεσαι στα πόδια μου
να τα γλείφεις υποκριτικά
ή να τραβάς δαγκωνιές γενναίες.
Είτε με αποκοιμίζεις είτε με πονάς
δεν πάει άλλο.
Με το σφουγγάρι θα σε σβήσω
να μείνει μόνο λεπτή σκόνη
που τη ρουφάει το σουίφερ ή το ηλεκτρικό σκουπάκι.

Αγοράζω ένα καπέλο από το μαγαζάκι της γωνίας
γαλάζιο με εμπριμέ κορδέλα
βγαίνω καμαρωτή στον δρόμο
«έλα, φιλαράκο», λέω σ' έναν αδέσποτο
που ξέρω ότι μ' αγαπάει
και τον περνάω απέναντι στην Εγνατία.

με τα καφέ που αλλάζουν ερήμην μας

Την έβλεπαν επανειλημμένα
να στέκεται και να κοιτάζει
εκεί που όλα είχαν γίνει αυτό που δεν ήθελε.

Κι ύστερα, πώς να ξανακαθίσει στην άλλη γωνιά
χωρίς να έχει απέναντι
την επιβλητική του σιλουέτα;

Τα καφέ μεταμορφώνονται
ή χάνονται ερήμην μας
απαλό το χιόνι σκεπάζει τις λέξεις.

Μένουν κάποιες παλιές φωτογραφίες
και μνήμες,
να μας βγάζουν περιπαικτικά τη γλώσσα.

όταν έβγαλα βόλτα τον φόβο μου

Τελικά, αυτό που σούρουπο είχα διακρίνει στην
Πλατεία
δεν ήταν γκιώνης, κουκουβάγια ήταν.
Την ξαναείδα το βράδυ,
όταν έβγαλα βόλτα τον φόβο μου,
κουκουλωμένη σώμα και κεφάλι
τα πολυεστιακά μου γυαλιά σε εγρήγορση.
Σε χαμηλό κλαδί στο πεύκο της γωνίας
απέστρεψε τα μάτια της, περιφρονητικά.
Ουρλιαχτό σκύλου στο βάθος.

Το πρωί βγήκα στο μπαλκόνι.
Η ερημιά τρομαχτικότερη με φως ημέρας.
Φτερά πουλιών και κάτι
περίεργοι λεκέδες στο οδόστρωμα.
Οσμή σήψης.
Έκλεισα την μπαλκονόπορτα.
Αφοσιώθηκα σε μια άσκηση ισορροπίας.
Ένα κοτσύφι μού χτύπησε το τζάμι
του 'βαλα ψιχουλάκια να τσιμπήσει
κούρνιασε αλλά δεν μεταλλάχτηκε
σε μάγο ή τζίνι τρομερό
που θα με γλίτωναν απ' την ολόσωμη πικράδα.
Έστω, κοτσύφι. Κι ίσως ν' αντέξω αυτή
την πετρωμένη άνοιξη.

ΑΜΑΝΑΚΗΣ ΝΙΚ. ΣΤΑΥΡΟΣ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΚΑΙ ΑΘΗΝΑΣ ΓΩΝΙΑ

Βγήκα στις έξι και τριάντα τρία πρώτα λεπτά μετά μεσημβρίας από την οδό Σοφοκλέους στην οδό Αθηνάς εκείνο το απόγευμα τ' Απρίλη. «Έχω ακόμη λίγη ώρα», αναφώνησα και αμέσως έστριψα αριστερά για το Μοναστηράκι. Πόσες φορές δεν βρέθηκα σε αυτό το σημείο με την ίδια ακριβώς σκέψη. Κατάλαβα ότι έφτασα στην πλατεία από τον καστανά που απ' τα δώδεκά μου τον θυμάμαι στο ίδιο σημείο, εδώ και είκοσι χρόνια, να διαλαλεί τα ζεματιστά κάστανα. Μα, εγώ δεν ήθελα τίποτα άλλο παρά να βρεθώ στην Πλάκα και να φουμάρω ένα ακόμη τσιγάρο απ' αυτά που είχα αγοράσει προχθές και βρήκα τυχαία στην τσέπη του παλτού μου λίγο πριν μπω στην Αθηνάς. Κάστανα έπαψα να αγοράζω από την τελευταία φορά που ήρθα εδώ με τον παππού το πενήντα έξι, στα τελευταία του γενέθλια.

Σαν φάρος ήταν για μένα τα φώτα του οικισμού που είχε το προνόμιο να στέκει εκεί. Σε λίγα λεπτά θα περπατώ στην Πλάκα, που τόσοι έκαναν τους λογοτεχνικούς περιπάτους τους εδώ. Η κούκλα από «κερί» του Χρηστομάνου εδώ πλάστηκε», η Αγγελικούλα της Νάκου εδώ βρισκόταν πριν ο αδερφός της τα κάψει όλα. «Κράμα τι ηδυπαθές» που γράφει και ο Παπαδιαμάντης. Ν' άκουγα την ίδια κιθάρα που άκουσε και εκείνος! Να μύριζα το άρωμα από τα ίδια άνθη που μύρισε! Μα, στάσου! Αν θέλω να πιστεύω ότι όλα αυτά είναι τα ίδια, τότε δεν μένει παρά να το σκεφτώ και έγινε. Για μένα τουλάχιστον έτσι θα 'χει το πράγμα!

Μπήκα στα στενά και μέσα στα καφενεία με τα αχνιστά τζάμια έβλεπα τις φιγούρες των ανδρών να στέκουν εκεί. Σαν να βούλιαζαν όσο τα κοιτούσα, λες και το μονό τζάμι ρουφούσε την ύπαρξή τους και φίλτραρε τις μοναχικές ψυχές τους. Κανένας δεν γελούσε, λες και όλοι ήξεραν τι μας ξημερώνει. Αυτά τα τζάμια, τα θολά, πόσες φορές άχνισαν από τη ζέση του εσωτερικού; Τα πρόσεξε κανείς; Οριοθετεί για άλλον άραγες αυτό το υγρό πέπλο πάνω στο τζάμι σα σύννεφο έτοιμο να προχωρήσει σε πλούσια υιοτοκία την αντίληψή του για τον κόσμο; Μα μια φωνή γυναικεία συνοδευμένη με ένα γέλιο ανδρικό με τράβηξαν απ' το τζάμι και σαν να μου θύμισαν την ψύχρα που μέχρι τώρα είχα ξεχάσει. Άναψα το τσιγάρο αμέσως. Θα κάνω άλλο σα θα φτάσω εκεί που θέλω.

Ένα παιδί σε μία αυλή έπαιζε με ένα κουτάβι. Έκαμα κίνηση να το ρωτήσω πώς το λένε το σκυλί, μα ποιος είμαι εγώ να διακόψω την ευτυχία αυτών των δύο; Δεν είχα το δικαίωμα να κλέψω προσοχή από εκείνη που έδιναν το ένα στο άλλο. Μα μόνο ένα τριαντάφυλλο έκοψα από την ίδια αυλή και αυτό με προσοχή και ιερότητα για το παιχνίδι του παιδιού και του σκυλιού. Αν τους διέκοπτα, καμιά αξία δεν είχε ούτε το κλεμμένο τριαντάφυλλο μα ούτε και η προσπάθειά μου τόση ώρα να περάσω απαρατήρητος. Και ούτε το τριαντάφυλλο θα γυρνούσε στην τριανταφυλλιά, ούτε και εγώ θα ένιωθα καλύτερα.
Λίγο πριν φτάσω στα βραχάκια στάθηκα να μυρίσω το λουλούδι και γύρισα στα δεξιά μου. Τότε είδα την Αθήνα και την Αθηνάς. Ένας τουρίστας με διέκοψε μόνο με το ποδήλατο και την κόρνα –σαν πως δεν είχε χώρο να περάσει ο άθλιος!– μα έκαμα προσπάθεια να γυρίσω το βλέμμα μου στην οπτασία που απλωνόταν μπροστά μου. Και ναι, χάθηκα σε αυτή την οπτασία. Κάθε φορά αυτή η ζάλη της αθηναϊκής θέας. Μα στάσου, όχι οποιασδήποτε αθηναϊκής θέας, μα της θέας που είχε αφετηρία. Της αθηναϊκής θέας που είχε αφετηρία το πιο ψηλό πλακόστρωτο σημείο της Πλάκας.
Έκατσα εκεί μια ώρα. Στο βλέμμα μου ήταν η αφετηρία της οδού Αθηνάς, το Θησείο και στα δεξιά προσπαθούσα να βρω το Σύνταγμα. Τουλάχιστον έβλεπα τον Λυκαβηττό. Σαν χαρτογράφος ένιωθα κάθε φορά! Μια ευτοπία ζωγραφιζόταν μπροστά μου κι εγώ χαιρόμουν όσο το μικρό παιδί που έπαιζε με το κουτάβι. Ύστερα ξεκίνησα για το σπίτι με μια ψυχή αγαλλιασμένη. Και αυτό το ταξίδι θα τέλειωνε με το που έστριβα από την Αθηνάς στη Σοφοκλέους.
Το πρωί που ξύπνησα, η πόλη με υποδέχθηκε με κανόνες φρικώδους δυστοπίας. Πόσο θρασύς να μου χαλάει αυτός και η παρέα του την Αθήνα μου και να την ρίχνουν στο σκοτάδι της αναισθησίας που σε βρίσκει στη «χειρουργική κλίνη»! Μέσα σε αυτά τα επτά χρόνια, μια φορά μονάχα πήγα στην Πλάκα. Μια και μοναδική φορά, μετά από τέσσερα χρόνια από εκείνο το παγερό βράδυ. Μετανιώνω που δεν άνοιξα την πόρτα του καφενείου και με πρόσχημα έναν καφέ ελληνικό να επιβεβαιώσω ή όχι αυτά που το τζάμι μου έδειχνε. Μα περισσότερο απ' όλα, αυτό που ένιωθα ήταν ο φόβος. Ένας φόβος μήπως δεν συναντήσω το παιδί με το σκυλί, την τριανταφυλλιά που μου παρείχε εκείνο το βράδυ την συντροφιά μου σε αυτό το ταξίδι. Όσο κόκκινο και να 'ταν, όσο ωραίο άρωμα και να 'χε, τώρα πλέον δεν θα το χόρταινα. Γιατί δεν ήμουν ελεύθερος. Και όσο δεν πήγαινα στην Πλάκα, κανένα ταξίδι μήτε κινούσε μήτε τέλειωνε στην Σοφοκλέους και Αθηνάς γωνία.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ
Ο Σταύρος Νικ. Αμανάκης είναι φοιτητής στο Τμήμα Φιλολογίας ΑΠΘ, στον τομέα Μεσαιωνικών και Νεοελληνικών Σπουδών.

ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ Σ. ΣΠΥΡΟΣ

«Η ΠΟΛΙΣ»

Οργάνωσα περιπολίες στίχων
να συλλάβω επ' αυτοφώρω
το ασήμαντο στιγμιότυπο
εν τη γενέσει στην σύγχρονη πόλη,
χωρίς ν' απολογηθώ,
για όσα άκουσα για όσα είδα,
για όσα άγγιξα για όσα γεύτηκα
στον ουρανίσκο της διαφυγής μου.

Από νυκτός έως όρθρου
θαμπή ομίχλη στους κουρασμένους λόφους
σκιές δουλεύουν στα γιαπιά το φτιασίδι
με τα απατηλότερα
των ονείρων Της.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Σπύρος Σ. Βουτσινάς είναι χημικός - συνταξιούχος εκπαιδευτικός.
Ζει με την οικογένειά του στον Βόλο. Είναι ποιητής και κριτικός λογοτεχνίας.
Η πρώτη του ποιητική συλλογή που κυκλοφόρησε έχει τον τίτλο «Αυτεπίστροφο».
Άρθρα του και ποιήματα έχουν δημοσιευθεί κατά καιρούς σε εφημερίδες,
λογοτεχνικά περιοδικά και ανθολογίες.

ΔΑΜΟΥΛΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΛΙΑ ΜΕ ΤΑ ΒΟΤΣΑΛΑ

Γέμισε καλόγριες η θάλασσα..
Μικρές μαύρες γυαλιστερές
ξεφεύγουν, γλιστρούν μες στο νερό .

Ήρθαν να προσκυνήσουν τον Ποσειδώνα,
στο μεγάλο, γαλάζιο, απέραντο ναό του,
τη Θάλασσα .

Πάνω της έρχονται να ξεπλύνουν
τον κάματο του χειμώνα οι λουόμενοι,
όμοιοι με τους Ινδούς στον Γάγγη.

Πέρα στον ορίζοντα λούζεται η Ελένη,
σε απόμερο λιμανάκι,
μακριά από τον Μενέλαο και τη Σπάρτη.

Πάνω της γέρνουν τα αρμυρίκια ,
τα πεύκα, οι πικροδάφνες, τα τζιτζίκια.
Παράξενος τούτος ο τόπος,
γλυκύς και σκληρός μαζί,
ο τόπος της Ελένης κι ο τόπος του Ιάσωνα!

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Η Ευαγγελία Ι. Δαμουλή (Φίλια) γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Αθήνα. Σπούδασε Γαλλική Φιλολογία στη Γαλλία, Ελληνική Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και εργάστηκε ως φιλόλογος στη Μέση Εκπ/ση.
Είναι Διδάκτωρ Γενικής και Συγκριτικής Γραμματολογίας του Ιονίου Πανεπιστημίου. Δίδαξε επίσης Νέα Ελληνική Λογοτεχνία και Γαλλική Γλώσσα στο Τμήμα Αρχειονομίας και Βιβλιοθηκονομίας του Ιονίου Πανεπιστημίου.
Έργα της: «Από την Ανάμνηση στην Ιστορία. Περιήγηση στη Γαστούνη και στην Ηλεία (1880-2000)», εκδ. Βιβλιοπανόραμα, «Μεθώντας μ' ένα κρασί αγιονορείτικο», εκδ. Γρηγόρη, Ποιήματά της έχουν δημοσιευτεί στο Εμβόλιμον, Παρέμβαση, Ακτή Κύπρου, Θράκα κλπ.

ΔΕΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΓΙΩΡΓΟΣ

ΩΡΑΙΕΣ ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ

Υπάρχουν και στο άσχημο ωραίες γειτονιές
με χαμηλά τσιμέντα να μην κρύβονται τα πρόσωπα
με μπόλικο γαλάζιο μέχρι εκεί που δεν κοιτάς
να περπατάς στο πλάι μου, ο δρόμος να πλαταίνει
να κρέμονται χαμόγελα στην πόρτα για να μπεις
χωρίς να παίρνει χάπια η χαρά
χωρίς να βγαίνει στα μικρόφωνα η λύπη

υπάρχουν και στο άσχημο ωραίες γειτονιές
εκτός του χάρτη σιωπηλές, σαν τη δική μας.

ΚΑΥΣΩΝΑΣ

Μεσημέρι σαράντα βαθμών
στην πόλη που λιώνει ανάσκελα
τα ψυγεία ζεστάθηκαν
ο αέρας κουράστηκε
η άσφαλτος ίδρωσε
τ' αμάξια φρενάρουν
–ζητείται δροσιά, επειγόντως!–

δεν κάθομαι σπίτι ούτε λεπτό
θα βγω στο μπαλκόνι, και μόνος
θα πετάξω, και δίχως φτερά
θ' ανέβω ψηλά το βουνό
θα βρω τις κρυμμένες πηγές
θα πιω απ' τις πέτρινες κρήνες
θα παίξω κιθάρα στο δάσος
παρέα με σπίνους κι αηδόνια
θ' αράξω στα σύννεφα
να δω το φεγγάρι πού βγαίνει
να δω τι καιρός ετοιμάζεται

μα όλοι με παίρνουν στην πλάκα
μεσημέρι σαράντα βαθμών
στην πόλη που λιώνω ανάσκελα

κανείς δεν πιστεύει πως αύριο βρέχει.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Γιώργος Δελιόπουλος γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια Ημαθίας. Σπούδασε Αρχαιολογία και σήμερα ζει μόνιμα με την οικογένειά του στην Κοζάνη, όπου εργάζεται ως φιλόλογος. Έχει εκδώσει τρεις ποιητικές συλλογές: Μικρός Οδυσσέας (εκδ. Ιωλκός, 2009), Επισκέπτης Άγγελος (εκδ. ΚΔΒΚ, 2015) και Εορδαία Γη (μαζί με τον Χρήστο Τουμανίδη, εκδ. Ρώμη, 2019). Ποιήματά του έχουν βραβευθεί σε διάφορους λογοτεχνικούς διαγωνισμούς, ενώ ποιήματα και δοκίμιά του έχουν δημοσιευθεί σε διάφορα περιοδικά και συλλογικούς τόμους. Από το 2019 είναι σύμβουλος έκδοσης στο λογοτεχνικό περιοδικό Καρυοθραύστις.

ΚΑΚΑΤΣΑΚΗΣ ΒΑΓΓΕΛΗΣ

ΜΠΗΚΑΝ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ

Μπήκαν στην πόλη.
Η αγορά γέμισε μάσκες.
Ο ήλιος μαζεύτηκε
πάνω στην ξεμοναχιασμένη παπαρούνα.
Οι πολλοί κρύφτηκαν στα σπίτια τους
και στόμωσαν με τα μάτια τους τις κλειδαρότρυπες.
Ο φόβος κραυγάζει στους σάπιους μελντεσέδες·
δένεται ο φιόγκος στα μαλλιά των κοριτσιών.
Ουά ο καταλύων τον ναόν!
Η μέρα σπαρταρά
Πνιγμένη απ' τα «γιούχα».

ΜΙΑ ΝΥΧΤΑ

Στα πεζοδρόμια κερνούσαν θάνατο. /
σκιές κακών εμπόρων αλώνιζαν στα μάτια μας. /
Πίσω απ' τις γρίλιες η καρδιά μας /
έπαιζε κρυφτό με το μυαλό μας… /
Στο τέλος / κουβάλησαν τη νύχτα αυτή / στον σκουπιδοτενεκέ.
Την άλλη μέρα άνοιξαν / βιβλίο συγχαρητηρίων / για το παράξενο ποτό /
που είχαν κεράσει, / αναγκαστικά, στα πεζοδρόμια…

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Βαγγέλης Θ. Κακατσάκης γεννήθηκε στο Νίππος Χανίων από γονείς αγρότες το 1948. Είναι απόφοιτος της Μαρασλείου Παιδαγωγικής Ακαδημίας, σπούδασε στην Πάντειο Σχολή (σημερινό Πάντειο Πανεπιστήμιο) και μετεκπαιδεύτηκε στις Επιστήμες της Αγωγής. Εργάστηκε για 3 χρόνια στο Οικοτροφείο Αρρένων Κισάμου, της Μητρόπολης Κισάμου και Σελίνου, ως παιδαγωγός και 36 χρόνια ως δάσκαλος. Έχει ασχοληθεί ενεργά, για μια 20ετία περίπου, με το συνδικαλισμό και συνεχίζει ν' ασχολείται εδώ και 45 χρόνια με τον πολιτισμό και την παράδοση. Είναι συνεργάτης, απ' τα μέσα της 10ετίας του 1970, της εφημερίδας «Χανιώτικα νέα». Εκτός των άλλων δημοσιευμάτων του (ποιήματα, διηγήματα, επιφυλλίδες, χρονογραφήματα, άρθρα, μελέτες κ.λπ.) έχουν κυκλοφορήσει 4 ποιητικές του συλλογές.

ΗΡΑΚΛΕΙΟ, 196...

ΚΙΤΣΟΥ-ΜΑΓΑΡΑΚΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

μνήμη της πόλης μου
χορός
φιδίσιος ευφρόσυνος
σε στήθη προσευχής
«Μεγάλη Μητέρα, επάκουσον…»

κρίνα
λυχνάρια ανάβουν
λαβώνουν τη λάβα του χαμού

χτυποκάρδι της πόλης μου
γρύπα φτεροκόπημα
σε σπείρα
σιωπής

μνήμη της πόλης μου
κάστρο
φύλακας πρωτοστάτης
σπαθίζει σκιές
στου βοριά τα σαλπίσματα

βράχοι ακταιωροί
γητευτές γόων
στην αμφιλύκη των αιώνων

χτυποκάρδι της πόλης μου
λιοντάρια τέσσερα
αντηρίδες
πλάνης

μνήμη της πόλης μου
καλημέρες περιστέρια
μικρές αυλές
των χρησμών και του νόστου
σε δρόμους αζήτητους

ένας Λάκκος
μετρά τον ίσκιο του
μ' έναν λυγμό ρεμπέτικου

χτυποκάρδι της πόλης μου
Μαρτινέγκο
ένας σταυρός
ασκητής

μνήμη της πόλης μου
μια πλατεία
σεργιανά σε ρυθμό πασατέμπου
ένα εμβατήριο υποστέλλει το δείλι

θερινά σινεμά
ξέφωτα ερώτων
στο φέγγος του γιασεμιού

χτυποκάρδι της πόλης μου
πύλες τέσσερις
πυξίδες
οριζόντων

μνήμη της πόλης μου
Βαλιδέ Τζαμί
ένα σιρίτι μπλε στο περβάζι
αχνίζει δροσιά και ζεστό στραγάλι

συννεφιά
τροχασμός του νοτιά
σκουριάζει η βουή της αγοράς

καρδιοχτύπι του Αϊ- Μηνά
η πόλη μου
νυν και αεί

Γ.Δ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

Η ΠΟΛΗ ΠΟΥ ΠΕΘΑΙΝΕΙ

Είχε χάσει πολλά κιλά τα τελευταία χρόνια. Τόσα που κουραζόταν πολύ εύκολα σαν περπατούσε μέσα στην πόλη. Έβγαινε το περισσότερο για μια ώρα και ιδιαίτερα το καλοκαίρι νωρίς το πρωί για να μην συναντιέται με τη ζέστη. Μα εκείνο που τον κούραζε περισσότερο ήταν το άσθμα του και η συνήθειά του να καπνίζει πολύ. Δεν έπινε αλκοόλ, δεν ξενυχτούσε και ξυπνούσε νωρίς. Πίσω από τα γυαλιά του ξεδιάκρινε κανείς δυο όμορφα ολοστρόγγυλα κατάμαυρα μάτια. Δεν ήταν και τόσο ψηλός, ήταν τόσο όσο να πατά γερά τα πόδια του πάνω στη γη. Αδύνατος, σχεδόν ξανθός με ολόλευκα μαλλιά κουρεμένα αρκετά, τόσο που να μη μπορεί να τα χτενίσει. Άλλωστε δεν ήθελε να τα χτενίζει. Το παράδοξο ήταν ότι κουβαλούσε πάντοτε μια μαύρη μικρή πλαστική χτένα, σπασμένη στη μέση, στην πίσω δεξιά τσέπη του παντελονιού του -συνήθεια από τα νεανικά του χρόνια που δεν ήθελε να αποφύγει. Ήταν μόλις ένας μήνας που είχε μετακομίσει σε αυτή την πολιτεία. Πήγαινε από πόλη σε πόλη. Όταν άρχιζαν να τον αναγνωρίζουν έφευγε για άλλη πόλη. Όλο του το βιός το έκλεινε σε ένα σακίδιο, με λίγα ρούχα και περισσότερα βιβλία. Δεν χρειαζόταν τίποτε παραπάνω. Δεν δημιουργούσε φιλίες ούτε καν γνωριμίες και για αυτόν η πιο άχρηστη συσκευή ήταν το τηλέφωνο. Ήταν αλλεργικός σε όλα τα πλάσματα της φύσης. Δεν είχε ποτέ ούτε σύντροφο ούτε κατοικίδιο. Κάποτε είχε ένα καναρίνι. Δεν άντεχε να το βλέπει φυλακισμένο και το ελευθέρωσε για κακή του τύχη. Δεν συμπαθούσε τη φύση. Στις πολιτείες που ζούσε του άρεσε να περπατά πάνω στις μεγάλες πλάκες των πεζοδρομίων και όταν αισθανόταν ασφαλής περπατούσε και στην άσφαλτο. Τον ενθουσίαζε να περιδιαβαίνει στις πόλεις άγνωστος ανάμεσα σε αγνώστους, αποφεύγοντας πάντοτε να τους κυττά στα μάτια. Ήταν από τα πράγματα που φοβόταν περισσότερο. Σήμερα είχε ξημερωθεί στον σταθμό του τραίνου. Ήταν τόσο ανυπόμονος να φύγει από εκεί, που η πόλη του φάνταζε ξανά ξένη. Όταν κάθησε στο βαγόνι κύτταξε με αγάπη τον κλειδούχο κι εκείνος τον χαιρέτησε βγάζοντας το καπέλο του, εκείνο με τα δυο ασημένια σιρίτια ολόγυρα. Είχε βάρδια και είχαν μιλήσει λίγο τη νύχτα.
Άλλωστε ένας κλειδούχος θα παρέμενε πάντοτε άγνωστος για εκείνον.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Γ. Δ. Αναγνώστου γεννήθηκε το 1969 στην Τρίπολη Αρκαδίας. Σπούδασε στο τμήμα Μηχανολογίας της Σχολής Τεχνολογικών Εφαρμογών του ΤΕΙ Ηρακλείου. Ασχολήθηκε με το ραδιόφωνο ως ραδιοφωνικός παραγωγός, από το 1989 έως το 2013. Αρθρογράφησε το 2001 στο Νεανικό Έντυπο της Αρκαδίας Πεζόδρομος, ενώ σήμερα αρθρογραφεί και δημοσιεύει στη μηνιαία εφημερίδα Αρκαδικά Νέα. Για πολλά χρόνια ασχολήθηκε με τη γραφιστική. Μεγάλη του αγάπη είναι ο κινηματογράφος. Έχει εκδώσει τα έργα: «Μέσα στα όμικρον του ονείρου», Εκδ. Γαβριηλίδης, 2018 και «Τα λάματα της πρώτης νιότης», Όστρια, 2017. Συμμετείχε στο συλλογικό έργο: «Τα ποιήματα του 2018», Κοινωνία των (δε)κάτων, 2019

ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ ΧΑΡΟΥΛΑ

Στα Βαλκάνια τα πνεύματα ξυπνάνε το βράδυ..

Η 20η Ιουλίου του 1923 ήταν μέρα Τετάρτη, γιορτή του Προφήτη Ηλία. Μεγάλη γιορτή για τη Βοστεράνη, το μεγαλύτερο πανηγύρι στην περιοχής της Φλώρινας. Μετά τον εκκλησιασμό, ο κόσμος κατηφόρισε στην πλατεία. Οι γυναίκες έφερναν ταψιά με κρέατα, οι άντρες νταμιτζάνες με κρασί, τα παιδιά έστρωναν τα τραπέζια. Μόλις ήρθαν και οι τελευταίοι, ο παπά-Πέτρος σήκωσε το ποτήρι: «Να ζντράβιε!»

Τα Χάλκινα ξεκίνησαν τον αργό συρτό, "Έντνο μάλο μόμε"*. Ο ιερέας ξεκίνησε τον χορό, η παπαδιά, οι ψάλτες, κορίτσια, αγόρια, γέροι, γριές, άντρες, γυναίκες, πιασμένοι σε πολλούς ομόκεντρους κύκλους. Χόρευαν. Ευφραίνονταν. Γελούσαν. Κοιτάζονταν. Ερωτεύονταν. Ζούσαν. Έτσι όπως μόνο στα Βαλκάνια ξέρουν να ζουν. Μαντίλες, σε όλα τα χρώματα, στολισμένες με πούλιες. Σύννεφα σκόνης από τα βήματά τους πάνω στο χώμα. Και, όσο πήγαινε, οι κύκλοι άνοιγαν. Μεγάλωναν. Κι ο ρυθμός επιτάχυνε."Πόποβα Κέρκα"* ο επόμενος χορός. "Ράικο"* κι η πλατεία τραντάχτηκε. "Ζάραμο"* κι οι γεροντότεροι πιαστήκαν στα μπράτσα. Δυνατά. Και ξεκίνησαν το χορό. Αργά. Πότε όρθιοι, πότε γονατιστοί. Μετανοιωμένοι που άφησαν τα νιάτα να φύγουν.

"Ζάικο",*"Πουσιτνίτσα"*. Τα όργανα πήραν φωτιά και ο ιδρώτας κυλούσε πάνω στον χαλκό. Το κρασί, το τσίπουρο νικούσαν τις ντροπές. Οι γυναίκες πέταξαν από το κεφάλι τις μαντίλες. Άνοιξαν το μπούστο τους, να αναπνεύσουν. Τα πειράγματα έδιναν κι έπαιρναν. Ο Ήλες της Γκίριτσας, με τα έξι δάχτυλα στην κάθε παλάμη, μάζευε τα κέρματα, που έριχναν στην ορχήστρα. Τα χάρτινα τα αποθήκευε ο νταουλτζής.

Ήρθε η σειρά του πατέρα σου να ζητήσει χορό. Κόλλησε στο μέτωπο του κλαριντζή ένα χαρτονόμισμα. Η ορχήστρα άρχισε να παίζει ένα αργό πουστσένο*. Πρώτος αυτός, μετά η μάνα, η αδερφή σου, τα ξαδέρφια, όλο το χωριό. Όπου ο πρωτοχορευτής και η τρομπέτα. Να επιταχύνει λίγο - λίγο. Και μετά πιο πολύ. Κι άλλο. Κολλημένη στ' αυτί του. Ο ήχος της να τρυπά την ύπαρξη. Να φτάνει μέχρι το μεδούλι. Να σηκώνει τα πόδια του ανθρώπου στο Θεό. Σχεδόν να μην τον φοβάται.

Ο πατέρας έβγαλε τη μητέρα πρώτη στο χορό. Η μέγιστη τιμή για τη γυναίκα. Η Φάνω έβγαλε από την τσέπη του φουστανιού το νυφιάτικο μαντίλι της. Με τις ασημένιες χάντρες, που της έδωσε η μάνα της, λίγο πριν περάσει νύφη το κατώφλι του πατρικού της. Σήκωσε το δεξί χέρι, το ανέμισε. Της έστειλε μήνυμα, εκεί ψηλά, στα μνήματα του προφήτη Ηλία. Στροβιλιζόταν. Και μία, και δύο, και τρεις στροφές, χωρίς να χάνει τα βήματα.

«Αυτό το πουστσένο κυλάει στο αίμα σας. Τι χορός είναι; Ελληνικός; Βουλγάρικος; Σλαβομακεδόνικος;» ρώτησα το κορίτσι. «Έχει σημασία;» λέει η μικρή. Με άκουγε χωρίς σχεδόν ανάσα.

«Το γλέντι τραβούσε. Λίγο πριν πέσει ο ήλιος, ο Γιάννες παρήγγειλε στους οργανοπαίχτες το «Λένα μόμα»*. Έπιασε από το χέρι την Ντόνκα και την έβγαλε πρώτη στο χορό. Ναι, την Ντόνκα! Αυτή που δε χόρταινε τον έρωτα. Αυτήν που οι άντρες του χωριού κούρβα την ανέβαζαν, κούρβα την κατέβαζαν και το βράδυ έκαναν ουρά, να χαρούν στην αγκαλιά της. Οι χωριανοί έκαναν δύο βήματα πίσω. Τους άφησαν στο κέντρο. Ο Μπόρις είχε παγώσει. Ο γιος του, το αίμα του, με την κούρβα; Ο Γιάννες συνέχιζε τον χορό. Τα μάτια του στα μάτια της. Η Ντόνκα χόρευε. Κόντευετα τριάντα και κανείς μέχρι τότε δεν είχε τολμήσει να την βγάλει πρώτη στο χορό. Ούτε ο ίδιος ο πατέρας της, που είχε σκύψει, παράμερα, το κεφάλι. Οι γυναίκες ψιθύριζαν. Οι άντρες μειδιούσαν. Η Ντόνκα χόρευε περήφανα. Πλησίασε τον Γιάννε και τον φίλησε στο στόμα, εκεί, μπροστά σε όλο το χωριό. Κι έφυγε για το σπίτι της.

Λίγο μετά, ο Ήλες της Γκίριτσας, άρχισε να ουρλιάζει: «Ντόνκα ούμρε*! Ντόνκα ούμρε!!!». Την βρήκανε κρεμασμένη στην αποθήκη του σπιτιού της. Επιτέλους! Το χωριό είχε απαλλαχθεί από την πουτάνα του! Κανένας δεν νοιάστηκε ποτέ για την αρρώστια της Ντόνκας. Η νυμφομανία της έκρυβε ντροπή, θλίψη, ενοχή.

Το πρωί την θάψανε, στον προφήτη Ηλία. Σε μια άκρη. Μετά την κηδεία, οι λιγοστές μαυροντυμένες, που πήγαν για κερί, πήραν να κατεβαίνουν το λόφο με τα πουπτσίνα στα πανέρια. Στην πλατεία ο Ήλες της Γκίριτσας έκλαιγε: «Έρχονται… τρερνίλο*… λέλε τσερνίλο!!! Θείο, έξω από το χωριό… κάτι μαύροι ανθρώποι… έρχονται…»

Ένα τσούρμο, άσχημο, πλησίαζε στη Βοστεράνη. Οι μάνες έκρυψαν τα παιδιά κάτω από τις ποδιές τους. Άκουγαν, καιρό τώρα, για πρόσφυγες από τον Πόντο. Φήμες κυκλοφορούσαν, στην Τουρκία είχαν πόλεμο κι οι Έλληνες έφευγαν. Αλήθεια; Ψέματα; Στον τόπο αυτό, τον παρατημένο από θεούς και ανθρώπους, κανείς δεν μπορούσε να γνωρίζει.

Ο Κρίστες τους είχε προειδοποιήσει.“Τουρτσαλίνα*, Τούρκους, θα φέρουν στο χωριό… και θα πουν ότι είναι Έλληνες…«Αλλά εμείς δεν είμαστε Έλληνες» φώναζε κάθε τόσο ο Κρίστες στο καφενείο. «Μακεντόνσκι είμαστε, πρέπει να διώξουμε τους Έλληνες, να ζήσουμε με τ’ αδέρφια μας. Μπέγαϊτε Γκρτσκι*! Μπέγαϊτε» Και όταν ο πατέρας σου έφερε αντίρρηση, του φώναξε μέσα στην πλατεία: «Τι ίδιο με τους Έλληνες έχεις; Για πες! Έχεις ίδια γλώσσα; Πώς λένε αυτοί τη Λέριν; Φλώρινα! Πώς λένε ντόμπρο ούτρο; Καλημέρα! Πώς λένε τη Σόλουν; Σαλονίκη! Τι χορεύεις, όταν σε πιάσει το κέφι; Πουστσένο και Ράικο! Ούτε τρώμε με μαχαίρι και πιρούνι. Μακανάμε* με ψωμί στην τάψα και τρώμε μαντζίτσκα*.» «Μπρε, στον ίδιο Θεό πιστεύουμε» ο πατέρας σου. «Αυτοί θα αλλάξουν το ημερολόγιο της Εκκλησίας. θα πάνε με άλλο… » μουρμούρισε ο Κρίστες και έφυγε για τα χωράφια.“Τουρτσαλίνα… Τουρτσαλίνα!”, ο ψίθυρος δυνάμωνε στην πλατεία.

Οι ντόπιοι πισω πατούσαν όσο πλησίαζε το κοπάδι: μαυριδεροί άντρες στην κορυφή. Με κουρέλια αντί για ρούχα. Πίσω, παιδιά και γυναίκες. Με κουρεμένα μαλλιά. Γυναίκες χωρίς πλεξούδες. Σαν άντρες. Μετά, γέροι και ζαρωμένες γριές. Σκοτεινά πρόσωπα. Με άγριο μάτι. Πεινασμένοι. Ειδικά τα παιδιά. «Έχεις, θεία, ψωμί;» ένα κορίτσι βγήκε μπροστά, στάθηκε ανάμεσα στις δύο ομάδες. Τη μία, με τα πολύχρωμα τσεμπέρια στο κεφάλι. Και τα γεμάτα πανέρια. Και την άλλη, την γκρίζα, με την άδεια ψυχή. «Έχεις ψωμί, θεία;» επανέλαβε η Ξένη. Πρώτη η μάνα σου ξέκοψε από το πολύχρωμο πλήθος με δύο πουπτσίνα στο χέρι και τα έδωσε στο κορίτσι. Η παπαδιά άνοιξε το πανέρι της, μοίρασε ευλογημένους άρτους στα άλλα παιδιά. Οι δύο ομάδες ανακατεύτηκαν και το γκρίζο έσπασε.

Μέσα σε λίγα λεπτά, ντόπιοι και πρόσφυγες, έγιναν ένα. Όχι, όμως, για πολύ. Αργότερα, έφτασαν οι υπάλληλοι της Υπηρεσίας Εποικισμού. Τόνισαν στο πλήθος των γηγενών: «Η Μητέρα πατρίδα φροντίζει όλα τα παιδιά της. Οι αδελφοί πρόσφυγες θα εγκατασταθούν στα εγκαταλειμμένα σπίτια των μουσουλμάνων, που είχαν αποχωρήσει για τη γείτονα. Όσοι γηγενείς έχουν καταλάβει τέτοια σπίτια, έχουν περιθώριο δύο ημερών να τα αδειάσουν. Οι αδελφοί πρόσφυγες θα έχουν στην ιδιοκτησία τους τις περισσότερες γαίες των αποχωρησάντων μπέηδων». Το ζήτημα, όμως, των συγκεκριμένων ανώμαλων δικαιοπραξιών θα λυνόταν μετά τα μέσα του 1930. Ως τότε, γηγενείς και πρόσφυγες, θα βρίσκονταν όμηροι στις διαθέσεις του κράτους, των βουλευτών, των πολιτευτών, του νομάρχη, της χωροφυλακής.

Το φυτίλι είχε ανάψει στα χωριά της Φλώρινας. Ή, μήπως, δεν είχε σβήσει ποτέ; Με τον καιρό, οι δύο ομάδες άρχισαν να συμβιώνουν. Πάντα χώρια. Και στις χαρές και στις λύπες. Μαζί πουθενά. Ούτε στους γάμους-ο κεμεντζές από τη μία και η τρομπέτα από την άλλη. Ούτε στις κηδείες και στα μνημόσυνα – στα βορινά του κοιμητηρίου οι ντόπιοι, στα νότια οι πρόσφυγες. Και κάθε φορά, κάτι έδινε την αφορμή για φασαρία. Και το κράτος απόν. Παρόν μόνο για καταστολή. Τα παιδιά, όμως, ψυχούλες, γίνανε μια παρέα. Που πηδούσαν τους φράχτες. Η αδερφή σου ένα με την Ξένη. Όλα μαζί, παίζανε μέσα στις λάσπες, τρέχανε στα ρουμάνια του χωριού. Δίπλα στις κοπριές των ζώων, που τα ντοπιάκια τις λέγανε "λεπέσκες" και τα ποντιάκια "κουσκούρια". Τα γηγενή "μπρε" και τα προσφυγόπουλα "βρε", ανυποψίαστα για την κοινή καταγωγή του επιφωνήματος από την αρχαία ελληνική. Όταν, όμως, νύχτωνε, όλες οι μάνες, μάνι μάνι, τα μάζευαν σπίτι, γιατί τα πνεύματα, εδώ, στα Βαλκάνια, ξυπνάνε το βράδυ.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

- **Έντνο μάλο μόμε, Πόποβα Κέρκα, Ράικο Ζάραμο, Ζάικο, Πουσιτνίτσα, Πουστσένο**: Χοροί της ευρύτερης μακεδονικής γης.
- **Λένα μόμα**: χορός
- **ούμρε**: πέθανε
- **Τουρτσαλίνα**: Τούρκοι
- **τρερνίλο**: μαύρος
- **μπέγαϊτε Γκρτσκι**: φύγετε Έλληνες
- **μακανάμε**: βουτάμε

μαντζίσκα: φαγητό με πιπεριές και σάλτσα

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Η Χαρούλα Αποστολίδου είναι Φιλόλογος σε δημόσιο σχολείο και Θεατρική Συγγραφέας. Έχει κάνει τριετείς σπουδές Ψυχοδράματος και Κοινωνικοθεραπείας στο Ανοιχτό Ψυχοθεραπευτικό Κέντρο Αθηνών, είναι απόφοιτη του Θεατρ. Εργαστηρίου «Θέσπις» και του σεμιναρίου Θεατρικής Γραφής του Κ.Θ.Β.Ε. Με τη θεατρική γραφή άρχισε να ασχολείται το 2006. Το πρώτο της θεατρικό έργο, «Πού Είναι ο Τάσος που Ερωτεύτηκα», βραβεύτηκε στον Πανελλήνιο Διαγωνισμό του Υπ. Πολιτισμού και παρουσιάστηκε στο Κ.Θ.Β.Ε. το 2008. Έργα της, που έχουν παρουσιαστεί από Θεατρικές Ομάδες σε όλη την Ελλάδα, είναι: «Κοίτα ν' αντέξεις τις Σιωπές», «η Μαναμάρη και οι Τέσσερις Αλήθειες», «η Εκδίκηση του Καταψύκτη», «η Γραμματική του Μετανάστη», «Λαϊκό Σανατόριο Ασβεστοχωρίου, Ούτε Μία Αναπνοή Χαμένη», «το Κάψιμο του Χορτιάτη, στον Ουρανό Πηδούν Φωτιές», «Δάσκαλε, πού δίδασκες;». Τον Ιούνιο του 2018 εκδόθηκε το πρώτο της μυθιστόρημα, από τις εκδόσεις ΒΑΡΦΗ, με τίτλο: « Ο Χρόνος Είναι Αναπνοές».

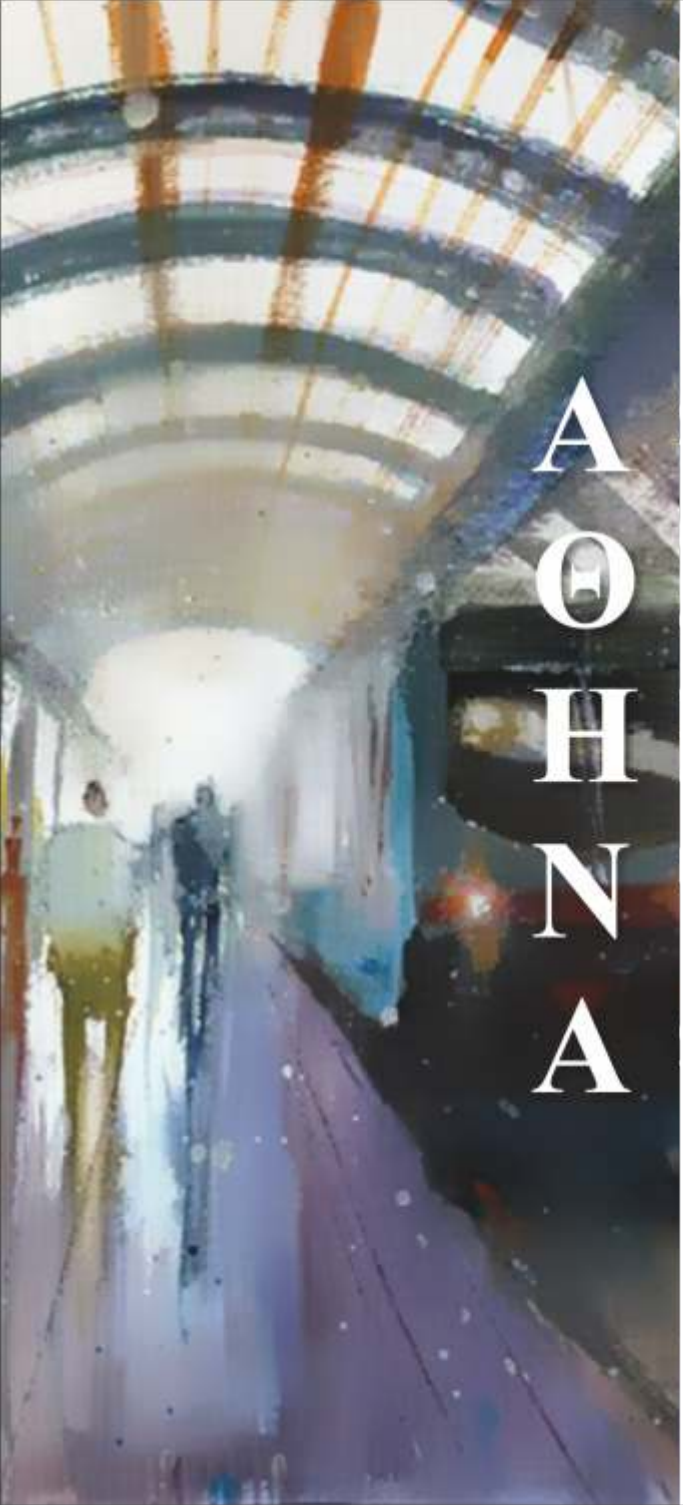

ΣΤΑΘΟΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΟΣ

Ω, πολιτεία, ασημόχαρτο τσαλακωμένο από μυριάδες τροχοφόρα στη Λιοσίων…

Αν και από ονείρωξη ονειδισμένος
θα σε διασχίσω εμβόλιμα και κάθετα
σ' ώρες που γίνονται αιχμηρές στις απολήξεις τους.
"Ξέρω ποιος είμαι", λέω ψέματα από μέσα μου
κι άλλοτε είμαι Μέγας Κηφισός
κι άλλοτε πάω πονηρά σαν Οφιούχος.
Στο Α10 έγκλειστος
γραμμή "Αχαρναί – Πλατεία Βάθη"
κρεμασμένοι από τη χειρολαβή
βρωμάει στον Γιάννη ο Χασάν και στον Χασάν ο Γιάννης.
Κάποιας της παν' πολύ τα κόκκινα
κάποιος στο βάθος γέρνει οστεωμένος και τρυπιέται.

Μετά, στα υπόγεια
περνούν βαγόνια του μετρό, περνούν ασπάλακες
βγαίνουν ψυχές, ζητάνε αίμα να μυρίσουν
ζητάνε άρτο, οίνο και συγχώρεση.
Σκάβω ανάστροφα στην Αθηνάς
βοηθάνε, βέβαια, και οι κυλιόμενες
βοηθάνε, βέβαια, και οι μεγάλες ρίζες.
"Ξέρω ποιος είμαι", λέω και ξαναλέω ψέματα από μέσα μου
αναδυόμενος με χώματα στους ώμους
ψέματα λένε γύρω κι οι ζητιάνοι
κι οι εφημερίδες, κι οι φιλέλληνες, κι οι ποιητές μου.

Μα, θα σε πάω σε μια αυλή όλο μπαχάρια
θα πιούμε τσίπουρο, θα σε φιλήσω
σ' ένα χοτέλ ημιδιαμονής αργότερα
θα μου τα πεις όλα
κλαίγοντας.

Ω, πολιτεία, ασημόχαρτο τσαλακωμένο…
*

ΝΑΥΠΛΙΟΝ (impression)

μνήμη Νίκου Καρούζου

Κάθε που βγαίνω απ' τη θάλασσα κουτσαίνοντας (με αχινό ακόμα στην πατούσα), η δασκαλίτσα μου των αγγλικών μού κάνει πράγματα άσεμνα
μια Κυριακή πρωί, κι ήτανε μέσα όλα κατακόκκινα, παντού σκιές, βελούδινες κουρτίνες και νερά
θα 'λεγες – είναι ακόμα εδώ οι Βενετοί, παρόντες, γέλια πνιγμένα
μα είναι ωραία να εισέρχομαι από την Porta di Terra ferma, χαζεύοντας έξω από τα δικαστήρια τα σπασμένα δάχτυλα του Κυβερνήτη, καθώς δεμένους φέρνουν τους κατάδικους απ' την Ακροναυπλία
είναι και ο πατέρας μου ανάμεσα, δεν με ακούει, δεν με βλέπει, δεν με θέλει
ξέρω – θα πάω πάλι να κοιτάξω πίσω από το τζαμάκι τη σφαίρα που καρφώθηκε στον τοίχο, αλλά πιο πριν, ποιος είναι αυτός, κάθετα στον Μεγάλο Δρόμο, που κατεβαίνει όλα τα πέτρινα σκαλιά υποβασταζόμενος
α, ναι, ζύγωσε και τον γνώρισα
“Νίκο”, του λέω, “γράφουνε ψέματα παντού πως πέθανες”, αλλά τόνε φοβάμαι κιόλας
πάω στο κατόπι του, με κάποια απόσταση ασφαλώς, σαν τα σκυλιά που ψάχνουν άνθρωπο για φίλο
όμως αργότερα, αράζει σε μια ψάθινη κι απέναντι το Μπούρτζι, δεξιά κι αριστερά οι δύο άγγελοι που τον κρατούσαν από τις μασχάλες
“πάρε αυτόνα τον εξ ευωνύμων”, βρυχάται προς το μέρος μου και δίχως να με βλέπει, “τραβάτε στην Καραθώνα να παίξετε, τραβάτε αλλού – είσαι μικρός ακόμα για γυναίκα, είσαι μικρός για ούζα πρωινά”.

*

ΠΟΛΗ ΠΟΥ ΔΕΝ Σ' ΑΓΑΠΗΣΑ ΠΟΤΕ...

Τετραγωνίζεις μπρος στα μάτια μου μια θάλασσα
κι ούτε που φρόντισες να με προλάβει η ανατολή έξω στους δρόμους –
κάμπριο γκαζωμένο στις στροφές και πίσω γκόμενες με χάχανα
μονάχα κάτι απεγνωσμένα σούρουπα του Ιούλη, στις Τρεις Γέφυρες
ψευδή πορφύρα από φως πάνω σε όλα τα τσιμέντα
(με κάτι τέτοια κόκκινα παρηγορείς τους άφραγκους τα καλοκαίρια)
πόσες φορές δεν είπα "πάει, θα γκρεμιστώ απόψε, δε θα μου γλιτώσω"
κι ευθύς από το προπατζίδικο απέναντι με στράβωνε η τζαμαρία
ένας φραπές αρκούσε, ένα στριφτό, ένα αδέσποτο σκυλί

πόλη που δεν σ' αγάπησα ποτέ

αν και συχνά με λόγια εξαπάτησα την ταξικότητά σου
παρείσακτος, σχεδόν σκιά μέσα στα τείχη σου, αρχαίο άχτι
τάχα απαραίτητος στην πιο μεγάλη από τις τρύπες σου
γιατί κι εσύ λυσσάς για τα παιδιά που πάνε μόνο από τα πάθη τους
(μα, από τι άλλο θ' άξιζε να πάει κανείς;)
σηκώνοντας σου σβέλτα τη φουστίτσα, νομίζω κραύγαζες
κι ύστερα πάλι εξόριστος στη μοίρα μου, μακριά απ' τα σατέν σου
πίσω στη νύχτα που έρχεται με ανεμιστήρες κι εφιάλτες

πόλη που δεν σ' αγάπησα ποτέ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ
Ο Πάνος Σταθόγιαννης γεννήθηκε το 1959 στα Λευκάκια Ναυπλίου. Σπούδασε Δημοσιογραφία και έκανε διδακτορικό πάνω σε ζητήματα Κοινωνιολογίας της Μαζικής Επικοινωνίας. Έχει γράψει ποίηση, πεζό, σενάρια και στίχους για τραγούδια. Κυκλοφορούν δέκα βιβλία του. Έχει μεταφράσει πάνω από τριάντα Σλάβους -κυρίως- συγγραφείς.
Ζει και εργάζεται στην Αθήνα.

ΖΟΡΜΠΑ ΙΩΑΝΝΑ

Μυστικός θαλάσσιος περίπατος μέσα στην πόλη

(Photo: Rene realimis)

Η θέα του Βόλου από ψηλά κατακλύζει το νου. Το κεντρικό ρυμοτομικό σχέδιο δημιουργεί μια ψευδαίσθηση επίπεδης πόλης. Ωστόσο, το γεωγραφικό ανάγλυφο που την αγκαλιάζει μπορεί να εκπλήσσει- όχι μόνο τον εφήμερο επισκέπτη, αλλά και το μόνιμό της κάτοικο. Αρκεί να θέλει να το βιώνει έτσι· να παίρνει κάποια απόσταση. Οι οπτικές γωνίες, που μπορούν να βγάλουν το «ω!» του εντυπωσιασμού, δεν είναι διόλου λίγες και η ένταση του συναισθήματος δε μειώνεται, όσες φορές και αν το βιώνει κανείς. Η ομορφιά δεν είναι αναλώσιμη.
Ο πιο ιδιαίτερος περίπατος μέσα στον Βόλο είναι ένας και δεν απαντάται αντίστοιχα σε άλλες πόλεις της Ελλάδας - από ό,τι γνωρίζω τουλάχιστον. Αυτός είναι το περπάτημα στον κυματοθραύστη ή αλλιώς στο «κορδόνι». Ξεκινά από τη συμβολή των Αργοναυτών και Φιλελλήνων, περνώντας πίσω από το άγαλμα της Νίκης και ανεβαίνοντας το τοξωτό γεφυράκι. Συνολικά είναι ένα και ένα χιλιόμετρο, πήγαινε-έλα· μία ώρα περίπου χωρίς στάση. Αυτή η στενή τσιμεντένια λουρίδα μέσα στη θάλασσα - για μένα - είναι ένας μυστικός θαλάσσιος περίπατος μέσα στην πόλη.
Τον έχω ζήσει σαν ένα ήσυχο ρομαντικό βραδινό σουλάτσο. Τον έχω ζήσει σαν μια βιαστική απόδραση από την πόλη - παραμένοντας στην πόλη. Τον έχω ζήσει σαν μία βολική λύση για επαρκή άσκηση, παραμένοντας πάντα

ΖΟΡΜΠΑ ΙΩΑΝΝΑ

εντός πόλης. Έχω ακούσει ιστορίες από φίλους, για τους οποίους ήταν το στέκι τους, όταν ήταν έφηβοι. Σχεδόν πάντα όταν πηγαίνω, βλέπω ανθρώπους διαφόρων ηλικιών να ψαρεύουν με κάποια ευλάβεια. Συναντώ γνωστούς. Χαίρομαι τα ζευγαράκια. Κατανοώ τους μοναχικούς. Είναι ένας μυστικός περίπατος, που τον ξέρουν ευτυχώς πολλοί και θα ήθελα να τον γνωρίσουν περισσότεροι και μάλιστα οι επισκέπτες - ακόμη και λίγων ωρών.
Περνώντας το γεφυράκι, είναι σαν να περνάω από μια πύλη προς έναν άλλο κόσμο. Ωστόσο, στην αρχή προχωρώ χωρίς να καταλαβαίνω καμία διαφορά. Συνήθως, έχει κόσμο στα πρώτα μέτρα – ψαράδες, εφηβάκια, τουρίστες. Καθώς, συνεχίζω δεν καταλαβαίνω πόσο μέσα μπαίνω στη θάλασσα. Ο κόσμος αραιώνει. Τα Πευκάκια έρχονται πολύ πιο κοντά. Το εμπορικό λιμάνι είναι σχεδόν δίπλα μου στα δεξιά. Πριν καν φτάσω στα μισά νιώθω την ηρεμία της ησυχίας. Ο θόρυβος της πόλης δεν υπάρχει. Είναι πίσω μου. Χαμογελώ πάντα γι' αυτό. Δεν με πειράζει η όποια παραίτηση και μιζέρια, που μπορεί να βγαίνει από τις κατασκευαστικές και βανδαλιστικές κακοτοπιές. Σίγουρα θα το προτιμούσα πιο περιποιημένο, αλλά αυτό δε μειώνει τη μαγεία της αίσθησης του μονοπατιού. Δε θα με χαλούσε στο τέλος, δίπλα στο φάρο - ως νοητή προέκταση του σπιτιού ενός φαροφύλακα - να υπήρχε ένα γυάλινο καφενεδάκι. Για όσο διαρκεί το φως της μέρας. Για έναν ελληνικό, που θα τον είχα κερδίσει επάξια καταλήγοντας εκεί στο τέλος της πόλης.
Εκτεθειμένη και ασφαλής, κοντά και απόμακρα, σύντομα, αλλά και γεμάτα, μπορώ να γυρίσω πια προς τα πίσω. Η αγκαλιά της πλαγιάς του Πηλίου από τα ριζά της βάφεται αφρισμένη από τα οικήματα και τους δρόμους, σαν από μια πλημμυρίδα της πόλης προς το βουνό, πριν την άμπωτη που δεν πρόκειται να έρθει. Γι' αυτήν τη θέα γίνεται όλος αυτό ο περίπατος μέσα στη θάλασσα. Για μια θέα που την κερδίζω κάθε φορά με την αξία μου. Δε βιάζομαι να τη χάσω. Δε βιάζομαι να την κάνω μικρότερη και ολοένα πιο βρόμικη από το θόρυβο της πόλης. Σαν πατάω και πάλι στην πρόσοψη της παραλίας νιώθω σαν να 'ταν εχθές που διάβηκα το γεφύρι και ας ήταν μονάχα μια-δυο ώρες πιο πριν.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ
Θεσσαλονικιά.
Εργάζομαι και ζω στο Βόλο. Γράφω, όπως γράφουμε λίγο-πολύ όλοι μας.
Φωτογραφίζω, όπως το κάνουμε λίγο-πολύ όλοι μας.
Όλοι μας έχουμε ένα αφήγημα να μοιραστούμε, έτσι απλά.

ΠΟΛΥ ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗ

«Κλικ» και γράφω :

Μικρό οδοιπορικό στην Πάτρα

Σχεδόν ακατοίκητα τα σπιτάκια στην οδό Παναχαΐδος (Αθηνάς) στην απέναντι πλευρά του δρόμου που βρίσκεται το φρούριο της Πάτρας. Ανάμεσα τους μικρές σύγχρονες κατοικίες. Υποθέτω ότι και αυτά θα αντικατασταθούν. Αν λυθούν τα προβλήματα των κληρονόμων (υποθέτω).
Αυτό που δεν μεταφέρεται είναι η μυρωδιά. Αψιά μυρωδιά από τα φυτά που σαπίζουν και μια ύποπτη ιδέα ακαθαρσίας που φτάνει μέχρι το δρόμο. Εν τούτοις με γοητεύει γιατί βεβαιώθηκα ότι αυτό που θυμόμουν από τα παιδικά μου καλοκαίρια στα Χανιά είναι φτιαγμένο από τα ίδια υλικά. Μπορεί να εκλείψει αλλά υπήρξε και ήταν αληθινό.

Τόσο πολύ με εντυπωσίασε η αναπαράσταση του "Κόσμου" στο κάτω μέρος της εικόνας με τη επιφοίτηση του Αγίου Πνεύματος, στον Ιερό Ναό του Αγίου Ανδρέα στην Πάτρα που ξεχάστηκα και φωτογράφισα μόνο αυτόν και όχι την υπόλοιπη εικόνα με τους Αποστόλους και τις πύρινες γλώσσες. Προφανώς δεν κάνω καλό ρεπορτάζ, αλλά ας το παραβλέψουμε και ας θαυμάσουμε την ανθρώπινη μορφή του Κόσμου. Εστεμμένη, ανδρική και μιας κάποιας ηλικίας όπως δείχνει η λευκή γενειάδα.
Και στα χέρια του κρατά ένα πλήθος από ειλητάρια, βιβλία. Νομίζω πως ο αγιογράφος έχει προηγηθεί του Μπόρχες που θεωρούσε ότι ο κόσμος είναι μια Βιβλιοθήκη.

Τα νερά τα πλατάνια, οι νεράιδες που κρύβονται στο πράσινο, θυμάστε πώς η Δελχαρώ, η μάνα της Φόνισσας έγινε αόρατη ακουμπώντας σε ένα πεύκο όταν την κυνηγούσαν οι χωροφύλακες.
Γνωρίζω την ιστορία με τον νεαρό ταχυδρόμο, τον παππού της φίλης μου της Α. που τον είχαν κρατήσει οι νεράιδες ένα βράδυ να χορεύει μαζί τους και μετά αποχαιρετώντας τον, του είπαν τρεις λέξεις. Εκείνος τις αποκάλυψε στην εγγονή του κι αυτή σε μένα και τις σκεφτόμουν ανηφορίζοντας προς την πηγή της νερομάνας. Τι να σημαίνουν, για ποιο σκοπό τον έδεσαν με αυτό το μυστικό;
Τα ξόρκια δεν πρέπει να προφέρονται επί ματαίω κι εγώ

καταλάβαινα ότι υπήρχαν γύρω μάτια και αυτιά και σιωπηλά ανηφόριζα να δω το χώρο που ο Παυσανίας έλεγε πως γίνονταν μικρές μαντείες με τον καθρέφτη.
Αργότερα ξεχώρισα δύο παγκάκια και μια ισχνή σκιά, έκθετα στον ήλιο αλλά κάθισα. Ήταν στην πλαγιά του Παναχαϊκού, στο Άνω Καστρίτσι.

Περιηγήθηκα αυτές τις μέρες διάφορες πλατείες της Πάτρας. Πλατεία Βασιλέως Γεωργίου, η μεγαλοπρεπής και Αγίου Γεωργίου με αναφορές στην κήρυξη της Επανάστασης του 21, ακριβώς κάτω από το Ρωμαϊκό Ωδείο. Δεν θα σας φορτώσω με φωτογραφίες από αυτές ούτε από τις άλλες δύο, την πλατεία Τριών Ναυάρχων και την πλατεία Τριών Συμμάχων που πήγα σήμερα το πρωί. Ο νους μου πήγαινε στη μαντάμ Ορτάνς του Νίκου Καζαντζάκη και τους θαυμαστές της, τους Ναυάρχους Καναβάρο - τον Ιταλό-, Ποτιέ - τον Γάλλο- τον Αντρέωφ το Ρώσο και τον τέταρτο, τον Χάρις τον Άγγλο. Ωστόσο οι ναύαρχοι εδώ ήταν Έλληνες, και οι σύμμαχοι ήταν απλώς σύμμαχοι, πάλι από τις ίδιες Μεγάλες Δυνάμεις. Η πλατεία νομίζω είχε ένα άνθινο ρολόι που κάποτε είχα δει αλλά τώρα δεν το πήρε το μάτι μου. Μια πιάτσα ταξί χωρίς δουλειά με τους εργαζόμενους να συζητούν τα συνδικαλιστικά τους.

Αποφάσισα λοιπόν να σταθώ λίγο στην πλατεία της βασίλισσας Όλγας, της συζύγου του Γεωργίου, όπου έπαιζε λέγεται ο Κωστής Παλαμάς όταν ήταν παιδί. Το σπίτι του είναι δίπλα, στην οδό Κορίνθου, ένα δρόμο παράλληλο προς τον παραλιακό που διασχίζει όλη την πόλη και που εν μέρει τον περπάτησα, εν μέρει τον διέτρεξα με το αυτοκίνητο γιατί είχα κουραστεί πολύ.
Η πλατεία Βασιλίσσης Όλγας θα μπορούσε να είναι ζωντανή, αλλά μου φάνηκε παράξενη.
Υπήρχε ένα πανώ για τον George Floyd, ένα άλλο για τον Παύλο Φύσσα και κάποιοι μοναχικοί στα παγκάκια, που κάθισα κι εγώ να ξεκουραστώ. Ήταν μεσημέρι. Μια παρέα νέων ξεκουράζονται στη σκιά ενός δέντρου. Δίπλα τσακώνονταν τρία τέσσερα δεκάχρονα παιδιά Ρομά, αλλά τι περιμένω κι εγώ να δω σε μια πλατεία;
Κίνηση έχουν τα καφέ, τα ουζερί που έχουν ανοίξει στους πεζόδρομους, τα μπαρ, εκεί ναι έχει πλήθος. Οι πλατείες σήμερα είναι για τους παρίες και τους περαστικούς όπως εγώ.

Τη δεκαετία του 80, περνούσαμε από την Πάτρα καρφωτά για το Νότιο λιμάνι, που έφευγαν τα πλοία για Ιταλία. Μπάρι ή Ανκόνα, το δεύτερο είχε δύο διανυκτερεύσεις στο πλοίο και λιγότερη οδήγηση μέχρι τις Βρυξέλλες που ήταν ο προορισμός μας. Σπουδάζαμε. Το Μπάρι το προτιμούσα γιατί βαριόμουν τόσες ώρες στο πλοίο και προτιμούσα την οδήγηση προς το Βορρά. Μερικές φορές είχαμε επιχειρήσει να διασχίσουμε ολόκληρη τη Γιουγκοσλαβία.
Η Πάτρα λοιπόν και το λιμάνι της μια πύλη προς δυσμάς στη μικρή κλίμακα της ζωής μου.
Έτσι όμως ήταν πάντα, έτσι τη συναντώ στις σελίδες της λογοτεχνίας, τα *Πριμαρόλια* της Αθηνάς Κακούρη και το *θα υπογράφω Λουί* της Ρέας Γαλανάκη, που τέτοιες εποχές μυητικές το είχα διαβάσει και θυμάμαι και δεν θυμάμαι εικόνες ή νομίζω πως θυμάμαι

τώρα που περπατώ.
Οι φωτογραφίες είναι από έναν παλιό ταρσανά στον παραλιακό δρόμο που οριοθετεί την πόλη από ανατολικά. Μια τεράστια προμενάντ, όπως στις λουτροπόλεις του Βορρά, με πλήθος κόσμου να περπατά το απόγευμα, παιδιά με ποδήλατα, καρότσια σχεδόν έξω από την πόλη. Και η ίδια συγκέντρωση στην άλλη άκρη, στο Φάρο που έχει αναστηλωθεί αλλά περιστοιχίζεται από καφετέριες - λίγο θλιβερός.
Στάθηκα για λίγο στο παλιό ναυπηγείο. Νεκροταφείο πλοίων θα έλεγα. «Δη ωκ Λεβάιθανς», όπως ο Μπάιρον, έγραφε για τα σαρακοφαγωμένα σκαριά με τις ανοιχτές κοιλιές ο Παπαδιαμάντης. Ολόγυρα στη λίμνη, μαζί με τους θορύβους του ναυπηγείου και οι εικόνες των παροπλισμένων πλοίων που η φθορά και το θαλασσινό νερό τα επέστρεφαν σε μια σχεδόν πετρώδη κατάσταση.
Υπήρχαν βέβαια κάποιοι μαστόροι, έτσι και αυτός στη Μετανάστιδα που μπορούσαν και από κουφάρια τα ανανέωναν, τα ανανέωναν, δεν ξέρω πόσες φορές. Ένας ιδιόμορφος κύκλος, η τέχνη του φτωχού που δεν εγκαταλείπει.

Ζηλεύω τις φωτογραφίες δρόμου. Αυτές που εστιάζουν φευγαλέα στα πρόσωπα των αγνώστων, τόσο βιαστικά και τόσο καίρια, υπονοώντας μια ρωγμή της μικρής ιστορίας των ανθρώπων, τόσο σημαντική που γι' αυτό τη θησαύρισε ο φωτογράφος. Είχα κάποτε δει μια μικρή ταινία με τον Αντρέ Μπρεσόν και τη φωτογραφική του μηχανή που την κρατούσε κρυμμένη πίσω από την πλάτη του και δήθεν κοιτούσε το δρόμο. Κι αυτό μέχρι να "δει" το στιγμιότυπο να περνά μπροστά του. Ένα ζευγάρι να αγκαλιάζεται και εκείνος να ορμά κατά πάνω τους να τους φωτογραφίσει.
Τρομακτικό κυνήγι. Αιματηρό σχεδόν. Αλλά τους χαρίζεται μετά αθανασία.
Άλλες φορές, χωρίς φωτογραφική μηχανή, συγκρατώ τις ιστορίες. Κλικ νοερό και μετά τις θυμάμαι. Η καλύτερη ήταν με δύο μαγειράκια στου Ζωγράφου, στο πίσω μέρος μιας ταβέρνας, απόγευμα, που μιλούσαν ταυτόχρονα στο κινητό στις πατρίδες τους. Ευδαιμονία στα πρόσωπα, ήταν αλλού και ήταν πολύ γλυκό. Και στο λεωφορείο συλλέγω στιγμές πόσο θα 'θελα και εικόνες, δεν τολμώ.
Εδώ στην Πάτρα, με αφορμή το τοπίο, προσποιήθηκα δηλαδή πως με ενδιέφερε ο περίγυρος, κατάφερα να έχω στιγμές ανθρώπων στο κάδρο. Στο καφενείο κάτω από τον πλάτανο στο Άνω Καστρίτσι, στα Σκαλάκια του Αγίου Νικολάου στην πόλη, από το φρούριο ψηλά με ζουμ κοιτώντας τις στέγες και κάτω στο Φάρο όπως ψαρεύουν ή φωτογραφίζουν το ηλιοβασίλεμα. Στη μεγάλη οθόνη θα τις παρατηρώ - δεν ξέρω αν με πρόσεξαν καθόλου που περνούσα από εκεί.

ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΑΚΗΣ Ι. ΚΩΣΤΑΣ

Ένα ουί μωρό μου

Στον Νίκο Κατσάνο

Ποτάμι ο χρόνος, μπαζώνει. Ύστερα η καινούρια ζωή, γύφτικη ρόγα, βλασταίνει πάνω στα χαλάσματα. Διαρκώς ορθούμενη η στρωματογραφία, καταπίνει τους τόπους.

Στο άγαλμα του Βενιζέλου, κοντά στο Μπέη χαμάμ, η πόλη με σπλάχνα ανοιχτά. Συνοικία λαϊκή, των χαλκωματάδων, με τη φερώνυμη εκκλησιά της. Μέτρα κάτω αυτή απ' τη σημερινή Εγνατία, χωμένη, όπως άλλωστε κι άλλα μνημεία της πόλης – τα έχω σχεδόν όλα με σπουδή επισκεφτεί, εκτός από το Μπέη χαμάμ.

Στο πάρκο της Χαλκέων έβγαινα κάποτε ραντεβού· φοιτητής ιστορίας και αρχαιολογίας. Η κοπέλα αριστοκράτισσα, εγώ μπακαλόπαιδο. Το πάρκο τώρα πρόσφυγες και μετανάστες. Τα Χριστούγεννα χωριό του άι Βασίλη με φωτάκια και καλούδια. Φέτος είχε και κλούβα με αστυνομικούς.

Καρσί στο χαμάμ είναι η κολόνα, γωνία Αριστοτέλους με Εγνατία. Όλο το Γάμα μπουγατσατζίδικα, μαγειρεία και κάποια εμπορικά για χαμηλά βαλάντια. Λίγα μέτρα παρακάτω η Τσιμισκή· άλλος κόσμος.

Την κολόνα, εν αντιθέσει με το χαμάμ, την επισκεπτόμουν τακτικά. Είχε στα σπλάχνα της μια γυάλινη προθήκη με βιβλία. Μ' αυτά, και μ' άλλα που είχε αποθηκευμένα στον ημιόροφο της παρακείμενης πολυκατοικίας, άνοιγε τον πάγκο του. Ένα μεγάλο παράθυρο ο πάγκος. Με μουσικές, βιβλία, άφθονο αλκοόλ και κουβέντες εν είδει εσωτερικής στρωματογραφίας.

Θυμάμαι που μου έδωσε μια κασέτα με κόκκινο αυτοκόλλητο, με το The Wall των Pink Floyd. Πήγα πίσω με το στόμα ανοιχτό, μου λέει: «Καλοί οι Floyd αλλά αποβλακώνουν». Το 'κλεισα. Πήρε σιγά σιγά ν' ανοίγει κάτι άλλο – λέω εγώ.

Με πατημένα πια τα πενήντα, εξακολουθώ τη σπουδή στην τοπιογραφία της πόλης, αν και όχι τόσο τη μνημειακή. Αρέσκομαι σε επισκέψεις σε μέρη όπου κάποτε έδρασαν χαλυβδόκρανοι, γερμανοντυμένοι, ροπαλοφόρα τρίκυκλα και λοιποί μαιτρ.

Μόνο σ' εκείνο το χαμάμ δεν παίρνω ακόμη απόφαση να πάω· ίσως και να μην πάω ποτέ. Περνάω όμως τακτικά απ' την κολόνα, σηκώνω νοερά το ποτήρι μου –ένα ουί μωρό μου– κι αναρωτιέμαι, εμμονικά ρωτώντας το κλειστό εσωτερικό μου χαμάμ, τη Σελανίκ: «Μπορώ να μάθω τι έγινε;».

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Κώστας Ι. Κουτρουμπάκης γεννήθηκε το 1969.
Εργάζεται ως φιλόλογος στη Μέση Εκπαίδευση.
Ζει στη Θεσσαλονίκη.
Το 2018 εκδόθηκε το βιβλίο του Ο Μαραγκός.
Το 2020 κυκλοφόρησε το cd του Γεφύρια, με κιθαριστικές συνθέσεις που ενσωματώνουν απαγγελίες κειμένων.

ΤΟΥΜΑΝΙΔΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

Νύχτα γεμάτη σιωπές και
στεναγμούς.

Όχι δεν είναι ο καπνός, η βεβαιότητα
της στάχτης.
Ούτε η μυθολογία των ποτηριών.
Εδώ υπάρχει μια πελώρια
παρεξήγηση.
Ένας βυθός από βλέμματα κι
επιθυμίες ανάπηρες.

Όλη μέρα πόρτες και πρόσωπα
έπεφταν πάνω μου.
Πρόσωπα που είχαν διαφύγει,
επέστρεφαν πάλι
από άλλες εποχές.
Όπως η Τύψη. Όπως ο αχός.
Ο αγέρας ξεδίπλωνε παντού
εφημερίδες και
στα λεωφορεία στοιβάζονταν αργά, η
επαρχιώτικη θλίψη
με τον ήλιο του Δεκεμβρίου.

Όλη μέρα παγιδευμένος σε μια πόλη
που βούλιαζε
απ' το βάρος της. Η μνήμη,
τα φοβερά γεγονότα, είπα, η θάλασσα,
αυτός ο έφηβος που χειρονομεί,
και τα πουλιά πάνω από τις ταράτσες-
θυμωμένα.
Εξαντλημένες όλες οι απόψεις του
τοπίου.

Από μακριά κι από ψηλά κι από το
βάθος της αιτίας.
Έμενε λοιπόν το απόγευμα με τα
κουνούπια.
Η Έξοδος –
Η μεγάλη του Μπάιρον η σκιά.
Ο χώρος αυτός με τα στόμια.
Πώς δεν τα βλέπεις;
(Επειδή καθένας ήθελε να κρύψει).

Αλλά-
Καλύτερα ο αέρας που έρχεται
αρμυρός,
καθώς ανοιγοκλείνει αδιάκοπα την
πόρτα της,
η ιστορία.
Εσύ δεν ήθελες.
Σου αρκούσε η στάση της καρέκλας,
η διαδοχή εκείνη των ποτηριών.
Γινόσουν πιο θλιμμένος.
Κι έπεφταν: το αλάτι, η στάχτη, το
κρασί.
«Μια λέξη αχ, μια λέξη δυνατή και
πυκνή
σαν τις πέτρες εκείνες που άντεξαν
τον χρόνο».

Μακριά μες στη νύχτα μονάχα,
η λιμνοθάλασσα με τους πνιγμένους.
Τα καράβια που άραξαν στα ρηχά.
Κι εμείς, ανύποπτοι, σ' έναν άλλο
….πνιγμό.

Άξαφνα τότε,
αφήνοντας ένα «αχ», ο πιο μικρός, είπε:
«…Έχω τόσο μαύρο που οι λέξεις μου χάνονται.
Δεν ξέρω που να μπήξω το πιρούνι.
Η λαιμαργία ετούτη και η σιωπή,
το Μεσολόγγι ανάστροφο
πάνω απ' την περηφάνια μου. Φοβάμαι σας λέω.»
Είπε και σηκώθηκε μόνος, μεγάλος και όμορφος
και δυνατός στη μέση.
Κι έκανε κάτι που θύμιζε Ζεϊμπέκικο ή Ζάλογγο
ή μόνο το πρώτο γράμμα.
Με μιας όλα τα μάτια πέσανε στην πόρτα.
Η σιωπή έτριξε σαν γυαλί.

Νύχτα με σιωπές και στεναγμούς.
Καθένας γύρευε το ανάστημά του·
και δεν το' βρισκε.
Τότε ήταν που – άξαφνα πάλι –
χαμήλωσε η οροφή και το τραπέζι
και· « Ακούς μια άλλη Κυριακή, μα είναι η Μόνη εδώ.
Αύριο θα' ναι αργά στο Μεσολόγγι.
Καληνύχτα.»
Είπε και βρόντηξε πίσω του τη νύχτα.
Και ο βρόντος γέμισε–
ό, τι ως εκείνη τη στιγμή έμενε άδειο.
«Το χάραμα επήρα του ήλιου το δρόμο– »

ΧΑΛΚΙΔΑ, 1985

Βραδιάζει αργά, και η θάλασσα σκουραίνει.
Κάτι αρχαίες συλλαβές ο αγέρας μουρμουρίζει:
«...Χαλκίδα πόλιν εμάν προλιπούσα...»
Βραδιάζει.
Μπαίνουν τα όρια τα φοβερά της Νύχτας.

Τα σπίτια σκύψαν στα νερά,
να δούνε την ψυχή τους.
Να βάλουν, λες, σε μια δοκιμασία βραδινή τα μάτια.
Τα μάτια που παλεύουνε να κρατηθούν
πίσω απ' τα κρύα τζάμια.

Βραδιάζει αργά απ' τον Καράμπαμπα
κι εγώ δε θέλω.
Μήτε τσιγάρο, μήτε φως, μήτε τραγούδι.
Έτσι, μες στην ασάφεια των στιγμών
κοιτάζω τη ζωή μου.

Πώς με διέσχισαν τόσα νερά!

Βραδιάζει αδιάκοπα εδώ.
Μες σε σφυρίγματα αρχαίων καραβιών.
Κι εσύ, πάνω απ' την κόψη του Ευρίπου:
«...Όλοιντο λόγχαι και τα Μενέλεω κακά...»,
να προστάζεις. Αλλά...

Βράδιασε άλλη μια φορά στη διχασμένη πόλη.

Τα ψέματα τραβούν ξανά προς τους ανθρώπους.

ΣΤΑΜΠΟΛΙΑΔΗΣ ΦΟΙΒΟΣ

Περιήγηση στην Ερέτρια

Να είσαι καλός ως τον θάνατο

"Ήσουν χαρούμενος σαν παιδί;" τον ρώτησε καθώς περπατούσαν στην πόλη.
" Ήμουν...μέχρι την μέρα που κατάλαβα ότι θα πεθάνω" απάντησε χωρίς να διστάσει, και μια αδιατάρακτη σιωπή κάλυψε τα πάντα. Του έσφιξε το χέρι για να του δείξει ότι καταλαβαίνει.
Ο δρόμος προς το μουσείο περνούσε από τις παλιές γειτονιές. Χαμηλά ισόγεια πέτρινα σοβατισμένα σπίτια στη σειρά, έδιναν τη θέση τους σε τσιμεντένια διώφορα οικήματα που κραύγαζαν την επαρχιώτικη αισθητική περί ωραίου.
“Πόσο μου αρέσει που ήταν χαμηλά, άνοιγαν οι άνθρωποι την πόρτα ή το παράθυρο και ήταν κοντά στη γη, κοντά στο μυρωδάτο χώμα, στα λουλούδια και τα δέντρα, λεμονιές, αμυγδαλιές, γιασεμί και νυχτολούλουδο που μοσχοβολούσαν στης πρώτης άνοιξης το τραγούδι” του είπε και έτρεξε να κόψει ένα κλωνάρι ανθισμένης αμυγδαλιάς.
“Πόσες ζωές, χαμένες προσδοκίες, ερωτικοί σπασμοί και μυρωδιές από τα τσουκαλιά που σιγοβράζουν το φαί, σαν τον σοβά στρώσεις στρώσεις θα κάλυψαν με τα χρόνια τα μέσα των σπιτιών. Φαντάζουν τόσο ζωντανά, που θαρρείς πως άμα ξύσεις το κονίαμα με το δάχτυλο, θα αφουγκραστείς τα φανερά και τα αφανέρωτά τους. Λες να κραυγάζουν από μέσα τους σαν παν να τα γκρεμίσουν; Αλλά ποιος τα ακούει θα μου πεις…” συμπλήρωσε χαζεύοντας το κορμί της.
Ο νοτιάς που φυσούσε με ένταση φέρνοντας την αύρα της θάλασσας βαθιά μέσα στην πόλη, σκόρπιζε τα πέταλα των ανθισμένων δέντρων που τους έραιναν καθ' όλη τη διάρκεια της πορείας τους λες και ήταν βασιλιάδες που διέσχιζαν την βασιλική οδό προ το παλάτι τους.
Το τέρμα της οδού σηματοδοτούσε και το τέλος της σύγχρονης πόλης. Ήταν το σύνορο με τον αρχαίο κόσμο. Από εκεί και πέρα ξεκινήσουμε ο αρχαιολογικός χώρος. Το νεόδμητο μουσείο στην άκρη του, συντηρούσε τα πολυτιμότερα ευρήματα. Μια κιβωτός της μνήμης όπως την αποκαλούσε εκείνος. “Μεταξύ του αρχαίου κόσμου και του τώρα, υπάρχει μια ιστορία αδιαφύλακτη ,σαν να μην υπήρξε. Λες και υπάρχει ένα ιστορικό χάσμα, λες και δεν μας αφορά ώστε να τοποθετήσουμε και αυτά τα πολυτιμότερα κομμάτια έστω σε ένα μουσείο, και αυτό με μπερδεύει και με θλίβει ταυτόχρονα” τι λες και εσύ της είπε.

Πέρασαν την πύλη που την είχε φάει η σκουριά και το αλάτι και άρχισαν να περιδιαβαίνουν ανάμεσα στα απομεινάρια μιας εποχής που φάνταζε ένδοξη. Τα θεμέλια που είχαν απομείνει έδειχναν καθαρά το μέγεθος και τον πλούτο της αρχαίας Πόλης. Τα αγριολούλουδα και το πράσινο χορτάρι που κάλυπτε το έδαφος προμήνυαν τον ερχομό της άνοιξης, το τέλος ενός χειμώνα που δοκίμασε τις αντοχές.
Στο περιστύλιο ένθεν και ένθεν της κεντρικής εισόδου, ήταν τοποθετημένες οι επιτύμβιες στήλες που βρεθήκαν στο νεκροταφείο της Πόλης. Κανείς δεν είχε ξεφύγει. Νέοι, γέροι, γυναίκες άνδρες, ηρωικές και καθημερινές μορφές είχαν αφήσει το αποτύπωμά τους σε ένα κομμάτι λαξευμένου μαρμάρου. Μετά τόσες χιλιάδες χρόνια, οι μορφές των μικρών παιδιών που άπλωναν τα χεράκια τους ως υπενθύμιση προφανώς της τελευταίας μάταιας και απεγνωσμένης προσπάθειας, λίγο πριν πεθάνουν, να μην χάσουν την ζεστή αγκαλιά της μάνας, έκαναν και τους δυο να ριγήσουν από συγκίνηση.
Σε περίοπτη θέση ήταν τοποθετημένη μια στήλη γεμάτη από πάνω ως κάτω με τα ονόματα και τον τόπο καταγωγής, όπως έλεγε η επιγραφή στη βάση της, των μόνιμων κατοίκων. Ένα κατάστιχο, ένα αρχείο κατά κάποιο τρόπο της τότε δημοτικής αρχής που λειτουργούσε ως δημοτολόγιο. Δεν ήξερε κανέναν ή δεν είχε διαβάσει πουθενά για έναν σύγχρονό του με κάποιο από τα ομολογουμένως εύηχα αυτά ονόματα. Φιλόνικος, Ευκτείδης, Καλλικρατίδα, Φιλόκτητος και Φιλόστρατος ήταν μερικά που διακρίνονταν από τα δεκάδες που ήταν χαραγμένα. “Τυχεροί αυτοί, τουλάχιστον έστω η αναφορά της υπάρξεώς τους διασώθηκε στο διάβα τον αιώνων. Και πόσες εκατοντάδες χιλιάδες χάθηκαν για πάντα”. αναφώνησε. “Πόσο ανούσιο φαίνεται να περνάς τη ζωή με χίλιες δυο σκοτούρες. Αν έχεις να πληρώσεις τους λογαριασμούς, αν σε πρόδωσαν, αν δεν έβγαλες λεφτά. Τίποτα δεν μένει. Ο έρωτας για τον όποιο ίσως κάποτε πέθαινε η Καλλικρατίδα και αυτός την πρόδωσε, γέρασε και χάθηκε για πάντα. Ο χρόνος τον έσβησε και κάνεις δεν γνωρίζει καν ότι υπήρξε. Τι μάταια που φαίνονται όλα όταν στέκεσαι μπροστά σε αυτά τα μάρμαρα” του είπε.
“ Ας ζήσουμε λοιπόν… πριν λίγο από τον θάνατο το πούμε. Στο τόπο αυτό τον δανεικό πως δεν θα ξαναρθούμε” την πρόφτασε .
Καθώς όδευαν προς την έξοδο, ένας νεαρός με το μηχανάκι του πέρασε την πύλη της αυλής του αρχαιολογικού μουσείου καταπατώντας βάναυσα τον ιστορικό χώρο. Ήταν πολύ νέος για να του πουν τίποτα όλα αυτά. Η ανάγκη να βγάλει το μεροκάματο ήταν σίγουρα πιο επιτακτική. Σημασία δεν είχαν οι τάφοι που ήταν θαμμένοι από κάτω του. Ο ζεστός καφές έπρεπε να παραδοθεί πριν κρυώσει. Αν όχι, ποιος άκουγε το αφεντικό. Δεν ρίσκαρε την απόλυσή του. Στο χωριό δουλειά δεν βρίσκει εύκολα κανείς.
Όταν αυτός αποχώρησε και η γαλήνη του τοπίου αποκαταστάθηκε, κάθισαν δίπλα δίπλα σε δυο λαξεμένα μάρμαρα μιας σπασμένης σαρκοφάγου και απολαύσανε για κάμποσο ένα σάντουιτς και λίγο χαλβά σιμιγδαλένιο συζητώντας και κόβοντας λουλούδια.
Η ώρα ήταν πια περασμένη. Με βήμα ταχύ, άφησαν τη ζωή αυτή να κυλήσει όπως ξέρει, και κατέβηκαν στο λιμάνι. Το πλοίο κατέφθανε από λεπτό σε λεπτό για να τους περάσει στην απέναντι ακτή και από εκεί θα παίρνανε τον ανηφορικό δρόμο και ύστερα τον αυτοκινητόδρομο για το κλεινόν Άστυ.

Μάρτιος 2020

ΠΟΛΕΝΑΚΗΣ ΣΤΑΜΑΤΗΣ

ΚΑΤΙ ΣΑΝ ΕΠΙΛΟΓΟΣ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΑΚΑΤΟΙΚΗΤΗ ΠΟΛΗ

Ανάμεσα σε όλους εκείνους που διαρκώς, από κάθε μεριά της γης, επισκέπτονται τον τόπο που είναι αδύνατο να επισκεφθεί κανείς πραγματικά, μ` άλλα λόγια τον τόπο εκείνο ή την ακατοίκητη πόλη που κάποτε υπήρξε το Άουσβιτς, υπάρχουν κι εκείνοι που για κάποιον ακατανόητο σε μένα τουλάχιστον λόγο, καταφθάνουν κυριευμένοι από την αλλόκοτη επιθυμία να καταλάβουν. Τους φαντάζομαι, τους βλέπω τούτη ακριβώς τη στιγμή να στέκονται αμήχανοι μπροστά στην πύλη του Άδη, να βαδίζουν σκυφτοί πάνω στο σημείο όπου κάποτε έφθανε στο τέλος του το φοβερό, πολυήμερο ταξίδι προς το άγνωστο, εκεί ακριβώς που κάποτε τελείωνε η αδιανόητη εκείνη σιδηροδρομική γραμμή. Βρίσκονται τώρα εκεί με τη θέλησή τους, κανείς δεν τους αναγκάζει να σκάψουν με τα νύχια τους το σκληρό χώμα, κανείς δεν τους χτυπά με σιδερένια ραβδιά, σε κανενός το πρόσωπο δεν φυσά πια ο παγωμένος άνεμος της νύχτας, κανένας άγγελος του θανάτου δεν τους περιμένει στην αποβάθρα. Κι όμως ακόμα και αυτός ο μεθυστικός αέρας της ελευθερίας είναι μολυσμένος για πάντα.

Παρά ταύτα προσέρχονται ως επισκέπτες στον τόπο που είναι αδύνατο να επισκεφθεί κανείς πραγματικά, προσέρχονται ως επισκέπτες στην πόλη των φαντασμάτων μ` άλλα λόγια στον τόπο εκείνο που κάποτε υπήρξε το Άουσβιτς. Εκεί όπου το κακό ακτινοβολεί ακόμα και σήμερα, πανίσχυρο όσο ποτέ άλλοτε, με την εκτυφλωτική δύναμη εκατομμυρίων ραδιενεργών ήλιων. Αν ήταν ποτέ δυνατό να υπάρξει μια και μοναδική πιθανότητα εξαγνισμού ενός τέτοιου τόπου αυτό θα μπορούσε να συμβεί μονάχα αν ο τόπος αυτός αφηνόταν στη μοίρα του. Είθε να εγκαταλειφθεί εντελώς αυτός ο τόπος του μαρτυρίου, είθε να παραμείνει για πάντα η λογική του στον χώρο του ακατάληπτου, ας αφεθούν να κάνουν τη δουλειά τους οι πέτρες και το χώμα και τα σκοτεινά αγριόχορτα. Ναι, ισχυρίζομαι ότι οι νεκροί πρέπει να παραμείνουν νεκροί, ότι το Άουσβιτς πρέπει να εγκαταλειφθεί στη λησμονιά και στη λήθη, να σκεπαστεί από άκρη σ` άκρη με αγριόχορτα. Τότε, ίσως, κάποτε, έπειτα από δεκαετίες, αιώνες, έπειτα από χιλιετίες, ίσως να μετατραπεί κι αυτό σ` ένα είδος απαγορευμένης ζώνης, ίσως να μετατραπεί κάποτε σ` έναν τόπο ιερό όπου εισχωρεί κανείς μόνο με τη βοήθεια ενός Στάλκερ, ενός οδηγού, μ` άλλα λόγια σ` έναν τόπο όπου όλες οι ανθρώπινες επιθυμίες πραγματοποιούνται. Αλλά κανένας, κανένας άνθρωπος δεν θα είναι ποτέ αρκετά αγνός, τόσο αγνός ώστε να μην επιθυμεί απολύτως τίποτα. Η πιο συντριπτική όμως σκέψη που ένας τέτοιος τόπος υποβάλλει, είναι η σκέψη ότι αυτό είναι ίσως το τελευταίο και το μοναδικό μέρος στον κόσμο όπου ο Θεός αληθινά κατοικεί. Ο Θεός κατοικεί σε μια πόλη ακατοίκητη. Κάτω από κάθε πέτρα που σηκώνει κανείς από το χώμα του Άουσβιτς ακούγεται η αδύναμη φωνή του Θεού που ψιθυρίζει τη φοβερή αλήθεια, ότι ο κόσμος αυτός δημιουργήθηκε στα τυφλά. Απ` όλους τους πιθανούς κόσμους, απ` όλους τους αναρίθμητους κόσμους του Θεού, μάς δόθηκε ακριβώς εκείνος που δημιουργήθηκε στα τυφλά. Καμιά ελπίδα παρέμβασης του Θεού δεν θα μπορούσε να υπάρξει εδώ, σ` έναν κόσμο που δημιουργήθηκε στα τυφλά. Ολομόναχος πορεύεται σ` αυτό τον κόσμο ο άνθρωπος. Αυτά είπα κι έπεσα όπως πέφτει δέντρο νεκρό.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Σταμάτης Πολενάκης γεννήθηκε στην Αθήνα το 1970.
Σπούδασε σκηνοθεσία κινηματογράφου στην Αθήνα και παρακολούθησε το τμήμα Ισπανικού πολιτισμού στο πανεπιστήμιο Complutense της Μαδρίτης. Είναι συγγραφέας έξι ποιητικών συλλογών.
Για την τελευταία, " Τα τριαντάφυλλα της Μερσέδες" (2016) έλαβε το κρατικό βραβείο ποίησης.
Ποιήματά και θεατρικά του έργα έχουν μεταφραστεί στα Αγγλικά, Γαλλικά, Ισπανικά, Ιταλικά, Γερμανικά, Καταλανικά και Ρουμάνικα.

ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΑΚΗ ΕΥΗ

Σ' αναζητώ στη Σαλονίκη

Τον Οκτώβρη του '66 ήρθαμε στη Σαλονίκη.
Ολόκληρη η οικογένεια. Ο πατέρας και τα αδέρφια του, η μάνα και τα δικά της, παππούδες και γιαγιάδες. Απολυμένοι όλοι από την εταιρεία του Μποδοσάκη , από το Μεταλλείο στο Στρατώνι στη Χαλκιδική.
Από το '66 μέχρι και σήμερα μόνιμος κάτοικος Θεσσαλονίκης.
Εδώ εκτόνωσα την ικμάδα της γοητευτικής μου νεότητας περπατώντας στους δρόμους της. Εδώ ονειρεύτηκα κορυφές ουρανομήκεις, εδώ βίωσα όλες τις εκπληκτικές μα και οδυνηρές στιγμές της ζωής μου που τις κουβαλώ όλες εγχάρακτες επάνω μου.
Οι άλλοι την λένε πόλη ερωτική. Για μας όμως είναι η Σαλονίκη, για τους Τούρκους η Σελανίκ, για τους Εβραίους Σαλονίκο, Σόλουν για τους Σλάβους, Σαλόνικα και Σαλονίκ για τους Ευρωπαίους.
Χιλιοτραγουδισμένη πόλη. Το παρελθόν της το ψιθυρίζουν στόματα σε γλώσσες πολλές.
Στα κάστρα της, στις άσεμνες γωνιές της, στα καφενεία της, στα τζαμιά, στις εκκλησιές και στις συναγωγές της, στα παζάρια και στα καπάνια της, στα στενορύμια και στις πλατειές λεωφόρους της, η εγγαστρίμυθη πολυφωνία της ζει και βασιλεύει. Οι πέτρες μιλούν. Αυτές ξέρουν.
Ο Βαρδάρης φυσά στο πρόσωπο τον χρόνο και τον ξυπνά από τον μακάριο ύπνο του.
Ο Βαρδάρης αέρας γομολάστιχα που πάντα έσβηνε την ασχήμια της. Ο Βαρδάρης πολυτραγουδισμένος κι αυτός.
Ο χρόνος στρογγυλοκάθεται στο καφενείο του Μαλίκ Μπέη που διανυκτερεύει έξω από την Μπάρα με τους κακόφημους δρόμους της πόλης πίνοντας κρασί ημίγλυκο. Σκουπίζει απ' τα γένια του την τελευταία στάλα του ποτηριού και τρέχει να προλάβει στη συναγωγή τον μικρό Συμεών να διαβάζει ευχές από την Πεντάτευχο σήμερα που γίνεται δώδεκα χρονών.
Ανηφορίζει τρέχοντας, πηδάει τον χαμηλό μαντρότοιχο, περπατά ανάμεσα σε ταφόπλακες διακοσμημένες με τουρμπάνια, τσαμπιά από σταφύλια και πλοχμούς από στεφάνια για να προφτάσει να στροβιλιστεί κι αυτός μαζί με τους δερβίσηδες στον τεκέ του τάγματος των Μεβλεβήδων.
Φτάνει ασθμαίνοντας στον Άι Δημήτρη για να κοινωνήσει, πριν κατέβει στη Φράγκικη εκκλησία να μεταλάβει την όστια.
Μια κοινή ιεροτελεστία συντελούνταν καθημερινά στα σπλάχνα της πόλης.

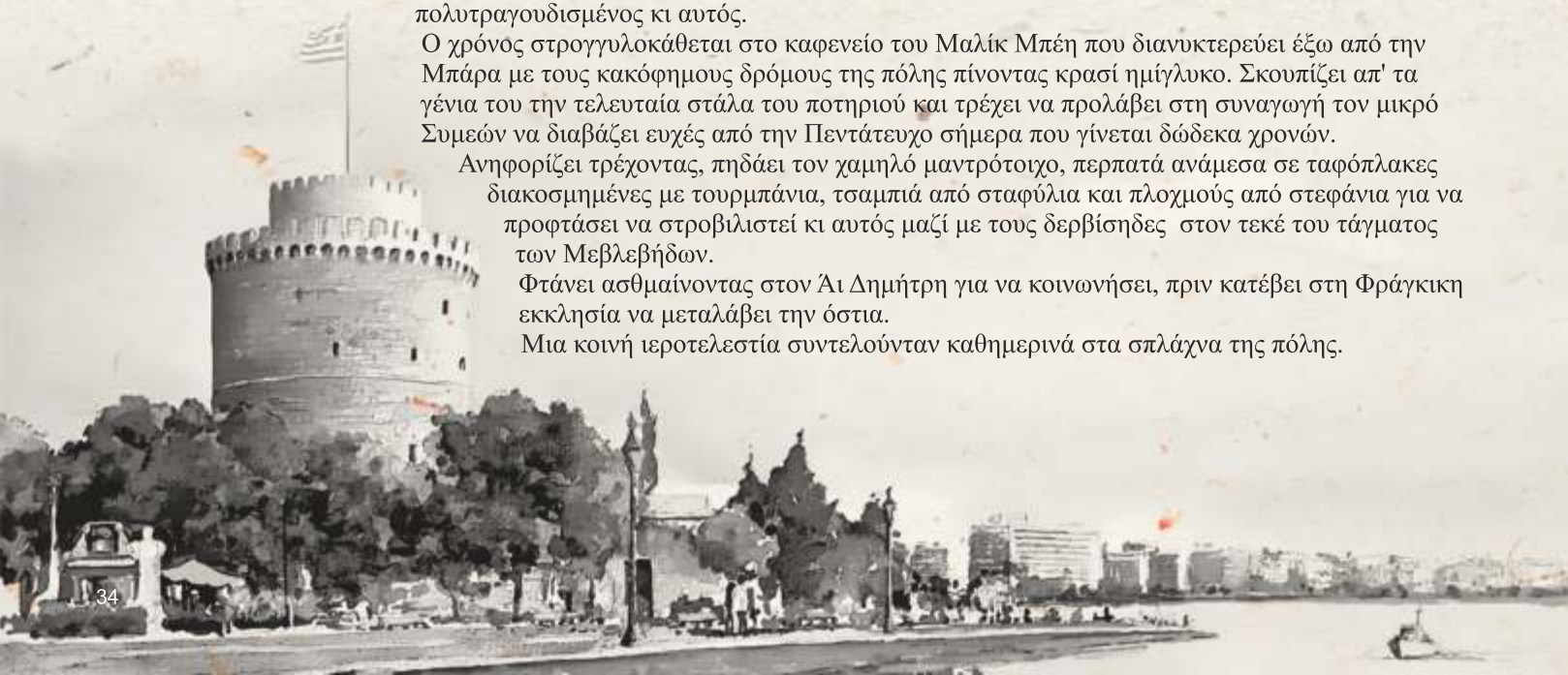

Γιατί αυτό ήταν τότε η πόλη. Φορούσε άμφιο που χωρούσε όλους τους θεούς και όμνυαν σ' αυτούς οι κάτοικοί της που άλλοτε αλληλομάχονταν κι άλλοτε αλληλοαγαπιόνταν. Μα ζούσαν όλοι μαζί.
Κι αργότερα η πόλη στέγνωσε τα δάκρυα των προσφύγων κι ο Τσιτσάνης τραγούδησε τα βάσανα της φτωχολογιάς στο «Ουζερί Τσιτσάνης» στην Παύλου Μελά.
Στο διάβα του χρόνου για μας η πόλη πια είναι τα 'Ηλιοτρόπια' του Γιώργου Ιωάννου που τόλμησε να γράψει για το «Ξεκλήρισμα των Εβραίων» σπάζοντας την επιτόπια κρούστα της σιωπής.
Σαλονίκη για μας είναι η «πόλη των φαντασμάτων», των «ποιητών», της «ήττας», των «πολιτικών δολοφονιών», «των κατασκόπων», «πρωτεύουσα των προσφύγων», «παλίμψηστο του αίματος», «πόλη σκοτεινή και βυζαντινή», και «φτωχομάνα» και «πολυπολιτισμική».
Η Σαλονίκη με τις ισχυρές καταβολές και παρακαταθήκες στο ρεμπέτικο.
Η Σαλονίκη η πατρίδα της 'Φεντερασιόν' του Μπεναρόγια, αλλά και το πεδίο δραστηριοτήτων του επονείδιστου Δάγκουλα.
Για μας που ζούμε εδώ, πολλές φορές η Σαλονίκη «είναι μια κούραση το βράδυ, μια μηχανή που σώπασε, μια ετοιμόρροπη φωνή» που θα 'λεγε και ο συμπατριώτης μας ποιητής Νίκος Αλέξης Ασλάνογλου.
Για μας που ζούμε εδώ, η Σαλονίκη έγινε πολλές φορές ένα κοιμητήριο ελπίδων, ένα νεκροταφείο ονείρων και προσδοκιών, αλλά εμείς πάντα προσδοκούμε πως όλα τα σπουδαία της πόλης που είναι αποθηκευμένα σε ένα τεράστιο συμπαντικό PC και με μια τεχνολογία που κατοικοεδρεύει στ' αστέρια, θα ανοίξουν τα φερμουάρ από όλα τα zip files και θα ξεχυθούν μπροστά μας τα κάλλη της για να μας σώσουν από το μαγάρισμα που της επιφυλάξαμε.
Μέχρι τότε ικετικά θα αναφωνούμε μαζί με τον σπουδαίο συμπολίτη μας συγγραφέα Γιώργο Ιωάννου..

«Μαζί σαπίζουμε, Νύμφη του Θερμαϊκού. Είσαι Νύμφη και είμαι Νυμφίος. Και είσαι η γενέτειρά μου. Εσύ, βέβαια, κάποτε θα ξανανιώσεις, όταν όλα αυτά τα μπετά ξαναγίνουνε, έτσι ή αλλιώς χώματα. Και στον καιρό της νέας δόξας σου, της νέας αναγέννησής σου, αν είσαι μάνα, η ανά, η μάικω, και η μάντρε, εμάς Μπαγιάτιδες και Γιουνάνιδες, Αποικιστές και Αποίκους, που όμως φέρνουμε τις ουλές και τα σφραγίσματά σου, μη μας πατικώσεις μες στην ανωνυμία και τη λησμονιά, όπως τόσο καλά ξέρεις, αλλά να μας ξαναθυμηθείς, να μας πεις υιούς σου και να μας εξυψώσεις.»

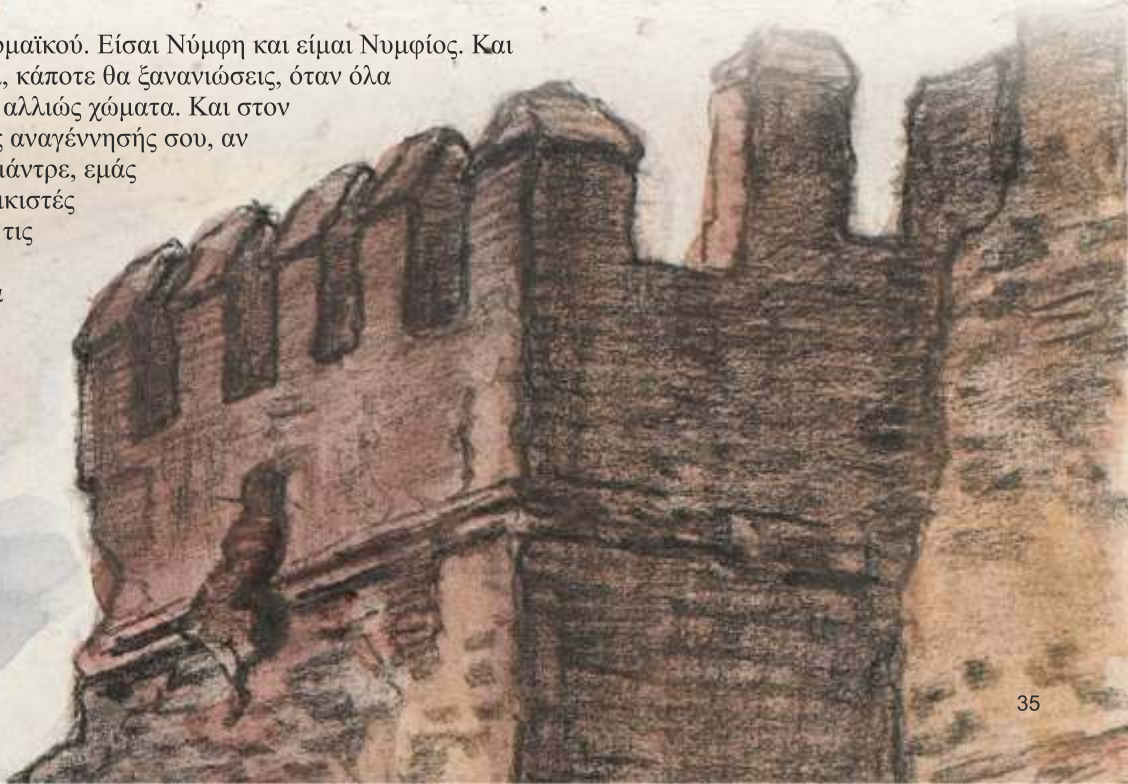

ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ Χ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΒΑΒΡ&ΧΑΝΔΑΚΑΣ

Όμορφη πόλη, σιωπητήριο. Στις προηγμένες κοινωνίες, όπου οι μονάδες συνεννοούνται με νεύματα, η σιωπή είναι μια ατομική ιδιότητα που αυθόρμητα κοινωνείται πανταχόθεν. Έκαστος στη μεμβράνη του γεννάει τη δική του σιωπή, που έχει συνήθως το χρώμα της μάνας του στο νεκροκρέβατο ή έναν ήχο πνιχτό από τακούνι που χώνεται στη λάσπη, ή το ψυχορράγημα της νύχτας όπως στραγγαλίζεται από το πρώτο φως, μα έπειτα από ομόφωνη συγκατάβαση όλοι τη μοιράζονται και την υπερασπίζονται από κοινού ως εαυτόν (ποιαν ακριβώς; την εθελούσια σιωπή: την αυθόρμητη σίγαση των λυγμών, του λογισμού, των πόθων). Παράξενο μοιάζει (απάνθρωπο μοιάζει) μα είναι κι αυτό μια παρηγορία: η συνωμοσία της σιωπής. Βουλιάζω στη δική μου, που είναι ένα διάλυμα πικρής θάλασσας, κι όσο κι αν αισθάνομαι "προηγμένος" στη σαγηνευτική Βαβρ, με τις στέγες από βασάλτη, τα φωτοβολταϊκά, το ξηρό κλίμα και τα αποβλακωμένα βοοειδή, η περιεκτικότητά μου γίνεται γρήγορα μια ποσόστωση σε άνθρωπο με διακυμάνσεις στο αλάτι. Σκέφτομαι: θα στεγνώσω, θα επεξεργαστώ, θα ιδρώσω, θα απλωθώ, θα ζήσω τη διάχυση, συμπαγής και κοκκιώδης, κρυσταλλικός, όπως ένας χειμώνας που συμβαίνει έξω από το τζάμι μου. Μέσα, τσάι, Ντβόρζακ (το κοντσέρτο για τσέλο σε σι ελάσσονα) και μια ταπετσαρία φλοράλ τύπου εγγλέζικη αγροικία. Διατηρώντας την αντίδραση των βράχων στα μεσημέρια των Κυκλάδων ή μια δαγκωνιά νερού στο πρόσωπο από ένα παγωμένο ρυάκι στα Βαρδούσια, η σιωπή μου αυτή θα παραπέμπει πάντα στη Λίλιμπεθ, σε μια δική της εικόνα, ξυπόλητη με πιτζάμες, όπου το λάστιχο θα πνίγει το δέρμα στη γραμμή της μέσης αχνιστό, οι οργασμοί της θα κατεβαίνουν προς τις άνυδρες κοιλάδες τους κι οι ρόγες της θα γίνονται νησιά που θα διακρίνονται μέσα από τα σύννεφα, αιχμηρά. Και δεν θα αλλάζουμε ούτε μια κουβέντα. Έτσι θα επιστρέφει πάντα μαζί της κι ένα όνειρο, όπου ολόκληρη η ενήλικη ζωή μας θα είναι δομημένη πάνω σε ένα ψέμα: δεν θα έχω περάσει, για παράδειγμα, κβαντική Ι, κι ενώ θα εντυπωσιάζομαι απ' τον Τραχανά που παραμετροποιεί τις συναρτήσεις με γράμματα του ελληνικού αλφάβητου, δεν θα κατανοώ τις ίδιες τις συναρτήσεις ή πώς λειτουργούν για να περιγράψουν ένα πηγάδι δυναμικού ή μια νομοτελειακή έκφραση πιθανότητας λίγο πριν πυκνώσει σε βεβαιότητα. Απόλυτα θα αντιλαμβάνομαι, παρ' όλα αυτά, τον δισταγμό του να χρησιμοποιήσει το γράμμα δ: λόγω της συνειρμικής του σύνδεσης με τη συνάρτηση δέλτα του Ντιράκ. Ο Θεός θα είναι ακόμη έξω στα αμφιθέατρα και θα παίζει ζάρια. Τα βράδια, αντί για τις καστανές μοναστηριακές στο Brasse - Temps, θα πίνουμε ρακές στον Χιωτέλη κι έπειτα θα βγαίνουμε για αφισοκόλληση στη Χανιόπορτα ή στο Κομμένο Μπεντένι. Οι σύντροφοί μας θα είναι ακόμη παιδιά και στα μάτια τους δεν θα αναπνέουν αράχνες. Φυσικά θα καπνίζουμε την Άρτα και τα Γιάννενα. Κι αυτή η σιωπή θα είναι η λίμνη μας, το σκοτάδι και ο ήλιος μας και τα χρόνια μας που μεγάλωσαν μοναχικά σαν δέντρα δεμένα στις ρίζες τους, κάτω από τα άστρα. Έτσι, μέσα στο ψέμα, άηχα και στεγνά, θα αναδύονται και τα όνειρά μας για να ανασάνουν: ως όνειρα μεσηλίκων που δεν αξιώθηκαν ποτέ να ζήσουν τα εφηβικά τους όνειρα._

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Κωνσταντίνος Χ. Λουκόπουλος γεννήθηκε στην Ελευσίνα το 1965 κι έχει σπουδάσει Φυσική και Ιστορία και Φιλοσοφία της Επιστήμης. Ποιήματά του και πεζά, έχουν δημοσιευτεί σε διαδικτυακά και έντυπα περιοδικά, σε συλλογικούς τόμους και ανθολογίες. Για χρόνια υπήρξε συγγραφέας βιβλίων Φυσικής.
Έχει εκδώσει τα έργα: Ενύπνια τα μεθεόρτια, Έναστρον, 2020 / Επιτάφιος εν Ελευσίνι, Έναστρον, 2020 / Οι Πόλεις το Χειμώνα, Έναστρον, 2018 / Επιτάφιος εν Ελευσίνι, Μικρές Εκδόσεις, 2018. Διατηρεί το ιστολόγιο: « Έλευσις, ένα ταπεινό ενδιαίτημα αθανασίας» - https://loukopk.wordpress.com/

ΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Περπάτησα τα βήματά μου
σε όλους τους υγρούς
τους απέραντους δρόμους της πόλης
Γέμισα τις τσέπες
και την καρδιά μου με φως
με όνειρα
βλέποντας μέσα από τα μάτια
των παιδιών.
Λαχάνιασαν οι ελπίδες μου
απόστασαν
από τη δυστυχία των ανθρώπων
μα και των τοίχων τις ιστορίες
απόψε
*

ΔΑΒΟΥΡΛΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

ΣΤΗ ΔΙΚΙΑ ΜΟΥ ΑΙΓΙΝΑ

Οι πορτολάνες* δεν τόλμησαν
να περιλάβουν
να περιγράψουν ποτέ τέτοια
ομορφιά
Σ' όλα τα μήκη και τα πλάτη της
θαλάσσης
άλλη δε θα βρεις
Τρεις κεραυνοί την έφτιαξαν
τρεις ουράνιες λάμψεις
θησαύρισμα του Ελάνιου όρους
τρεις -υπόγειες- πηγές ιαμάτων
ασίγαστα δροσίζουν
τους ιερούς μας πόθους
Οι προσευχές μας ακουμπούν
τρυφερά
(πάνω στα ιερά χέρια)
στα αέρινα ωμοφόρια των αγγέλων
κι εκείνοι
στο θυσιαστήριο των ονείρων
της οικουμένης
Αμνοί εμείς, μεμνημένοι τοίνυν,
εθελούσιας θυσίας
ων ίσμεν και ων ουκ ίσμεν

*πορτολάνες : Ναυτικοί Χάρτες

ΗΜΕΡΕΣ ΤΩΝ ΔΑΚΡΥΩΝ ΤΩΝ ΣΙΩΠΩΝ

Οι τοίχοι στα γκρίζα κτήρια της
πόλης
οι δρόμοι οι στάσεις των
λεωφορείων
γεμάτα αρμύρα,
όχι θαλασσινή μα εκείνη των
δακρύων!
Ημέρες των δακρύων των σιωπών...
πού βρέθηκαν τόσοι σταυροί;
πού τόσοι δρόμοι ανηφορικοί
γολγοθάδες;
Γέμισε ο τόπος σταυρωτήδες
γέμισε ο τόπος εφιάλτες
περίσσεψε το άδικο, η φτώχεια
θλιμμένα πρόσωπα καρτερούν
σωπαίνουν
δακρυσμένα μάτια στέκουν στις
πλατείες
μόνο κοιτούν....
Ανυπόφορες γίνηκαν οι μέρες
άφωνοι κοιτάμε τα τείχη της πόλης
που πέφτουν που καταρρέουν
μα δεν μπαίνουν εχθροί
άδικα περιμένουμε
τη θριαμβευτική τους είσοδο!
Τραγικό...
οι εχθροί είν' εδώ
είναι μέσα απ' τα τείχη
είναι κάποιοι από εμάς!

ΛΕΥΘΕΡΙΩΤΟΥ ΞΑΝΘΙΠΠΗ

ΒΡΩΜΙΚΟ

Η παρτίτα είχε το όνομά σου , J.S.D No 2, σε allegro ma non troppo…
-Festival δωματίου.-
Αντί βιολιά, 'σφυρίγματα' είπες
και στο πρώτο μέρος
τόνισες
τον θρήνο της απατημένης συζύγου.
Η πόλη μάζευε γρήγορα τα σπασμένα γυαλιά μπύρας ,
τα 'κανε μενταγιόν και μπρασελέ στα πόδια της.
Γλυκερό απλώθηκε το φτηνό άρωμά της
μύριζε πεταμένα χάδια και φιλιά.
Κολυμπούσε στην τσιγαρίλα των εραστών της.
Στοές μυρωδιάς κάτουρου ανάκατες με μπάφο.
Το συντριβάνι άλλαζε φώτα τώρα .
Κόκκινη βροχή στις γκρίζες σκιές των μεταναστών
μπόγοι πολλοί , μικροί και μεγάλοι με πολύχρωμα πέδιλα.
Στη Μενάνδρου το κινητό σου χαλούσε τον κόσμο .
Μπήκες στη γραμμή
κι έβαλες το χέρι χαμηλά
σα να 'χες φύγει χρόνια στην ξενιτιά.
Οι παρτιτούρες κυλίστηκαν παθιασμένες
χωρίς τα κλειδιά τους
στο πάτωμα.
Η μπάντα έπαιζε πάλι το δικό σου χαβά
-Έβγαλες και το ντέφι.-
Για ένα βρώμικο ρε γαμώτο – είπες-
κι έδωσες το χαρτάκι με τη διεύθυνσή σου.
Το δωμάτιο μύριζε σκόρδο για πολύ καιρό.-

13/6/2020

ΜΠΟΥΧΛΗ ΜΑΡΙΑ

Στις πολιτείες των ανθρώπων
όπου η μιζέρια ξεμυτίζει, μέσα
από κάθε λογής ενδυμασία και περπατησιά
κι έχει το ίδιο γκρίζο ξεπλυμένο χρώμα,
ζούνε πουλιά που έχουν ξεχάσει να πετούν
και βηματίζουνε κι αυτά ανάμεσα στα πόδια
που έρχονται και πάνε σε ταξίδι αδιάκοπο...

Κι έχουνε θράσος τα πουλιά αυτά!
ξέρουν να κλέψουν και να μαλώσουν αν χρειαστεί
τσιμπολογώντας ό,τι τρώγεται στα πεζοδρόμια,
ανάμεσα στις κολλημένες τσίχλες και τις βρωμερές ροχάλες...
Κι είναι και κάποια μ' ένα πόδι, ανάπηρα
που βηματίζουνε μ' επιτυχία
κι ύστερα απογειώνονται σχεδόν με χάρη
θυμίζοντας την πρότερη τους φύση.

Φωλιάζουνε σε απίστευτα σημεία!
πάνω στα σκουριασμένα κλιματιστικά
κάτω από τις σκισμένες τέντες των μπαλκονιών,
μαζεύοντας ότι μπορεί να φανταστεί κανείς...
σύρματα και πλαστικές κορδέλες αντί για κλαδιά
και γουργουρίζουν ευχαριστημένα,
κουτσουλώντας ανενδοίαστα τις πραμάτειες
που στοιβάζουν έξω οι άνθρωποι
οι στριμωγμένοι άνθρωποι,
με τις στριμωγμένες ζωές
και τα στραγγαλισμένα όνειρα.

Τη νύχτα θα κρύψουν το κεφάλι στις φτερούγες,
ξεπαγιάζοντας σαν τους ανθρώπους, που
ενώ κοιμούνται ο ένας πλάι στον άλλον,
πνίγουν κι αυτοί στα μαξιλάρια τους
την απέριττη γλώσσα των σωμάτων.

ΚΟΥΤΣΟΥΜΠΕΛΗ ΧΛΟΗ

Θα γινόταν εκκαθάριση.
Είχαν πάλι μαζευτεί πολλοί.
Οι άνω των εξήντα πέντε
ρυτίδες, χιονονιφάδες στο κεφάλι,
βουναλάκια σάρκας πλαδαρής
μικροί τσαλαπετεινοί στο πηγούνι
αγκομαχητό στην καθημερινή παρέλαση
βραδύτητα στην αποκομιδή των σκουπιδιών
λάθη στην παραγωγή πρώτων υλών
στο Μεγάλο Δημοτικό Εργοστάσιο,
χαλαρές τρύπες στα τείχη
από παραλείψεις και πλημμελείς κατασκευές,
οι ένοχοι πάντα από Τρίτη ηλικία,
η αριθμητική είναι απλή,
το Συμβούλιο των Ατσάλινων συσκέφθηκε,
ο αριθμός στην πόλη πρέπει να μένει σταθερός
φέτος οι γεννήσεις στους δοκιμαστικούς σωλήνες
ξεπέρασαν τις 4.000
τόσος είναι και ο αριθμός των πολιτών
που πρέπει να εξαλειφθεί.
Η ΠΟΛΗ πάνω από όλα.
Ο ιός στάλθηκε με φακελάκι.
Οι ηλικιωμένοι τον ανέπνευσαν.
Το τέλος ήταν καλό.
Ο Πινόκιο έθαψε τον Τζεπέτο στην αυλή.
Η φάλαινα μαύρη και απειλητική
συνέχισε να κολυμπά στους δρόμους.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ
Η Χλόη Κουτσουμπέλη γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1962. Έχει εκδώσει εννέα ποιητικές συλλογές, δύο μυθιστορήματα, δύο θεατρικά έργα. Τα τελευταία χρόνια συντονίζει ένα εργαστήρι γραφής στη Θεσ/νίκη τον χειμώνα και για μια εβδομάδα το καλοκαίρι στο Πήλιο. Για την ποιητική της συλλογή «Οι ομοτράπεζοι της άλλης γης», εκδ. Γαβριηλίδη, τιμήθηκε με το Κρατικό βραβείο ποίησης του 2017. Η τελευταία της -προς το παρόν- ποιητική συλλογή «Το σημείωμα της οδού Ντεσπερέ» εκδόθηκε το 2018 από τις εκδ. Πόλις

ΜΑΡΙΑ ΣΚΑΝΤΖΟΥΡΑΚΗ

Μια πόλη για μένα

Τούτη η πόλη που μ' έριξε η ζωή
Την πλάτη είχε γυρισμένη στο γαλάζιο
Ένα βουνό ιερό επέλεξε να κοιτάζει προς τα μέσα.

Έπεφταν τα όνειρα της εφηβείας
μες στο βαθύ χαντάκι της ένδοξης ιστορίας.
Προϊστορικοί πρίγκιπες που κρατούσαν κάτι κρίνα
Βολτάριζαν τις νύχτες στα στενά
Κι έβλεπες αραιά και πού
Έναν δούκα βενετό ν' ανεβαίνει στο αστικό
-γραμμή 1 για Αεροδρόμιο-
«Πού να πηγαίνει;» αναρωτιόμουν κι έψαχνα
Να βρω την Εμινέ πίσω απ' το καφασωτό
Για να μου πει τα πάθη του έρωτα.
Αχ και να 'τανε, έλεγα, πλωτή να με ταξίδευε
Μα δεν μου την έκανε ποτέ αυτήν την χάρη.
«Δεν είναι η πόλη αυτή για μένα»
είπα –και μάζεψα τα μπογαλάκια μου γι' αλλού.

Πόλεις αριστοκράτισσες που αγάπησα
Πόλεις αλήτισσες που λάτρεψα
Πίσω με έστειλαν –ένα δεματάκι τόσο δα μικρό
Στην άκρη του λιμενοβραχίονα.
Τα μισογκρεμισμένα τείχη της που μ' έπνιγαν παλιά
Δροσερό αεράκι τώρα μου χαρίζουν.
Λοιπόν, αυτή είναι τελικά η πόλη για εμένα.

ΜΑΡΑΓΚΟΥΔΑΚΗ ΕΜ. ΜΑΡΙΑ

ΚΑΤΙ ΞΕΦΕΥΓΕΙ

Το οδόστρωμα είναι υποτυπώδες και φτενό. Μπαλώματα καινούργια, λακκούβες αρχαίες, διάσπαρτες. Εικόνα συνηθισμένη σε δρόμους του Ηρακλείου. Κυρίως στις συνοικίες του. Η πραγματική μας πατρίδα είναι η παιδική μας ηλικία, γράφει ο Ρολάν Μπαρτ. Το καινούργιο σιτροέν C4 δύσκολα διασχίζει την οδό Ινάτου. Δρόμος αδιάφορος. Ουδέτερος. Ίχνος πράσινου στις όχθες. Τρεις σκουπιδοντενεκέδες και παρκαρισμένα αυτοκίνητα. Παλιά ο δρόμος είχε άλλο όνομα. Μου διαφεύγει ποιο. Μου διαφεύγουν και άλλα. Κάτω από τη μύτη μου διαφεύγουν τόσα πολλά, ίσως και όλη μου η ζωή. Αριστερά μου ένα μικρό αδιέξοδο. Πατάω φρένο. Πατρίδα μας είναι εκεί που μισούμε, διάβασα κάποτε σε τοίχο. Στο τέρμα του αδιεξόδου φαίνεται ένα σπίτι. Με το κινητό καταγράφω το παρόν του χώρου. Το κτίσμα είναι σχετικά καινούργιο.Η πρόσοψη είναι φρεσκοβαμμένη στο χρώμα μιας μίζερης ώχρας. Άσπρα πλαστικά παντζούρια, ορθάνοιχτα με κουρτίνες διάφανες, πληκτικές, απομίμηση δαντέλας, άσπρες κι αυτές. Από τα τζάμια πέφτει λοξά ένα φως.Ο ορίζοντας βαραίνει. Μισοκλείνω τα μάτια.

Στη θέση αυτή τη δεκαετία του '60 ήταν η αυλή μας. Οι ατμοσφαιρικές συνθήκες αλλάζουν. Η αυλή μας είχε χώμα. Χώμα ξερό, μελαγχολικό. Το χώμα αναμοχλεύεται. Το κινητό μου σκονίζεται. Στην οθόνη εφορμούν στροβιλιστά φαντάσματα. Ίσως σωσίες φαντασμάτων. Καταφθάνουν, κυνηγιούνται, αναμετρώνται. Ο αδερφός μου.

Ο αδερφός μου βουτά με το χέρι το ψωμί στη σάλτσα. Μια καρό πετσέτα είναι δεμένη στο λαιμό του, μην τυχόν λαδωθεί. Εγώ παραμερίζω το φαγητό με το πιρούνι και σχεδιάζω απελπισμένους κύκλους στον πάτο του δικού μου πιάτου. Είναι μεσημέρι και πάνω στο ριγέ τραπεζομάντιλο μόνο το δικό μου πιάτο είναι ακόμη άθικτο. Πατάτες κοκκινιστές με πράσα. Σιχαίνομαι τα πράσα και ό,τι πράσινο. Σιχαίνομαι όλα τα φαγητά που κολυμπούν σε σάλτσες. Είμαι το προβληματικό. Είμαι το κακόφαγο παιδί. Μαδάω το ψωμί κι έχω γεμίσει ψίχουλα τον τόπο. Θα σου πω παραμύθι, θα σου τηγανίσω πατάτες, και θα φάμε μαζί, μού λέει η γιαγιά. Σηκώνεται από το τραπέζι. Τρέμει το χειροποίητο, γεμάτο ρόζους, μπαστούνι κάτω από το βάρος της.

Πρέπει να είναι Άνοιξη, γιατί η πόρτα είναι ορθάνοιχτη. Χαζεύω τις μαργαρίτες που ξεφύτρωσαν στις γωνίες της αυλής. Τα κορίτσια, εκτός της Βασιλείας, το μαυροτσούκαλο, περνούν σε κλωστή τις μαργαρίτες. Φτιάχνουν κολαΐνες και τις κρεμούν στο λαιμό. Τρέχουν ή χορεύουν. Οι κολαΐνες χοροπηδούν στο στήθος τους ακολουθώντας το ρυθμό του σώματος.Το μαυροτσούκαλο τους τραβά τα μαλλιά κι εκείνες την

κλωτσούν ή της βγάζουν τη γλώσσα. Την φωνάζουν Βασίλειο, μάλλον γιατί είναι ο καλύτερος τερματοφύλακας των Καμινίων και των περιχώρων.
Ο πατέρας μου τραβά από το τσεπάκι του πουκαμίσου του το πακέτο τα τσιγάρα. Πεντάρι άφιλτρα. Βγάζει ένα, χτυπά το ένα άκρο του τσιγάρου στο νύχι του αριστερού αντίχειρα. Το σαλιώνει στο μέσον και το ανάβει με τον μεταλλικό του πυρόβολο. Γέρνει ελαφρά το κεφάλι προς τα πίσω. Ρουφάει τον καπνό. Μισοκλείνει τα μάτια. Μένει στη στάση αυτή κάμποσο. Ανοίγει τα μάτια απότομα λες και συνέρχεται από κάτι βασανιστικό. Τινάζει τη στάχτη στο άδειο του πιάτο. Βγάζει τελετουργικά ένα μολυβάκι και σχεδιάζει με απόλυτη συγκέντρωση και αφοσίωση στην πίσω πλευρά του πακέτου τέλεια τετράγωνα και χρυσής τομής ορθογώνια το ένα δίπλα στο άλλο. Σκέφτομαι πως ο πατέρας μου δεν σχεδίαζε ποτέ καμπύλες ούτε στα πακέτα των τσιγάρων, ούτε στις σχέσεις του με τους ανθρώπους. Με κλωτσάει ο αδερφός μου, κάτω απ' το τραπέζι. Του ανταποδίδω την κλωτσιά. Η μητέρα μου διώχνει με το χέρι μια μύγα που επιμένει να πετά πάνω από τα πιάτα. Ου να μου χαθείτε βρωμόμυγες, μονολογεί. Η αυστηρότητα της δε σηκώνει αντίρρηση ούτε καν από τις μύγες. Αμίλητη, συχνά τον τελευταίο καιρό είναι αμίλητη, αρχίζει να μαζεύει με αργές κινήσεις τα αποφάγια. Μαζεύει το τραπεζομάντηλο και τινάζει έξω τα ψίχουλα για τα πουλιά. Τα πετεινά του ουρανού, τα αποκαλούσε με περισσή ευλάβεια, ίσως και αγάπη.
Εντελώς ξαφνικά ένα βουητό, χειροπιαστό, βαρύ σαν μολύβι, ξεχύνεται από τα έγκατα της γης και χώνεται παντού ως και στην παραμικρή τρύπα. Ένα συνεχές υπόκωφο βουβουβουβου... μας φοβερίζει. Ο δράκος του Στρούμπουλα, από το παραμύθι της γιαγιάς βρυχάται. Έχει ανοίξει ένα τεράστιο στόμα, έτοιμος να μας καταπιεί. Κοιταζόμαστε έντρομοι. Σε δευτερόλεπτα αρχίζουμε να τρανταζόμαστε. Το σπίτι ολόκληρο ανεβοκατεβαίνει. Πηγαίνει πέρα δώθε. Τα σωθικά μου ανακατεύονται. Ποτήρια πέφτουν. Φωτογραφίες προγόνων και εικόνες αγίων γκρεμίζονται από τους τοίχους. Όλα χίλια κομματάκια στο τσιμεντένιο πάτωμα. Σεισμόοοος. Φωνάζει ο πατέρας μου, όλοι έξω, γρήγορα, τώρα.
Πετούμε τα πάντα. Πεταγόμαστε. Απλώνουμε τα χέρια. Παραδινόμαστε. Παναγιά μου βόηθα, φωνάζει η μάνα μου. Πετιόμαστε έξω. Όλοι. Όχι όλοι.
Τη γιαγιά, η γιαγιάαα… φωνάζει παρατεταμένα ο αδερφός μου. Η γιαγιά ανεβαίνει, τα δύο τσιμεντένια σκαλοπάτια από το εσωτερικό του σπιτιού ως την αυλή με τις αυτοφυείς μαργαρίτες στις γωνίες. Αγκομαχεί και τρεκλίζει. Στηρίζεται με το ένα χέρι στο χειροποίητο μπαστούνι. Το άλλο της χέρι ακουμπά στον ντελικάτο ώμο του αδερφού μου.
Η γιαγιαااά…. Η φωνή του αδερφού μου τρέμει περισσότερο από το μπαστούνι.
Ο αδερφός μου, τέσσερα χρόνια μικρότερος από μένα, θα 'ταν, δεν θα 'ταν τότε πέντε χρονών.
Στο κινητό δεν αποτυπώνεται η τρεμάμενη εκείνη φωνή. Αποτυπώνεται με ευκρίνεια, παρά τη σκόνη, η καρό πετσέτα η δεμένη γύρω στο λαιμό του μην τυχόν και λαδωθεί. Από τις φωτογραφίες πάντα κάτι ξεφεύγει.
Κάτι ξεφεύγει. Όλο κάτι μου ξεφεύγει. Το μάτι μου συσπάται. Ποιος ξέρει; ίσως όλα να είναι μια ιδέα. Σαν τη γαλάζια πεταλούδα στο κεφάλι μιας κίτρινης γάτας που για κάποιο ανεξήγητο λόγο επιμένει να έρχεται τα τελευταία βράδια στον ύπνο μου και να φεύγει. Κάτι ξεφεύγει. Κάτι μετακινείται. Δεν το βλέπω. Ίσως εκείνο με βλέπει.

ΠΑΝΟΥΤΣΟΥ ΜΑΡΙΑ

Η ίδρυση μιας πόλης

Κάποτε στην αρχή των πολιτισμών, η ίδρυση μιας πόλης ήταν ένα μεγάλο γεγονός.

Θήβα, η μυθική

όλα σμίγουν στο αναπάντεχο/

και ενώνονται σε ένα σώμα/
με αγκάθια αυλακωμένα με λουλούδια λαμπερά /
ρίχνουν σε τόπο δειλινού μοσχοβολιά /

κοράκια αγγελιοφόροι της σφίγγας
από άνυδρους τόπους /
σε στενά φαράγγια για ήρωες μισερούς/

Εκεί στην μακρινή Φοινίκη, γεννήθηκε κάποτε ο Αγήνορας από τον Ποσειδώνα κι έγινε βασιλιάς και γέννησε τον Κάδμο, τον Κίλικα, τον Φοίνικα και την Ευρώπη. Παιδιά του όλα αυτά.
Ο Κάδμος φεύγει να αναζητήσει την αδελφή του την Ευρώπη, που ο Δίας την έκλεψε και την πήγε στην Κρήτη.
Έτσι άρχισε η περιπλάνησή του.

'Ο άνθρωπος από την Ανατολή', όπως τον αποκαλούσαν ποιητικά τον Κάδμο, σιγά σιγά έρχεται προς την δύση, μοιράζοντας δώρα στους θεούς και γράμματα στους ανθρώπους και φτάνει κάποια στιγμή στο μαντείο, μαντείο των Δελφών το λέγανε και εκεί, μαθαίνει από την Πυθία, πως πρέπει να σταματήσει να ψάχνει για την αδελφή του την Ευρώπη και πως αντί γι αυτήν, μια αγελάδα πρέπει να ακολουθήσει μόλις την βρει και η αγελάδα πρέπει να έχει ένα σύμβολο κάτι σαν άσπρο κύκλο, σαν πανσέληνο, στην κάθε της πλευρά και αφού την ακολουθήσει, θα σταματήσει εκεί που η αγελάδα θα ξαποστάσει.

Ο Κάδμος βρήκε την δαμάλα, την ακολούθησε πατώντας πάνω στα χνάρια της και σιωπηλά ευχαριστούσε τον θεό και χαιρέτησε τον άγνωστο τόπο και εκεί που το ζώο έπεσε να ξεκουραστεί κοντά σε ένα ποτάμι, τον ποταμό Ασωπό στην σημερινή Βοιωτία, έχτισε την Καδμεία όπως αποκαλούσαν ποιητικά την Θήβα.

Πρώτη του φροντίδα του να θυσιάσει το ζώο και χρειάστηκε νερό και έστειλε τους άνδρες που είχε φέρει μαζί του στην πηγή και εκεί το φίδι που φύλαγε την πηγή, σκότωσε τους συντρόφους του και ο Κάδμος σκότωσε το φίδι.

Τότε η θεά Αθηνά, συμβούλεψε τον Κάδμο τα δόντια του φιδιού στην γη να φυτεύσει. Το χώμα άρχισε να σαλεύει και ώ! θαύμα από την γη άνδρες πολεμιστές με δόρατα *σπαρτοί* φύτρωσαν, ένας ολόκληρος λαός και γέμισαν την Θήβα και αμέσως ένας τρομερός πόλεμος ξεσπά ανάμεσά τους.
Τον Κάδμο τον πιάνει τρόμος μπροστά στον νέο εχθρό και πάει να πιάσει τα όπλα του αλλά μια φωνή του λέει να κρατηθεί μακριά. Όταν τελείωσε η σφαγή, έμειναν μόνο πέντε πολεμιστές. Αυτοί βοήθησαν τον Κάδμο στο έργο του αφού αντάλλαξαν όρκους πίστης και ειρήνης. Οι πέντε πολεμιστές συμβολίζουν τις πέντε σημαντικές οικογένειες της Θήβας.

Από τον Κάδμο γεννήθηκε η Σεμέλη, η Ινώ, η Αγαύη, η Αυτονόη, ο Πολύδωρος. Ο Πολύδωρος παντρεύτηκε με μια σπαρτή την Νυκτηίδα και έτσι γεννήθηκε ο Λάβδακος σημαδεμένος και αυτός και η γενιά του από μια λόγχη ένα λάμδα - σημάδι διαμάχης και πολέμου.
Και ο Λάβδακος γέννησε τον Λάιο.

Άτεκνος ο Λάιος πολύ καιρό, πήγε στο μαντείο των Δελφών να μάθει γιατί και να ζητήσει αγόρια για να γεμίσει το σπίτι του. Και του είπε ο Θεός :
"Λάιε βασιλιά της Θήβας αυλάκι παιδιών μην κάνεις σε πείσμα θεών. Θα σε σκοτώσει ο γιος σου. Όλο σου το σπίτι θα ματώσει θα πνιγεί στο αίμα".
Αλλά ο πόθος τον πήρε τον Λάιο και το μεθύσι και έσπειρε γιο και τότε ο χρησμός και ο λόγος του Φοίβου...

Και έτσι προχωρά ο μύθος……

Την συνέχεια την γνωρίζουμε από τον Θηβαϊκό Μυθικό Κύκλο, μέσα από τα έργα των αρχαίων τραγικών του 5ου αιώνα π.Χ. Η τελευταία που πεθαίνει με βίαιο θάνατο, από τον μακρόσυρτο αυτόν γενεαλογικό κατάλογο του Θηβαϊκού κύκλου κατά τον Σοφοκλή, ήταν η Αντιγόνη.
Η ανυπακοή της Αντιγόνης στους νόμους της Πόλης και η υπακοή της στους άγραφους νόμους, μας δίνει τις ανθρώπινες διαστάσεις μιας Πόλης. Πόλη είναι και η ηθική που εφαρμόζει. Αντίθετα η συνετή Ισμήνη επιβίωσε και συμβολίζει την αντοχή, την διάρκεια μιας πόλης πέρα από την ηθική της πρακτική.

Με τον διαχωρισμό αυτόν, ολοκληρώνεται η τραγική μοίρα των Λαβδακιδών, που ξεκίνησε από τον Κάδμο. Για να μην πάμε πιο παλιά ακόμη σε μύθο- στους δίδυμους αδελφούς, γιοι του Διός και της Αντιόπης- που αναφέρεται στα Ομηρικά έπη, που αποδίδουν σε αυτούς το αρχικό κτίσιμο των τειχών της Θήβας, στους Διόσκουρους δηλαδή αδελφούς, στον Ζήθο που έφερνε τις πέτρες και ήταν ο δυνατός, που

συμβολίζει τον άνθρωπο της πράξης και ως ο μουσικός, ο οποίος παίζοντας τη λύρα του, μάγεψε τις πέτρες (ακόμη και τις πέτρες) ώστε να μετακινηθούν μόνες τους και να σχηματίσουν τα περίφημα τείχη της πόλης, με τις επτά πύλες που συμβολίζει την υπέρβαση των ορίων και την πνευματική υπεροχή.

Η Ιστορία της ίδρυσης της Θήβας είναι η ιστορία της ίδρυσης κάθε πόλης. Με βία και αίμα, με ειρήνη και πόλεμο, με θυσίες και με επιτεύγματα θαυμαστά. Η πόλη είναι η ελευθερία και η φυλακή μας. Το ξεπέρασμα των ορίων που μας θέτουν τα τείχη μιας πόλης, αλλά και τα όριά μας τα ίδια. Η Μοίρα μας που είναι συνδεδεμένη με τους άλλους, περισσότερο από όσο νομίζουμε. Ο χαρακτήρας μας και το μέλλον μας, που είναι οι προ-γεννήτορες μας. Κάθε μας βήμα, είναι ένα βήμα ενός συνόλου ανθρώπων – οι πολίτες - τεμαχισμός και ανασύσταση λοιπόν. Φιλόξενες πόλεις υπάρχουν, αφιλόξενες πόλεις υπάρχουν επίσης. Η Πόλη είναι οι άνθρωποί της. Η ιστορία των ανθρώπων της. Αυτό είναι η πόλη. Και η ματιά του καθενός μας.

η πόλη έχει γεμίσει με κόσμο/
κόσμο που τον βλέπεις/
και δεν τον βλέπεις /
αλλά τον θέλεις εκεί /

να ακούς το βουητό του

ψάχνεις / να σταθείς να ρεμβάσεις/
ούτε ένα παγκάκι.....

ακουμπάς σε έναν τοίχο/
και με το ένα πόδι λυγισμένο /
σαν το αλμπατρός/
κοιτάς ψηλά / τον ουρανό/

τα καφέ; /.. α…..ναι είναι και αυτά/
ψάχνεις το πορτοφόλι σου/
να δεις αν έχεις να τα πληρώσεις/
μα, ναι, σου φτάνουν /
για ένα καφέ /
χωρίς γλυκό…./

Μαρία Πανούτσου
Μάρτιος-Απρίλιος 2020
Ένα μικτής - τεχνικής (προσέγγιση) αφήγημα
Φώτο : Antigone And Ismene Painting - Emil Teschendorff 1892

ΚΟΥΤΑΛΑ ΑΘΑΝΑΣΙΑ

«Αἱ πόλεις ἐάλωσαν»

Ο Πάνος κατάλαβε στα χρόνια της φοιτητικής του ζωής πως όλες οι επιλογές του καθορίζονται από φόβους ή επιθυμίες. Επιθυμίες ή φόβους. Δεν προσδιόρισε τι υπερτερεί. Ίσως τα δύο μέρη να μοιράζονται ισάξια την ευθύνη. Ίσως πάλι αυτή η πεποίθηση να 'ναι αποποίηση ευθυνών.

Πού και πού συζητούσε για το χωριό του με τον συμφοιτητή του, τον Κώστα, κάνοντας βόλτα στη Νέα Παραλία.

«Νιώθω πως εκείνο το μέρος με εγκλωβίζει, πως έχω τα μάτια των κατοίκων στραμμένα πάνω μου. Από την άλλη, είμαι δεμένος με κάθε άνθρωπο, σπίτι και δεντράκι... Ξέρω τον τόπο σαν την παλάμη μου. Έχεις βρεθεί ποτέ σε τέτοιο χώρο; Να αισθάνεσαι πως θες να φύγεις τρέχοντας και ταυτόχρονα πως θες να ζήσεις και να πεθάνεις εκεί;».

«Αμάν, ρε Πάνο, με τις αμπελοφιλοσοφίες σου! Όχι, δεν έχω τέτοια θέματα εγώ. Αν απλά ήθελες να μείνεις εκεί, δεν θα είχες ενδοιασμούς. Πήγαινε και μάζεψε όλα τα πράγματά σου από το χωριό κι έλα εδώ. Κι αν το μετανιώσεις, τα ξαναμαζεύεις. Λες και είναι στην Αμερική το χωριό σου, πια! Τι το σκέφτεσαι;».

Και η συζήτηση τέλειωνε άδοξα. Τέλος πάντων, ο Πάνος κάπως ζύγισε τα πράγματα και αποφάσισε να παραμείνει στον τόπο σπουδών του, τη Θεσσαλονίκη. Να επιστρέφει στο χωριό μόνο σε καμιά γιορτή. Φοβόταν να γυρίσει. Ώρες ώρες ήθελε να 'ναι αόρατος κι αυτό το κατάφερνε στην πόλη. Πήρε την απόφαση και δεν το μετάνιωσε. Μάλλον γιατί δεν ξανασκέφτηκε ποτέ εκείνο το δίλημμα. Βρήκε μια δουλειά, μετέφερε το στέκι από την περιοχή της Καμάρας στα Λαδάδικα, μεγάλες παρέες, ωραίοι μεζέδες, ποτά, χορός και γέλια μέχρι το πρωί. Η συνέχεια των φοιτητικών χρόνων στην καλύτερη εκδοχή τους: με δικά του λεφτά, την οικειότητα της παρέας, την αποξένωση της πόλης και το κυριότερο; Δίχως καίριες επιλογές για ζητήματα της ζωής του.

Ήταν για τσιπουράκι και ψαρομεζέ στο Τσινάρι με τον Κώστα και δύο κοπέλες, όταν έμαθαν τα νέα. Τα καραφάκια άδειαζαν και ξαναγέμιζαν με ταχείς ρυθμούς και τους είχε πάρει το απόγευμα. Το βλέμμα του Πάνου χανόταν. Κοιτούσε από την τζαμαρία την πλατεία και τον γέρικο πλάτανο, τον κόσμο που πηγαινοερχόταν στα ταβερνάκια και χανόταν στα μικρά στενά. Η μία από τις κοπέλες, η Έλσα, ήταν κολλημένη στο κινητό της κι όσο κι αν την τσιγκλούσαν, αυτή ήταν αφοσιωμένη σε αυτό που διάβαζε. Μόνο οι βολβοί των ματιών της κινούνταν δεξιά- αριστερά και οι κόρες της είχαν διασταλεί.

«Να, ρε γελοίοι, που με κοροϊδεύατε με τα αντισηπτικά και τα σπρέι απολύμανσης! Από αύριο κλείνουν ταβέρνες, καφετέριες και μπαρ! Είχε συμβεί ποτέ αυτό με την απλή γριπούλα; Να δείτε που θα κλείσουν και οι δουλειές μας. Αχ! Μπορεί να έχουμε κολλήσει ήδη... Αυτό το πράγμα μεταδίδεται πολύ γρήγορα... Ρε, δεν τα μαζεύετε να φύγουμε;».

«Χαλάρωσε, Ελσάκι! Προστατευμένοι είμαστε και μάλιστα εκ των έσω. Αλκοόλ έχουν τα αντισηπτικά σου, αλκοόλ και τούτο εδώ», είπε ο Πάνος κι έδειξε το μισοτελειωμένο καραφάκι.

Όλοι γέλασαν δυνατά, απόλαυσαν την έξοδό τους κι επέστρεψαν στα σπίτια τους το βραδάκι.

Την επόμενη μέρα ο κυρ Αλέκος ειδοποίησε τον Πάνο να μην πάει στη δουλειά. Ο εργοδότης του είχε φτιάξει ένα πρόγραμμα και θα πήγαιναν εκ περιτροπής με έναν άλλον συνάδελφο, γιατί τα καταστήματα ήταν κλειστά και θα περιοριζόταν η εργασία στο λογιστικό γραφείο. Δεν άργησε όμως η εκ περιτροπής εργασία να μετατραπεί σε αναστολή σύμβασης εργασίας...

Ο Πάνος έπρεπε να διαχειριστεί τον χρόνο του. Στην αρχή κοιμόταν λίγο παραπάνω, έβλεπε και καμία σειρά. Συζητούσε στην ομαδική συνομιλία με όλη την παρέα, κανόνιζαν και βρίσκονταν με ανά χείρας καφεδάκι

στα παγκάκια της Αριστοτέλους ή σε κανένα σπίτι για πίτσες, μπύρες και ταινίες. Είχε αρχίσει να ξεκουράζεται και η μέρα περνούσε ευχάριστα, όμως κάποια στιγμή όλοι άρχισαν να του τα μασάνε και κλείστηκαν σπίτια τους.

Οι ενημερωτικές και ψυχαγωγικές εκπομπές είχαν αποκλειστικό θέμα τον κορωνοϊό: Τι συμβαίνει στην Ελλάδα και τι γίνεται στον υπόλοιπο κόσμο. Πόσα είναι τα κρούσματα, πόσοι οι θάνατοι, οι αποστάσεις που πρέπει να κρατάμε, πώς να πλένουμε τα χέρια μας, τι να κάνουμε με τα ψώνια του super market. Πρότειναν μάλιστα και τρόπους να αξιοποιήσει ο καθένας δημιουργικά τον χρόνο του: ασκήσεις γυμναστικής, συνταγές μαγειρικής, κλασικές ταινίες που αξίζει να ξαναδείς... Έλληνες και ξένοι διάσημοι μοιράζονταν με τους θεατές τις κατ' οίκον δραστηριότητές τους και δήλωναν αισιόδοξοι πως όλο αυτό κάτι μας διδάσκει και θα κάνει η ανθρωπότητα ένα δυναμικό «restart». Παρόμοιες αναρτήσεις έκαναν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης οι φίλοι και οι γνωστοί του Πάνου.

Κι ο Πάνος επέλεξε να μην κάνει τίποτα. Πάτησε ένα pause και κοιτούσε από το παράθυρο του διαμερίσματος κάποιες διερχόμενες γάτες και την πόλη πιο άδεια και γκρίζα από ποτέ. Ήταν η πρώτη φορά στη ζωή του που ονειρεύτηκε πως ζει ξανά στο χωριό του. Έπιασε μια μπάλα από αδέσποτη πάσα και την έδωσε στα παιδιά που παίζανε στον δρόμο. Τα παπούτσια του είχαν γεμίσει χώματα. Χαμογελούσε, μιλούσε σε όλους και τους αγκάλιαζε. Άγγιζε τα φυτά, χάιδευε τα ζώα, έτριβε τα μάτια του που έτσουζαν από το φως. Συνάντησε τη γιαγιά του, που δεν είχε προλάβει να αποχαιρετήσει:

«Η ζωή που ονειρεύεσαι, Πανούλη μου, είναι ουσιαστικά αυτή που απαρνιέσαι. Ζώντας την στο όνειρο αλλοιώνεται, αποδομείται και ένα κομματάκι ονείρου ξεγλιστρά στην αληθινή ζωή. Αν τελικά την κατακτήσεις, να θυμάσαι πως δεν είναι η αυθεντική.», είπε και του έκλεισε το μάτι. Κι ο Πάνος επέλεξε να μην κάνει τίποτα.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ
Ζει και εργάζεται στη Θεσσαλονίκη, από όπου και κατάγεται.
Από το 2008 είναι δασκάλα.
Είναι κάτοχος Μεταπτυχιακού διπλώματος στις Επιστήμες της Αγωγής- Ειδική Εκπαίδευση και μεταπτυχιακή φοιτήτρια Δημιουργικής Γραφής.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

Λάρισα

Στον κάμπο με τις θημωνιές ήλιος στεκούμενος
άχνιζε όνειρα αλμυρά πάνω στα χείλη
άγνωστη πόλη σιωπηλή -ήχος δεν έφτανε στ΄ αυτιά
λες τον κατάπινε η φωτιά κι όλα σαν ψέμα.

Γυαλί και μέταλλο σειρές βουβά ποτάμια
ο Πηνειός να λείπει στα χαντάκια του
μάτια τριγύρω ν΄ αναδύονται να χάνονται
πένθιμα σήματα καπνού κι αντανακλάσεις.

Πότε παιδί εδώ στεκόμουν, πότε έφυγα
πόσες φορές βαθιά στον ύπνο μου γυρνούσα
όπως ρωτάς ξαναρωτάς βραχνός αντίλαλος
ν΄ ακούς μονάχα τη φωνή σου που σε ξέρει:

“ Πότε παιδί, μικρό δεντρί, τις ρίζες άπλωνα...”

Τώρα επισκέπτης στα φθηνά ξενοδοχεία
με δυο παλιόρουχα στον σάκο μου αόρατος.
Τώρα σκιά τα μεσημέρια θα ξανάρχομαι
να ψηλαφώ παλιές χαρές, παλιά σημάδια.

Τοίχοι

Σαπίζω άπραγος σ' αυτή τη γειτονιά
τα χρόνια με περιγελούν και μου χαράζουν
άθλιες σκιές ζαρωματιές πάνω στα μάγουλα
ρόζους σχισίματα βαθιά στα δυο μου χέρια.

Γίνομαι ίσως κάθε μέρα πιο σοφός
όπως οι τοίχοι στις βροχές και τις λιακάδες
που δεν ξεχνούνε τους διαβάτες καν τα βήματα
μήτε κι εκείνα τα παιδιά που γυροφέρναν

αδέσποτα τις νύχτες και μπογιάτιζαν
αμέριμνα καρδιές μ' αίμα και βέλη.

Από την αρχή

Στην πόλη που μεγάλωσα σαν έρχομαι
άφαντοι όλοι οι γνωστοί μου και οι φίλοι
περιδιαβαίνω στα στενά έπειτα κάθομαι
σ' εκείνα τα πεζούλια που' ταν στέκι
γεμάτα πάντα από φωνές γεμάτα πρόσωπα
μα πια δε φαίνεται ψυχή κι αναρωτιέμαι
πώς κι όλοι μίσεψαν μεμιάς μα τι απόγιναν
πώς αποφάσισαν ταυτόχρονα να φύγουν
και τόσο έρημη απόμεινε η πλατεία μας
και τόσο άδεια από φίλους η ζωή μας.

Κι όμως δεν έφυγε κανείς μα ο καιρός
χρόνια και χρόνια κάθε μέρα λίγο-λίγο
σμίλεψε ύπουλα τα πρόσωπα κι αγνώριστοι
κι απαρατήρητοι περνούμε δίπλα-δίπλα
σαν να' θελε να μας γλιτώσει για καλά
από ανούσιες συγγνώμες κι άλλα λόγια
που είν' ανώφελα πικρά κι άδικα λέγονται

κι ίσως ακόμα πάλι ήθελε να δώσει
μια νέα ευκαιρία στον καθένα μας
από 'ξαρχής να γνωριστούμε, αν μπορούμε.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο ποιητής Δημήτρης Παπακωνσταντίνου γεννήθηκε στη Λάρισα, όμως ζει στην Κοζάνη, όπου εργάζεται ως καθηγητής Μέσης Εκπαίδευσης. Είναι τακτικό μέλος της Εταιρίας Λογοτεχνών Θες/νίκης και της Πανελλήνιας Ένωσης Λογοτεχνών. Ποιήματά του φιλοξενούνται σε συλλογικούς τόμους και σε διάφορα έντυπα και διαδικτυακά περιοδικά.

Έργα του: **“Μικρή Περιήγηση”**, ποίηση, εκδ. “ΝΕΑ ΠΟΡΕΙΑ” / **“Ψιθυριστά στο φως, στο έρεβος”**, ποίηση, εκδ. “ΠΗΓΗ” / **“Νυχτοπερπατήματα”**, νουβέλα (e-book), εκδ. “24 γράμματα” / **“Αχαρτογράφητα”**, ποίηση haiku (e-book) εκδ. “24 γράμματα” / **“Ο Μέσα Ήλιος”**, ποίηση, εκδ. “ΕΝΤΥΠΟΙΣ” / **“Η τροχιά του βέλους”**, νουβέλα, εκδ. “Όστρια”.

ΠΕΣΤΡΟΒΑ ΜΑΙΡΗ

Η ΠΟΛΙΣ

Η πόλις σε κυριεύει.
Σπίτια που στέκουν αγέρωχα,
άνθρωποι κεκλεισμένων των θυρών.
Δειλό προσωπείο περιφέρεται
ανέπαφο δέμα ψάχνοντας προορισμό.
Από το μηδέν στο επέκεινα
και από την θεωρία στην πράξη.
Ανθρωπάκια κατεργασμένου υλικού.
Πείραμα που πέτυχε.
Στον αιώνα τον άπαντα θα γραφούν
οι άψογα εκτελεσθείσες οδηγίες.

Στο πέτο ,
λεπτομέρεια η καρφίτσα
μπροστά στην γαντζωμένη
για ανάσα ψυχή.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Λ. ΓΙΩΡΓΟΣ

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ

Περπατούσε μόνος

στον άδειο δρόμο

παραμιλώντας.

Διασταυρώθηκαν τα μάτια μας

"είναι μακριά η θάλασσα;" με ρώτησε

"στην άλλη γωνία" του απάντησα

για να τον ενθαρρύνω.

Μου χάρισε ένα χαμόγελο

και συνέχισε το παραμιλητό.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ
Γεννήθηκε το 1960 στη Θεσσαλονίκη, όπου ζει και εργάζεται.
Ποιήματά του δημοσιεύει σε βιβλιαράκια από το 1984.
Μέχρι σήμερα 9 τον αριθμό.

ΤΑΣΟΣ Σ. ΜΑΝΤΖΙΟΣ

ΤΟΣΑ ΧΑΡΤΙΑ ΚΟΛΛΗΜΕΝΑ

Συμβιβασμένη πόλη.
Σταλάζει
επομένη αλώσεως.
Τόσα πολλά
αποκαμωμένα
"ενοικιάζεται".
Τόσα χαρτιά κολλημένα
στους τοίχους,
με αγγελίες θανάτου.

Και ούτε ένα
γέννησης.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Τάσος Σ. Μάντζιος γεννήθηκε στην Πλακωτή Θεσπρωτίας και διαμένει μόνιμα στην Αθήνα. Είναι καθηγητής στη Μέση Εκπαίδευση. Ποιήματά του έχουν δημοσιευτεί κατά καιρούς σε διάφορες ηλεκτρονικές ιστοσελίδες λογοτεχνικού περιεχομένου. Έχει εκδώσει μία ποιητική συλλογή με τίτλο "Τα οξέα του ποιήματος", εκδ. Έλευσις και Υδράνη. Συμμετείχε στο συλλογικό έργο "Θησαυροί της άμμου: Ποίηση της ελληνικής κρίσης", ΑΩ Εκδόσεις

ΜΑΥΡΟΥΔΗ ΜΑΡΙΑ

ΕΡΗΜΗ ΠΟΛΗ

Έρημη πόλη βυθισμένη στη σιωπή.
Συντροφιά με την ανάμνηση παλαιότερων εποχών
όπου τα γέλια και τα ξεφωνητά ξεχύνονταν
σε κάθε σοκάκι της.
Έρημη πόλη βουρκωμένη,
εξαιτίας της ανθρώπινης απουσίας
και της ζωντάνιας
των ξέγνοιαστων παιδικών ψυχών.
Νοσταλγία, επιθυμία, αναπόληση
έννοιες που τη συντροφεύουν
κάθε βράδυ όταν όλα τα φώτα σβήνουν.
Έρημη πόλη στην καρδιά της άνοιξης,
με τη φλόγα της ελπίδας και της προσμονής
σιγά σιγά να φουντώνει
σε κάθε κτίριο που τη στολίζει
σε κάθε φυτό που έχει αναλάβει
να την ομορφαίνει.
Έρημη πόλη της ψυχής μας
και των χαμένων ανεκπλήρωτων ονείρων μας.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ
Ονομάζομαι Μαυρουδή Μαρία. Είμαι δασκάλα, υποδιευθύντρια στο 2ο Δημοτικό Σχολείο Μοιρών και αρθρογράφος σε διάφορα site. Η γραφή για μένα είναι ένας όμορφος και δημιουργικός τρόπος απόδρασης από την καθημερινότητα.

ΜΩΥΣΙΑΔΟΥ ΕΛΕΝΗ

Ποτέ δεν είχα φανταστεί,
δεν ονειρεύτηκα,
δεν σκέφτηκα ποτέ μου
πως κάποια μέρα εσύ κι εγώ,
μες στο πολύβουο-
όπως το ξέραμε- Ηράκλειο,
θα ακούμε,
περπατώντας βιαστικοί,
κρατώντας αποστάσεις
κι ωστόσο φοβισμένοι,
στα βήματά μας να ηχεί
άδεια η πόλη.

Μάρτιος 2020

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Η Ελένη Μωυσιάδου Δοξαστάκη γεννήθηκε στα Θερμά Σερρών. Πτυχιούχος της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, εργάστηκε υπηρετώντας στη Μέση Εκπαίδευση ως καθηγήτρια- φιλόλογος. Ποιήματά της έχουν δημοσιευτεί σε λογοτεχνικά περιοδικά, ανθολογίες, στο internet (σε διάφορες διαδικτυακές σελίδες και ιστότοπους), στο προσωπικό της χρονολόγιο επίσης, ενώ πίνακές της έχουν παρουσιαστεί σε ομαδικές εκθέσεις ζωγραφικής, στο Ηράκλειο.Έχουν εκδοθεί οι ποιητικές συλλογές της: «Έλυτρα και λύτρα», εκδ. ΟΔΥΣΣΕΑΣ, 2009 και «Ο Μύθος και ο Ήλιος», εκδ. poema, 2014

ΣΚΟΥΝΑΚΗ ΙΩΑΝΝΑ - ΡΟΔΑΝΘΗ

«Οι πόλεις είναι οι άνθρωποι και στα σκηνικά τους παίζουν οι ιστορίες»…

στη Γρανάδα το καλοκαίρι στα διαλείμματα / Νίκαια

στη Γρανάδα το καλοκαίρι στα διαλείμματα έπαιζε το Guantanamera και το I like to be in America
πολιτείες φτιαγμένες από άμμο και λευκό χαλίκι αφημένες σε παιδικά χέρια
οι πορτοκαλάδες παλίρροια σε κοντόχοντρο μπουκάλι παγωμένες και στα χάρτινα σακουλάκια ηλιόσποροι και πασατέμπος
πτήσεις αρωμάτων αγιοκλήματος και κολόνιας λεμόνι ως στο στήθος καθώς και φωνές, των πρωταγωνιστών βαθιά κομμένες
λέξεις μιας ξένης γλώσσας σε μαγική αποστολή
λέξεις επαναλαμβανόμενες στην ουσία χωρίς την ακριβή τους έννοια – έτσι κι εδώ
το βράδυ ο ποδαρόδρομος της επιστροφής στο δροσερό σπίτι
κατηφόρα η Triumph στο ρελαντί πεδιλάκια κι ο σιδερένιος ιππότης
έσβηναν τα φώτα ένα της συνοικίας ένα του ουρανού ένα του ζαχαροπλαστείου απέναντι
προλάβαμε τα καλοκαίρια
έως εδώ.

ένεκεν του ονόματός σου / Στυλίδα

ένεκεν του ονόματός σου ανέβηκα το λόφο κάτω απ΄ το βουνό λαχανιάζοντας και με το κιάλι πλουτίζω το μεσημέρι με δυο τρία βαρκάκια που επιστρέφουνε και τις μέδουσες που ανά οικογένεια ανέβηκαν στον αφρό
ένεκεν του ονόματός σου μια θυμωμένη μέλισσα βουίζει τ΄ αυτί μου και τα χείλη του νερού ενώ στα πεύκα φυσάει μακρινός απατηλός λεβάντες και φέρνει κοκόρια αυγά παπιά που σκούζουνε καθώς στεγνώνει και τις προδοσίες που τελείωσαν εβδομάδες πριν τρεις
ένεκεν του ονόματός σου δεν έχω πού να κλίνω παρά φέρνοντας στην πλάτη το μόνο παλιό έπιπλο που είχε μείνει στο σπίτι με φρακαρισμένα συρτάρια για το ρουχισμό ως εκεί που έχω να πάω που είναι η εκκλησία ανοιχτή απ' το πλάι κι οι ίσκιοι της
ένεκεν του ονόματός σου θα βρω ένα κομμάτι ψωμί μισό εγώ μισό τα πουλιά και τα ψάρια και στο καπρούλι του πρώτου πέτρινου σπιτιού που θα ξαποστάσω θα βγάλω τα γυαλιά να σκουπίσω το μέτωπο και θα πιάσω τα γράμματα όλα τα γράμματα που μοιραστήκαμε από παιδιά να σιγουρέψω το μέρος της καρδιάς

ένεκεν του ονόματός σου θα φωνάζουν οι δεξαμενές το παγοποιείο οι βρύσες το πέτρινο σχολείο οι νεραντζιές με πεταμένα τα άνθη τους
έπειτα θα φαίνεται ένα λιανό φεγγαράκι ανάσκελο και θα νυχτώνει και θα φοβάμαι όμως θα επικαλεστώ τους γενναίους της γης αυτής να με φυλάξουνε και θα κλείνω τα μάτια καθώς θα κοιμάμαι την ύπαιθρο.

θα σε πάω σ' έναν τόπο κατεστραμμένο της ανάπτυξης
εκεί να φωτογραφίζεις τη δομή και τα κόκαλα τους λάκκους τις σαπισμένες βάρκες και τα λουλούδια του

η κρύα τυρόπιτα / Πειραιάς
πάει η μάνα μου να γεννήσει την αδελφή μου μέση Σεπτέμβρη επιστρατεύονται θείες γιαγιές μέναμε και πολλοί στο σπίτι μία να με φυλάει άλλη να κάνει τις δουλειές κι άλλη συντροφιά στην κλινική στην ετοιμόγεννη τριώ χρονώ και κάτι ακόμα εγώ θυμάμαι σήμερα πως με κρατά απ΄ το χέρι η θεία Ζωή διασχίζουμε την πλατεία στο Δημοτικό θέατρο νωρίς απόγευμα έχει γεννηθεί τ΄ αδελφάκι μου να πάω να το δω κοντοστέκομαι και ζητάω τυρόπιτα στου Χαραμή τις ήξερα κι εκείνη ανταποκρίνεται μου αγοράζει μία την κρατώ στα μικρά μου χέρια στο σακουλάκι σα μαραμένη βιολέτα «για δε την τρως;» στρώνομαι μουτρωμένη χάμω καταμεσίς «γιατί τη θέλω κρύα» αρπάζω με τη δεύτερη με την τρίτη στα παρακάλια κι ένα χαστούκι και φτάνω σέρνοντας στου Τσιγγούνη στον όροφο και στο δωμάτιο όλο άσπρα κρεβάτια σιδερένια αγκαλιάζω τη μάνα βλέπω ή νομίζω ένα πλάσμα μικρό «η αδελφή σου» μου λένε κλαίω το παράπονό μου χωρίς να μαρτυρήσω τη θεία και για παρηγοριά βγαίνω στο μπαλκόνι με τα ωραία κάγκελα κοιτώ κάτω στο δρόμο και μασουλάω από ένα κουτί αχλάδι φρουί γλασσέ
ο ερχομός της Μάγδας δεν είχε κρύα τυρόπιτα αλλά τη γλύκα της ζάχαρης έτσι και στη ζωή μου μετά κι ως τώρα ακόμα κι όταν στην εφηβεία δεν ήθελα ή δεν το ήξερα και τσακωνόμασταν σα τα γατιά.

ο Στράτος το ταξί το πειρατικό / Νίκαια
ο Στράτος το ταξί το πειρατικό έτσι ήταν τ' όνομά του κι ιδιότητα 1960 πήγε τη μάνα μου στην κλινική δυο φορές ξημερώματα να γεννήσει επιφυλακή πήγαινε τη γιαγιά κάθε εξάμηνο στο Παρακαταθηκών και στη Ζήνωνος για γλυκά και καραμέλες δεν τον θυμάμαι κι αν λέω Στράτος σήμερα ένας λεπτός νευρώδης άντρας σκούρος με ανοιχτό μέτωπο καλοχτενισμένος πιο κάτω της γειτονιάς η μάνα του με πέντε παιδιά ξενόπλενε να τ' αναστήσει ο Στράτος της βγήκε καλός δουλευταράς και τίμιος άκουγα ιστορίες που ερχόταν η κυρά Φώτω να βοηθήσει τη μάνα και τη γιαγιά στις πλυστρικές μόνο ο Άλκης της το παράπονο ο Βενιαμίν έπεσε μικρός απ' τις σκαλωσιές όταν στήνανε τον κινηματογράφο κι εσώθηκε λειψός περίγελως σκληροί οι ανθρώποι πάντα ερχότανε στην πόρτα και φώναζε «Καγιά Καγιά» σαν ήθελε κάτι «Κατερίνα» την μάνα μου τη μάνα του πατέρα στο ίδιο όνομα και μιαν αγαπημένη του γειτονοπούλα
ειδεχθές το έγκλημα, τι σήμαινε στις εφημερίδες βούιξε ο τόπος μικρές κοινωνίες π' αναστατώνονταν όπως όταν τις νύχτες έπαιρναν τους αριστερούς αγωνιστές απ' τα σπίτια τους με τις πυτζάμες για την εξορία τι να γνωρίζουν τα παιδιά ψου ψου οι μεγάλοι η κυρά Φώτω στα μαύρα δε τα έβγαλε ποτέ πια και με το κεφάλι σκυφτό όλο το

πρόσωπο στη γης σκότωσαν τον Στράτο έγκλημα τιμής στην πλατεία στο ραφτάδικο πήρε ο ράφτης το μεγάλο ψαλίδι που έκοβε κουστούμια και τον έσφαξε εικόνες άγνωστες αίματα ένας δυο μάρτυρες στη φρίκη λόγια ακατάληπτα μόνο απ' την αγωνία των μεγάλων στις διηγήσεις και το λαχάνιασμα και εκείνο το μαύρο στα μάτια του φόβου και της απέχθειας να καταλάβει κανείς
ο ράφτης έπιασε το Στράτο με τη γυναίκα του έλεγαν καλλονή και πλήρωσε ακριβά την ομορφιά της το έρωτά της, αντάλλαγμα τον αγαπητικό της στο θάνατο ο ράφτης εκείνη την έδιωξε και για να ξεπλύνει την τιμή εκείνον τον έσφαξε
δύσκολα χρόνια ο Στράτος πήγε σφαγμένος δε γέρασε ποτέ

φορούσανε τα καλά τους / Νίκαια
φορούσανε τα καλά τους και παλτό και κολόνια και κασκόλ και μπαινοβγαίνανε στα δωμάτια όσο αθόρυβα αφού το πάτωμα ήταν ξύλινο η μεγάλη σόμπα είχε σβήσει η παγωνιά άφηνε μια τούφα μαλλιά μόνο έξω απ' τα στρωσίδια μας μα πού πάνε του κάθε χρόνου η νυσταγμένη ερώτηση ξυπνούσαμε απ' το φουρφούρισμα των ρούχων τ' άπλυτο στόμα τη βαθιά νύχτα έξω ανήμερα να βγούνε απ' το σπίτι πριν χτυπήσει η πρώτη καμπάνα το κάλεσμα να ΄χουν νιφτεί να ΄χουν ζητήσει συγχώρεση να κοινωνήσουν ο πατέρας απ' τη μάνα μας κι η γιαγιά απ' τα εικονίσματα πήρες μαντήλι; θα τον ρωτούσε κι αυτός το είχε άσπρο και διπλωμένο καθαρό στο σακάκι του κι έπειτα αγκαζέ αφού έβγαιναν στην αυλή και στον παγωμένο δρόμο τριζάτοι πάντα ένα καινούργιο το φόραγαν να το λειτουργήσουν πήγαιναν στον Αη Γιάννη εκείνη αριστερά στις γυναίκες στ' ονοματισμένο στασίδι της εκείνος δεξιά στους άντρες δίπλα στον θείο τον επίτροπο όταν γυρίζανε είχε ξημερώσει για τα καλά σιγά σιγά σηκώνονταν το σπίτι έβραζε το γάλα έτοιμο να κοπεί το χριστόψωμο απ΄τα χέρια τους κι εμείς με τις πυτζάμες τα παιδιά ακόμα αναρωτιόμασταν τι γύρευαν και γιατί τον κάθε χρόνο μέσα στη νύχτα ξημερώνοντας ανήμερα τα Χριστούγεννα αφού στη λειτουργία πήγαινες και αργότερα.
πάρτε τις θύμισες με το τσουβάλι κι όταν τελειώσουν κάποτε θα έρθουν κι άλλες

ΠΑΠΑΗΛΙΟΥ ΟΛΒΙΑ

Η ΦΥΓΑΣ

"Αγάπησα την Πόλη σα Γυναίκα. Σαν ερωμένη μου κυρίως, και σαν μάνα των ονείρων. Και τη γυναίκα εκείνη την αγάπησα σαν πόλη της καρδιάς μου προδομένη. Ήμουν φυγάδας και στις δύο περιπτώσεις."

Τον άκουγα να μου μιλάει και στο κενό που είχα αυστηρά προφυλαγμένο απ΄τα πλευρά μου, μού αντηχούσανε τα λόγια τα δικά του αντηχείο μου ακριβό, τον εσωένιωθα. Η σκέψη μου κατρακυλούσε στις δικές μου αγαπημένες, και τη χαμένη αλλά και την κερδισμένη, την καινούργια. Πώς ορφανεύεται η πόλη, πώς νικιέται; Η πρώτη μου αγαπητικιά, ήταν συνθήκη της φωτιάς ηλιοφανής. Τα απογεύματά της είχαν χρώμα κυανό, γαλάζιας ώρας. Η θλίψη έβαφε τους τοίχους της στο μπλε του σκοτωμένου λουλακιού και του πανσέ, στην εφηβεία μου. Αλλά πιο πριν είχε εκκολάψει λεμονάδες ανθρακούχες, πορτοκαλάδες σε υπαίθρια σινεμά το καλοκαίρι. Είχε γιορτάσια από ήχους και παιάνες, λεωφορεία σ' ένα χρώμα μουσταρδί, άλλα σε μπλε σαν τα τετράδια απ΄το δημοτικό. Μεγάλα θέατρα, μικρότερες χαρές. Είχε έναν Κήπο που τον είχε ονειρευτεί κάποια βασίλισσα του Κάποτε, με πάπιες και με κύκνους και με υδρίες, όπου χόρευαν βαλσάκια οι αλόες. Είχε περιορισμούς κυκλοφορίας (παλιότερα, ένα κάποιο καλοκαίρι), από τις τέσσερις μεταμεσημβρινές. Είχε μια φουσκοθαλασσιά από γαρύφαλλα. Είχε στοές που στολιζόντουσαν κουμπιά, βιβλία, όπερα. Είχε πυκνές ανθοφορίες από άγριες νεραντζιές. Ήταν μια πόλη για φτωχούς που ήταν πλούσιοι, κάποια αργότερη στιγμή ήταν μια πόλη από πλούσιους που φτώχαιναν. Ήταν μια Όμορφη Αδιάφορη για όλα, με ρούχα μπαλωμένα ήταν πλέον και παλιά, αλλά τα χρώματα παρέμεναν πανώρια στις παρειές της. Με είχε μάθει να υπάρχω σε συνάρτηση βαθιά της Ωραιότητας.

Όταν με είχε η ζωή μου αποσπάσει από κείνην, είχα μαζί μου τα προικώα που μου είχε

παραδώσει. Περιφερόμουνα σαν ξένη με τα μάτια παιδικά στη νέα συνθήκη. Η πόλη μου η επόμενη δεν κατεχόταν από έμφυλο ορισμό, ούτε υπήρχε σ' έμφυλη τοποθεσία, είχε σκαλώσει ενδιαμέσως, στο ουδέτερο. Αν και δεν ήταν θηλυκή, με γιατροπόρεψε με συντριβάνια αλλά και βελανιδιές, με εφτά λόφους και αντίστοιχες κοιλάδες. Γωνία Γιβραλτάρ και οδού Κόπερ, τώρα το ψάχνω, όμως κατεδαφισμένο. Αλλά στις αρχικές μου μέρες το γλυπτό λαγωνικό από τη φρίζα με χαιρετούσε κάθε τόσο που περνούσα, το μάτι κλείνοντας, κουνώντας την ουρά του φιλικά – μου έλεγε να μη φοβάμαι, πως αντέχει η ζωή κι εμείς μαζί, τι πόνους τότε είχα, τι θανάτους. Και το τεράστιο, πέτρινο γλυπτό γατί κουλουριασμένο απέναντι από τα πολυκαταστήματα Κόουλ Μπράδερς, όπως επίσης κι ένας Έρωτας (και-λίγο-Πάνας-λίγο-Πήτερ-Παν) με αγαπούσαν με το κέφι των πολύ μικρών θεών. Ένας Ερμής στο θόλο απ΄το δημαρχείο σκαρφαλωμένος, η πόλη ετούτη είχε τη βροχή της σιγανή μα τα αγάλματά της ξέραν να φωνάζουν το πότε έφτανε ώρα καταμεσήμερου, και τότε οι πωλήτριες ξεχύνονταν στους δρόμους να καπνίσουνε στη ζούλα, όπως παλιότερα οι τροτεζούλες που υμνούσε ο Έζρα Πάουντ χωνόντανε σ' ένα καπνοπωλείο ν' απαγγιάσουνε, να σιάξουν τα μαλλιά τους στα στεγνά. Αντίθετα τις συμπολίτισσες μου σιγανόφωνα χτυπούσε μια σιωπηλή, αλύπητη βροχή απαντοχής, ένα ψιχάλισμα διαρκές που έτρωγε σαράκικα τις σάρκες μου, μέχρι που τη συνήθισα και τώρα πια τηνε λογίζομαι δικιά μου μερικώς, ένεκα που δημιουργεί συνθήκη ενυδρείου για τα όνειρα. Οι πόλεις μου με μάθανε το πώς να ονειρεύομαι. Κάποιες φορές για να τις αποφύγω, μα όμως άλλες για να ξέρω να γυρνάω στους δαιδάλους τους. Ξαπλώνω τότε, και σφαλίζω τα δυο μάτια μου ξανά, και κατεβαίνω τις παλιές μου γειτονιές με τα αρχαία βήματα της πατριδογνωσίας: Αγίου Φανουρίου, Ευτυχίδου, Χρεμωνίδου, μετά αλλάζουν τα ονόματα όπως κατρακυλάω, ξεχνάω τις τοποθεσίες όμως θυμάμαι επιμόνως τα αρώματα, το φως. Ψάχνω τους δρόμους όπως ψάχνουμε τις τσέπες μας που τις γνωρίζουμε σαν φόδρα από μέσα, εδώ ένα ξεφτίδι και εδώ μία τρυπούλα τοσηδά. Όπως μαντεύει το κορμί μας ν' αφουγκράζεται τους ξένους οργασμούς, γιατί οι πόλεις ήταν πάντα θηλυκές - και πάντα Εταίρες.

ΠΑΠΑΗΛΙΟΥ ΟΛΒΙΑ
Ψυχοθεραπεύτρια

ΟΙ ΠΟΛΕΙΣ

Η πόλη που γεννήθηκες
κι έγινες ενήλικας
δεν μπορεί
να σε κρατήσει πια
έπρεπε να φύγεις
να πας να σπουδάσεις
στη μεγάλη πόλη
έζησες εκεί χρόνια
ανδρώθηκες
γνώρισες αγάπες
στα κάστρα και το λιμάνι
γύρισες
γέμισες μνήμες
απ' αυτή
που απομάκρυναν τις παλιές
από το νου σου
τις αναμνήσεις
απ' τη γενέθλια πόλη
εκεί που μεγάλωσες
στα στενά δρομάκια της
τις πλατείες, το πάρκο
τους παιδικούς φίλους
τώρα πια πηγαίνεις σπάνια
να την επισκεφτείς
εκμεταλλεύτηκες τις ευκαιρίες
της μεγάλης πόλης
βγάζεις αρκετά λεφτά
τώρα έγινες παιδί της

ΜΙΚΡΗ ΝΕΚΡΗ ΠΟΛΗ

Σε ψάχνω
ώρα μεσάνυχτα
στους έρημους δρόμους
της μικρής νεκρής πόλης
μετά από βροχή
κι ας ξέρω ότι λείπεις
αιώνες τώρα
σ' ένα αστέρι
έτη φωτός μακριά
τίποτα δεν με πτοεί
ο χρόνος μού φαίνεται ασήμαντος
κι ο κόσμος ένα παιδικό παιχνίδι
λέω
ίσως σε συναντήσω
στην επόμενη στροφή του δρόμου
και συνεχίζω, συνεχίζω
μάταια να περπατώ
στους ατέλειωτους δρόμους
της μικρής έρημης πόλης
που μέσα στο νου μου
εξαπλώνεται γιγάντια
και είναι όλος ο κόσμος πια.

Χ. Π. ΣΟΦΙΑΣ

ΚΟΣΜΟΠΟΛΙΣ

Η γη δεν έφθασε τον ουρανό
πριν τη θυσία τα πρόσωπα απέκτησαν σκοτάδια
μια έρημη χελώνα έχασε το ρολόι της
άνθισαν οι καθρέπτες των κρεμασμένων
το τέρμα έγινε η αφετηρία των μικρών ειδήσεων
μια γυναίκα αυτοκτόνησε για το σούρουπο
μια βραδιά τους κορυδαλλούς θεράπευσε
σε αιγιαλούς προσώπων η άνοιξις δεν ήρθε
η ηδονική υψικάμινος έσβησε τη θλίψη της Περσεφόνης
παραμορφωτικές εκδρομές ανύπαρκτου θέρους
η κοσμόπολις έμεινε στην εξορία της με σιωπές
στις βεράντες της στη θέα των δένδρων οι άνθρωποι
έκρυψαν με τους ίσκιους τους τα λιγοστά αστρολούλουδα

ΑΘΗΝΑ

Η μέρα στην Αθήνα γυναίκα με όνειρα φτεροστεφανωμένη
Στο στήθος της ένας χρυσός ανοιξιάτικος ήλιος
Δεν αισθάνομαι μόνος τα χέρια μου ακουμπάω στα αγάλματα
Οι φλέβες μου νοσταλγούν την αρμύρα της θάλασσας
Στη μήτρα του διάφανου η Αττική με καλεί να γεννηθώ
Γέμισε πεταλούδες η καρδιά μου μια αγάπη μου ψιθύρισε
Ρετσίνι των πεύκων του λόφου μάζεψα για το ηλιοβασίλεμα
Με μεσημβρινές σκιές μίλησα για τον έρωτα τον αρχαίο

ΒΑΒΥΛΩΝΑ

Με επισκέπτεσαι συχνά μέσα στα ερείπια της Βαβυλώνας
Κρατάς σφιχτά στα χέρια σου τη συνοδεία των αστεριών
Με λέξεις υγρές που μου μιλούν όπως η θάλασσα στο ακρογιάλι της
Στη σκοτεινή τραπεζαρία των επισκεπτών αφήνεις επάνω ηλιοτρόπια πληγωμένα
Τι να σημαίνει το μωβ χρώμα στα χείλη σου
Τι να σημαίνουν τα ασημένια καρφιά σου
Και τα σκόρπια βότσαλα στην ιατρική σου τσάντα πού να τα βρήκες;
Δεν υπήρξες ποτέ ταξιδιώτης μόνο μια δυο φορές θυμάσαι ένα πρωί;
Όταν θέλησες να πετάξεις από την ταράτσα και δεν σε άφησαν τα χελιδόνια
Τις ζωγραφιές σου δε τις πέταξα τις έχω κρατήσει για τα απογεύματα που τα δένδρα μου κρυφομιλούν
Με επισκέπτεσαι συχνά μέσα στα ερείπια της Βαβυλώνας
Φοράς ένα καπέλο με φτερά νεκρού παγωνιού και μυρίζεις λιβάνι
Έρχεσαι μόνος με αυτόν τον άγνωστο ίσκιο που κάθε φορά λιγοψυχάει όταν με συναντάει
Δεν σε γνωρίζω δεν με γνωρίζεις και όμως έχουμε το ίδιο σημάδι στο μέτωπο όπως οι εχθροί
Ξέρω είχαμε κάποτε συναντηθεί σε εκείνο το λόφο έξω από τη πόλη που δεν υπάρχει πια
Σε θυμάμαι με θυμάσαι ήμουν αυτός που προτίμησα να βγάλω τα μάτια μου για να μην βγάλω τα δικά σου
Είμαι ο τυφλός της Βαβυλώνας με γνωρίζουν όλοι εδώ πέρα
Πρέπει να φύγεις ξημέρωσε είσαι εχθρός και εδώ δε σε γνωρίζει κανένας
Πρέπει να φύγεις πριν ξυπνήσουν τα πουλιά και οι άνθρωποι πρέπει να φύγεις

ΒΑΤΑΝΤΖΗ ΛΙΝΑ

Σχισμένο ποίημα, η διαδρομή

Βιαστικά διασχίζω το δρόμο,
απόψε
η υγρασία σκεπάζει το πεζοδρόμιο -
χιλιάδες φωτάκια από τα αειθαλή δέντρα
σχηματίζουν σκιές στο πλακόστρωτο
της πλατείας
τα καταστήματα κοιμούνται -
μόνο δύο καφέ
στεγάζουν τις διασταυρούμενες ματιές των θαμώνων.
Η ξεθωριασμένη διάβαση είναι
ανύπαρκτη για τους οδηγούς -
βαδίζω επιφυλακτικά.
Το σιντριβάνι πετά το νερό του
βαριεστημένα
οι σταγόνες ξεφεύγουν,
σχηματίζουν ένα ρυάκι παγωμένο -
το αγιάζι τρυπά την άδεια ψυχή
που γεμίζει με ήχους αυτοκινήτων.
Δύο έφηβοι αναλύουν
τα επίπεδα των ηλεκτρονικών παιχνιδιών,
μια παρέα ηλικιωμένων ανανεώνει
το ραντεβού για την επαύριο -
τα κασκέτα τους αναδύουν νικοτίνη.
Τριανταπέντε δευτερόλεπτα
να αγοράσω ένα χυμό,
δέκα δευτερόλεπτα
να χαιρετήσω έναν παλιό μαθητή μου -
προχωρά αργά
κροταλίζοντας τα κλειδιά του αυτοκινήτου.
Το φεγγαρόφωτο βυθίζεται στην άσφαλτο,
σκέφτομαι ότι θα ταίριαζε
με άρωμα γιασεμιού -
μα είναι χειμώνας.
Πλησιάζω τη γέφυρα,
ανατριχιάζω στο βουητό του ποταμού,
πετώ ένα τσαλακωμένο χαρτί στα νερά του
ίσως φτάσει στη θάλασσα
ίσως διαλυθεί στο μικρό καταρράκτη -
ενώνομαι με το σύμπαν.
Στη στροφή
ένας αδέσποτος σκύλος αδιαφορεί
τα γοργά βήματά μου
μονότονη μελωδία αντηχούν
στον άδειο δρόμο
μια γάτα νιαουρίζει στο πεζούλι -
γέμισε ο κήπος με φύλλα των δέντρων
κεχριμπαρένια και ροδόχρωμα
σαν ηλιοβασίλεμα.

Έχω φυλάξει ένα ρόδι
για απόψε -
πολύσπερμος καρπός.

ΣΑΝΟΥΔΑΚΗΣ ΑΝΤΩΝΗΣ - ΣΑΝΟΥΔΟΣ

Η HARLEY ΜΗΧΑΝΗ

Είχα πάρει την οδό Απολλωνίας και κατηφόριζα για το σοκάκι των λεπρών ή της Μεσκινιάς, όπως λεγόταν, όταν ήμουν παιδί. Τίποτα δεν έχει αλλάξει από τότε, στις σπηλιές των ζωντανών νεκρών, έξω από το μεσαιωνικό κάστρο της πόλης.

Οι ασθενείς κυκλοφορούν με ηλεκτρικά πατίνια των πέντε ταχυτήτων και σπρινάρουν δαιμονιωδώς. Εδώ, λένε, παρατηρούνται τα περισσότερα θανατηφόρα ατυχήματα της πόλης. Ξεχύνονται οι έφιπποι από το άνοιγμα της σπηλιάς, με ολόσωμες γάζες τυλιγμένοι και πρόσωπα από μάρμαρο, χωρίς χείλη και μύτη, μαρσάρουν ηχηρά, ζουμ, ζουμ! και όποιον πάρει ο Χάρος.

Στη δεύτερη σπηλιά αριστερά, καθώς κατεβαίνω, κάθεται ο φίλος μου ο Γιαννάκης, γεροντοπαλίκαρο εκ πεποιθήσεως. Με καλεί από την είσοδο "έλα μέσα, σήμερα έχω το πάρτυ των γενεθλίων μου". "Ωχ! το ξέχασα, του λέω, θα έρθω όμως να κάνουμε παρέα για λίγο. Έχω ραντεβού με τη Σόνια και με περιμένει".

Μέσα χαλάει ο κόσμος στο χορό και στο τραγούδι από jukebox, τρομπόνια, ακορντεόν, μαγνητόφωνα, ραδιόφωνα και ηλεκτρονικά που ρυθμίζει ο φίλος του ο Γιώργος.

"Πότε σας έβαλαν το φως;" ρωτάω τον Γιαννάκη, αφού ήξερα πως ζούσαν ακόμα στη γειτονιά με λάμπα πετρελαίου.

"Θα μας συνδέσουν αύριο, μας το υποσχέθηκαν ότι θα γίνει εξάπαντος", μου απαντά.

Στη σπηλιά του Γιαννάκη, λοιπόν, γίνεται χαμός, με τα ηχητικά, τις προβολές ταινιών στα τοιχώματά της και τα χορευτικά, μέσα σε ντουμάνι καπνού και φωτιστικά εφέ.

Σε ένα τραπέζι στη μέση του χώρου, μια ετοιμόγεννη γυναίκα χορεύει καρσιλαμά και γύρω-γύρω οι θαμώνες του γειτονικού γηροκομείου, ξετρελαμένοι, ανοίγουν σαμπάνιες, λούζουν τη χορεύτρια και της εύχονται καλά στέφανα. Πάρε τον τρελό στο γάμο σου να σου λέει "και του χρόνου"!

“Καλά, λέω στο Γιαννάκη, η χορεύτρια δεν είχε πεθάνει εχθές στη γέννα της;”.

“Ναι, μου λέει, αλλά σήμερα πήρε άδεια, για να εκτελέσει το πρόγραμμά της”.

Κάθισα κάμποση ώρα με ένα ποτήρι κονιάκ που άδειαζε και γέμιζε από γυμνόστηθες κοπέλες με πανύψηλους κοθόρνους και ψηλοτάκουνα, που προετοιμάζονται για τη συμμετοχή τους στις προσεχείς χιονοδρομίες.

“Φεύγω, λέω στο Γιαννάκη, με περιμένει η Σόνια στο ποδηλατάδικο του Σόλωνα, στη Λεωφόρο Ικάρου”.

Απέξω, εν τω μεταξύ, είχε μαζευτεί πλήθος κόσμου, οι περισσότεροι ήσαν κουφοί νεκροί, ξεσηκωμένοι από το πανδαιμόνιο. Όλοι μαζί φωνάζουν εν χορώ “θα μπούμε μέσα!!, θα μπούμε μέσα!!”, εμποδίζοντας την αναχώρησή μου.

Εν τέλει, διασχίζω το πλήθος, ελευθερώνομαι και κατευθύνομαι στο ποδηλατάδικο του Σόλωνα.

Παίρνω τη Λεωφόρο Ικάρου, δεξιά και αριστερά της τώρα υπάρχουν σπίτια με κόκκινα τούβλα χτισμένα, που αντικαθιστούν προσωρινά τις προσφυγικές παράγκες. Κάθε σπίτι έχει ένα τεράστιο κήπο μπροστά, κατάφυτο με ανθισμένες κουτσουπιές. Στα σπίτια δεν υπάρχουν πλέον πόρτες, χάσκουν ορθάνοιχτα, γιατί οι κάτοικοι είναι ευτυχισμένοι και αισθάνονται ασφαλείς. Ληστές και πορτοφολάδες δεν υπάρχουν πια, είναι όλοι αλληλέγγυοι και εθελοντές της νέας Δημοτικής Αρχής. Είναι, μάλιστα, τέτοια η εκούσια προσφορά, ώστε η υπεύθυνη Αντιδήμαρχος της κοινωνικής προστασίας έχει καταργηθεί και το σύστημα δουλεύει με αυτοδιαχείριση.

Η Σόνια είχε πια βαρεθεί να με περιμένει. Ο Σόλων είχε απλώσει ένα στρώμα θαλάσσης στο μαγαζί και ξάπλωσε η Σόνια, φορώντας το μπικίνι του μπάνιου.

Γύρω-γύρω μαζεύτηκαν οι πιτσιρικάδες του πάρκου και έκαναν μπανιστήρι, τραβούσαν φωτογραφίες με το κινητό και βίντεο για τα ζουρνάλ που θα παίζονταν στους θερινούς κινηματογράφους από ναυαγοσώστες που είχαν σώσει τη Σόνια από πνιγμό.

Με την εμφάνισή μου οι νεολαίοι εξαφανίζονται και βρεθήκαμε με τη Σόνια να έχουμε καβαλήσει μια μηχανή Harley-Davidson, αλλά James Dean. Πήραμε την κατηφόρα για το αεροδρόμιο και πίσω ο Σόλων μας φώναζε πως φύγαμε χωρίς να πληρώσουμε.

Οδηγούσα με διακόσια στο καντράν και πίσω στη σέλα η Σόνια με αγκάλιασε σφιχτά. Το σώμα της έγινε ένα με το δικό μου. Με τη μηχανή αποτελέσαμε μια αδιαίρετη μονάδα. Τα στητά στήθη της Σόνιας έκαιγαν πάνω μου, ενώ με τα δυο γυμνά πόδια της τύλιξε το κορμί μου, σε ένα θανάσιμο ερωτικό σφιχταγκάλιασμα.

Διατρέξαμε με ιλιγγιώδη ταχύτητα τη λεωφόρο Συγγρού και πιάσαμε την παραλιακή λεωφόρο για το αεροδρόμιο. Είχαμε αποφασίσει να ταξιδέψουμε με τη μηχανή, να κάνουμε το γύρο του κόσμου ως μηχανόβιοι, χωρίς κανένα σταθμό.

Φτάσαμε στο αεροδρόμιο και δίχως διατυπώσεις -διαθέτουμε ελευθέρας πάρκινγκ- βρεθήκαμε στο διάδρομο απογείωσης, δίπλα στη σκάλα του αεροπλάνου. Ήταν το ίδιο που είχε πέσει από αεροπειρατές του Λίβυου ηγέτη και μετέφερε τώρα τους νεκρούς. Ένας-ένας νεκρός κατέβαινε από τη σκάλα, χαιρετούσε τους ζωντανούς και έδιδε συνέντευξη τύπου στους δημοσιογράφους, για το συμβάν.

Στο τέλος, η αεροσυνοδός σήκωσε τη Harley-Davidson μηχανή μας, την τοποθέτησε προσεκτικά στην αποθήκη του αεροπλάνου και μας οδήγησε στην οικεία θέση.

Πίσω μας ακολουθούσαν οι υποψήφιοι επιβάτες, με τις βαλίτσες στους ώμους, μια και οι αποθηκευτικοί χώροι είχαν γεμίσει. Κάθισαν στις θέσεις τους, κρατώντας με ισορροπία τις βαλίτσες στο κεφάλι τους επάνω, όπως οι βαστάζοι στην Ινδία.

Με την τροχοδρόμηση του αεροπλάνου ρώτησα την αεροσυνοδό ποιος είναι ο προορισμός του αεροπλάνου και μου απάντησε "εκεί που οι επιβάτες δεν διαθέτουν εισιτήριο επιστροφής".

Στη θέση του πιλότου διαπίστωσα ότι βρισκόταν ο φίλος μου ο Γιαννάκης να χαριεντίζεται με τη νεκρή αεροσυνοδό.

(αδημοσίευτο)

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Αντώνης Σανουδάκης-Σανούδος γεννήθηκε στη Χερσόνησο Ηρακλείου. Σπούδασε Θεολογία και Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Έχει εκδώσει δέκα ποιητικές συλλογές, τρεις σειρές διηγημάτων, ένα μυθιστόρημα, τριάντα τρεις μαρτυρίες αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης, λαϊκά παραμύθια, μελέτες για την Ιστορία και Λογοτεχνία. Λογοτεχνικά και ιστορικά αποσπάσματα των έργων του εμπεριέχονται σε σχολικά βιβλία Γυμνασίου-Λυκείου και σε ποιητικές ανθολογίες. Βιβλία και ποιήματά του έχουν μεταφρασθεί στα γερμανικά και ιταλικά. Από το 1991 ως το 2010 υπήρξε τακτικός επιφυλλιδογράφος της εφημερίδας «ΤΑ ΝΕΑ». Είναι αντεπιστέλλον μέλος του Φιλολογικού Συλλόγου «Παρνασσός», μέλος της Πανελλήνιας Ένωσης Φιλολόγων, του Συνδέσμου Θεολόγων Κρήτης και της Ένωσης Φιλολόγων Ν. Ηρακλείου. Έχει βραβευτεί για το έργο του από τον Δήμο Ηρακλείου, την Ένωση Συντακτών και Δημοσιογράφων Ελλάδος και την Ακαδημία Αθηνών.

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑΚΗ ΧΡΥΣΑ

Η ΠΟΛΗ

Τι με κοιτάς με βλέμμα απλανές;
Το τίμημα το πλήρωσα…
Η παρουσία του χρόνου
κράτημα ζωής .
Βαλίτσα έτοιμη για αναχώρηση!
Ηθική τελείωση … η αρετή,
μάτι κολλημένο σε κλειδαρότρυπα,
να παρακολουθεί τη ζωή των άλλων!
Αρνούμαι την πολυτέλεια της απομόνωσης !

Η πόλη ! Κίνητρο για εξερεύνηση ή πολυτέλεια απομόνωσης…
Για μένα πόλη πάντα σήμαινε " σταυροδρόμι πολιτισμών ", όπως τα βιβλία ήθελαν να μας διδάσκουν και να γνωρίζουμε. Είχα την τύχη να έχω το πατρικό μου σπίτι κοντά στην αρχαία πόλη των Φιλίππων και οι συχνές σχολικές εκδρομές στο σημείο, έδινε την ευκαιρία για περιήγηση. Η καλπάζουσα παιδική φαντασία μου ήθελε να ονειρεύεται την πόλη στην προτέρα της μορφή. Αν μάλιστα έβλεπα χάρτη ή αφίσα αναπαράστασης, βοηθούσε περισσότερο στην αυτοματοποιημένη αναβίωση της εποχής.
Ποιοι άνθρωποι και πόσοι ζούσαν εκεί;
Πώς ήταν τα σπίτια τους, τα ρούχα, οι ασχολίες τους;
Τι φώναζαν οι πλανόδιοι πωλητές ή μήπως δεν υπήρχαν τότε;
Οι νέοι ένιωθαν την ίδια ασφυξία στον βάλτο της πεδιάδας ή στρατεύονταν με τον Μέγα Στρατηλάτη με μόνο όνειρό τους τη φυγή ή το ταξίδι στο άγνωστο;
Έστηνα διαλόγους φανταστικούς … βοηθούσε και το παρακείμενο θέατρο σ' αυτό. Ήθελα να μαθαίνω για το απώτερο παρελθόν μου. Θεωρούσα αυτονόητη και φυσιολογική την περιέργειά μου. Το ίδιο ακριβώς πάθαινα και μεγαλύτερη, όταν επισκεπτόμουν ερείπια μιας αρχαίας πόλης στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό.

Αλήθεια τα κτίρια κάνουν την πόλη ή οι άνθρωποί της;
Αν κάποιος περιδιαβαίνει σε μια άδεια πόλη και γνωρίζει τους δρόμους, τα σοκάκια, τις πλατείες της θα πει πως ξέρει καλά αυτόν τον τόπο;
Αρκεί να συναντά κανείς τα ανθρώπινα επιτεύγματα, να επισκέπτεται Μουσεία ή αρχαιολογικούς χώρους για να πει ότι έμαθε τα " πάντα " για τον πολιτισμό που τον ενδιαφέρει;
Η παρουσία των ανθρώπων δε σηματοδοτεί το συμπλήρωμα του καμβά της συνέχειας και της εξέλιξης;
Γιατί άραγε μας αρέσει να καθόμαστε σε ανοιχτούς, κεντρικούς χώρους απ' όπου περνούν οι πολίτες …; Το να χαζεύουμε τους βιαστικούς ή αυτούς που κάνουν τα ψώνια τους μας κάνει συμμέτοχους στην ανθρώπινη καθημερινότητα;
Όλοι θα συμφωνήσουν πως αυτό που ζει κανείς σε κάθε τόπο, οι εμπειρίες και τα συναισθήματα, που του ξυπνάνε οι άνθρωποι με τους οποίους συναναστρέφεται, κάνουν μιαν πόλη αξέχαστη!

Την πόλη πρέπει να τη ζήσεις για να την αγαπήσεις!
Μια αμφίδρομη σχέση θεμελιώνεται με τα χρόνια ανάμεσα στην πόλη και τον πολίτη. Οι τέχνες βοηθούν την ανάγκη ιστορικής σηματοδότησης και δεν μπορεί παρά να σταθεί κανείς έκθαμβος και στοχαστικός, όχι μόνο στα θαυμαστά δημιουργήματα του ανθρώπινου νου, αλλά και απέναντι στο ψυχικό κλίμα που τα γέννησε. Οι άνθρωποι εξωραΐζουν την πόλη τους και αυτή τους ανταμείβει με το κάλλος και την επισκεψιμότητα άλλων ανθρώπων. Μια σχέση, μια κοινωνία σε αέναη συμβίωση! Μια πόλη που σπαρταράει να προβληθεί, να εκθέσει τα κάλλη της απέναντι στον ήλιο.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Κώστας Αξελός:

Η πόλη – πρόβλημα

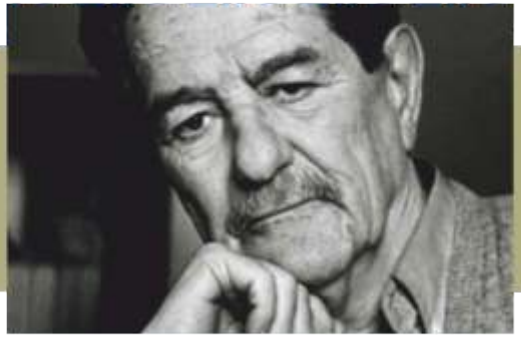

Ο *Κώστας Αξελός ήταν σύγχρονος Έλληνας στοχαστής και φιλόσοφος και καθηγητής φιλοσοφίας. Τα έργα του έχουν μεταφραστεί σε 19 γλώσσες. Το Μάρτιο του 1992 ανακηρύχθηκε διδάκτορας του Παντείου Πανεπιστημίου. Στις 14 Απριλίου 2000, αναγορεύθηκε επίτιμος διδάκτωρ Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.*

"αυτή η πόλη, που στα μάτια τα δικά μου, αργοπεθαίνει, μέσα στα μάτια ενός μικρού παιδιού, θα είναι ο παράδεισος"

Εικόνα : Νέα Υόρκη

Πρόκειται για την πόλη. Πρόκειται για το πρόβλημα. Πρόκειται πριν απ' όλα για ένα ενωτικό σημείο που συνδέει την πόλη και το πρόβλημα. Πρόκειται για την πόλη-πρόβλημα. Το ίδιο το όνομα της πόλης, άστυ, συμπορεύεται με ένα άλλο όνομα, την αστυνομία. Αυτό δεν πρέπει να το ξεχνάμε και λειτουργεί παντού, σε όλα τα καθεστώτα χωρίς καμιά εξαίρεση. Επίσης οι ποικίλοι αναρχισμοί ενέχουν μόνο ένα ψήγμα "αλήθειας" ή ασυνεπούς απαίτησης απέναντι και μέσα στην "πραγματικότητα".

Η πόλη του χώρου και του χρόνου

Ο Σοφοκλής, που συνελάμβανε το κοντινό και το απόμακρο, επέτρεψε στον χορό της Αντιγόνης να ορίσει τον άνθρωπο: υψίπολις άπολις. Η ελληνική λέξη πόλις θα μπορούσε να απορρέει από το πέλειν: είναι εν τω γίγνεσθαι.

Δρέσδη, νυχτερινή λήψη-ποταμός Elbe

Στο παιχνίδι του είναι εν τω γίγνεσθαι (του Κόσμου) η πόλη διανοίγει και προσφέρει τόπους – χρονικούς πάντα – που, θεσμιζόμενοι, θεσμιζόμενοι οι ίδιοι, ελευθερώνουν και γεννούν χώρους.

Η πόλη δεν είναι μόνο μέσα στον χώρο, για να ταξινομεί τον χώρο, τυφλή απέναντι στον τόπο και στο ά-τοπο. Γιατί οι τόποι δεν είναι απλά χωρικοί: μας προδιαθέτουν για τον χώρο, που διέπεται από τον χρόνο. Η πόλη, συνεπώς, υπάρχει κι αυτή μέσα στις διαστάσεις του χρόνου.

Τι κάνει μια πόλη μέσα στον χρόνο;

Από την ίδρυσή της έως τον θάνατό της, η πόλη, εντοπίζει την περιπλάνηση και πλανάται η ίδια. Εμείς οι άνθρωποι, περιπλανόμαστε επίσης επισκεπτόμενοι, εξερευνώντας και εκμεταλλευόμενοι αρχαιολογικά και τουριστικά τις νεκρές πόλεις.

Λονδίνο, σταθμός Waterloo

Ο θάνατος της πόλης

Ο θάνατος δεν πλήττει τις πόλεις μόνο όταν εκκενώνονται. Την εποχή της άνθησής τους, ως μητροπόλεις, είναι νεκροπόλεις. Άλλωστε είναι πέρα για πέρα λογικό: η πόλη καταλήγει στον θάνατο, όπως η γέννηση της ενέχει τον θάνατο: η πόλη ήταν η φοβερή ανοιχτή πληγή στην καρδιά της καταπράσινης φύσης.

Η θεμελίωση μιας πόλης πρέπει να ερευνηθεί, και δεν σημαίνει ότι αυτός ο μύθος τελειώνει με τον θάνατο της πόλης.

Λονδίνο, νυχτερινή λήψη

Βερολίνο, σιδηροδρομικός σταθμός

Η δεύτερη φύση της πόλης

Η πόλη, μετά από την θεμελίωση και την ακμή της, αναπτύσσει μια δεύτερη φύση: μια τεχνητή φύση, λίγο ως πολύ πλασμένη από τους ανθρώπους. Εγκαθιδρύεται η εποχή του διάκοσμου, καθώς όλα τα ζωντανά ή τεχνητά στοιχεία χρησιμεύουν για διάκοσμος και ο διάκοσμος προσφέρεται ως τροφή στην μηχανοκρατούμενη βιομηχανική κοινωνία. Κατά συνέπεια, δεν είναι φυσικό να διατηρούμε μια έμμονη νοσταλγία για ό,τι είναι αγροτικό και ειδυλλιακό, επαρχιωτικό και φυσικά παραμυθένιο. Η δεύτερη φύση της πόλης, η τεχνητή φύση, ονομάζεται, από την αυγή της παρακμής του μοντερνισμού νεκρή φύση.

Υπακούοντας στον νόμο της Εντροπίας

Μόνο που δεν πρέπει να κάνουμε επίδειξη απαισιοδοξίας, – υπάρχει επαύριο. Εκ νέου, κάποια μέρα, οι ισχυρές και ασφυκτικές πολιτείες θα καταντήσουν ένας σωρός ερείπια, πνιγμένα στα αγριόχορτα, υπακούοντας στον δεύτερο νόμο της θερμοδυναμικής, τον νόμο της Εντροπίας, υποκύπτοντας σχεδόν χωρίς αντίσταση στην

εφόρμηση του θανάτου, επισπεύδοντας ενεργά τη θανάσιμη μοίρα κάθε πολιτισμού, ενδέχεται ότι οι κατασκευαστές και οι κάτοικοι αυτών των μεγάλων συνόλων που αποκαλούνται πόλεις θα "θελήσουν" να πεθάνουν, χαρίζοντας τη νίκη στις καταστροφικές δυνάμεις, – που καταστρέφουν αυτούς και τις πόλεις "τους".

Λονδίνο, ποταμός Τάμεσης

Η ζωή της πόλης

Το σημαντικό είναι ότι η επιθυμία για ζωή και η θέληση για ζωή τέμνονται με την επιθυμία του θανάτου και τη θέληση του θανάτου, μέσα σ' ένα κόσμο όπου ξεχύνονται οι δυνάμεις της λήθης. Εντούτοις δεν λέμε ότι ο θάνατος παρουσιάζεται αναγκαστικά όταν τον επικαλούνται. Και η ζωή πώς ξεχύνεται; Η πόλη ριζώνει μέσα στον "κόσμο της ζωής". Αυτός ο κόσμος κατάντησε άθλιος και χαμερπής. Κατά συνέπεια ο κόσμος της πόλης ζει και πεθαίνει από προσποιήσεις και ομοιώματα, από αυταπάτες και αντικατοπτρισμούς. Μέσα σε μια εποχή που θα ήθελε να είναι αφηρημένα δημοκρατική και πραγματώνεται τόσο ατελώς όσο ο χριστιανισμός και ο σοσιαλισμός πραγματώθηκαν και δεν πραγματοποιήθηκαν, αντηχεί το σύνθημα: όλα είναι ίσα. Αυτό το δημοκρατικό μηδενιστικό σύνθημα, ας είναι έτσι, δεν καταλήγει στην υπέρτατη ισότητα, την ισότητα του θανάτου; Επίσης, το κράτος του Δήμου, δηλ. η Δημοκρατία, (η Δημοκρατία που είναι προέλευση, θεμελίωση, αποτέλεσμα και ανθέμιο των πόλεων σε αυτούς του καιρούς της προϊούσας αποβλάκωσης) δεν είναι εσταυρωμένη και ταυτόχρονα πεισιθάνατη;

Ο ρυθμός της ζωής

Εντούτοις, η πόλη δεν πλαισιώνει μόνον τον θάνατο, δεν πλαισιώνεται μόνο από τον θάνατο. Η πόλη βαδίζει επίσης στον ρυθμό της ζωής. Η πόλη δεν είναι αποκλειστικά το πλαίσιο ή τα συμφραζόμενα όπου εγγράφονται και απορρέουν, επίσης, τα ανθρώπινα συναπαντήματα και οι συναντήσεις των ανθρώπων με το μη ανθρώπινο. Δεν απλώνεται απλά σαν ένα τυπωμένο κείμενο υπό συμπλήρωση, παρότι συμβαίνει κι αυτό, που κάποτε γράφτηκε και τυπώθηκε (από τον Β. Ουγκώ). Η πόλη φέρει την ορμή της ζωής και φέρεται από αυτή: η πόλη, παιχνίδι σύνθεσης ανάμεσα στην αρχιτεκτονική και την πολεοδομία, μέσα στους όγκους της, στα κενά και στο φως της, σφύζει από ζωή.

Κωνσταντινούπολη, αγορά

Η πολεοδομία

Αλλά τότε γιατί μας δίνει την τόσο ισχυρή εντύπωση ότι συνταράσσεται από τους σπασμούς της αγωνίας; Τάχα "γιατί" οι χωριάτες και οι ορεσίβιοι, καθώς και οι νησιώτες σπεύδουν προς τις πόλεις; Όταν κάτι μπαίνει στη φάση της επιθανάτιας αγωνίας , που διαρκεί πάρα πολύ και συνεχίζεται οιονεί απεριόριστα, τότε εμφανίζονται οι σωτήριοι ισμοί, κουρασμένοι από τα πριν, αν όχι ήδη εξαντλημένοι. Έτσι, σε βοήθεια της πόλης, σπεύδει η πολεοδομία που δεν σπαζοκεφαλιάζει με τη σκέψη. Η πολεοδομία είναι η θεωρία και η πρακτική των πόλεων. Δεν υπάρχει μόνο πολεοδομία, υπάρχουν διάφορες πολεοδομίες, που πολλαπλασιάζονται σαν καρκίνοι. Σύμφωνα με μια από τις σπάνιες βαθιές ρήσεις του Le Corbusier "η πόλη είναι σαν καρκίνος που υγιαίνει". Τι κάνουν οι πολεοδομίες, αυτοί οι καρκίνοι που κάνουν μεταστάσεις; Υπακούουν στον τρισδιάστατο ρυθμό του χρόνου, χωρίς να συλλαμβάνουν την ενότητα των διαστάσεών του. Φαντάζονται ότι στοχάζονται πάνω στον χώρο και ότι τον ταξιθετούν τεχνικά, παραγνωρίζοντας τους τόπους από τους οποίους αποκαλύπτεται και αφήνεται να οικοδομηθεί ο χώρος.

Οι 3 τάσεις της πολεοδομίας

1. Υπάρχει μια πολεοδομία παρελθοντολογική, αφελώς ρομαντική, αντιδραστική, όπως λένε, και στην πραγματικότητα φυσιοκρατική. Θέλει να πάει αντίθετα στο πλανώμενο ρεύμα του χρόνου, να επανέλθει στο παρωχημένο παρελθόν, να αναβιώσει τον παλιό καιρό των όμορφων μικρών πόλεων. Αναίσθητη μπρος σ' αυτό που στο παρελθόν δεν παρέρχεται, αυτή η πολεοδομία αγνοεί το σύστημα των γενικών παιχνιδιών που κυριαρχούν στην οικοδόμηση και στη μοίρα της πόλης.

2. Υπάρχει μια επίκαιρη πολεοδομία που πιστεύει ότι ανήκει στην εποχή της, ότι συμβαδίζει με το παρόν και ότι σημαδεύει τον παρόντα χρόνο. Υποκλίνεται προ του κυριαρχικού, προ του επιβλητικού στυλ, πλειοδοτώντας και φέρνοντάς μας σε επαφή με την κλιματισμένη κόλαση που γίντεαι και ξεγίνεται κάτω από τα πλήγματά μας, μας κάνει και μας ξεκάνει. Θολωμένη από την άμεση παρουσία, ορατή και γελοία, αισθητή και ανεπαίσθητη, αγνοεί τη μεγάλη δύναμη του παιχνιδιού της απουσίας. Θυσιάζοντας στον βωμό του παιχνιδιού του συρμού, δεν βλέπει ότι αυτό το παιχνίδι δεν είναι, γενικά, παρά μια ενδοκοσμική εκδήλωση ασήμαντη, η οποία κατέχει τους δικούς της μικρούς νομους του παιχνιδιού του κόσμου.

3. Υπάρχει μια πολεοδομία που εμφανίζεται προοδευτική, στραμμένη παράφορα προς το μέλλον, φουτουριστική και διαβολικά τεχνοκρατική. Για να χρησιμοποιήσουμε τη σωτήρια και λυτρωτική λέξη που όλες οι ευλαβικές ψυχές, ή μάλλον, όλοι οι εξεγερμένοι ψυχισμοί προσμένουν σαν εκλαϊκευμένο Μεσσία: αυτή η πολεοδομία ονομάζεται επαναστατική. Πού φέρνει επανάσταση; Προφανώς στα πάντα. Σε όλα. Έχοντας μπουχτίσει από αυτό, ζητεί οριστικά το άλλο. Χωρίς καμία αυταπάτη, εννοείται, θέλει να εξαπολύσει

την παραγωγική αρνητικότητα. Επιτέλους τι καταφέρνει να οικοδομήσει αυτή η πολεοδομία, μέσα στη θεωρητική της πρακτική, ποια είναι τα σημεία του λόγου της που μια σημειολογία ή μια σημειωτική τερατωδώς ευφυείς συλλαμβάνουν ζωντανά, με τρόπο έντονα ζωοδοόχο, δηλαδή εντελώς εξαντλημένο; Ποιο νέο παιχνίδι μας προτείνει; Μέσα στην εφηβική ορμή της, ήδη πρόωρα γερασμένη, οικοδομεί δύο μοντέλα που προτείνονται ως το άκρον άωτον του καινοφανούς.

Α. Το πρώτο μοντέλο είναι η επανάληψη του ειδυλλιακού, φυσιολατρικού και βουκολικού μοντέλου που αναπαράγεται τεχνικά: δέντρα, ζώα, άνθρωποι και μηχανές θα παίζουν μαζί, αρμονικά, στα βουνά, στις πεδιάδες, στο ακροθαλάσσι και στις εξοχές. Μικρές μονάδες κατοίκησης, επιμελώς προστατευμένες μέσα στη φύση, μικρές πόλεις, σχεδόν αόρατες, θα προσφέρουν ένα πλαίσιο στα παιχνίδια μάλλον παρά στις συναλλαγές φυτών και ζώων, ανθρώπων και τεχνικών μέσων. Άραγε, σ' αυτό το παιχνίδι δεν θα υπάρχουν χαμένοι; Φαίνεται πως μια ορισμένη μετριότητα σώζει.

Β. Το δεύτερο μοντέλο είναι αποφασιστικά υπερτεχνικιστικό. Μπροστά του ωχριούν οι σημερινές επιτυχίες της κυβερνητικής και της πληροφορικής. Ανακινεί τις μεγάλες μάζες, κάνει να λειτουργούν, στο πνεύμα του φονξιοναλισμού φυσικά, υπερμηχανές και υπερτεχνικές, σχεδιάζει λαμπερές και υπερ-πολύπλοκες πόλεις, σχεδόν μεταξύ ουρανού και γης, αποπαγιδεύοντας "όλα" τα παιχνίδια του πράττειν. Διακηρύττει, όταν δεν την συγκροτεί, την αποθέωση των τεχνοδομών. Κατασκευάζοντας υπερσύγχρονα, φωτεινά και ανθεκτικά αν όχι κινητά υλικά, αυτή η πολεοδομία διαγράφει με μια μονοκοντυλιά, ήτοι με πολλές μονοκοντυλιές, τις επιθυμίες του πολλαπλά χιλιετούς και μη ξεπερασμένου παρελθόντος, πιστεύει ότι θα αποφύγει όλα τα εμπόδια του παρόντος, ονειρεύεται ότι ανοίγει διάπλατα τις θύρες του μέλλοντος. Τόσο το χειρότερο αν παραγνωρίζει τη σιωπηλή δύναμη του δυνατού. Τόσο το χειρότερο αν παραμελεί την υπόγεια δύναμη του τετελεσμένου μέλλοντα. Τόσο το χειρότερο αν αγνοεί ποιο είναι το διακύβευμά της. Δεν θέλει τάχα να είναι η πανίσχυρη νικήτρια; Α και Β. Το ανθρώπινο πνεύμα δεν ορρωδεί μπροστά σε καμιά θυσία. Ούτε καν στη θυσία της σύνθεσης. Έτσι βλέπει το φως της ημέρας μια συνθετική πολεοδομία, φυσιοκρατική – και – τεχνικιστική. Πλανάται αφελώς και μηχανικά, και παίζει σε δύο επίπεδα ταυτόχρονα. Ας αρκεστούμε σε ένα παράδειγμα: ο μαρξισμός, όπως ξέρουμε, προοιωνίζεται την κατάργηση της διαφοράς ανάμεσα στην πόλη και το χωριό. Η ηθελημένη σύνθεση θα γίνει συνεπώς πραγματικότητα. Πράγμα που εφεξής δεν μας εμποδίζει να θέσουμε το ερώτημα: αυτή η σύνθεση των δύο διαστάσεων θα υλοποιήσει ένα ουτοπικό όνειρο ή έναν εφιάλτη που θα απαγορεύει κάθε διαφυγή;

Τα αποσπάσματα από το κείμενο του Κώστα Αξελού "Η πόλη – πρόβλημα" είναι από την έκδοση του κειμένου από το περιοδικό *Χάος*. μετάφραση: Κωστής Παπαγιώργης. Δημοσιεύτηκε στις 3 Φεβρουαρίου 2009

Η πόλη, ως οπτικό ερέθισμα

Η σχέση των καλλιτεχνών με το αστικό τοπίο διαγράφει μια χωροχρονική πορεία. Οι δημιουργοί κάνουν μια ανάγνωση του χρόνου της πόλης. Οι μνήμες και τα βιώματα της προσωπικής τους ζωής τέμνονται με το παρελθόν της πόλης. Τα νεοκλασικά κτίρια και μέγαρα, τα χαμόσπιτα με τις αυλές, τα μνημεία, οι γειτονιές, τα σοκάκια, βρίσκονται ακόμα εκεί, σαν μάρτυρες ενός χρόνου που έχει παρέλθει. Και καθώς ο χρόνος περνάει από πάνω τους και τα απειλεί με αφανισμό, η μνήμη φαίνεται να είναι η μόνη κινητήριος δύναμη που μπορεί να τα "ζωντανέψει" και να δώσει αξία στην ύπαρξή τους.
Η μεγάλη στροφή από το φυσικό στο αστικό τοπίο και ιδιαίτερα στο φαινόμενο της σύγχρονης, μεγάλης πόλης θα διαγραφεί στα μεσοπολεμικά χρόνια, όπου μια μερίδα των καλλιτεχνών, αρχίζουν να πειραματίζονται με το αστικό τοπίο και θέτουν τα θεμέλια για την αστική τοπιογραφία, η οποία θα αναπτυχθεί και θα ανθίσει στα μεταπολεμικά χρόνια και από τους ίδιους, αλλά και από νεότερους γενεαλογικά ζωγράφους. Αυτοί οι πειραματισμοί, σε συνδυασμό με τις σταθερές ανησυχίες, για την "επικοινωνία" μεταξύ μοντερνισμού και παράδοσης, μας προσφέρουν μια πληθώρα έργων, που παρ' ότι το περιεχόμενό τους έχει κοινή αφετηρία, κινούνται σε τελείως διαφορετικές κατευθύνσεις.

Το προσωπικό αφήγημα του κάθε δημιουργού για την πόλη, ξεδιπλώνεται μέσα από τους τρόπους με τους οποίους προσεγγίζει το τοπίο της στο έργο του. Παρ' ότι υπάρχουν και κοινές προτιμήσεις, ο καθένας στην πορεία εστιάζει σε διαφορετικά σημεία της πόλης. Κάποιοι προσεγγίζουν την πόλη εστιάζοντας στις πιο οικείες διαστάσεις της, όπως ένα ήσυχο δρομάκι, μια γειτονιά, εμμένοντας δηλαδή σε έναν ασφαλή μικρόκοσμο, που δεν μαρτυρά την χαοτική και βίαιη εικόνα της σύγχρονης πόλης, κάποιοι άλλοι παρατηρούν πανοραμικά την πόλη, άλλοι πάλι εστιάζουν σε κτίρια, δημόσια ή ιδιωτικά, άλλοτε πάλι το αστικό τοπίο περιορίζεται σε εσωτερικούς χώρους.

Στον Σπύρο Βασιλείου, τον οικιστικό χώρο τον βλέπουμε συνήθως στο σύνολό του μέσα από την ιδιαίτερη και προσωπική θέαση του καλλιτέχνη. Παρατηρώντας την θέα της Αθήνας και την αλλαγή της, ο ζωγράφος δεν θα παραλείψει να εισχωρήσει και στα εσωτερικά των σπιτιών, ώστε να εξερευνήσει το μικρόκοσμό τους και να ατενίσει από τα παράθυρά τους το απέραντο της πόλης.

Ο μύθος δηλαδή της πόλης του ζωγράφου Σπύρου Βασιλείου, δεν εκτυλίσσεται μόνο μέσα από τις απεικονίσεις του οικιστικού χώρου της πόλης, αλλά ενσωματώνεται και εκφράζεται μέσα από τα αντικείμενα-πρωταγωνιστές των έργων του. Εισβάλλοντας στα εσωτερικά των σπιτιών, δανείζεται και χρησιμοποιεί αντικείμενα χρηστικά και καθημερινά. Τα βάζα, οι καθρέπτες, οι ψάθινες καρέκλες και πολλά άλλα είναι για τον ζωγράφο ένας θησαυρός, που παλεύει να τον κρατήσει έξω από το σεντούκι της λήθης.

Στον **Τσαρούχη** θα σταθούμε στα *Καφενεία*, τα οποία είναι ενδεικτικά έργα απεικόνισης του αστικού τοπίου στο σύνολο της νεοελληνικής ζωγραφικής και είναι ένα θέμα που απασχόλησε ιδιαίτερα τον καλλιτέχνη. Στα έργα αυτά συνδυάζεται ο ρεαλισμός με την θεατρική, σκηνογραφική σύνθεση, και η αστική τοπιογραφία με τη μνημειακότητα. Είναι η περίοδος κατά την οποία ο Τσαρούχης θα καταφύγει στον ρεαλισμό αναζητώντας την “ισοτιμία” στη σχέση χρώματος και γραμμής μέσα από τον σκιοφωτισμό .

Συγχρόνως, με αυτά τα έργα ο ζωγράφος θα κάνει τη μετάβαση από τον κλειστό χώρο στον ανοιχτό. Θα βγει από τα εσωτερικά των σπιτιών και θα περιπλανηθεί στην πόλη, παρατηρώντας την καθημερινότητα των κατοίκων της.

Σε αυτά τα έργα ο ζωγράφος επικοινωνεί όχι μόνο την αγάπη του για τα νεοκλασικά κτίσματα της Αθήνας, αλλά παρατηρεί τη σύγχρονή του ελληνική πραγματικότητα και τη ζωή του σύγχρονου Αθηναίου.

Ο **Νίκος Χατζηκυριάκος Γκίκας** εντοπίζει σημεία του αστικού χώρου που του δίνουν το ερέθισμα να φτιάξει μια θεματολογία μέσω της οποίας μελετάει τους ζωγραφικούς του προβληματισμούς και τις βασικές του αναζητήσεις που είναι το τρίπτυχο χώρος, φως, επιπεδο.Ο αστικός χώρος λειτουργεί ως ερέθισμα στο μάτι του καλλιτέχνη-παρατηρητή. Άλλωστε ο Γκίκας ήταν ένας κατεξοχήν εγκεφαλικός ζωγράφος, με την έννοια ότι πρότασσε πάντα την γνώση έναντι της όρασης. Επιλέγει δηλαδή αντικείμενα από τον εξωτερικό πραγματικό κόσμο και τα απεικονίζει όπως τα σκέφτεται και όχι όπως τα βλέπει. Τα μεταφέρει στον καμβά αναλύοντάς τα με γεωμετρικούς όρους, αποδομώντας τη μορφή τους, ώστε να ανασυνθέσει εκ νέου την εικόνα τους, γιατί αυτό που τον απασχολεί είναι η δομή των αντικειμένων και όχι η όψη τους. Με αυτόν τον τρόπο αποστασιοποιείται βεβαίως από τον πραγματικό κόσμο.

Αποσπάσματα από: Δεβετζή Μαρία-Άννα, *Όψεις του αστικού τοπίου στη νεοελληνική ζωγραφική*

Η ΠΟΛΗ
“στη λογοτεχνια”

Από την ανυπόταχτη πολιτεία του Ρίτσου, ως την πόλη που ακολουθεί τον Καβάφη. Από την κλειστή και ανοιχτή πόλη του Ντεσνός, μέχρι τις πόλεις του Μπρεχτ που φεύγουν αργά, κι ως τον Μπουκόφσκι που ακαταμάχητα γράφει: «ένα ποίημα είναι μια πόλη». Οι πόλεις εμπνέουν τους δημιουργούς.

Το σπίτι του Καβάφη

Ως **ιδιαίτερες πατρίδες** ή ως τόποι στους οποίους υπήρξαν ως επισκέπτες. Η Βιρτζίνια Γουλφ και το Λονδίνο, Ο Τσέχωφ και η Μόσχα. Ο Κούντερα και η Πράγα. Ο Χάντκε και η Βιέννη. Ο Παπαδιαμάντης και η Σκιάθος. Ο Κάφκα και η Πράγα. Το Παρίσι και ο Σαρτρ. Ο Καβάφης και η Αλεξάνδρεια.
Ο Ντοστογιέφσκι και η Πετρούπολη. Η Λέσβος του Ελύτη. Η Αθήνα των λογοτεχνών και των ποιητών της. Κάποιες πόλεις, τις διεκδικούν περισσότεροι από ένας λογοτέχνες. Και δεν είναι απλά τόποι έμπνευσης. Σχεδόν τους ανήκουν οι τόποι αυτοί, βιώνουν κάποιου είδους καταλυτικής σχέσης μαζί τους.

Το Βερολίνο του Μπρεχτ και του Ντέμπλιν, το Άμστερνταμ των Μούλις και Νοότεμποομ, το Παρίσι του Καμί και του Σαρτρ, το Λονδίνο της Γουλφ και του Ντίκενς, η Βαρσοβία του Σίνγκερ και του Λεμ, η Ρίγα του Αϊζεστάιν και του Μπερλίν, η Βιένη του Μπέρχαρντ και του Χάντκε, η Λισαβόνα του Πεσόα και του Καμόενς, η Κωνσταντινούπολη του Γιασάρ Κεμάλ, η Ζυρίχη του Ντίρενματ και του Μαξ Φρις, η Τεργέστη του Σβέβο και του Μάγκρις, η Βουδαπέστη του Λούκατς, η Ρώμη της Μοράντε, του Μοράβια και του Παζολίνι, το Βελιγράδι του Πάβιτς, το Μεξικό του Οκτάβιο Πας, το Όσλο του Χάμσουν, η Μόσχα του Τσέχοφ, η Πράγα του Κάφκα, του Χράμπαλ και του Κούντερα.

Berliner ensemble

Αλλά και **πόλεις των συγγραφέων - επισκεπτών** τους: η Μαδρίτη του Κέσλερ, του Μαλρό, του Χεμινγουέι και του Όργουελ, το Σικάγο του Μπέλοου και του Ντράιζερ, η Βαρκελώνη του Γκαρσία

Μάρκες και του Βάργκας Λιόσα, το Κάιρο του Γκρέιβς, η Βενετία του Μπρόντσκι και του Ώντεν, το Κογιοακάν του Τρότσκι και του Βικτόρ Σερζ, το Μεξικό του Κάλας και του Μάλκολμ Λόουρι, η Νέα Ορλεάνη του Φώκνερ και του Καπότε.

Τοπίο, τόπος πόλη

Και, τέλος, **πόλεις των κινημάτων**: η Βαρκελώνη του μοντερνισμού και των πειραμάτων, η Ζυρίχη του νταντά και του Καμπαρέ Βολτέρ[1]. Κι ακόμη, Δουβλίνο και Πάδοβα, Μόναχο και Βίλνιους, Κέιπ Τάουν και Μπαλί, Σίδνεϊ και Κογιοακάν, Πεκίνο και Γάνδη. Πόλεις μήτρες και πόλεις καταφύγια. Και η Πετρούπολη δεν ανήκει μόνο στον Ντοστογιέφσκι και στον Μπλοκ αλλά και στους κυνηγημένους Μαντελστάμ, Αχμάτοβα, Μπρόντσκι.

Οι πόλεις εμπνέουν, κινητοποιούν, σημαδεύουν, οριοθετούν, καθορίζουν πολλές φορές, τους δημιουργούς.

1

Γράφει ο Χούγκο Μπαλ. Ζυρίχη, 15 Μαΐου 2016

"Όταν ίδρυσα το Καμπαρέ Βολτέρ, ήμουν σίγουρος ότι θα υπήρχαν κάποιοι άνθρωποι στην Ελβετία, που όπως κι εγώ θα τους ενδιέφερε, όχι μόνο να απολαμβάνουν την ανεξαρτησία τους, αλλά θα ήθελαν και να τη "διακηρύσσουν". Πήγα λοιπόν στον Κύριο Ephraim, τον ιδιοκτήτη του εστιατορίου "Meierei", και του είπα: Κύριε Ephraim, σας παρακαλώ, παραχωρήστε μου τον χώρο. Θέλω να ξεκινήσω ένα νυχτερινό κλαμπ. Ο Κύριος Ephraim συμφώνησε και μου έδωσε τον χώρο. Μετά, προσέγγισα μερικούς γνωστούς και τους είπα: "Σας παρακαλώ, δώστε μου μια φωτογραφία ή μια ζωγραφιά ή μια γκραβούρα. Θέλω να οργανώσω μια έκθεση στο νυχτερινό μου κέντρο". Πήγα στον φιλικό Τύπο της Ζυρίχης και τους είπα: Γράψτε κάτι. Πρόκειται να γίνει ένα Διεθνές Καμπαρέ. Θα κάνουμε μεγάλα πράγματα".
Έτσι, στις 5 Φεβρουαρίου είχαμε το δικό μας καμπαρέ. Η Κυρία Hennings και η Δεσποινίδα Leconte τραγούδησαν Γαλλικά και Δανικά τραγούδια. Ο Κύριος Τζαρά απήγγειλε Ρουμανική ποίηση. Μια ορχήστρα μπαλαλάικα έπαιζε ευχάριστα φολκ τραγούδια και χορούς".

Αποσπάσματα από:
Όψεις του αστικού τοπίου στη νεοελληνική ζωγραφική
Μαρία-Άννα Δεβετζή

«Με τον **<u>όρο τοπίο</u>** νοείται ένα μέρος μιας γεωγραφικής περιοχής, έτσι όπως αυτό γίνεται αντιληπτό από τους ανθρώπους.»[2]. Η ανθρώπινη δημιουργία σε έναν φυσικό χώρο όπως εκφράζεται μέσα από την κουλτούρα ενός κοινωνικού συνόλου αποτυπώνεται στο τοπίο και το διαμορφώνει. Το πολιτισμικό τοπίο όμως δεν ορίζεται μόνο βάσει των υλικοτεχνικών δραστηριοτήτων, αλλά εκφράζεται και συμβολικά μέσω όλων των εκφάνσεων ενός πολιτισμικού συστήματος.

Εκτός δηλαδή από τις τεχνικές παρεμβάσεις σε χωροταξικό, ρυμοτομικό και αρχιτεκτονικό επίπεδο, σε ένα πολιτισμικό τοπίο εντοπίζουμε τις ιδεολογίες, τις πεποιθήσεις, τις αντιλήψεις και όλο το σύστημα αξιών, σημασιών και εννοιών μιας κουλτούρας. Έτσι ο όρος τοπίο εξελίχθηκε στη γεωγραφία τονίζοντας τη σημασία του ανθρωπογεωγραφικού περιεχομένου μιας περιοχής.

Ο διαφορετικός τρόπος ανάγνωσης ενός τοπίου προκύπτει και από το γεγονός ότι δεν βλέπουμε όλοι το ίδιο τοπίο. Ένα οποιοδήποτε τοπίο δεν απαρτίζεται μόνο από αυτό που βρίσκεται μπροστά στα μάτια μας, αλλά και από αυτό που βρίσκεται μέσα στο μυαλό μας.

Άρα ο καθένας κάνει την δική του, προσωπική ανάγνωση σε αυτό που επιλέγει να δει. Το τοπίο ως ένας τόπος-χώρος εκτός από το φυσικό περιβάλλον, πλαισιώνει όλο το φάσμα των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, υλικών και πνευματικών, όπως και τον χρόνο και την ιστορία. Ο άνθρωπος μέσα σε αυτό ως παρατηρητής, αλλά παράλληλα και ως διαμορφωτής του τοπίου, ερμηνεύει το τοπίο βάσει των αναγκών και των επιθυμιών του.

Στις *Αόρατες Πόλεις*[3], υποστηρίζει, πως οι πόλεις είναι τόποι κατ' εξοχήν γλωσσικοί: οι κάτοικοι μιας πόλης προσανατολίζονται μέσα σε αυτήν διαβάζοντας τον αστικό χώρο σαν ένα βιβλίο. Η ανάγνωση όμως της πόλης σαν βιβλίο, δεν είναι ένα μέσο που διευκολύνει μόνο τον προσανατολισμό του κατοίκου της μέσα σε αυτήν, αλλά συγχρόνως ωθεί τον κάτοικο να ονειρευτεί και τον προτρέπει να αναζητά συνεχώς τρόπους να υπάρχει μέσα σε αυτήν.

---

2 Δουκέλης Π., «Αναζητώντας το τοπίο», *Το ελληνικό τοπίο-Μελέτες ιστορικής γεωγραφίας και πρόσληψης του τόπου*, ΕΣΤΙΑ, Αθήνα 2005, σ.12

3 Italo Calvino

Ο τόπος ως το περιεχόμενο, η συγκεκριμενοποίηση του χώρου, είναι η παρουσία που καλύπτει τον κενό χώρο, μέσω της δραστηριότητας του ανθρώπου, καθώς τον διανθίζει με σημασίες, με μορφές, με λειτουργίες, με προσδοκίες και με συναισθήματα. Ο τόπος λοιπόν ως το περιέχον συστατικό ενός χώρου, διαμορφώνει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και ιδιαιτερότητες, οι οποίες διαμορφώνουν τη φυσιογνωμία του.

Η πόλη είναι ένας τόπος και παράλληλα είναι και ένα τοπίο. Ένα αστικό τοπίο, που η φυσιογνωμία του, η ταυτότητά του, όλο το φάσμα δραστηριοτήτων του, πνευματικών και τεχνικών συμπεριλαμβανομένων και των ανθρώπων που το κατοικούν, διαμορφώνουν την εικόνα του.

Οι πόλεις είναι ένα σύνολο ανόμοιων πραγμάτων, «δεν είναι ούτε οργανισμοί, ούτε μηχανές. Είναι μαζί σάρκα και πέτρα. Είναι "χτισμένη σκέψη". Είναι δοχεία ονείρων και επιθυμιών, ελπίδων και φόβων. Είναι σύνολα από κοινότητες συμφερόντων, καθώς και κοινότητες τόπων. Αόρατες κοινότητες των νεκρών και αυτών που ακόμα δεν έχουν ακόμα γεννηθεί.» .

Η συγκρότηση μιας πόλης, ως ένα προϊόν της κοινωνίας που την διαμορφώνει, αξιοποιώντας έναν χώρο, είναι ο τόπος μέσα στον οποίο εγγράφεται η ιστορία των ανθρώπων που τον κατοικούν και προβάλλουν σε αυτόν τα βιώματά τους, το παρελθόν και το μέλλον τους.

Τα μνημεία συγκεκριμένα, ως ίχνη ανθρώπων του παρελθόντος, επιδρούν σημαντικά στο τοπίο της πόλης. Έχοντας φυσικά χάσει την αρχική τους λειτουργία και ενταγμένα σε ένα καινούριο χωροχρονικό πλαίσιο συνδιαλέγονται καθημερινά με τους κατοίκους της πόλης, αποτελώντας αναπόσπαστο κομμάτι του αστικού χώρου. Δημιουργούν με την παρουσία τους μια σχέση συνέχειας στην ιστορική εξέλιξη του τόπου

Η αρχιτεκτονική και η πόλη

Δάφνη Σουλογιάννη αρχιτέκτων μηχ.
https://www.greekarchitects.gr/gr. 17 Δεκέμβριος, 2009

Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΑΦΥΠΝΙΖΕΙ ΤΟΝ ΧΡΟΝΟ

«Η πρόθεσή του ήταν να φτιάξει μια πραγματική παγκόσμια πόλη,….
Θα ήταν ένα εγχείρημα αρμονίας και ανθρώπινης αλληλοκατανόησης,
μια πόλη όπου ολόκληρη η ανθρωπότητα θα ήταν συμβολικά παρούσα,
όπου θ' αντιπροσωπεύονταν όλες οι φάσεις του πολιτισμού,
όπου θα μπορούσαν να συγκεντρωθούν πρίγκιπες, ηγέτες, καλλιτέχνες και φιλόσοφοι,
όπου θα παρουσιάζονταν τα μεγαλύτερα επιτεύγματα της ανθρωπότητας».
Κολμ Τόιμπιν, Χένρι Τζέιμς,

Στην Αρχιτεκτονική, η δύναμη του παραδείγματος είναι τεράστια. Όλοι μας ψάχνουμε χώρους, έννοιες και εικόνες, από τις οποίες να κλέψουμε (και όχι να αντιγράψουμε), ώστε να βοηθηθούμε στην άρθρωση του δικού μας λόγου. Γι' αυτό είναι χρήσιμα βιβλία που μας περιγράφουν κτήρια και ιδέες, μα πιο πολύ βιβλία που μας εισάγουν σε μια διαλεκτική, σε ένα ολόκληρο σύμπαν, με το οποίο, μαθητευόμενοι κι εμείς, μπορούμε να συνδιαλλαγούμε.

Είναι ωραίο να μπορεί κανείς να ξαναδεί τον εαυτό του ως μαθητή. Η δύναμη ενός μυαλού που παραμένει ανοικτό και δεν προϋποθέτει πολλά πράγματα ως δεδομένα, μπορεί να είναι ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο, μια χρήσιμη επένδυση, αλλά και ένα παράθυρο συνεχώς ανοικτό στον χρόνο του παρελθόντος και του μέλλοντος.

Σε αυτό το βιβλίο (εκδόσεις Καστανιώτη) ο Τάσης Παπαϊωάννου, καθηγητής της Σχολής Αρχιτεκτόνων του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου, ασχολείται με το συγκλονιστικό παλίμψηστο στο οποίο θεμελιώνεται η σύγχρονη πόλη. Ο τίτλος – ευθεία αναφορά στον Aldo Rossi (το βιβλίο *Η Αρχιτεκτονική της πόλης*) αλλά και στον Ζυλ Ντασέν (η ταινία *Η νύχτα και η πόλη*) – μας προϊδεάζει για τον χαρακτήρα μιας ακολουθίας κειμένων (πάντοτε άρθρων στον καθημερινό έντυπο τύπο, και σε ποικίλες πηγές) που θα μπορούσαν να ιδωθούν ως ένας αρχιτεκτονικός περίπατος, μια αλληλουχία εικόνων που είτε διακρίνει κανείς γύρω του, είτε τις φαντάζεται όπως τις υπαινίσσεται ένα πολύπλοκο περιβάλλον.

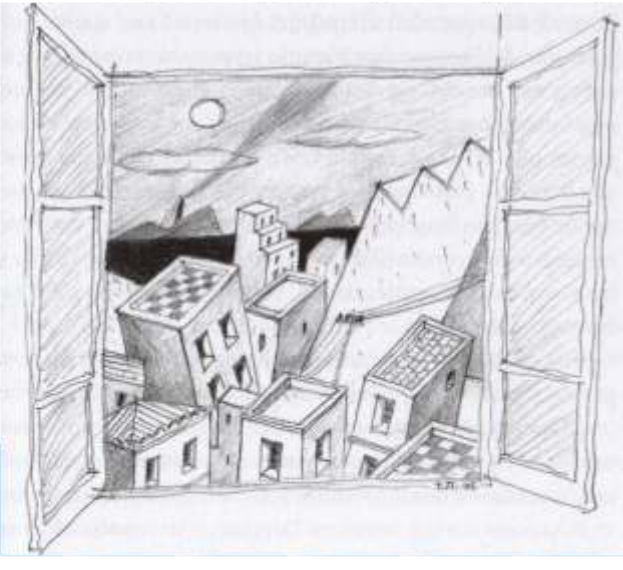

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Κεντρική έννοια μιας ολόκληρης εποχής της Αρχιτεκτονικής, μια από τις βάσεις επί των οποίων οικοδόμησε ο Λε Κορμπυζιέ το σύμπαν του, η ιδέα μιας συνεχούς πορείας που θα αποκάλυπτε μια εναλλαγή χρωμάτων, χώρων, φωτοσκιάσεων και υλικών – προσομοιάζοντας στην ποικιλία ερεθισμάτων που δέχεται κανείς όταν κάνει έναν περίπατο στην πόλη – συμβάλλει στο να «διαβάσουμε» αυτά τα κείμενα ως ένα συνεχές στο χώρο και στον χρόνο.

Τα θέματα έχουν μια φυσική συνέχεια, σαν στάσεις σε μια ημιτονοειδή καμπύλη: η φύση, η Ιστορία, η μνήμη, ο δρόμος, ο χρόνος, ο διάλογος νέου-παλαιού, η εικόνα, η κλίμακα, η σημειολογία, τα βιώματα, το Κράτος, οι μετανάστες, το σκίτσο, η διδασκαλία.

Στη σκέψη του Τάση Παπαϊωάννου τα πάντα φαίνονται να συνδέονται, σαν χωροχρονικό συνεχές: Η τάξη των λαξευμένων πετρών σε μια ανθρώπινη κατασκευή που τις διαφοροποιεί από τη φύση και τους βράχους της.

Οι αντίθετοι βίοι αρχαιολόγου και αρχιτέκτονα που «κτίζουν» και οι δύο – ο πρώτος στο παρελθόν και ο δεύτερος στο μέλλον.

Το Νοσοκομειακό συγκρότημα «Σωτηρία» με την ιστορία ενός λαού/κράτους – σανατόριο φυματικών, υπόδειγμα νοσοκομείου, εκπρόσωπος του μοντέρνου κινήματος, με ένα λυτρωτικό κομμάτι δάσους για εκείνους που χρειάστηκε να μείνουν εκεί για πολύ – που μπορεί και πρέπει να διεισδύσει στην πόλη και η πόλη σε αυτό.

Ο δρόμος – ένα κανάλι κυκλοφορίας ύλης αλλά και ιδεών εντός μιας πόλης που διαστέλλεται καθώς οι ταχύτητες αυξάνονται – που αν κοιτάξουμε προσεκτικά τριγύρω, θα γίνει ένα πραγματικό ταξίδι, εκτός από τον χώρο, και στον χρόνο.

Ο Τάσης Παπαϊωάννου δανείζεται τα λόγια του Μπόρχες: «Το παρόν δεν ακινητοποιείται. Ένα καθαρό παρόν είναι αδιανόητο: θα ήταν ανύπαρκτο. Το παρόν περιλαμβάνει πάντα ένα μέρος του παρελθόντος και ένα μέρος του μέλλοντος». Η ιδέα (concept) έχει περιγραφεί πολλές φορές και σε διάφορα πεδία: «τίποτα δεν υπάρχει έξω από τον χρόνο» λέει ο Ντάνιελ Μπάρενμποϊμ στο βιβλίο του *Η μουσική κινεί το χρόνο*, κρατώντας ως πυξίδα την αρχή του Αριστοτέλη «Η μουσική διαπλάθει την ψυχή» (*Πολιτικά*), και επίσης: «Στη μουσική, τα πάντα πρέπει να είναι διαρκώς και μονίμως αλληλοσυνδεδεμένα». Στην Αρχιτεκτονική, ο χρόνος και η μνήμη φεύγουν και επιστρέφουν, δεσμεύουν και αποδεσμεύουν κατά το δοκούν.

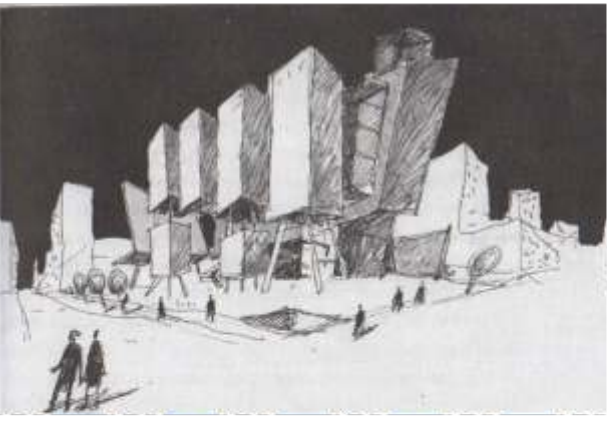

Ο Τάσης Παπαϊωάννου δεν κουράζεται να το υπενθυμίζει:
Το κτήριο αλληλεπιδρά με την πόλη, η πόλη καταγράφει την Ιστορία και την επιστρέφει στους πολίτες ως παρακαταθήκη για το μέλλον. Τα βιομηχανικά κτήρια είναι το πεδίο όπου κάθε γενιά αφήνει το αποτύπωμά της, αναλόγως τις λειτουργικές της ανάγκες, με τέτοια απλότητα στην κατασκευή ώστε η επανάληψη να σε αφήνει να διαβάζεις τον χώρο. Η αποτύπωση των ιστορικών φάσεων σε τέτοιου είδους κτήρια είναι η

παραδειγματική εφαρμογή της ένταξης του νέου στο παλαιό – μια ιδέα που ήταν ανέκαθεν ζωτικός παράγοντας της Αρχιτεκτονικής.
Τα ιστορικά κτήρια, τα λαϊκά νεοκλασσικά, σύμβολα στον χώρο ενός ξεχωριστού τρόπου ζωής, βρίσκονται δίπλα μας και εμείς δεν τους δίνουμε πάντοτε τη δέουσα προσοχή και την επιβαλλόμενη φροντίδα.
Η διαβίωση στην ύπαιθρο, στην αυλή του σπιτιού κάποτε – καθώς «ο βίος εν Ελλάδι είναι υπαίθριος» κατά τον Περικλή Γιαννόπουλο – που τώρα πλέον δεν είναι η «καρδιά» του σπιτιού αλλά η «πέτσα» του.
Οι μεγαπόλεις με τις αντιθέσεις τους – το Μέξικο Σίτι όπου η προσθετική κατασκευή στις γειτονιές θυμίζει τα συσσωματώματα των μικρότερων όγκων στις Κυκλάδες, τα σύγχρονα τοτέμ που είναι οι ουρανοξύστες των πολυεθνικών, το Πεκίνο του Νίκου Καζαντζάκη.

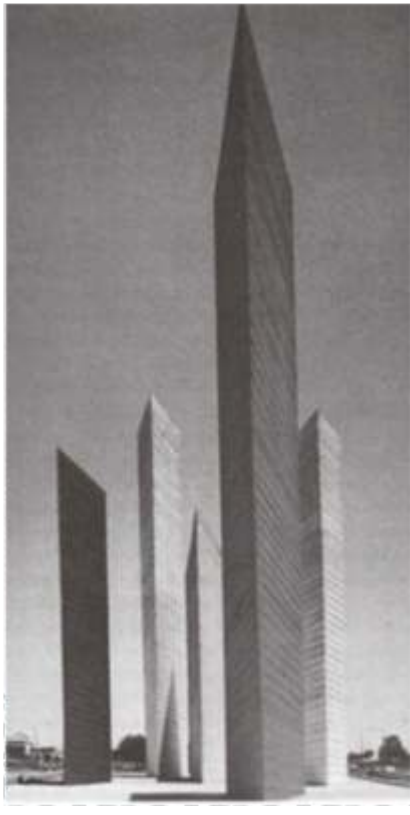

Με τη δύναμη ενός Αφηγητή, χειρίζεται έννοιες πολύπλοκες, και δε φοβάται να τις επικαλεστεί και επιπλέον να τις διερευνήσει ακόμα και όταν τα κείμενα δημοσιεύονται σε καθημερινά έντυπα ευρείας κυκλοφορίας. Ή ακριβώς γι' αυτό.
Γιατί ο Τάσης Παπαϊωάννου είναι και κάτι πολύ περισσότερο: είναι ένας Δάσκαλος και αναλόγως γράφει. Κάθε κείμενο είναι ένα μάθημα κι όπως συμβαίνει πάντοτε με τα μαθήματα, υπάρχουν επαναλήψεις και έννοιες-μοτίβα που επανέρχονται και σε επόμενα κείμενα. Χωρίς καμία διάθεση υπερβολής, το βιβλίο αυτό θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ένα πανεπιστημιακό εγχειρίδιο, απαραίτητο για την κατανόηση όρων, εννοιών, χρονικών περιόδων, και ακόμα περισσότερο, της πραγματικότητας του να είναι κανείς αρχιτέκτονας στην Ελλάδα σήμερα.
Στον κειμενικό κόσμο του Τάση Παπαϊωάννου υπάρχουν:
Κτήρια από τα οποία μπορεί κανείς να διδαχθεί – δύο επί της οδού Κυκλάδων, του Αριστομένη Προβελέγγιου και του Κυριάκου Κρόκου, και ένα στην Αίγινα, του σπίτι του Αλέκου Ροδάκη.
Συμβουλές για την αποκατάσταση – «και όχι αναπαλαίωση» καταγράφεται η γνωστή στους απόφοιτους του Ε.Μ.Π. επωδός – και για το φωτισμό των νεοκλασσικών.
Το ιντίγκο μπλε για την κορυφή των κτηρίων και το βαθύ ουλτραμαρίν της Μπλε πολυκατοικίας των Εξαρχείων.
Επίσης: Το οικοδομικό σύστημα της αρχαιότητας «δοκός επί στύλου» και το πώς αυτό μεταλλάχθηκε έως σήμερα. Το παράθυρο της οθόνης σε αντιδιαστολή με το παράθυρο του σπιτιού.
Ο χώρος που διαστέλλεται όταν οι μετανάστες εισρέουν και συμπληρώνουν τα κενά σημεία σε μια πόλη ή το συνεχές του χώρου όταν εκείνοι κουβαλούν ένα μέρος της πατρίδας τους εδώ.
Η έννοια του ορίου και του ενδιάμεσου χώρου και πώς αυτά ορίζονται από ένα κατώφλι που είναι σημαντικό να υπάρχει.
Τέλος: Η έννοια της κλίμακας και το πώς αυτή δεν πρέπει να συγχέεται με το μέγεθος αλλά να εκπορεύεται από τον συσχετισμό των μεγεθών και τις αναλογίες και την αρμονία.
Η κλίμακα του χρόνου, «του κύκλου της ζωής και του θανάτου».

Η Γη που δεν είναι εμπόρευμα και το Κράτος που μας θεωρεί όλους de facto παρανόμους.
Η παντοδύναμη και μυστηριώδης υπόσταση του σκίτσου – ο προσωπικός έρωτας του Τάση Παπαϊωάννου.
Από τον Τάση Παπαϊωάννου μαθαίνουμε (διότι ο ρόλος του δασκάλου έγκειται και στο να μας υποδεικνύει μια διαφορετική οπτική των πραγμάτων) ότι η ευθεία γραμμή υπάρχει στη φύση και είναι η σταγόνα νερού που πέφτει με τη βαρύτητα, είναι το τεντωμένο σκοινί, είναι η ηλιαχτίδα που περνά μέσα από τα σύννεφα. Μαθαίνουμε για το πνεύμα του τόπου (genius loci) – η υποθήκη του από τα μαθήματα στο Ε.Μ.Π. διατηρεί σταθερή την αξία της: «πηγαίνετε στο οικόπεδο, καθίστε κάτω, μείνετε εκεί ώρα πολλή, παρακολουθείστε την κίνηση του ήλιου, παρατηρείστε τις θέες και φανταστείτε το κτήριο να υψώνεται γύρω σας». Για τον Τάση Παπαϊωάννου ολόκληρη η Αρχιτεκτονική περικλείεται στο χωροχρονικό συνεχές – όταν γεννιέται σήμερα η ιδέα του κτηρίου είναι σαν, ταυτοχρόνως, η ιδέα αυτή να υλοποιείται ως κτήριο στο μέλλον, σαν το αρχιτεκτόνημα να μελετάται και να εξελίσσεται ταυτοχρόνως και σε παρόν και σε μέλλον, και ως ιδέα και ως εφαρμογή. Παίρνουμε ακόμα και ένα μετα-μάθημα: μαθαίνουμε για το πώς κανείς πρέπει να ερευνά (ως φοιτητής και ως επαγγελματίας) – στα μουτζουρωμένα σχεδιαστήρια, στις βιβλιοθήκες, στη ζωντανή καθημερινότητα.

Προς το τέλος του βιβλίου βρίσκουμε τρία κείμενα εξαιρετικά. Το πρώτο (Τα όμορφα σπίτια όμορφα…. ζωγραφίζονται) είναι ένα μάθημα για το χρώμα, τη χρήση του στην παραδοσιακή Αρχιτεκτονική, την γνώση που περνά από μάστορα σε μάστορα και που, κατά συγκινητικό τρόπο, περνά και σε μας από τον Τάση Παπαϊωάννου. Το δεύτερο (Το σπίτι ως «δοχείο ζωής») είναι ένα μάθημα για τη μνήμη της ζωής και του χώρου, τη βιωματική αμφίδρομη σχέση τους, τη συνέχεια μεταξύ του υλικού κτηρίου και των ανθρώπων που το κατοικούν (με μια λανθάνουσα αναφορά τιμής στον Άρη Κωνσταντινίδη). Το τρίτο (Το άγχος της «καινοτομίας») είναι ένα μάθημα για τη σχετικότητα τόσο του νέου όσο και του νεωτερικού, για τη δύναμη της παράδοσης (με την έννοια που διατύπωσε ο Γιώργος Σεφέρης) να γεννά το καινούργιο χωρίς τυμπανοκρουσίες, αθόρυβα και απρόβλεπτα, τόσο όμως φυσιολογικά.
Για όλους εμάς που διδαχτήκαμε την Αρχιτεκτονική, όλα τα παραπάνω θα μπορούσε να είναι μια σύνδεση με τα φοιτητικά μας χρόνια, μια ανάμνηση όλων όσα ακούσαμε τότε και μια υπενθύμιση ότι τότε ίσως να μην τους δώσαμε την απαραίτητη προσοχή. Όπως και να τα προσλάβαμε όμως όλα αυτά τότε, τώρα και υπό το βάρος της αποκτημένης εμπειρίας του παρόντος, επανεκτιμούμε τις έννοιες, ξαναθυμόμαστε τα μαθήματα που ξεχάσαμε και κυρίως, ανακαλούμε το σημαντικότερο δίδαγμα: να μην σταματήσουμε ποτέ να διδασκόμαστε. Όπως γράφει ο Ντάνιελ Μπάρενμποϊμ για το κυριότερο χαρακτηριστικό δίπολο του πολιτισμού και της δημιουργίας, σημασία έχει «πώς ο χρόνος επηρεάζει το περιεχόμενο, επιτρέποντας στα γεγονότα να εξελίσσονται με έναν ορισμένο τρόπο, και πώς το περιεχόμενο με τη σειρά του, επηρεάζει την υποκειμενική αίσθησή μας για τον χρόνο. Ή, όπως καλύτερα το έθεσε ο Τόμας Μαν στο Μαγικό Βουνό: «Η μουσική αφυπνίζει το χρόνο, αφυπνίζει εμάς με στόχο την πιο λεπτή απόλαυση του χρόνου, αφυπνίζει……».

Πόλεις που στοιχειώνουν τη λογοτεχνία

TANEA Team 11 Οκτωβρίου 2013

«Αν παραδεχόμαστε ότι η δουλειά ενός συγγραφέα μπορεί να επηρεαστεί από το περιβάλλον μέσα στο οποίο παράγεται, από τα στοιχεία του περιβάλλοντος τοπίου, τότε οφείλουμε να αναγνωρίσουμε ότι το Τορίνο είναι η ιδανική πόλη να είναι κανείς συγγραφέας. Δεν καταλαβαίνω πώς καταφέρνει κανείς να γράψει σε μία από εκείνες τις πόλεις όπου οι εικόνες του παρόντος είναι τόσο συντριπτικές και ισχυρές ώστε να μην αφήνουν κανένα περιθώριο χώρου ή σιωπής στον συγγραφέα. Εδώ στο Τορίνο μπορείς να γράψεις επειδή το παρελθόν και το μέλλον διαθέτουν υπεροχή απέναντι στο παρόν, οι γραμμές ισχύος του παρελθόντος και η αναμονή του μέλλοντος προσδίδουν μια στερεότητα και νόημα στις ασυνεχείς, παραταγμένες εικόνες του σήμερα. Το Τορίνο είναι μια πόλη που προσκαλεί στην αυστηρότητα, στη γραμμικότητα και στο στυλ. Προσκαλεί στη λογική και μέσω της λογικής ανοίγει ο δρόμος που οδηγεί στην τρέλα».

Ο Ιταλο Καλβίνο θεωρούσε πως η ιδανική πόλη για έναν συγγραφέα ήταν το «σοβαρό αλλά στενάχωρο» Τορίνο. Βιώνοντας ένα παρόν το οποίο ο διάσημος ιταλός λογοτέχνης ορίζει ως το μεταίχμιο μεταξύ ενός ισχυρού παρελθόντος και ενός επιθυμητού μέλλοντος, ο συγγραφέας έχει τη δυνατότητα να κινηθεί γραμμικά κατά μήκος του χρόνου, να επινοήσει μια συνεκτική αφήγηση και στη συνέχεια να την αποτυπώσει στο χαρτί. Για τους αγγλόφωνους συγγραφείς, όμως, η κατάσταση μοιάζει να είναι διαφορετική καθώς στην περίπτωσή τους η ιδανική πόλη για έναν συγγραφέα είναι εκείνη στην οποία το παρελθόν ανακυκλώνεται διαρκώς μέσα σ' ένα παρόν το οποίο είναι τόσο έντονο, συγκεκριμένο και παράλληλα φευγαλέο, σχεδόν φασματικό, ώστε να εμπεριέχει ήδη στιγμές του μέλλοντος που επέρχεται. «Πόλεις όπου οι εικόνες του παρόντος είναι τόσο συντριπτικές και ισχυρές», που ο συγγραφέας δεν μπορεί παρά να τους παραδοθεί ούτως ώστε στη συνέχεια να τις αφηγηθεί. Πόλεις όπως το Λονδίνο και η Νέα Υόρκη.

Τουλάχιστον αυτό είναι ένα από τα συμπεράσματα μιας ιδιότυπης μελέτης με τίτλο «Books of the cities» που πραγματοποίησε ο Εντγκαρ Μπαρμπόσα, φοιτητής Γραφικού Σχεδιασμού στο Ατλαντικό Πανεπιστήμιο της Φλόριδας. Η πρόθεσή του ήταν να ελέγξει την παρουσία δέκα σημαντικών πόλεων του κόσμου στην αγγλόφωνη λογοτεχνία από το 1800 έως και το 2000 και στη συνέχεια να φτιάξει ένα πληροφοριακό γράφημα. Οι μεγαλουπόλεις που επέλεξε ο Μπαρμπόσα είναι το Λονδίνο, η Νέα Υόρκη, η Ρώμη, το Παρίσι, το Σικάγο, η Μαδρίτη, το Τόκιο, το Πεκίνο, τη Βομβάη και το Κάιρο ενώ τα στοιχεία αναφορικά με την παρουσία τους στην αγγλόφωνη λογοτεχνία κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο αιώνων τα άντλησε από το Google NGram Viewer, μια υπηρεσία του αμερικανικού κολοσσού παροχής διαδικτυακών υπηρεσιών που επιτρέπει τον εντοπισμό συγκεκριμένων λέξεων ή εννοιών σε μια βάση δεδομένων εκατομμυρίων βιβλίων και ταυτόχρονα εμφανίζει τις αυξομειώσεις της χρήσης τους στο πέρασμα του χρόνου.

TANEA Team11 Οκτωβρίου 2013

ΔΗΜΟΥ ΕΥΣΤΑΘΙΑ

Η «ερωτική» ενατένιση της πόλης στην Αθηναϊκή Δημοκρατία

Ο Επιτάφιος λόγος, που εκφωνήθηκε από τον Περικλή το 430 π.Χ. προς τιμήν των νεκρών του πρώτου έτους του Πελοποννησιακού πολέμου, αποτελεί ένα ξεχωριστό μνημείο λόγου και ένα σπάνιο ιστορικό ντοκουμέντο για τον δεσμό που συνέδεε τον Αθηναίο πολίτη με την πόλη του, την Αθήνα. Η διάθεση του ρήτορα στον λόγο αυτό είναι, όχι απλά να επαινέσει και να τιμήσει, αλλά, κυριολεκτικά, να υμνήσει την πόλη της Αθήνας. Γι' αυτό και την χαρακτηρίζει «παίδευσιν», δηλαδή σχολείο, όλης της Ελλάδας. Αυτός ο χαρακτηρισμός αρκεί για να δείξει το μεγαλείο, τη δύναμη και την αίγλη της. Φυσικά, «πόλις» δεν είναι μόνο τα εξωτερικά, υλικά στοιχεία που την αποτελούν, αλλά κυρίως το πνεύμα που κυριαρχεί, οι αξίες, οι αρχές, οι ιδέες που εμψυχώνουν και ζωοποιούν αυτά τα υλικά στοιχεία. Η πόλις είναι θεσμός, είναι τάξις πραγμάτων, είναι σύστημα αξιών, μέθοδος ζωής, εκδήλωση του πνεύματος. Με αυτή την έννοια πρέπει να γίνει αντιληπτή η υμνητική αναφορά του ρήτορα σε αυτήν γιατί, αυτό που τον ενδιαφέρει και προσπαθεί να εκφράσει, είναι η δομή ακριβώς της πόλης, ο θεσμός, και όχι τα εξωτερικά της στοιχεία. Γι' αυτό ακριβώς δεν υπάρχουν αναφορές σε συγκεκριμένα έργα ή επιτεύγματα, αλλά ο λόγος φωτίζει την «ιδεολογική δόμηση» της πόλης, τον τρόπο δηλαδή που αυτή λειτουργεί σαν σύστημα και σαν θεσμός.

Ο θεσμός της πόλης, σύμφωνα με τον Περικλή, στηρίζεται στο άτομο και, ακριβώς επειδή στηρίζεται σε αυτό, έχει επιτύχει να αποκτήσει τέτοια δύναμη και μεγαλείο. Βασικός μοχλός για την πρόοδο και την ανάπτυξη είναι η δύναμη του ατόμου, όπως εκδηλώνεται και μορφοποιείται μέσα στο σύνολο. Πόλη είναι οι πολίτες. Η «πόλις» είναι τα έργα και το ήθος, δηλαδή η αρετή, των πολιτών της. Ο θεσμός δεν μπορεί να υπάρξει, δεν μπορεί να λειτουργήσει αν δεν ζωογονηθεί και δεν πραγματωθεί από το έμψυχο στοιχείο. Μια θέση καθαρά ανθρωποκεντρική, τελεσίδικη άρνηση κάθε μορφής κρατισμού και ολοκληρωτισμού.

Έτσι, με τρόπο φυσικό και αβίαστο ο λόγος περνάει από την πόλη στον πολίτη επισημαίνοντας τον βαθύ και άρρηκτο δεσμό που υπάρχει ανάμεσά τους. Κορυφαία και απόλυτη εκδήλωση αλλά και απόδειξη αυτού του δεσμού είναι βέβαια ο θάνατος, η θυσία για την πόλη. Με τον θάνατο ο δεσμός αυτός ολοκληρώνεται και επιβεβαιώνεται η ένταξη και η ενσωμάτωση του πολίτη στον θεσμό. Η πολιτική του ιδιότητα επικυρώνεται με την αυτοθυσία, το προσωπικό μεταστοιχειώνεται σε πολιτικό, το ιδιωτικό σε δημόσιο, το ατομικό σε κοινωνικό. Γι' αυτό ακριβώς ο πολίτης θα πρέπει

να διατηρεί το φρόνημά του ακμαίο και τολμηρό απέναντι στους εχθρούς. Ο μόνος τρόπος όμως για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο είναι η προσήλωση στο ιδεώδες της πόλης. Η τόλμη, η πολεμική ανδρεία, ο πατριωτισμός πρέπει να απορρέουν από τον στενό σύνδεσμο του πολίτη με την πόλη, σύνδεσμο που πραγματώνεται καθημερινά μεσ' απ' την προσφορά του σ' αυτήν και την αφοσίωσή του στους σκοπούς της. Η ζωή των πολιτών είναι ουσιαστικά μία συνεχής επιστράτευση στους στόχους που έχει θέσει η πόλη για να αποκτήσει δύναμη και μεγαλείο. Κι αυτή η αφοσίωση δεν μπορεί να διατηρηθεί, αν δεν εμπνέεται από ένα βαθύτερο αίσθημα, αν δεν είναι ολόψυχη και απόλυτη, αν δεν έχει τη δύναμη του «έρωτα».

Ο σύνδεσμος του πολίτη με την πόλη, λοιπόν, δεν είναι δεσμός τυπικός, ούτε απλά ιδεολογικός. Είναι κάτι πολύ βαθύτερο και πολύ πιο ουσιαστικό. Είναι συναίσθημα που απαιτεί την ολόψυχη συμμετοχή του πολίτη, είναι σχέση ζωντανή, ζέουσα, διαρκώς ανανεούμενη. Ο έρωτας, άλλωστε, με το νόημα που του έδωσε η πλατωνική φιλοσοφία είναι η έλξη του Νου προς την Ιδέα. Από αυτήν την άποψη μπορεί να γίνει νοητή εδώ η πρόταση του ρήτορα, αφού και η πόλη είναι θεσμός, είναι δομή και σύστημα Ιδεών, είναι σύμβολο – αρχέτυπο, όπως θα το χαρακτήριζε ο Πλάτων. Αυτός, λοιπόν, ο βαθύς, εσωτερικός, πνευματικός και ψυχικός δεσμός του πολίτη με την πόλη, είναι η κορυφαία εκδήλωση του αρχαιοελληνικού πνεύματος και ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματά του. Δεν διατυπώθηκε μόνο θεωρητικά, αλλά πραγματώθηκε κατά την περίοδο της Κλασσικής εποχής με απόλυτο τρόπο.

Αυτός ο «έρωτας» του πολίτη προς την πόλη προϋποθέτει, βεβαίως, προηγμένο πολιτιστικό και πολιτικό επίπεδο, αλλά όχι μόνο αυτό. Είναι μια στάση ζωής, μια τάξη πνευματική και ηθική, την αξία και τη σημασία της οποίας μπορούμε να καταλάβουμε αν εξετάσουμε την διάσπαση που υπάρχει σήμερα ανάμεσα στο Κράτος και τον πολίτη, διάσπαση που όλο και πιο συχνά γίνεται σύγκρουση. Τα αίτια της διάσπασης αυτής παραμένουν περίπλοκα και η ανάλυσή τους είναι θέμα διεξοδικών μελετών και αναλύσεων, το σίγουρο πάντως είναι ότι αυτό που είχε πετύχει η Αθηναϊκή Δημοκρατία, παρέμεινε αξεπέραστο υπόδειγμα, ένα «μοντέλο» πολιτικής ζωής που σήμερα το αντιλαμβανόμαστε σαν ουτοπία. Το επίτευγμα αυτό δεν ήταν μόνο θέμα πολιτικών δομών, αλλά κυρίως συνειδησιακών δομών και τρόπων, γι' αυτό ακριβώς και πέτυχε. Προϋποθέτει μια ανθρώπινη συνείδηση για την οποία το βίωμα του προσωπικού στοιχείου είναι εξαρτημένο και στενά συνυφασμένο με το βίωμα του συλλογικού. Το πώς και το γιατί από τότε το ατομικό διασπάστηκε από το συλλογικό και χάθηκε το αίσθημα της κοινότητας από τη ζωή του ανθρώπου, απώλεια που προκάλεσε τις μύριες όσες κακοδαιμονίες της εποχής μας, είναι ένα από τα πιο σημαντικά κοινωνικά, πολιτικά και φιλοσοφικά προβλήματα του στοχασμού του καιρού μας. Το βέβαιο είναι ότι η πολιτική υποθήκη που διαμορφώνει και κληροδοτεί ο Περικλής με τον Επιτάφιο λόγο του σε σύγχρονους και μεταγενέστερους δεν είναι εύκολη στην πραγμάτωσή της, αυτό ακριβώς όμως είναι το γεγονός που δημιουργεί και απαιτεί ανώτερο ήθος.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ
Γεννήθηκε στην Αθήνα. Σπούδασε Κλασσική και Νεοελληνική Φιλολογία στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών όπου εκπόνησε τη διδακτορική της διατριβή με θέμα τις θεατρικές διασκευές πεζογραφημάτων.
Εργάζεται ως φιλόλογος στη Δημόσια Μέση Εκπαίδευση. Έχει εκδώσει τις ποιητικές συλλογές.
Στη Σπορά των αστεριών (Νέος Αστρολάβος/Ευθύνη, 2011), Σονέτα (Gutenberg, 2016), Απώλεια Λήθης (Οι εκδόσεις των φίλων, 2019) καθώς και τη συλλογή διηγημάτων Κλέφτες κι Αστυνόμοι (Γκοβόστης, 2020). Άρθρα, διηγήματα και ποιήματά της έχουν δημοσιευθεί σε έντυπα και ηλεκτρονικά λογοτεχνικά περιοδικά. Το 2011 ήταν υποψήφια για το βραβείο καλύτερου νέου ποιητή στο 32ο Πανελλήνιο Συμπόσιο Ποίησης.

ΔΡΑΚΑΚΗ ΜΑΡΙΑ

ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΚΥΜΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ...

Τα τελευταία οκτώ χρόνια έχω το προνόμιο να απολαμβάνω το «χωροχρονικό σκηνικό» δύο πόλεων της Κρήτης που στο παρελθόν κονταροχτυπήθηκαν για το κάλλος και την αίγλη τους.

Ζω ταυτόχρονα στα Χανιά και στο Ηράκλειο, με επιλογή μου πλέον και αυτή η δυνατότητα, και ταυτόχρονα πολυτέλεια για πολλούς , μου δίνει την ευκαιρία να επαναπροσδιορίζω τη θέση μου συνεχώς στο «ανθρώπινο κύμα» της Κρήτης. Επιπλέον μου χαρίζει το συγκριτικό πλεονέκτημα να αντλώ καλές πρακτικές από τις εμπειρίες μου ως πολίτης και στις δύο πόλεις εκ των έσω και φυσικά να είμαι αντικειμενικός μελετητής της δυναμικής που απελευθερώνουν οι δύο πόλεις σε διάφορα πεδία. Με έμφαση κυρίως, ως προς το δικό μου ενδιαφέρον, στον πολιτισμό και την εκπαίδευση που είναι δυο έννοιες άρρηκτα δεμένες μεταξύ τους, δύο έννοιες που βρίσκονται σε συνεχή διάλογο.

Το «ανθρώπινο κύμα» του νησιού συγκροτείται από τους πολίτες που ζουν σε όλες τις πόλεις του, σε όλα τα χωριά του, σε κάθε γειτονιά του και βιώνουν τον τόπο στην καθημερινότητά τους. Στο παρόν κείμενο η μεταφορική φράση «ανθρώπινο κύμα» της Κρήτης εστιάζει στις πόλεις αναφοράς ως προς εμένα, δηλαδή το Ηράκλειο και τα Χανιά, όπως ήδη αναφέρθηκε παραπάνω. Γιατί, πρόθεσή μου δεν είναι να γράψω γενικόλογα, αλλά να αποδώσω στοιχεία από το μίτο της βιωματικής μου σύνδεσης με τις δύο πόλεις, με παρρησία και αντικειμενικότητα.

Το «ανθρώπινο κύμα» της πόλης, των «δικών μου πόλεων», είναι οι άνθρωποι που πονούν και αγωνίζονται, οι άνθρωποι που εμπνέονται και δημιουργούν, οι άνθρωποι που μοιράζονται και προσπαθούν, οι άνθρωποι που προσφέρουν και βιώνουν εμπειρίες, οι άνθρωποι της ευγενούς άμιλλας που επενδύουν στη συλλογικότητα, οι άνθρωποι που επιμένουν να αντιστέκονται στις διαβρωτικές ρουτίνες της καθημερινότητας, οι άνθρωποι που κοπιάζουν και μεριμνούν, οι άνθρωποι που προνοούν και οραματίζονται…

Οι πολίτες με αυτά τα χαρακτηριστικά διαμορφώνουν το «ανθρώπινο κύμα» στα Χανιά και το Ηράκλειο που δεν μπορεί να είναι ομοιογενές αναμφισβήτητα, αλλά η πολυμορφία του, αν αξιοποιηθεί ενοποιητικά είναι πλούτος. Είναι δύναμη ζωογόνος που μπορεί να μεταμορφώσει ένα περιβάλλον κρίσιμα και να το μετασχηματίσει σε σκηνικό γόνιμα διαδραστικό, με ανεξάντλητες ευκαιρίες συνεργειών, σύγκλισης αμοιβαιότητας, αλληλοϋποστήριξης, ανατροφοδότησης, μετάγγισης ιδεών και καλών πρακτικών.

Ανέκαθεν οι δυο πόλεις, αποτελούσαν για μένα «τοπόσημα» επενδυμένα με μνήμες συναισθήματα και σταθμούς μεταβατικούς… Τα τελευταία χρόνια λειτουργούν συμβολικά, ως τοπία πολιτισμικά που με εμπνέουν, με ανατροφοδοτούν, με αποφορτίζουν. Δεν υπάρχει πλήξη, μόνο απόλαυση, γιατί απλόχερα μου ανταποδίδουν κάθε στιγμή, στη ζωή της καθημερινότητας, όλα

όσα διαμορφώνουν την ταυτότητά τους. Και είναι μοναδική η ταυτότητα της κάθε πόλης και γι' αυτό δεν έχει νόημα να αντιπαραβάλλονται και να συγκρίνονται με προθέσεις υπεροχής ή μη.

Το νήμα που τις ενώνει είναι αυτό που σημασιολογικά ορίζει για μένα το ανθρώπινο κύμα της Κρήτης και τον ιδιότυπο ανεκτίμητο πλουραλισμό του. Μια κοινότητα με ενιαίες αρχές και αξίες, δυναμική πολυμήχανη, δημιουργική, ζωντανή, η οποία πάλλεται συγχρονισμένη με τη θάλασσα στη διαχρονία. Αυτή τη θάλασσα που χαϊδεύει το μέτωπο και στις δύο πόλεις και όχι αποκλειστικά μόνο σε αυτές και συνδιαλέγεται καθημερινά μαζί τους, παντός καιρού και εξελίξεων. Και είναι γεγονός ότι κάθε πόλη ανταποκρίνεται σε αυτό το διάλογο με τον δικό της τρόπο!!

Αδιαμφισβήτητα στο «ανθρώπινο κύμα» της Κρήτης αντανακλώνται στις στάσεις, αντιλήψεις συμπεριφορές των στοιχείων του, εύγλωττα τα φυσικά χαρακτηριστικά του γεωμορφολογικού περιβάλλοντος των πόλεων, με τις ακραίες αντιθέσεις του, τις εκπλήξεις, τις θαυμαστές φυσικές αισθητικές ποιότητες που αιφνιδιάζουν τους περισσότερους επισκέπτες, ενίοτε ακόμη και τους μόνιμους κάτοικους… Ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από την ορμή, την ένταση, τη γαλήνη, την καθαρότητα, τους κυματισμούς και τον πλούτο της εκφραστικότητας των χρωμάτων και των ήχων της θάλασσας, αλλά και των αέρηδων που τραγουδούν μοναδικά στα όρη και τα φαράγγια του νησιού, αναζωογονώντας δυναμικά και το αστικό τοπίο.

Οι «δικές μου πόλεις» αποτελούν ένα διαδραστικό σκηνικό για τη ζωή μου που εκτυλίσσεται σε διαδοχικές πράξεις γεμάτες στοχασμούς, αγωνίες, ιδέες, όνειρα, στιγμές, επικοινωνία, παρατήρηση, βιώματα, εμπειρίες, σχέσεις… Στο σκηνικό είναι κυρίαρχη η θάλασσα, η πέτρα και όλες οι αποχρώσεις του μπλε μαζί με τους ανέμους που ενεργοποιούν και ατσαλώνουν το «ανθρώπινο κύμα», θωρακίζοντας ταυτόχρονα όχι μόνο την πέτρα του Κούλε και του Φιρκά, αλλά και τις ψυχές μας υποβάλλοντας το μυαλό μας σε εγρήγορση… Νιώθω ευλογημένη που λειτουργώ εντός αυτού του «ανθρώπινου κύματος», αλλά και εκτός, γιατί αυτό τελικά μου δίδαξε η «συμβίωση» με τις δύο πόλεις. Είμαι τυχερή γιατί μπορώ, όπως ο άνεμος, να κινούμαι σε διάφορους προσανατολισμούς ελεύθερη, επιλέγοντας να αντλώ συνειδητά τη θετική ενέργεια από την υπεροχή τους στα προσδιορισμένα σημεία …

Το «ανθρώπινο κύμα» συνέθεσε και συνθέτει κάθε στιγμή την πολιτισμική ταυτότητα του νησιού, ενώ κάθε πόλη αντίστοιχα δίνει το «τέμπο» για την κίνηση, τις επιρροές και δράσεις. Γιατί η πόλη τελικά είναι οι άνθρωποί της και αυτό δικαιώνεται στην Κρήτη με πολλούς τρόπους, από τα ήθη και τα έθιμά της, από τον τρόπο που οι πολίτες ζωντανεύουν και προστατεύουν τα μνημεία, από τη φιλοξενία, την έκφραση, τη δημιουργία, τις τέχνες, τους κώδικες επικοινωνίας που επιλέγουν.

Δεν υπάρχουν περιθώρια λοιπόν για στασιμότητα σε αυτές τις πόλεις, όταν το σκηνικό τους υποστηρίζεται από

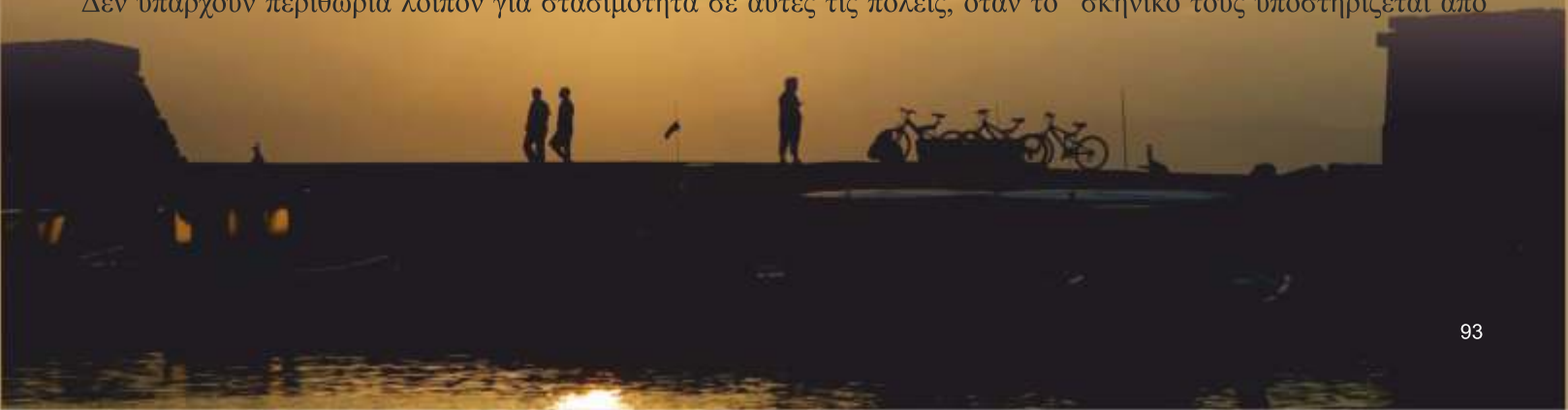

τέτοιες προϋποθέσεις! Το «ανθρώπινο κύμα» σε κάθε πόλη, στην Ανατολή ή τη Δύση έχει όμως μεγάλη ευθύνη και τίποτα δεν είναι δεδομένο! Χρειάζεται μια συνεχής και συνειδητή προσπάθεια των ανθρώπων των συγκεκριμένων πόλεων για τη διαφύλαξη και τη μετάγγιση των αξιών που εκπηγάζουν από αυτές τις προϋποθέσεις, για την κοινωνική ενέργεια του συνόλου. Με σύνεση, με σεβασμό, με όραμα, με προοπτική, με ανοιχτούς ορίζοντες, με συνεχή αφοσίωση, χωρίς στείρους ανταγωνισμούς και αγκυλώσεις.
«Πόλις» και «Πόλεις» είναι οι άνθρωποι της, οι άνθρωποί τους. Ένα «ανθρώπινο κύμα» που τεκμηριώνει κάθε λεπτό με το αποτύπωμα του σε κάθε πεδίο, την ταυτότητα τους στον χώρο και τον χρόνο.

Είναι αυτό που η κ. Μαρία Ευθυμίου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Ιστορίας στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, επισημαίνει: […] «***Ζωή και Ιστορία ταυτίζονται» […] «Ο χρόνος της ζωής μας έχει εξάλλου δουλέψει αδυσώπητα προς όφελος της γνώσης και της αυτογνωσίας. Στη γεωγραφία του κορμιού μας διαβάζουμε ήδη εκατοστό το εκατοστό την ιστορία της ζωής μας, τις χαρές και τις λύπες της, τις νίκες και τις ήττες της. Στις συμπεριφορές μας καταγράφεται λεπτό προς λεπτό η ιστορία των συγκρούσεων και των συμπλεύσεων, των αρμονιών και των δυσαρμονιών μας. Στα αισθήματα μας χαράσσεται ανεξίτηλα η ιστορία των σχέσεων μας, οι μεταμορφώσεις των ερμηνειών μας, τα ομοιοβαρή ή ετεροβαρή των καρδιοχτυπιών μας. Στις μεταλλασσόμενες ιδεολογίες μας αποτυπώνονται οι σταδιακές συνειδητοποιήσεις των συλλογικοτήτων μας και η ιστορία των ανησυχιών μας, για τις ευρύτερες λειτουργίες της προσωπικής και συλλογικής μας ζωής στο παρόν και το μέλλον…»***[4]

Δεν αρκεί λοιπόν, αναστοχαζόμενοι, να νιώθουμε και να εκφράζουμε απλά ότι είμαστε ευλογημένοι ως στοιχεία του «ανθρώπινου κύματος» που δρα σε μια πόλη ή σε μια άλλη ή στις δύο μαζί. Είναι ευθύνη να μην το ξεχνάμε, ακόμη και σε στιγμές χαλάρωσης και να το «φροντίζουμε» πολλαπλά με την ατομική μας ευθύνη και τη συλλογική μας δράση… Το «πώς» είναι μια διαρκής πρόκληση!!!

4 (Απόσπασμα από την ομιλία της κ. Μαρίας Δ. Ευθυμίου κατά την απονομή του «Βραβείου Εξαίρετης Πανεπιστημιακής Διδασκαλίας εις μνήμην Β.Ξανθόπουλου-Στ. Πνευματικού}

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Η Μαρία Δρακάκη είναι δασκάλα και νηπιαγωγός, κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης του τμήματος «Διοίκηση Πολιτισμικών Μονάδων» του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου και υποψήφια διδάκτωρ του Τμήματος Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Από το 1998 ασχολείται με την οργάνωση και υλοποίηση της ιδέας του Μουσείου Σχολικής Ζωής. Υπηρέτησε ως Σχολική Σύμβουλος Δημοτικής Εκπαίδευσης στην Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα προσανατολίζονται στις πολιτισμικές και μουσειακές σπουδές. Σήμερα εργάζεται ως εκπαιδεύτρια ενηλίκων και διατηρεί εβδομαδιαία στήλη για θέματα πολιτισμού και εκπαίδευσης στην εφημερίδα «ΧΑΝΙΩΤΙΚΑ ΝΕΑ».

Πώς έσκασε τ' αβγό

του Κωστή Χιωτέλη

(συνέχεια απο το προηγούμενο τευχος)

Το καταφύγιο του Βασιλάκη
και άλλες ιστορίες

Ο άλλος είναι ο Δημήτρης Βασιλάκης, που οι γνωριμίες και οι σχέσεις που είχε με την κοινωνία της πόλης με βοήθησαν να βγάλω λίγη από τη λουμπενική τσίμπλα που είχα στα μάτια, ο μόνος φίλος που έχω ζηλέψει, μουσικός ρέκτης, λεβέντης, ζητούμενο των γυναικών και αριστοκράτης αστός, ο τρόπος που σκεφτόταν και ζούσε μ' έκανε να προβληματιστώ σοβαρά για την μέχρι τότε ζωή μου, την ξύλινη γλώσσα της Αριστεράς, τους δογματισμούς, τη βλακεία και τη μιζέρια μας, που τότε για εκείνον εκπροσωπούσα, αυτή ήταν η αιτία άλλωστε που μετά από λίγο καιρό αποστασιοποιηθήκαμε. Είχε νοικιάσει μια όμορφη μονοκατοικία στον Αϊ Γιάννη στο κεφάλι του λόφου, με πολλά λουλούδια και μια μεγάλη συκιά, που από κει μπορούσες να αγναντεύεις την θάλασσα και την Ντία. Εκεί γνώρισα και τον προαναφερόμενο Ψαραντώνη. Ένα πρωί πέρασα να πιω καφέ, που πάντα ο Δημήτρης είχε έτοιμο μαζί με μια ανοιχτή αγκαλιά. Δεν είχα προλάβει να βάλω καφέ και μου φώναξε ο Μήτσος να βάλω άλλον έναν σκέτο σε κάποιον νεοφερμένο. Του σέρβιρα τον καφέ χωρίς να τον γνωρίζω, ο Μήτσος πότιζε και δεν συστηθήκαμε. Το βράδυ κατά τις 10 ξαναπέρασα και μπαίνοντας μέσα στην αυλή ρώτησα τον Μήτσο φωναχτά ποιος ήτανε αυτός που του πρόσφερα το πρωί καφέ. Αυτός μου έκανε νόημα με το χέρι βάζοντας το δείκτη όρθιο πάνω στα χείλια του, κατάλαβα ότι έπρεπε για κάποιο λόγο να σωπάσω και πλησιάζοντας μου λέει σιγά στο αφτί: «Τον λένε Ψαραντώνη. Από το πρωί που έφυγες είναι ακόμα στη συκιά και ρεμβάζει».

Εκεί, σ' αυτό το φιλικό και πνευματικό καταφύγιο, γνώρισα αρκετούς μάγκες και ρέμπελους μουσικούς κι ας έλεγε ο Ρασούλης ότι τους πάτησε το τραίνο. Τον Γιώργη τον Παπαδόπουλο, τον άνθρωπο με νύχια πουλιού, είχε κι αυτός μια μπεμβέ σαν τη δικιά μου

ΓΕΜΙΣΑ ΚΑΠΝΟ ΤΗΝ ΠΙΠΑ ΤΟΥ ΡΟΣ ΝΤΕΙΛΙ ΚΑΙ ΕΒΑΛΑ ΜΕΣΑ ΔΥΟ ΤΡΙΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΔΥΝΑΜΙΤΑΚΙΑ. ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΜΕΡΑ ΣΕ ΕΝΑΝ ΓΑΜΟ ΠΟΥ ΕΠΑΙΖΕ ΜΕ ΤΟΝ ΜΟΥΝΤΑΚΗ ΕΒΓΑΛΕ ΝΑ ΑΝΑΨΕΙ ΤΗΝ ΠΙΠΑ, ΓΙΝΕΤΑΙ ΤΟ ΜΠΑΜ, ΠΕΤΑΓΕΤΑΙ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΠΙΑΤΟ ΤΗΣ ΝΥΦΗΣ, ΠΕΤΑΧΤΗΚΑΝΕ ΤΑ ΖΟΥΜΙΑ ΚΑΙ ΜΠΟΥΓΕΛΩΣΑΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΓΑΜΠΡΟ.

χωρίς καφάσι και πηγαινοερχότανε στην Ισπανία καβαλαρία. Τη δύναμη και τη γοητεία του φλαμένκο την χαμπαριάστηκα από τα δάκτυλα και το στήσιμο του κορμιού του. Τον Αχιλλέα Περσίδη, γλυκός, μάγκας και ντερβισόπεδο, τον άκουγα με τις ώρες να αυτοσχεδιάζει στην κιθάρα και ζυμωνότανε μέσα μου η έννοια της ελευθέριας και τα όρια της. Τον Ρος Ντέιλι, μεγάλο δεξιοτέχνη όλων των εγχόρδων, βαρύς σοβαρός και λιγομίλητος, ο ανθρωπότυπός του, προκαλούσε το πειραχτήρι μέσα μου, γι' αυτό ένα βράδυ που καθόμαστε όλη η τότε παρέα στο Λιόγερμα, ένα μπαράκι πίσω από το ξενοδοχείο Αστόρια, έκανα τάχα ότι μου είχαν τελειώσει τα τσιγάρα, του ζήτησα να μου δώσει την πίπα του, την γέμισα καπνό και έβαλα μέσα δυο τρία παιδικά δυναμιτάκια, θεωρώντας ότι μετά από λίγο θα την άναβε και από την τρομάρα του θα γινότανε χαβαλές και τα γέλια θα γέμιζαν την παρέα, αλλά του κάκου, σηκώθηκε αιφνιδίως κι έφυγε, γιατί ξαφνικά θυμήθηκε ότι την άλλη μέρα το μεσημέρι έπαιζε μαζί με τον Μουντάκη σε ένα γάμο στο Ρέθυμνο, δεν πρόλαβα να του πω τι είχα βάλει μέσα στην πίπα, την έβαλε στην τσέπη κι έφυγε. Την άλλη μέρα ξύπνησε αργά, σηκώθηκε σαν τον παλαβό τρέχοντας να πάει στο Ρέθυμνο με την μοτοσικλέτα, τους πρόλαβε στο σερβίρισμα του βραστού, έκατσε στην παρέα της νύφης και του γαμπρού, έβγαλε να ανάψει την πίπα, γίνεται το μπαμ, του φεύγει και πετάγεται μέσα στο πιάτο της νύφης, πεταχτήκανε τα ζουμιά και μπουγέλωσαν και τον γαμπρό, γέλασαν άλλοι, ο Ρος είναι ακόμα σε αμηχανία.

Η πόλη μας ανήκει

Τα στέκια

Πριν ανοίξω το Αβγό σύχναζα στα σκαλοπάτια της Βασιλικής του Αγ. Μάρκου, εκεί μαζευόμασταν όλοι οι αντί, οι αποδιοπομπαίοι τράγοι των πολιτικών μορφωμάτων της εποχής, οι περισσότεροι διαγραμμένοι και αποκλεισμένοι από τους χώρους της ιστορικής αριστεράς, γιατί δεν συνεμμορφώθην προς τάς υποδείξεις. Λόγω του αποκλεισμού και της ένδειας, αυτή η «μεγαλοπαρέα» διεκδικούσε το δικαίωμα να κάθεται μέσα στο κέντρο της δικιάς τους πόλης, σε θέση θεωρείου, εξάλλου παγκάκι δεν υπήρχε ούτε για δείγμα, βλέπαμε με ειρωνεία και φθόνο την απέναντι «όπερα» των Λιονταριών, με τους στρογγυλοκαθισμένους εύπορους έχοντες. Αυτό δεν το σήκωναν οι κανάγιες μικροαστοί, τους έφερνε δυσφορία, οι φτωχοδιάβολοι και οι κακομούτσουνοι της πόλης, να κάθονται μπροστά στη βιτρίνα της, έπρεπε γι' αυτούς να κρυβόμαστε σε κάποια γκέτο. Γι' αυτό, το πρωτοκάθικο ο Καρέλλης ούρλιαζε, φώναζε την αστυνομία, την πυροσβεστική, έβαζε κάγκελα για να διαλύσει πάση θυσία τον χώρο συνάντησης των «χαζοχαρούμενων φρικιών» στα σκαλοπάτια της Βασιλικής και τους προέτρεπε, μετά που άνοιξε το Αβγό, να πάνε στη πλατεία του Χιωτέλη. Θεωρούσε, από τότε που άνοιξε και λειτουργούσε, ότι η πλατεία Κοραή είχε γίνει ο ψυχογεωγραφικός απόπατος της πόλης, με αυτόν τον άθλιο τρόπο συνέβαλε άθελά του, να γίνει η πρώτη πιάτσα ψυχαγωγίας- διασκέδασης στο Ηράκλειο.

Πιο πάνω ήταν του Ρεγκηνάκη, μετέπειτα εστιατόριο **Κνωσός,** η επίσημη έδρα-βιτρίνα για το ραχάτι των νοικοκυραίων, εκεί ήταν το στέκι των τοκογλύφων, των μεγαλοεργολάβων, όλοι οι νικητές του εμφυλίου, πρώην δοσίλογοι, κομματικοί κομισάριοι, όλοι οι κανάγιες της κάθε εξουσίας κρυφοί και φανεροί, εκεί αποφάσιζαν και ρύθμιζαν, μεταξύ τυρού και αχλαδίου,

τα κακώς κείμενα και υπάρχοντα της πόλης. Λίγο πιο κάτω ήταν και είναι το Δημαρχείο, ο κατ' εξοχήν χώρος μοιράσματος της πίτας στις εκάστοτε ομάδες εξουσίας, κέντρο της αυθαιρεσίας της υποκρισίας και της διαπλοκής. Όλοι περνούσαν μπροστά από τα σκαλιά της Βασιλικής και ορισμένοι γιουχαΐζονταν από το πλήθος των καθισμένων στα σκαλιά. Αυτές οι τεταμένες σχέσεις ανάμεσα στα «κωλόπαιδα» της Βασιλικής και στην ποιμενική αισθητική των νοικοκυραίων, ήταν η αιτία που πέρασα από τον πάγκο του χασαποκαρέλλη αρκετές φορές χωρίς κανένα ουσιαστικό λόγο. Πήγε ένα ξημέρωμα πριν το Πάσχα του '81 μαζί με τον διοικητή Ασφαλείας, κόψανε την αλυσίδα και μου κλέψανε το σιδερένιο καρότσι-ντουλάπι που είχα δεμένο στο μεϊντάνι, γεμάτο λαμπάδες και μαγικά αυγά. Το '82 πριν αρχίσει ο μουσικός Αύγουστος, έπεισε τον Χατζιδάκι ότι εγώ και κάποιοι άλλοι των σκαλιών θα του χαλούσαμε την ονειρογραφία του και όποτε πήγαινα στις εκδηλώσεις, μου κάνανε τ' αρχίδια ντουμπερλέκι, μέχρι που με βάλανε τρία βράδια μέσα στο κρατητήριο του αστυνομικού τμήματος των Τριών Πεύκων για εξακρίβωση, ενώ κρατούσα ταυτότητα. Κι άλλα πολλά.

Από την περίοδο της δικτατορίας υπήρχανε κάποια μαγαζιά όπου ακουγότανε ξένη μουσική, το **Άφρικα** του Μανόλη Τζανάκη ή «βρικόλακα», τον είχαν βγάλει έτσι γιατί δεν κυκλοφορούσε με τον ήλιο την μέρα, παρά μόνο την νύχτα. Συμπαθής και πρωτοποριακός άνθρωπος, αλλά τζογαδόρος και επαγγελματίας εργένης. Πέθανε στην ψάθα, μονάχος και άφραγκος.

Ίσως ήταν η πρώτη μουσική σκηνή στο Ηράκλειο, που παίχτηκαν ζωντανά ξένες μπαλάντες και έντεχνα ελληνικά τραγούδια που πολλά από αυτά ήταν απαγορευμένα από την χούντα. Το Άφρικα, ήταν ένα υπόγειο χαμηλά στη Βύρωνος, λίγο πριν βγούμε στη Θεοτοκοπούλου και στην τότε κλινική του Ευαγγελισμού.

ekso cut Ένας άλλος χώρος με μια συμπαθητική αυλή ήταν ο Διόνυσος, πλάι στο πάρκο Θεοτοκόπουλου, εκεί που είναι τώρα είναι το **Take 5**, ήταν ένα μπαρ που συχνάζανε οι γλωσσομαθείς γόνοι των αστών της πόλης, σπουδαγμένοι, ταξιδεμένοι και εξοικειωμένοι με έθιμα, μουσικές και στίχους άλλων χωρών. Εκεί κυρίως, τα βράδια (αλλά και στα μπουγατσατζίδικα των Λιονταριών), ξεκίνησε η σεξουαλική χειραφέτηση και η σταδιακή απελευθέρωση από τα παλιά κρητικά ήθη και έθιμα. Σ' αυτό συνέβαλε τα μάλα η λυσσασμένη επιθυμία και διαθεσιμότητα των ξένων θηλυκών επισκεπτριών για συνεύρεση. Όσοι ξέρανε ξένες γλώσσες έγιναν τουριστοκυνηγοί, είδαν χαρά στα σκέλια τους, εμείς οι άλλοι βλέπαμε το σάμαλι και τρέχανε τα σάλια μας. Το έκανε ο Νίκος ο Βελιγραδής, ένας μουστακαλής, ψηλός, ωραίος άνθρωπος.

Τα ξένα ποτά τότε τα πίνανε οι «εξευγενισμένοι» εύποροι, για τη φτωχολογιά ήταν απλησίαστα, κάνα Σάββατο κι αυτό δύσκολα.

Αυτοί που σύχναζαν στα μπαρ γοητεύονταν από το περιβάλλον που διαμορφωνόταν, γιατί στην ουσία βιώναμε μια ψευδαίσθηση της κρυφής γοητείας του αστικού σαλονιού. Τα μπαρ άρχισαν να παίζουν ένα ρόλο απελευθερωτή για κάποια μειοψηφία κοριτσιών, αλλά και για κάποιες γυναίκες που είχαν κερδίσει σχετική αυτονομία από πατέρα και άντρα αφέντη. Τότε άρχισαν να γίνονται ταξικές, πολιτισμικές, συναισθηματικές, και ερωτικές προσμίξεις. Εκείνη την εποχή, για την ερωτική ευχαρίστηση των ντόπιων γυναικών ήταν πολύ δύσκολα τα πράγματα, αλλά κι εμείς, για να δούμε γυναίκα ντόπια στο μπαρ κάναμε αμάν, μιλάμε για τις μαύρες νύχτες της μοναξιάς, τις

νύχτες που δεν ξέρεις πού να πας και πού να 'ρθείς, για να δεις ένα γυναικείο πρόσωπο ν' ανακουφιστεί το βλέμμα σου, να πεις: είδα τα μάτια της. Σιγά-σιγά, δειλά στην αρχή, κάποιες οικογένειες αστών άφηναν τα κορίτσια τους μέχρι της 12-1 να πάνε στο **Πάϊπερ**, που ήτανε ντίσκο πολυτελείας στο υπόγειο του ξενοδοχείου Αστόρια. Ο Αντρέας Μπέλος που το έκανε, ήταν και είναι από τους λίγους που ασχολήθηκαν με τη νύχτα και έβγαλαν πολλά χρήματα. Εκεί ολοκληρώθηκαν στο ρόλο του d.j δύο από τους καλύτερους που έβγαλε η πόλη, ο Νίκος Σφουγγαράς και ο Στράτος Χυντηράκης.
Τα πιο λαϊκά κορίτσια πήγαιναν στο **Ελέβεν** και το **Στρόμπολι** που ήταν απέναντι από το πάρκο Γεωργιάδη. Υπήρχε και η **Φωλιά**, που ήταν ένα υπόγειο μπαρ μικρό, παραδίπλα από το σημερινό Μικρό Καφέ. Το άνοιξε μες στη δικτατορία ο Ηρακλής Μιχελινάκης, πρώην σταφιδεργάτης, με συνεργάτη έναν κοντούλη, τον Κωστή, που σήκωνε πολύ δούλεμα. Σ' αυτό το μπαρ σύχναζαν μεγάλοι σε ηλικία πότες. Ένα βράδυ, του βάλανε ένα ξυπνητήρι σ' ένα κουτί σε συσκευασία δώρου και το άφησαν κάτω από ένα τραπεζάκι. Παίρνουνε τον Κωστή τηλέφωνο και του λένε πως του έχουνε βάλει μπόμπα. Πάει ο Κωστής, ψάχνει, βλέπει το κουτί, ακούει και το τικ-τακ του ρολογιού, το χάφτει, βγάζει έντρομος τον κόσμο έξω, παίρνει την αστυνομία τηλέφωνο, έρχεται η αστυνομία, αποκλείει τον γύρω χώρο, φωνάζει από την ΣΕΑΠ ειδικούς οπλουργούς για να απασφαλίσουν την μπόμπα, έρχονται την ανοίγουν, βρίσκουν το ξυπνητήρι (!) και έγινε από τα γέλια το έλα να δεις, το δούλεμα που έκαναν στον Κωστή… εν τω μεταξύ, θεωρήθηκε από την αστυνομία αντιδικτατορική ενέργεια, έψαξαν βρήκαν τους υπαίτιους και τους όρισαν τακτική δικάσιμο, ευτυχώς που το δικαστήριο έγινε μετά που έπεσε η χούντα και την έβγαλαν με κάποιες ψιλές. Όποτε βρισκόμασταν με τον Κωστή τον Καπνιστό που πουλούσε τα κρασιά, απέναντι από τη Φωλιά, τα θυμόμαστε και μας έπιανε νευρικό γέλιο.
Μέσα στη δικτατορία ή λίγο μετά, άνοιξαν τα αδέρφια Λάζαρος και Φώτης Μπαρούσης το **Καστέλο** μπαρ - ήταν στην οδό Καντανολέοντος, ακριβώς απέναντι από ένα μικρό γωνιακό μαγαζί που πουλάει είδη καπνιστού σήμερα - δυο καλόκαρδα λεβεντόπαιδα, ψυκτικοί στο επάγγελμα. Τον πιο μεγάλο τον Λάζαρο τον πείραζα πολύ, ήταν πολύ δυνατός άντρας είχε κάτι χερούκλες σαν παλάμες. Μια μέρα δεν κατάφερα να του ξεφύγω και με τσάκωσε, με έπιασε από τον τσίποδα, με σήκωσε ψηλά και με έβαλε με το κεφάλι μέσα σ ένα βαρέλι με πάγο. Λίγο μετά, δίπλα στο **Καστέλο**, άνοιξαν τα τρία αδέρφια Χατσέα το **Αριγκάτο**. Οι ίδιοι έφτιαξαν μετά από λίγα χρόνια ένα εστιατόριο πολυτέλειας με πιάνο στο κτίριο του **Ντορέ**, με νέο κύμα και ελαφρά λαϊκά τραγούδια. Εκεί έζησα κάποια όμορφα βράδια, παρέα με την ερμηνεία της Πόπης Διαλυνά.
Στα μέσα της δεκαετίας '70-'80 έκλεισε τον ιδιόκτητο χώρο **Κάστρο** που παρουσίαζε νέα ταλέντα ο Βαγγέλης Μπιτζαράκης και τον νοίκιασε στον Γιώργο Αντωνάκη που άνοιξε το **Καφεθέατρο**, καφενείο που άφησε τα θεατρικά του σημάδια στη διψασμένη πόλη. Δυστυχώς μετά από κάποια χρόνια, επέλεξε να γίνει πολιτιστικός κομισάριος του σοσιαλιστισμού, κι έτσι η πόλη έχασε έναν ταλαντούχο θεατράνθρωπο κι ο Γιώργης έμεινε μ' ένα άδειο πουκάμισο.
Γύρω στο '77-'79 άνοιξαν δυο «κουνιστά» παλικάρια στη Δαιδάλου, δίπλα στο ξενοδοχείο του Στουμπίδη Δαίδαλος, το καφέ μπαρ **Ανθούσα**. Τώρα στο ίδιο μέρος έχει κτιστεί πολυκατάστημα δίσκων. Αυτό το μαγαζί έκανε την διαφορά και καθιέρωσε πολιτισμικά, τα καφέ μπαρ στην πόλη του Ηρακλείου, όχι γιατί άνοιξε στον ήδη διαμορφωμένο εμπορικό κεντρόδρομο της πόλης, αλλά γιατί έπαιζε εξαιρετική μουσική, είχε άριστη ποιότητα σε όλα τα προϊόντα που σέρβιρε, ευγενικό και φιλικό σερβίρισμα, πανέμορφη αισθητική στη διαμόρφωση της αυλής και του εσωτερικού του χώρου, όλη η ατμόσφαιρα ήταν εκλεπτυσμένη. Έτσι, αγάλι-αγάλι έσπασε το τσόφλι του φόβου της αντρικής αλαζονικής κυριαρχίας στο ελεύθερο χρόνο της ψυχαγωγίας-διασκέδασης και κέρδισε την εμπιστοσύνη του ωραίου φύλλου. Ίσως από φεμινιστική πλευρά ιδωμένο, να ήταν το πρώτο

πολιτιστικό καφενείο γυναικών μέσα στην χωριάτικη αρσενική βαρβατίλα της πόλης.
Γύρω στο '77 ή '78 άνοιξε ο Στρατής Χυντηράκης το **Ντριμ**, Ιδομενέως και Μεραμβέλλου στο υπόγειο του ξενοδοχείου Έλενα. Ο Στράτος ήταν από τους πρώτους d.j στην πόλη, που κατάφερε να πείσει ένα μεγάλο κομμάτι της τότε νεολαίας ότι υπήρχαν κι άλλα όμορφα μουσικά ακούσματα πέρα από τα ελληνικά, (είναι από τους ελάχιστους που αν γίνει ποτέ μια συνοικία της διασκέδασης, θα δικαιούται επάξια να δοθεί σ' ένα κεντρικό δρόμο της το όνομα του, σαν ελάχιστο φόρο τιμής για την προσφορά του στον πολιτισμό). Από τότε τα 'χε φτιάξει με τη Βιβή, την κόρη του Κατσαρού, ένα πανέμορφο κουκλί που φώτιζε με την παρουσία της το χώρο, όμως το εγχείρημα του **Ντριμ** έληξε γρήγορα και άδοξα εξαιτίας των ρουφιάνων της ασφάλειας που με πρόσχημα τα σκόρδα και τις φούντες, τον μπουζούριασαν για κάμποσο καιρό. Όταν βγήκε, άνοιξε μαζί με την Βιβή το **Take 5** στο πάρκο Θεοτοκόπουλου, που με την σειρά του σημάδεψε τα πολιτιστικά δρώμενα της εποχής.
Υπήρχε το **Φλας**, απέναντι από τ' Αβγό που το 'κανε ο Βασίλης ο Καράγιωργας, το είχε ανοίξει περίπου ένα χρόνο πριν από μένα. Μοιραζόμασταν τότε το πλατεάκι της Κοραή, με τα χώματα ακόμα, δεν είχαμε προβλήματα ποτέ με το Βασίλη, ήμασταν διαφορετικοί ανθρωπότυποι αλλά δεν είχαμε διαφορές, όχι, μετά που ήρθαν οι άλλοι, οι χωριάτες, οι οποίοι είχαν την τάση να φάνε τον κόσμο, να ληστέψουν όχι μόνο το δημόσιο χώρο, αλλά να τα φάνε όλα, άρχισε να χέζεται η Φατμέ μέσα στο Γενί τζαμί. Από την απληστία τους χάλασε και ρήμαξε η πιάτσα κι από την άγνοια και την αδιαφορία της τοπικής αυτοδιοίκησης στα θέματα της διασκέδασης, του πολιτισμού και του ελεύθερου χρόνου των πολιτών.
Πριν την δικτατορία, υπήρχαν δυο λαϊκά κέντρα με μπουζούκια που για μισό αιώνα λειτούργησαν σαν πολιτιστικοί και πολιτισμικοί πυλώνες, τροφοδότες του ελληνικού λαϊκού τραγουδιού σ' αυτή την άχαρη κουασιμόδεια πόλη. Το ένα ήταν η ταβέρνα του **Λυγερού**, που ήταν απέναντι από την καθολική εκκλησία και το έκανε ο Σταύρος ο Λυγερός, ένας λεβέντης δερβισόμαγκας που κι αυτός κι ο γιος του ο Μαρίνος πέθαναν στη ψάθα, και το άλλο ήταν η **Αριάδνη**, η μαγαζάρα της διασκέδασης στη λεωφόρο Κνωσού, (φωτιά στα μπατζάκια της για λεωφόρο), ήταν και είναι ακόμα απέναντι από την είσοδο της βίλας Αριάδνη, καμιά πεντακοσαριά μέτρα πριν τον οικισμό. Το έκανε ο Ηλίας Μαθιουδάκης ή «κουνέλιας» το παρατσούκλι του, μάλλον του 'πόμεινε επειδή παλιότερα ο πατέρας του έκτρεφε κουνέλια, άνθρωπος πολύπειρος, με τεράστιο αυτοέλεγχο και γνώστης των ανθρωπίνων παθών.
Ο μόνος που κατάφερε να προσφέρει στους Ηρακλειώτες για πολλά χρόνια όλους σχεδόν τους μεγάλους ερμηνευτές του λαϊκού μας τραγουδιού. Αν ήμουν κομισάριος πολιτισμού στην συνοικία της ψυχαγωγίας και διασκέδασης, θα ονοματοθετούσα τον κεντρικότερο δρόμο της με μεγάλα φωτεινά γράμματα, λεωφόρος πολιτισμού ΗΛΙΑ ΜΑΘΙΟΥΔΑΚΗ.

Οι δαμίνες του Αβγού

Σε λίγο καιρό είχε μαζευτεί και σύχναζε όλη η ιστορική αριστερά, εκτός των κουκουέδων, γι' αυτούς τα μπαρ και η ξένη μουσική ήταν δυτικός τρόπος ζωής, τους χαλούσε τη ρεαλιστική σοσιαλιστική μανέστρα, γι' αυτό το κόμμα είχε βγάλει ειδικό απαγορευτικό για το Αβγό, όχι μόνο γιατί ήταν το πιο γκαγκάν μπαρ, αλλά κυρίως για να μην κολλήσουν τα μέλη του κανέναν αναθεωρητικό και ανορθόδοξο ιό από τα μολυσμένα υποκείμενα που σύχναζαν στο χώρο του. Μόνο κάποιες κνίτισες, τους την έκαναν λόγω καύλας, αλλά κι αυτές στη ζούλα.
Εκείνες τις χρονιές άνοιγαν οι σχολές στο πανεπιστήμιο και ολοκληρωνόταν σιγά-σιγά η επάνδρωση τους. Όσοι ξενομπάτηδες φοιτητές και καθηγητές έρχονταν στο Ηράκλειο και όσοι αριστερόφερναν, τα βράδια έβρισκαν καταφύγιο στο Αβγό. Οι περισσότεροι είχαν μια άλλη κουλτούρα που

δεν υπήρχε στην πόλη εκείνη την εποχή, η ματιά τους δεν είχε αυτή την προσποιητή αγριάδα από φόβο του ντόπιου, ήταν πιο εξανθρωπισμένοι, με άλλη αυτοπεποίθηση. Μαζί με όλους αυτούς ζυμώθηκα και κάπως εξανθρωπίστηκα κι εγώ, γιατί μη νομίζεις, λύκος ήμουνα.
Μέσα και σ' αυτό το κοινωνικό ζυμωτήρι γίνανε διάφορες πολιτιστικές και πολιτισμικές συγχωνεύσεις που βοήθησαν ένα κάποιο κομμάτι του ντόπιου πληθυσμού να γίνει πιο ανεκτικό στη διαφορά.
augo bar cut Εκείνο τον καιρό, ακόμα τις άδειες υγειονομικού ενδιαφέροντος τις χορηγούσε η αστυνομία. Παρ' όλο που είχα καταθέσει όλα τα απαραίτητα δικαιολογητικά, άδεια δεν έβλεπα, ερχότανε συχνά η αστυνομία για έλεγχο, πιο πολύ για να μας την σπάσει. Μια μέρα ήρθαν 15 άτομα με στολές υπηρεσίας, έπεσε ο ένας κάτω κι έβαλε το πολυβόλο και σημάδευε την πόρτα, λες και ψάχνανε τον Γιαγκούλα -έτσι ακριβώς όπως στο περιγράφω- και κυκλώσανε όλο το μπαρ και άρχισαν έρευνα εξονυχιστική, μήπως βρουν κανένα κομμάτι μαύρο, κανένα χάπι - γιατί τότε μόνο τέτοια κυκλοφορούσαν, ούτε πρέζες υπήρχαν- αλλά δεν βρήκαν τίποτα βέβαια, τους έκανα κάποιο ψιλοτσαμπουκά, τη γλίτωσα στην τρίχα να μη με τσουβαλιάσουν, αλλά κάθε τρεις και λίγο έμπαιναν να κάνουν έρευνα για να μας την σπάσουν και να μας ρίξουν το ηθικό.
Είχανε περάσει περίπου δυο χρόνια χωρίς άδεια, γύρω στα τέλη του '83 ήρθε ένα βράδυ ο Ασλάνης και του είπα το πρόβλημα, είχε εκλεγεί πριν λίγο καιρό βουλευτής με το Πασόκ και παρ' όλο που η ώρα ήταν περασμένη μετά τις δυο, μου λέει, «έχεις εδώ τηλέφωνο;» Δεν πρόλαβα να του το δείξω και αμέσως πήρε κάποιο τηλέφωνο και κλείνοντάς το, μου λέει «αύριο το πρωί να πας από την διοίκηση της αστυνομίας να σου δώσει ο διοικητής την άδεια του μαγαζιού». Δεν μπορούσα να το πιστέψω, την άλλη μέρα πήγα στη διοίκηση με κάθε επιφύλαξη και ζήτησα τον διοικητή, με δέχτηκε μετά βαΐων και κλάδων, με καλωσόρισε και με προσφώνησε: «Κύριε Χιωτέλη, η άδεια σας είναι έτοιμη να σας κεράσω κι ένα καφέ; πώς τον πίνετε»; Τα έχασα. Ήταν η πρώτη φορά που μπήκα σε αστυνομικό τμήμα και δεν έτρωγα ξύλο. Πήρα την άδεια κι έφυγα άφωνος.

Ρερσέ λα φαμ

Όταν άνοιξα το Αβγό είχα ένα νταλκά για μια Θεσσαλονικιά και κάθε τρεις και λίγο την κοπάναγα, έφευγα τα Σαββατοκύριακα, ήτανε μαζεμένοι οι όποιοι φίλοι, τους άφηνα τα κλειδιά κι έφευγα και γύριζα την άλλη μέρα. Μ' ένα μπουκάλι πιοτό ταξίδευα, πάντα μεθυσμένος. Αυτό κράτησε ένα χρόνο, μετά άρχισα να ισορροπώ, έκανα γαργάρα την πορτοκαλάδα μετ' ανθρακικού, είδα ότι η σχέση δεν είχε καμιά προοπτική, εν τω μεταξύ άρχισαν να μου γυαλίζουνε και άλλες, γιατί η γυναίκα στην προσωπική μου ζωή ήταν τεράστιο ζητούμενο, πάντα. Όμως δεν είχα πάει στο γυμνάσιο, όπου λίγο πολύ συνάπτονται οι πρώτες ερωτοτροπίες, δεν είχα βιώσει τη ζωή των περισσότερων παιδιών, όλα τα εφηβικά μου χρόνια ήμουν αποκλεισμένος από τις χαρές της νιότης, εξαιτίας των συνθηκών, δουλειά, φυλακές, παρανομία, στρατός, είχε συσσωρευτεί μέσα μου από τη στέρηση μια λύσσα γενικώς, όχι μόνο σεξουαλική, αλλά περισσότερο συναισθηματική, λύσσα τρυφερότητας, να βρω ένα ταίρι, μια σύντροφο.
Πολλά κορίτσια και αγόρια από τα δεκάδες που πέρασαν και συνεργάστηκα μαζί τους, μου στάθηκαν με αγάπη και τρυφερότητα στις μεταπτώσεις μου, ποιους και ποιες να πρωτοθυμηθώ, τον Αλέξη τον Σουηδό, τον Γιώργο, τον Μιχάλη, τον Γιάννη, την Ελένη, την Ντίνα, τη Μαρία, την Ελευθερία, με όλες ήμουν ερωτευμένος, καλή τους ώρα όπου κι αν είναι.

Οι μουσικοί που βγήκαν απ' τ' Αβγό, κι άλλοι που μπήκαν

Πολλές γενιές μουσικών πέρασαν από κει, ο Κωστής ο Τζήκας, οι Νεάρχου Παράπλους, οι Χαϊνηδες… Αυτός που συνέβαλε σε αρκετούς και τους βοήθησε μουσικά, ήταν ο Ταραίος ο Βασίλης, ο οποίος ήταν εκεί κάθε

βράδυ για ένα μεγάλο διάστημα και κάναμε ατελείωτες κουβέντες, για τον ρόλο της παράδοσης και πώς επιδράει πολιτιστικά στα νέα παιδιά η μεταβίβαση της μουσικής μας ιστορίας. Τον βρήκανε πεθαμένο, βρώμισε το σπίτι και τότε καταλάβανε ότι είχε πεθάνει, τόσο μυστικοπαθής και μοναχικός άνθρωπος ήτανε. Ο Βασίλης δεν ήταν δάσκαλος μουσικής, αυτοδίδακτος ήταν, είχε μια τρέλα ιδιόμορφη, νόμιζε πως ήταν λιμενάρχης κι έτσι ντυνόταν, είχε προχωρημένη κουζουλάδα, αλλά ήταν εξαιρετικός μουσικός, έπαιζε τα πάντα αλλά κυρίως μπουλγαρί.
Ο πιο ταλαντούχος τότε από αυτή τη φουρνιά ήταν ο Μίλτος Πασχαλίδης. Εκεί μαζεύονταν κάμποσοι, η Μητσάρα ο Ζαχαριουδάκης, ο κουζούλακας ο Δημήτρακας Αποστολάκης εκεί κούμπωσε, δίπλωσε και μπήκε στο ζυγό όπως και πολλοί άλλοι, το καβλόνιο ήταν διάχυτο, τρυφεράντζες, γλύκες, νταλκάδες, ο χώρος αυτός έδωσε χαρά στους περισσότερους που σύχναζαν, όλοι είχαν συμβάλει ο καθένας με τον τρόπο του, να διαμορφωθεί στα σεξουαλικά και στα πολιτικά, σαν απελευθερωμένη ζώνη.
Η Χρηστάρα ο Λιάτης, «γεια μας, γαμώ την Καστοριά μας», ρεμπέτης μπουζουξής κι ασίκης, ο Λιάκος ο Κλαΐνος ο κομισάριος του μπαγλαμά, το Γιαννάκη ο Παξιμαδάκης, που με παρηγορούσε με το μπουζούκι του από τότε.
Ο Ρασούλης έκανε αρκετές συναυλίες στο μαγαζί, αλλά υπήρχαν και βράδια που με δίσκους του και το Μανόλη μέσα, γινόταν της πουτάνας το κάγκελο και να τραγουδάει όλος ο κόσμος, να χορεύει, να σπάει, ω ρε γλέντια! Δεν γινόταν τότε σε κανένα άλλο μαγαζί αυτές οι συλλογικές εύθυμες καταστάσεις.
Κάποια στιγμή, παρ' ότι είχα ένα μεγάλο πιάνο, πήρα κι ένα μικρό γιατί ο Λουκιανός ήθελε να παίζει και να βλέπει τον κόσμο καταμούτσουνα, θυμάμαι αρκετούς που έπαιξαν και τραγούδησαν, τον Λιούγκο, τον Κηλαϊδόνη, την Τανάγρη, τη Γιαννάτου, τον Ζουράρη, τον Πορτοκάλογλου, τον Χοντρονάκο… Στους Χειμερινούς Κολυμβητές πλήρωσα πέρα από όλα τα άλλα και τέσσερα αεροπορικά εισιτήρια για να μεταφερθεί το μπάσο σε θέση δίπλα σε εκείνον που το έπαιζε, πλήρωνα σαν μπουνταλάς ολονώνε τα βίτσια, στο όνομα τις μαχόμενης καλλιτεχνίας και της αριστερής ενοχής, τα περισσότερα ζωντανά μ' έβαζαν μέσα με τα τσαρούχια.
Είχα ένα φίλο που δούλευε στον πύργο ελέγχου στο αεροδρόμιο κι έπαιζε καταπληκτικό σαξόφωνο, κάποιες βραδιές του χειμώνα έκανε πολύ κρύο αλλά αφήναμε λίγο την πόρτα ανοιχτή κι έλεγα εγώ ιστορίες και φύσαγε, έπαιζε εκείνος και γέμιζε το μαγαζί. Διηγούμουν φανταστικά θέματα, απ' αυτά που διάβαζα, ή πάντρευα ιστορίες από την παρανομία και έφτιαχνα αυτοσχέδια θρίλερ από φανταστικές σχέσεις, ανάλογα το κοινό που υπήρχε. Αν ήταν καμιά γυναίκα που μας άρεσε και θέλαμε να την εντυπωσιάσουμε δίναμε τα ρέστα μας, διεκδικούσαμε με απληστία την απόλαυση της ζωής. Γίνονταν καταπληκτικά πράγματα, που τα δημιουργούσε κυρίως η αυτενέργεια και το καβλόνιο των θαμώνων.

Η φιλοσοφία

Η ιδέα να γράφω συνθήματα στους εσωτερικούς τοίχους του μαγαζιού ήταν κάτι καινούριο και πρωτότυπο, ούτε στην Αθήνα ούτε πουθενά δεν υπήρχε τότε μαγαζί με συνθήματα και φιλοσοφικούς στοχασμούς (του Ρεμπώ, του Μπωντλέρ, του Λάο Τσε) πάνω στους τοίχους σαν διακόσμηση. Ακόμα θυμάμαι τον στίχο του Σάρλ που δέσποζε χρόνια μες στο χώρο, «στην αγαπημένη, την πανέμορφη, που την καρδιά μου γεμίζει με φως, στο είδωλο το αθάνατο». Ζούσαμε για τον νταλκά και την καύλα της ζωής, ήταν ένας χώρος που υμνούσε τη ζωή και την κάθε μέρα, ευχαριστιόμασταν που ζούσαμε, τη βρίσκαμε, θεωρούσαμε τη ζωή χάρισμα - δώρο.
Όλες μας τις φιλοσοφίες ό,τι μας έκανε εντύπωση, το βάζαμε σ' ένα ταμπλό, αφίσες, συμβολικές φωτογραφίες, το ροκ, τα λαϊκά, το ρεμπέτικο, τα βιβλία, δημιουργούσαν μια πρωτόγνωρα ευχάριστη κατάσταση, ήταν για όλους μας ένα καταφύγιο γλεντιού και διασκέδασης.

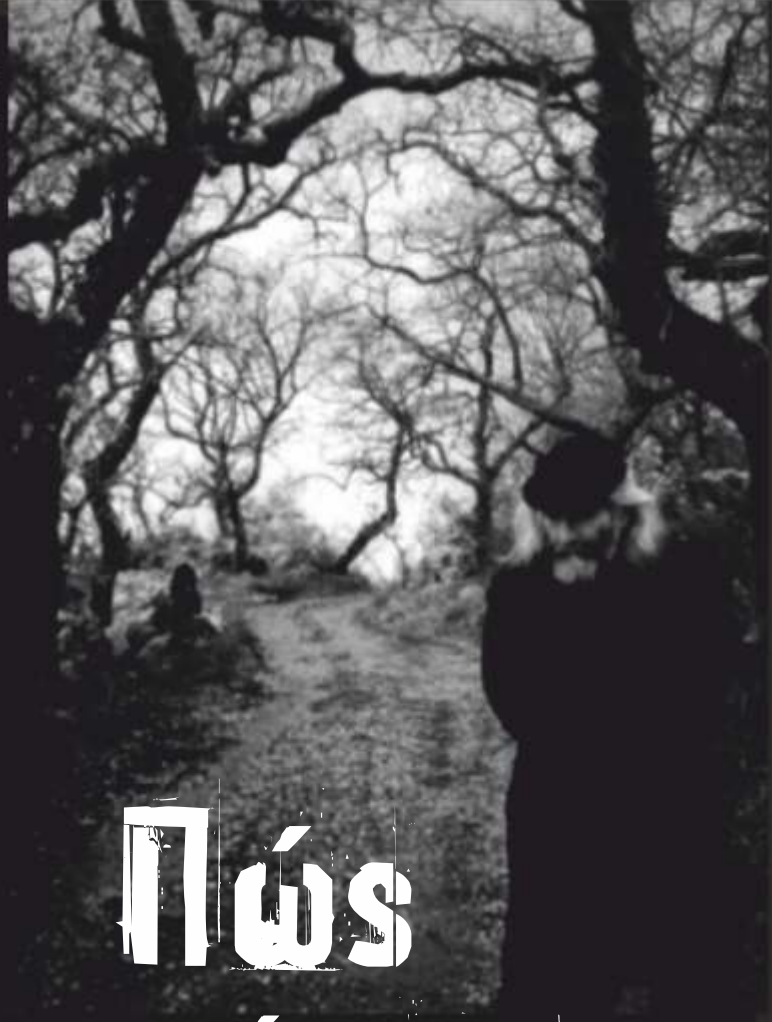

Πώς έσκασε τ' αβγό

του Κωστή Χιωτέλη

Κάποιες χρονιές είχε και πολλή δουλειά, έφτασε να έχει διψήφιο αριθμό προσωπικού, δηλαδή μιλάμε για τρελοκομείο, όπου βέβαια τα είχα ψιλοπαίξει από τα πολλά ξίδια, γι' αυτό δεν έβγαλα και φράγκο. Υπήρχε γενικά μια σπατάλη, μια πλήρης αταξία, αυτό καλλιεργούσε ένα κλίμα ότι εδώ είναι μια ελεύθερη ζώνη, ναι μεν κάτι δίνουμε, αλλά εδώ είναι και λίγο κωλοχανείο, σε σύγκριση με τις κανονικοποιημένες σχέσεις που υπήρχαν στα άλλα μαγαζιά. Άρτζι μπούρτζι κι ο λουλάς ήτανε, πολύς κόσμος που ερχότανε έλεγε «γράφτα» ή ήτανε φίλος του τάδε, του προσωπικού, «πάρε αυτά που έχω και βλέπουμε», δεν έλεγχα, δεν με άφηνε η ενοχή, αριστερός στην πράξη και εργοδότης δεν τσουλά, σα μια κουτσή αυτοδιευθυνόμενη κοινότητα έμοιαζε. Πληρώνανε βέβαια, κατά καιρούς έβγαλα και λεφτά, αλλά τις πιο πολλές φορές ήμουνα μέσα, πάντα χρωστούσα, ποτέ δεν καβάτζωσα κάτι. Αυτό που κατάφερα, ήταν να κάνω κάμποσα ταξίδια, από περιέργεια ή για λόγους αλληλεγγύης, κατά τ' άλλα, επιβίωνα. Όταν το έκλεισα, μετά από 20 χρόνια, αναγκάστηκα να πουλήσω και το σπίτι της μάνας μου, εκεί που έμενα, για να ξοφλήσω ένα μέρος μόνο των χρεών που είχαν συσσωρευτεί.

Το Αβγό νίκησε την μοναξιά της μεταχρονολογημένης εφηβείας μου και η εμπειρία του γέμισε το στομάχι του μυαλού μου και με έκανε μηρυκαστή και νοσταλγό.

ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

Δυστυχώς, δεν το πουλάμε. Όχι, όχι. Δεν μπαίνει ζήτημα χρημάτων. Νεοκλασικό στην Τοσίτσα δεν βρίσκεις κάθε μέρα. Άλλωστε από δω πέρασε η μισή πόλη. Τούρκοι, Εβραίοι, Βούλγαροι, Φράγκοι! Το '22 φιλοξενούσε πεινασμένους, ρακένδυτους, άρρωστους, ανθρώπους με σκασμένα μάτια. Το '40 γέμισε Γερμαναράδες. Για μένα είναι τόπος ιερός. Καλύτερα να μείνει ξενοίκιαστο. Μπορεί και να το κάνω μουσείο. Δεν ξέρω, ίσως. Μουσείο του έρωτα! Πώς σάς ακούγεται; Το αγόρασα από ένα γέρο στην Κομοτηνή. Ακόμα μυρίζει βαριά αρώματα. Δίπατο. Η σκάλα ξύλινη, λουστραρισμένη.

Αφού επιμένετε… ας μπούμε!

Ορίστε και η «εύφημος μνεία» του Γερμανού Αξιωματικού! Το κρεβάτι δεν το πέταξα. Εδώ κοιμήθηκαν σπουδαίοι άντρες. Η ιστορία της πόλης σ' αυτό το σπίτι γράφτηκε. Στους τοίχους αντηχούν ακόμα ψίθυροι, αγκομαχητά, κραυγές. Σσσς! Τ' ακούτε;

Στην μπερζέρα αυτή – μα πού κοιτάτε – α, τη φωτογραφία, καλλονές κι οι δύο, δεν υπάρχουν σήμερα τέτοια πλάσματα θεϊκά… Τώρα είναι ξεφτισμένη κι οι σούστες τρίζουν. Το πιάνο ξεκούρδιστο. Ακούστε τον Αττίκ! Δεξιώσεις, τσιγάρα ΑΡΩΜΑ, ποτά και γέλια. Αυτές ήταν οι «αδελφές του ελέους». Τα πιο γλυκά πλάσματα. Όχι, δεν τις γνώρισα, δυστυχώς. Έμαθα όμως.

Σαν τον καφέ από τα χεράκια τους –έτσι μου 'παν οι γείτονες– δεν έφτιαχνε κανένας. Τούρκικο χαρμάνι. Από τα μέρη τους θα το 'φερναν.

Κοιτάξτε εδώ… στην κορνίζα, σας λέω· όχι δεν είναι η Γκρέτα Γκάρμπο. Πιστέψτε με. Η Ευφημία είναι! Δεν είναι παράξενο; Και οι δυο γεννημένες την ίδια χρονιά. Φτυστές. Θυμάστε, κύριε; Η ερμηνεία της ως καταδικασμένης εταίρας στο «Η κυρία με τις καμέλιες» θεωρήθηκε ο καλύτερος ρόλος της…

Όπως σας έλεγα, το αγόρασα από έναν μπάρμπα τους. Μέσα σε δύο χρόνια φύγανε αμφότερες. Ολομόναχες, όπως η Γκάρμπο. Η μοναδική τους φίλη –λένε– ούτε πήγε να τις δει. Φοβόταν μην κολλήσει την… αρρώστια!

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Δημήτρης Χριστόπουλος είναι φιλόλογος στη Μέση Εκπαίδευση. Τελευταίο του βιβλίο: **Σπουδή στο κίτρινο**, Διηγήματα, εκδ. Το Ροδακιό (2018). Το φθινόπωρο θα κυκλοφορήσει το πρώτο του μυθιστόρημα, με τίτλο **Τζίντιλι**, επίσης από Το Ροδακιό.

Ηταν εκεί η Θάλασσα

Ήταν, εκεί, μια πόλη και οι καταρράκτες.
Και εκείνος, αμίλητος, παρακολουθούσε τη ροή του νερού. Κάπου κάπου στέναζε σιγανά, ίσα που να βγει ο σκοτωμένος αέρας, αλλά, να μην ακουστεί.
Ανθισμένες πλαγιές, χιονισμένοι δρόμοι, κιτρινισμένα δένδρα και η παράγκα που 'βαζε νερό κι αέρα. Εκεί τον έστειλαν χωρίς να το θέλει και δεν μπορούσε να φύγει πριν έρθει η Άνοιξη, η άλλη Άνοιξη. Εκεί, που όλοι ήταν ομοιόμορφοι. Και τα σαββατοκύριακα απέραντα.
Δεν ήθελε να το πιστέψει πως το σφύριγμα του τρένου ήταν το τελευταίο αντίο. Και δεν ήξερε πού έφταιξε.
Πέρασε χρόνος πολύς για να καταλάβει πως δεν έφταιξε κανείς και όλοι πόνεσαν.
— Κουβαλάς μια αρχαία κατάρα, του είπε κάποιος.
—Κουβαλάς μια ευλογία, του είπε ένας άλλος.
Κι αυτός ήξερε πως είχε φορτωθεί και την ευλογία, και την κατάρα. Πρώτα, ήταν οι απολυτότητες που κατέρρεαν, ύστερα, η αμφισβήτηση του συστήματος των ιδεών, του τρόπου ζωής. Και μια αλυσιδωτή αντίδραση που δεν άφηνε μέσα του τίποτα όρθιο.
— Δεν είναι κακό αυτό, έλεγε και έπαιρνε δύναμη για μια ανάσα κι ύστερα πάλι, για μια προσπάθεια. Όμως, τα αφρισμένα νερά ορμητικά τον κατέκλυζαν. Και όσο πάλευε, περισσότερα νερά τσάκιζαν τη θέλησή του. Και όσο προχωρούσε βαθιά στην αμφισβήτηση, δεν είχε από πού να κρατηθεί εκτός απ' την αγάπη. Κι αυτή του έκαιγε τα χέρια, του έκαιγε το μυαλό. Τότε ήταν, που έβαζε ενδιάμεσους στόχους, να επιβιώσει.
— Ας τελειώσει αυτή η θητεία!
Μα ήταν χρόνια οι ώρες. Κι οι μήνες αιώνες. Και εκατομμύρια τα γιατί. Κι οι άνθρωποι ξένοι. Και τα βιβλία φούντωναν τα σκιρτήματα και οι λόφοι έβαζαν φωτιές. Και το τρένο καθημερινά σφύριζε το τελευταίο αντίο. Και δεν ήθελε κανένας να τον λυπηθεί, παρά μονάχα να τον νιώσει.
Παρακολουθούσε αμίλητος τη ροή του νερού. Ερχόταν κελαριστό, γάργαρο κι ύστερα έσκαγε στα βράχια αφρίζοντας.
Τον έπιασα από τον ώμο. Μου χαμογέλασε.
— Εδώ είμαστε, μου είπε. Αυτή η θητεία δεν έχει τέλος. Θα φύγουμε όταν ξεχάσουμε. Μα δεν ξέρω αν πρέπει να ξεχάσουμε. Δεν φαντάζομαι χειρότερο θάνατο απ' το λευκό χαρτί.
Κάποιος μου μίλησε για την σιωπή, συνέχισε. Όμως, τη σιωπή την περικλείουν λέξεις, την στολίζουν αισθήματα, σε συντροφεύει με ήχους. Δεν υπάρχει στο θάνατο σιωπή. Κοίτα! Τη βλέπεις αυτή την πεδιάδα; Την έκαψαν παράξενοι

κεραυνοί. Γύρευα νερό να σώσω έστω ένα στάχυ, μα είχε λοξοδρομήσει το ποτάμι και δεν είχα σταγόνα μήτε τα χείλη μου να δροσίσω. Δες όμως, πάλι πρασίνισε. Υπάρχει όσο υπάρχουμε.
[….]
Εδώ θα ζήσεις, του είπαν, κι είδε μια πόλη ξένη. Μια λίμνη και πίσω ένα βουνό. Και γύρω πολλά βουνά και πάνω ομίχλη και κάτω ομίχλη κι ένα ρολόι που κινούσε αργά τους δείκτες του, μετρώντας τις ώρες σε αιώνες.
— Δεν έχω δύναμη, παραπονέθηκε.
Κανείς δεν τον άκουσε και, μονάχος, πήρε την απόφαση να στερεώσει τον βηματισμό του. Μόνο που ήταν δύσκολες οι μέρες και τα βράδια, όλα τα μερόνυχτα. Και τα κορίτσια πάνω κάτω στην πλατεία διαλαλούσαν την κλειδωμένη τους αγνότητα.
Κι αυτός, ώρες πολλές, έβρισκε καταφύγιο, εκεί, στην ψηλή πολυκατοικία πάνω απ' το καμπαναριό, όπου είχε την αίσθηση πως μπορεί να δραπετεύσει στον ουρανό. Κι έγραφε, έγραφε κι ύστερα κλείδωνε τις σκέψεις του στα συρτάρια, να κιτρινίσει ο πόνος.
— Είναι δύσκολο να θυμάμαι, είπε μια φορά.
— Δεν αξίζει, του απαντούσαν. Δεν αξίζει, του έλεγαν καθημερινά κι αυτός θύμωνε. Αρνιόταν τις προτροπές και θύμωνε.
— Δεν θα προδώσω την ανάμνησή μου, έγραφε. Δεν θα την προδώσω, ξανάγραφε.
Ήταν ένα μυστικό συμβόλαιο με τον εαυτό του, μια υπόσχεση, ένας όρκος.
Ήταν τεμαχισμένοι οι δρόμοι κι έπρεπε εκεί υπομονετικά, στο σκοτάδι, να βρει περάσματα. Να ταξινομήσει χιλιάδες ερωτήματα, να μην υποκύψει στον πειρασμό των διαγραφών.
— Δεν υπάρχει ζωή χωρίς το τώρα, του έλεγαν.
— Δεν υπάρχει μέλλον χωρίς το παρελθόν, έλεγε.
Του έλεγαν, "πρόσεχε". Κι αυτός ήθελε να αναμετρηθεί μια και καλή με τον πόνο.
— Ή θα νικήσω, ή θα χαθώ, σκεφτόταν και γύρευε την αλήθεια κατάματα να συναντήσει.
Κι αν ευτελής βρεθείς μπροστά μου, συνέχιζε, θα το ξεπεράσω. Ό,τι μεγάλο μου κληροδότησες, θα το γυρέψω σ' άλλες αγάπες. Μόνο που πρέπει να το σώσω μες στην καταιγίδα. Για αυτό, μη στέλνεις άλλους κεραυνούς, θα με τυφλώσουν. Και τότε, πώς εγώ τυφλός σε δρόμους τυφλούς θα το ψάξω;
Έγιναν τα μάτια σου μέταλλο, τα λόγια ανάθεμα, τα λάθη μου Ερινύες. Και μου 'κλεισες την πόρτα μες στη νύχτα. Και μήτε κερί δεν μου 'δωσες να περπατήσω στις σκοτεινές στοές, μήτε νερό, να υγρανθεί το στόμα μου, να βγει η κραυγή, να ελαφρώσω.
— Θα 'ρθουν όμως καιροί, έλεγε πάλι, που ο σπαραγμός μου θα υμνηθεί. Όταν χαθούν τα ονοματεπώνυμα και γίνει ο καημός μου σύμβολο. Όταν, οι λέξεις θα πάλλονται αυτόνομα και τα άλλοθι της σιωπής σου δεν θα μπορούν να

κρύψουν τη μικρότητά τους.
Τα χρόνια περνούσαν κι η ομίχλη εκεί, αιώνια. Κι ήταν αυτή που έδινε ταυτότητα στην πόλη και η βροχή, μαύρη βροχή, πίσω απ' το τζάμι.
— Ο έρωτας σε φέρνει μια ανάσα από την ψύχωση, του έλεγαν.
Όμως, αυτός έβλεπε το τέλμα και το ονόμαζε αρρώστια, έβλεπε τη συνήθεια και την ονόμαζε θάνατο. Κι έλεγε, "πρώτα να τελειώνουμε μ' αυτούς τους θανάτους". Κι ήταν δύσκολο. Γιατί ο έρωτας είχε εξοριστεί σ' αυτή την πόλη, τα όνειρα είχαν επικηρυχθεί. Γιατί οι αδύναμοι είχαν συνασπιστεί για να κρύψουν την ανομολόγητη δυστυχία τους. Κι έχτιζαν κάστρα για να προστατέψουν την ψευδαίσθηση. Κι αυτός δεν μπορούσε να διαβεί την πύλη, δεν ήθελε να τη διαβεί. Κι άλλοι τον χλεύαζαν, άλλοι τον συμπονούσαν. Τότε ήταν που γύριζε πίσω στα κιτρινισμένα χαρτιά, στις παλιές φωτογραφίες και γύρευε καταφύγιο στο φεγγάρι.
Κι άλλοτε, πάλι, επέμενε στη συλλογική προσπάθεια. Όμως, κι εκεί δεν τον καταλάβαιναν, γιατί μιλούσε για περίεργες θύελλες που θα σαρώσουν την έλλειψη τόλμης.
—Πρέπει να αλλάξουμε για να σωθούμε, έλεγε.
Κι οι άλλοι προέβαλαν τους μύθους ως φοβέρα. Κι έχτιζαν ναούς κι άλλους ναούς να προσκυνάνε.
— Δεν θα αντέξουν τους σεισμούς, έλεγε, μα τον περιγελούσαν αναπαράγοντας την ηθική ενός κόσμου που ήθελαν ν' αλλάξουν.
— Η επανάσταση χρειάζεται πειθαρχία, έλεγαν και εννοούσαν υποταγή.
— Η επανάσταση χρειάζεται έρωτα, έλεγε αυτός, χρειάζεται όνειρα ανυπότακτα. Όμως, μες στην ομίχλη όλοι βάδιζαν ανήξεροι κι ανέμελοι.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ
Ο Βαγγέλης Φίλος γεννήθηκε στα Άγναντα Άρτας το 1954.
Σπούδασε Πολιτικός Μηχανικός στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και εργάστηκε στα Ιωάννινα. Από το 1989 έως σήμερα έχει εκδώσει 9 βιβλία με ποιήματα και πεζά. Όλα τα βιβλία του σε μορφή pdf μπορεί να τα διαβάσει κανείς στην ιστοσελίδα https://vfilos.wixsite.com/vagelisfilos κάνοντας κλικ στην αντίστοιχη φωτογραφία εξωφύλλου.
ρήσει το πρώτο του μυθιστόρημα, με τίτλο **Τζίντιλι**, επίσης από Το Ροδακιό.

ΘΩΜΑ ΕΛΕΝΗ

ΣΤΟ ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙ

«Ο παππούς σου ο Πανάγος» συνέχισε η μάνα μου «μετακόμισε στην Αθήνα με όλη την οικογένεια και μας αφήσανε να μείνουμε στο σπίτι τους εδώ στην Πάτρα. Ήταν πλίθινο, μέσα σε μεγάλο χωράφι γεμάτο λεμονοπορτοκαλιές, δίπλα στο ποτάμι. Το ποτάμι κάποια στιγμή πλημμύρισε και το πατρικό έπεσε. Από ντροπή, μας πήρε ο Πανάγος κι εμάς στην Αθήνα. Μείναμε μαζί τους στην Κυψέλη. Εκεί, ο πατέρας σου άλλοτε δούλευε, άλλοτε ζητιάνευε, άλλοτε έκανε τον τρελό, ώσπου τσακώθηκε με τον πατέρα του. Μαζέψαμε πάλι τα μπογαλάκια μας κι επιστρέψαμε στην Πάτρα. Νοικιάσαμε ένα σπιτάκι που ήταν σε σταυροδρόμι, χαμηλό, με τα δύο από τα τρία δωμάτια κάτω από τον δρόμο. «Από τότε παιδάκι μου πονάνε τα κόκαλά σου, γιατί είχε υγρασία».

Σ' εκείνο το σπίτι έμεινα μέχρι την εφηβεία μου. Είχε μια μικρή τσιμεντένια αυλή, γεμάτη ασπρισμένους ντενεκέδες με γεράνια, αρμπαρόριζα κι ένα μεγάλο γιασεμί. Στον δρόμο, σύρριζα στην αυλή, ήταν μια λεύκα. Ένα βράδυ τρόμαξα πολύ, γιατί έπεσε πάνω στο σπίτι, ξεριζώθηκε από την κακοκαιρία – οι λεύκες δεν αντέχουν τον δυνατό αέρα. Τον χειμώνα έσταζαν τα κεραμίδια και βάζαμε τσίγκινα λεκανάκια και μαζεύαμε τα νερά. Τακ, τακ, τακ έπεφταν οι σταγόνες από ψηλά. Το μέρος ήταν έξω, δίπλα από το άλλο σπίτι, το μοιραζόμασταν με την κυρα-Τασία. Βρύση δεν είχαμε. Τα φτωχικά σπίτια δεν είχαν τρεχούμενο νερό. Στο απέναντι πεζοδρόμιο υπήρχε μια δημόσια κρήνη, όπως τη λέγανε. Από το στόμα της, το νερό έτρεχε όλη μέρα κι όλη νύχτα και αυτή η ροή μου 'σπαγε τα νεύρα. Σήμερα παραμένει εκεί και είναι μία από τις λιγοστές κρήνες, έργο

τέχνης της εποχής εκείνης, που δεν καταστράφηκε. Η κυρα-Τασία κάθε Σάββατο γύριζε από τα δημοτικά λουτρά, όπου «έπαιρνε το μπάνιο της» όπως έλεγε, και μύριζε σαπούνι και κολόνια Μυρτώ.

Στα αυτιά μου έχω ακόμη τα πατήματα και τις σιγανοκουβέντες των εργατών. Κοιμόμουνα δίπλα στο παράθυρο και μερικές φορές, όταν το είχαμε κουφωτό για λίγη δροσιά, ανασηκωνόμουν και τους έβλεπα. Αξημέρωτα περνούσαν από το σταυροδρόμι, σμίγανε και κατέβαιναν παρέες παρέες για να πιάσουν την πρωινή βάρδια, στα εργοστάσια της Πειραϊκής Πατραϊκής, της Pirelli, της Β.Ε.Σ.Ο, του Λαδόπουλου. Κρατούσαν μια πετσέτα δεμένη με το κολατσιό τους ή ένα τσίγκινο κατσαρολάκι.

Κάθε απόγευμα καταβρέχαμε το χωματένιο σταυροδρόμι. Μου άρεσε η μυρωδιά από το βρεγμένο χώμα, την έχω βαθιά μέσα μου. Τα μεσημέρια του καλοκαιριού, η μάνα μου μ' έβαζε να κεντήσω την προίκα μου, όπως έκαναν τότε όλα τα κορίτσια. «Θα βρω άντρα να έχει προίκα» της έλεγα. Με το ζόρι τελείωσα το κεφάλι της βασίλισσας της Αγγλίας, που καμαρώνει από τότε στην κορνίζα, στο σαλόνι της μάνας μου.

Τις Απόκριες τις περίμενα με χαρά. Την τελευταία Κυριακή κατεβαίναμε με τη μάνα μου στην παρέλαση του καρνάβαλου. Το βράδυ βλέπαμε από ένα ύψωμα τα πυροτεχνήματα που καίγανε τον βασιλιά καρνάβαλο, ντυμένες μπούλες. Μαξιλάρια, για να αλλάξει το σουλούπι μας, κάλτσες νάιλον στο πρόσωπο για να αλλοιωθούν τα χαρακτηριστικά μας, παντελόνια φαρδιά, νυχτικά, ρόμπες παλιές, ό,τι βρίσκαμε, φτάνει να μη μας γνωρίσουν. Και περνούσαμε κουνιστές και λυγιστές από τα σπίτια της γειτονιάς. Μας κερνούσαν γαλακτομπούρεκο, και, αν τους πετυχαίναμε στο φαΐ, τρώγαμε κιόλας. Έπεφτε πολύ γέλιο στην προσπάθεια μας να φάμε κάτι χωρίς να βγάλουμε την κάλτσα από το πρόσωπό μας και φανερωθούμε.

Τα καλοκαίρια, δέκα η ώρα το πρωί, το λεωφορείο γέμιζε με τα παιδιά της γειτονιάς. Πηγαίναμε παρέες παρέες στη θάλασσα. Όταν δούλευε η μάνα μου, πήγαινα με την εποπτεία της κυρίας Αγάπης. Για σωσίβιο μερικά παιδιά είχαν σαμπρέλες. Ένα φράγκο και είκοσι λεπτά είχε το εισιτήριο μέχρι το τέρμα. Για να μας έρθει πιο φτηνά, πληρώναμε ένα φράγκο και κατεβαίναμε έξι στάσεις νωρίτερα. «Στάση στάδιο!» φώναζε ο εισπράκτορας και σπρωχνόμασταν στο λεωφορείο ποιος θα κατέβει πρώτος. Κόβαμε δρόμο για τη θάλασσα, από ένα δρομάκι δίπλα στο εργοστάσιο ΜΙΣΚΟ. Όταν φτάναμε στις γραμμές, βάζαμε το αυτί μας στις ράγες, για ν' ακούσουμε αν έρχεται το τρένο.

Κάθε Δευτέρα και Παρασκευή με ξυπνούσε η φωνή της κυρα-Σούλας. Καβάλα στο γαϊδουράκι της, με δυο κοφίνια στο πλάι, κατέβαινε από το παλιό Σούλι και φώναζε: «Φασολάκια, κολοκυθάκια, φρέσκα».

Τα βράδια του καλοκαιριού μαζευόμασταν στη γειτονιά με τα σκαμνάκια κι ακούγαμε το Θέατρο της Δευτέρας, το Φεστιβάλ Τραγουδιού Θεσσαλονίκης... Ατελείωτο παιχνίδι μέχρι αργά: κούκλες και μαμάδες, και, πιο μεγάλη, ποδήλατο, μήλα, κρυφτό. Όταν ήρθε η πρώτη τηλεόραση στην ταβέρνα του κυρ Αλέκου, τσούρμο όλοι –με σκαμνάκια οι μεγάλοι, σταυροπόδι τα παιδιά–, μέσα κι έξω στον δρόμο, στοιβαγμένοι, παρακολουθήσαμε με δέος τον άνθρωπο που πάτησε στο φεγγάρι.

Τ' Αγιαννιού του Ριγανά φτιάχναμε τον Καλλιρόη. Ο Καλλιρόης ήταν σκιάχτρο. Τον βάζαμε καβάλα στον γάιδαρο του μπαρμπα-Τάκη και γυρίζαμε στις γειτονιές, φωνάζοντας: «Ο Καλ-λι-ρό-ης, ο Καλ-λι-ρό-ης». Μετά, ανάβανε φωτιά οι μεγαλύτεροι στο στενό του κυρ Νίκου και όλοι πηδούσαμε και χορεύαμε γύρω της. Οι ανύπαντρες

κοπέλες, πιο πέρα, ρίχνανε τα ριζικάρια στο πήλινο δοχείο με το αμίλητο νερό, για να δουν ποιον θα παντρευτούν.

Όταν ερχόταν ο κινηματογράφος, παίρναμε πάλι τα σκαμνάκια μας και πηγαίναμε στο στενό της κυρα-Κατίνας το καλοκαίρι, και τον χειμώνα στο υπόγειο του κυρ Γιάννη. Στην αυλή του ο Γιώργος, ο αδερφός της Παναγούλας, που πήγαινε σε μεγαλύτερη τάξη, μ' ένα σεντόνι και φακό, έστηνε στο πι και φι Καραγκιόζη. Εγώ, επειδή ήμουνα φίλη με την Παναγούλα και βοηθούσα καμιά φορά στην προετοιμασία, γλίτωνα τις δυο δεκάρες που έβαζαν για εισιτήριο.

Η μάνα μου ήταν κοντή, παχουλή και γαλανή, όπως ο παππούς ο Γάκης. Εγώ καμία σχέση μ' αυτήν – είμαι, βέβαια, λίγο κοντή, αλλά μοιάζω στον πατέρα μου: καθαρομελάχρινη, με μαύρα μάτια. Τώρα που μεγάλωσα, της φέρνω πολύ στο ύφος. Δούλευε στα φρούτα, καθαρίστρια σε σπίτια και πολλά βράδια σε ταβέρνα. Όταν είχε ελεύθερο χρόνο, μαντάριζε κάλτσες. Ακούραστη αυτή η γυναίκα. Δεν είχε τελειώσει το δημοτικό και πήγε στο νυχτερινό. Την ημέρα που πήρε το απολυτήριο, με πήρε μαζί της και με κέρασε παγωτό χωνάκι.

Ο πατέρας μου ήταν εργάτης, ψηλός, με δυνατούς μυς. Δούλευε στην οικοδομή. Δεν υπήρχαν μπετονιέρες τότε, έφτιαχνε το χαρμάνι με το φτυάρι και το κουβαλούσε με τον ντενεκέ στην πλάτη. Με το μηχανάκι του κάποιες φορές έκανε τον έμπορα –πουλούσε ψάρια, καρπούζια, λαχανικά.

Γιατί δε με θες, κυρά μου,
επειδή είμαι ψαράς

Πολλές φορές ξέφευγε απ' όλα αυτά και πήγαινε για γαρδέλια. Τον έβρισκε η κυρα-Στέλλα να κάθεται ξαπλωμένος του καλού καιρού, να περιμένει τα γαρδέλια να πιαστούν στα ξόβεργα. Εκεί να δεις τσακωμούς.

Το κυνήγι του μεροκάματου ήταν το καθημερινό πρόβλημα στο σπίτι.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ
Η Ελένη Θωμά γεννήθηκε στο Κωστήτσι Ιωαννίνων, μεγάλωσε και ζει στην Πάτρα.
Εργάστηκε σαν δασκάλα Μουσικής- μουσικοκινητικής, θεατρικού παιχνιδιού, σε βρεφονηπιακούς σταθμούς και στα Κέντρα Εργαζόμενης Νεότητας (Κ.Ε.ΝΕ.).
Ήταν ενεργό μέλος στο Καλλιτεχνικό Εργαστήρι του Δήμου Πάτρας, στο μουσικό και θεατρικό τμήμα.
Σκηνοθέτησε παιδικά θεατρικά και έγραψε την παιδική επιθεώρηση «Τα παιχνίδια της αυλής».
Διευθύνει το γυναικείο φωνητικό σύνολο «Έκφραση» και τραγουδά στο Ηπειρώτικο Πολυφωνικό Πάτρας.
Το «Α, ρε μαμά» είναι το πρώτο της μυθιστόρημα.[email:thomaeleni@gmail.com f/b ελένη θωμά]

ΚΑΝΑΚΗ-ΑΞΟΥΓΚΑ ΚΑΤΕΡΙΝΑ

ΕΝΤΟΣ

Έργο του εικαστικού ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΡΗΝΑ

Νύχτα. Όλη την ημέρα «σκυθρωπάζων επορευόμην». Το πεζοδρόμιο απορροφούσε τους κραδασμούς από τις μαλακές μου σόλες. Περνούσα σκεφτικός, απαρατήρητος, μπροστά από ένα σκηνικό που αποτελούσε τη ζωή μου εδώ και δεκαετίες. Η οδός Μιαούλη ήταν ένας ήσυχος δρόμος. Τα σπίτια κολλημένα το ένα δίπλα στο άλλο, παράλληλοι μονόλογοι με ατάραχες προσόψεις. Τη μονοτονία τους έσπαγε ο συρφετός των παιδιών από τα κοντινά Λύκεια σε συγκεκριμένες ώρες, κανένα έκτακτο γεγονός, όπως το ασθενοφόρο που 'παιρνε σε ανύποπτες στιγμές την ηλικιωμένη γριά της απέναντι μονοκατοικίας κι αυτές..., αχ αυτές οι καμπάνες του ναού, να μας θυμίζουν «τα πανάρχαια χρέη μας» κατά τον λόγο του ποιητή.

Σπίτια μελαγχολικά με τον ουρανό πάνωθέ τους, σκέπαστρο ανάστερο, καθώς τα φανάρια του δρόμου υπερείχαν στο θλιβό φωτισμό τους, ανάκατο μ' οσμές από φαγητά και υγρασία, ένα μείγμα βαρύ που ίδρωνε τα μέταλλα των αυτοκινήτων.

«Γιατί να ζητάμε χώρες ζεσταμένες από άλλον ήλιο; Ποιος εξορισμένος από τον τόπο του, φεύγει επίσης μακριά από τον εαυτό του;»

Μισοχαμογέλασα. Να 'ταν φίδι λέει ο πόνος κι ύστερα από μεγάλο κόπο να γλιστρούσε κάτω από τις χαραμάδες στα κατώφλια. Κι όλα μαζί τα φίδια ν' αντάμωναν και να κουλουριάζονταν, ως τα φρονιμότερα των θηρίων επί της γης, σ' έναν ερωτικό τρελό χορό. Μα ποιος αντέχει σήμερα να ξεσκεπαστεί ο πόνος του σ' ένα κατώφλι;

«Εις το εσπέρας αυλισθήσεται κλαυθμός». Τα παντζούρια μισόκλειστα κι όσοι ανήκουν στο ευλογημένο υπόλειμμα έχουν τη δύναμη να κοιτάζονται καταπρόσωπο και να συν-χωρούν τις ζωές τους κάτω από τα σκεπάσματα, για μια ακόμη φορά με την ελπίδα ενός όρθρου φαεινού, γεμάτο προσδοκία.

Περπατούσα με θυμωμένα βήματα πάνω στις πλάκες του πεζοδρομίου, κραυγάζοντας σιωπηλά: ο καθένας ας γνωρίζει επιτέλους το δρόμο που πρέπει να πάρει! Μα ξάφνου, μέσα στη διακοπή κάθε ανθρώπινου σημείου, στην άχρωμη απουσία κάθε θορύβου, ξεπρόβαλε τολμηρά στα μάτια των περαστικών ένα ολοφώτεινο παράθυρο μ' ανοιχτές τις βελούδινες κουρτίνες του, σαν την υψωμένη αυλαία μιας μικρής σκηνής, που θ' αποκάλυπτε χωρίς προσχήματα τα εσώψυχα των πρωταγωνιστών της.

Ήταν τόσο διαυγές! Όλα πρόβαλαν στον εσωτερικό του κόσμο συναρμοσμένα, βαλμένα στη σειρά με τάξη κι ευπρέπεια. Το καφέ των ξύλινων επιφανειών και το κόκκινο της στόφας ζέσταιναν αυτόματα το βλέμμα! Τα τζάμια των ντουλαπιών με τα σερβίτσια αστραποβολούσαν και το βάζο με τα υπόλευκα -ίσως και ψεύτικα- λουλούδια φωτιζόταν κάθετα από το κρεμασμένο πολύφωτο, που σταματούσε μισό μέτρο και κάτι από το κεντημένο σεμέν με τις σκουρόχρυσες φούντες του. Ένα μικρό, τετραγωνισμένο, ισόγειο δωμάτιο με τραβηγμένες κουρτίνες, απόλαυση στα μάτια των περαστικών σ' αυτόν το δρόμο με τα σκονισμένα σπίτια, τα παρκαρισμένα αυτοκίνητα και τους βιαστικούς περαστικούς.

Έμεινα ακίνητος. Μια έκπληξη βαθιάς τρυφερότητας, σ'ένα νυχτοπερπατημένο σοκάκι, χωρίς ταυτότητα, ένα «στόμα» ανοιχτό που με καλούσε να συνομιλήσω μαζί του, να τρυπήσω τα τζάμια και να χωθώ ευπρόσδεκτος επισκέπτης στη θαλπωρή των καναπέδων του, στη γιορτινή του ατμόσφαιρα, να κλέψω λίγο από το φως και τη ζεστασιά κι ύστερα παίρνοντας μαζί μου μερίδιο από την ευτυχία του, να συνεχίσω τη ζωή στους χιλιοπερπατημένους δρόμους της πόλης.

Κι ήταν μόνο ένα δωμάτιο, ένα «ταμιείον» εσώτατης διεργασίας σε μια κατείδωλο πολιτεία. Ένα αρχονταρίκι φιλοξενίας, σαν εκείνα των μοναστηριών, που ξεμπαρκάρουμε θρησκευτικοί τουρίστες, όπου στον απόηχο της βυζαντινής τους ατμόσφαιρας σου ανοίγουν ένα παράθυρο μιας άλλης «κοινωνίας». Ο πρώην άγνωστός σου και τώρα διπλανός σου, που μοιράζεσαι τον καφέ και το παξιμάδι, γίνεται αδελφός μέσα σε μια εύλαλη σιωπή, η οποία σε παροτρύνει να βγάλεις τον καλύτερό σου εαυτό και σε μια κοινή συντροφία να μοιραστείς τα τάλαντά σου.

Στο νου μου ήρθε ο πολυαγαπημένος ποιητής Ernesto Cardenal και ο λόγος του για το «κλειδωμένο δωμάτιο», που ο κάθε άνθρωπος διαθέτει, μα αγνοεί τις περισσότερες φορές την ύπαρξή του. Ένα δωμάτιο, τόπο κρυφό, για εσώτερο παράδεισο, όπου για να το ανακαλύψεις πρέπει να στραφείς εντός σου, να απεκδυθείς τις συνεχείς αποτυχίες των λόγων σου και μέσα στην αύρα της σιωπής να σύρεις το μάνταλο για τον Πολυαγαπημένο. Είναι Αυτός που στο Άσμα Ασμάτων «ιδού... οπίσω του τοίχου ημών, παρακύπτων διά των θυρίδων, εκκύπτων διά των δικτύων».

Κι ήταν μόνο ένα φωτεινό δωμάτιο, που η φωταύγειά του σ΄ έκανε να ζηλέψεις τη λαμπρότητά του σε αντίθεση μ' εκείνο, το μυστικό δικό μου δωμάτιο, που μ' έκανε να ξυπνώ τα βράδια, ανακαλύπτοντας ανάμεσα σε ενύπνιες εκλάμψεις, το «κάτι» που λείπει, το «κάτι» που χάσκει κενό και που τρομαγμένο μου φωνάζει κάτω από την κουβέρτα να του φωτίσω το σκότος. Είναι ζωντανό και θέλει να ζήσει, μα το κρατώ ατροφικό εξορίζοντας και πετώντας ό,τι δε συμφέρει στις υπόγειες φωνές μου και γίνομαι ακόμη ένα αυτοείδωλο περιφερόμενο στο ναρκισσευόμενο πολιτισμό μου. Έτσι ξυπνώ και έτσι κοιμάμαι, δίνοντας αναβολές και προθεσμίες, χάρες και αναστολές, Εγώ, ο δικαστής εαυτός και κατηγορούμενος μαζί. Και το νου μου τριβελίζει εκείνος ο σοφός λόγος, παραφρασμένος επίτηδες: «όταν ένα πλάσμα υποφέρει, συνωδίνει όλο το σύμπαν!»

Συνέχισα να περπατώ με αλλοιωμένο το κάτοπτρο της ψυχής μου στη σκοτεινή πολιτεία, λουσμένος από το φωτεινό μου συναπάντημα, άγνωστος μέσα σε αγνώστους και παρηγορημένος, για ν' ανέβω τα σκαλιά του δικού μου οίκου, ν' αφήσω ξέχειλο το ποτάμι των φωνών μου κι ως άλλος εραστής της ησυχίας να ικετεύσω ξανά και ξανά «φώτισόν μου, φώτισόν μου, φώτισόν μου το σκότος», για ν' ακούσω τον απόηχο εντός μου της φωνής, που στον ασυνείδητο κόσμο των κυττάρων μου ήταν κληροδότημα εκείνης της πρώτης προσταγής: «Γενηθήτω φως!» να επαναλαμβάνεται θριαμβευτικά στα σαράντα πέντε τετραγωνικά μου ενάντια στο θάνατο.

Παραπομπές:

- Ψαλμ. 37 και 29
- Δοκίμια, Μισέλ ντε Μονταινί, Βιβλ. Πρώτο, σελ. 314, μετ. Φ. Δρακονταειδής, εκδ. Εστία

Άσμα Ασμάτων, στ.9, μεταγρ. Γ. Σεφέρη, εκδ. Ίκαρος

ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

Ακολουθώντας τη ροή των ανθρώπων στα στενά της πόλης, σε εκείνες τις αθέατες γωνιές που η βοή σβήνει και η ύπαρξη παύει να είναι ανθρώπινο δικαίωμα.

Σε αντίθεση με τον αδηφάγο των θεαμάτων, πλάνητα, η σκέψη μένει γυμνή και ευάλωτη. Τι είναι η πόλις τελικά; είναι ένα κέλυφος του ιδιωτικού βίου; είναι το άλλοθι του καταπιεζόμενου; τι μνήμες αφυπνίζει η σιγή;

Μια πόλη έρημη, έχει μετοικήσει σε δύο αρμαθιές καλώδια, μόνο η γλυπτική του πεζοδρομίου μαρτυρά το πέρασμα του ανθρώπου. Ίσως ο δεσμώτης ποτέ δεν εγκατέλειψε τη σιγουριά του σπηλαίου.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Η Αθανασιάδου Ευαγγελία είναι εικαστικός, εκπαιδευτικός στον ν. Ηρακλείου, και φοιτήτρια στο πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών Εφαρμοσμένη Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη.

Το σκίτσο είναι έργο της εικαστικού

Η ΠΟΛΗ

ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΦΙΛΑΡΕΤΗ

Μεσημέρι ολομόναχο
Η πόλη κουβαλάει στις πλάτες της
φως
που περισσεύει
τέτοιες ώρες
Σέρνεται η ανία στις παρυφές
των κόλπων της
Χαμογελάει ένας ουρανός αμέριμνος
πάνωθέ της
Τα περιστέρια ακίνητα
στις κεραίες των πολυκατοικιών
θαυμάζουν
Μα δεν ξέρω τι

Προχωρώ με μικρά βήματα
ανεκμετάλλευτου αστικού θάρρους
στο κενό
του αυχένα της
Ποιο τραγούδι θα της πήγαινε άραγε;
Μάλλον κανένα
Κωπηλατούν οι έγνοιες της
στις χαλασμένες υδρορροές
παλιών ετοιμόρροπων
σπιτιών
Σπάζω τη θλίψη τους κομμάτια
Δεν έχει νόημα πια η ύπαρξή τους
Ας χαθούν μαζί της

Μπαρμπα-Γιάννη της Χαλκίδας
γιατί την αγάπησες τόσο;
Δως μου τα μολύβια σου
να φτιασιδώσω κάπως
την πόλη μου
να αλλάξει πρόσωπο
Μη με κοιτάζεις έτσι
Δεν της πρέπει τέτοια ακαλαίσθητη μάσκα
Και το ξέρεις

Προχωρημένο απόγευμα
Πένθιμη η γεύση τούτης της πόλης
Μα την αγαπώ
σαν παιδάκι απορφανισμένο
και καχεκτικό
Οι στίχοι μου χύνονται στα μάτια της
Αντί δακρύων
μου υπενθυμίζεις
Ναι
Έχει ανάγκη μια πόλη
αυτά τα δάκρυα
Όλοι τα χρειαζόμαστε άλλωστε
για μία
παθών τε και παθημάτων
κάθαρσιν....

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Η Φιλαρέτη Βυζαντίου (λογοτεχνικό ψευδώνυμο της Μαρίας - Φιλαρέτης Ιωάννου) γεννήθηκε το 1966 στην Καλαμπάκα Τρικάλων.
Εκεί τελείωσε τις γυμνασιακές της σπουδές και στη συνέχεια σπούδασε με υποτροφία στη Φιλοσοφική Σχολή του Α.Π.Θ.
Αποφοίτησε με ειδίκευση στις βυζαντινές και νεοελληνικές σπουδές.
Έκτοτε εργάζεται ως φιλόλογος καθηγήτρια στη Μέση Εκπαίδευση.
Με την ποίηση ασχολείται από τα φοιτητικά της χρόνια , δημοσιεύοντας κατά καιρούς έργα της σε λογοτεχνικά περιοδικά και εφημερίδες.
Η πρώτη της ποιητική συλλογή εκδόθηκε τον Νοέμβριο του 2018 από τις εκδόσεις "ΚΥΜΑ" με τον τίτλο "ΠΥΡ ΕΣΩΤΕΡΟΝ".

ΕΛΕΝΑ ΤΟΥΜΑΖΗ - ΡΕΜΠΕΛΙΝΑ

ΠΟΛΗ ΣΤΗΝ ΑΜΜΟ

Τις νύχτες της Άνοιξης
στο rem του ύπνου
βγαίνω
συνήθως από το ανοιχτό παράθυρο
να σε συναντήσω
ξυπόλυτη πάντα αν και η άμμος είναι κρύα κάτω
από το φεγγάρι
όμως οι πατούσες μου αποζητούν το χάδι σου
πώς αλλιώς να σ' αγγίξω
μυρίζεις μεθυστικά και βαδίζω αργά
στον ρυθμό του φλοίσβου
που υπακούει στον υπόκωφο λυγμό σου
πενήντα χρόνια σιωπής μού ραπίζουν το πρόσωπο
κονσέρβες τρομακτικών ψιθύρων
τα κελύφη των σπιτιών
φοβάμαι
«μάμμα το φως!»
μεστός από ανθούς ο αέρας μού κρατά σφιχτά το
χέρι
ακολουθώ την ξανθή λωρίδα
από το Φάληρο ως τη Χρυσή Ακτή και πάλι πίσω
ωσότου στο βάθος του κήπου με τις
τριανταφυλλιές
σχηματιστεί
το αγουροξυπνημένο πρόσωπό σου
να μου κάνει νόημα
«το άναψα
ησύχασε παιδί μου...
έλα να ποτίσουμεν τα φκιόρα».*

Ω ξύπνα επιτέλους, ξύπνα και αγκάλιασέ με
μητέρα , πατέρα
εραστή
με το όλο υπόσχεση χαμόγελό σου...

*τα λουλούδια

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Η Έλενα Τουμαζή Ρεμπελίνα κατάγεται από την Αμμόχωστο και ζει στη Λεμεσό. Σπούδασε ψυχολογία στη Γενεύη και εργάστηκε στο ΡΙΚ.
ΠΟΙΗΣΗ: Ο μικρός τυφλοπόντικας και ο ήλιος, 1972, Αμμόχωστος. Λειτουργία του νεκρού παρόντος, Ιούνιος 1974, Λευκωσία.
Τα σώματα της Χρυσόθεμης μετά το δημόσιο αποκεφαλισμό της στα τέλη του 20ου αιώνα μ.Χ, 1977, Λευκωσία.
Έρχου, Αφή 2011, Λεμεσός (κρατικό βραβείο ποίησης). MARGINALIA Δύο γυναικείες φωνές, Έλενα Τουμαζή Ρεμπελίνα και Μόνα Σαββίδου Θεοδούλου, Αφή 2016.
ΠΕΖΟ: Παραλλαγές για τη γη, εκδοτική των γυναικών 1981, Αθήνα.
ΣΥΝΘΕΣΗ: Ανάσες αληθινού ονόματος – μωσαϊκό με στίχους αγαπημένων ποιητών και αποσπάσματα παραμυθιών, Αφή 2008, Λεμεσός.

ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΤ (ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΤΩΝΙΔΟΥ)

Ως χύτρα ταχύτητας και ως λάμπουσα λύπη οξύαιχμη

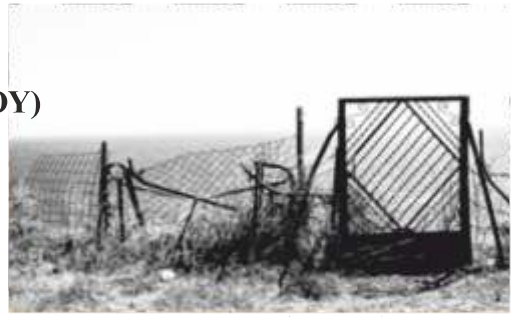

Photo: MariaKant"Οξύαιχμα"

Σήμερα 0Χ.0Χ.2020 ημέρα Πέμπτη και ώρα ελαφρώς μετά μεσημβρίας έφτιαξα ρύζι οριεντάλ με αμύγδαλα κομμένα σε φλούδες από τον αμφορέα του καραβιού της Κερύνειας, κόκκινα κρεμμύδια γονικής παροχής και πετσωμένες σταφίδες από το μποστάνι του παππού της γιαγιάς του προπάππου μου, αφού έβγαλα από τη συσκευασία της προσεκτικά και με σύνεση τη χύτρα ταχύτητας τάδε επωνύμου κατασκευής και προέλευσης, την οποία είχα αγοράσει πριν μισό περίπου αιώνα – προτού δηλαδή αρχίσω το με όρους επιβεβλημένο ταξίδι μου από τη μία πόλη στην άλλη ή, αλλιώς, εδώ κι εκεί, πάντα με τη συνοδεία σειρήνας οξύαιχμης – και σε τιμή ευκαιρίας, για την αγορά της οποίας, σύμφωνα με τις αρχές της ανατροφής μου, θα πρέπει να είμαι υπερήφανη και, στη χειρότερη περίπτωση, ευχαριστημένη και ευχάριστη στις διαπροσωπικές μου σχέσεις και αλλού, σε αυτήν ακριβώς τη χύτρα ταχύτητας τάδε η οποία είχε παραμείνει στην εν λόγω συσκευασία της όλο το χρονικό διάστημα της απουσίας διά της παρουσίας μου και της εντρύφησής μου σε συνταγές επιβίωσης, επιμόρφωσης και μαγειρικής, έριξα φρέσκο λάδι ελιάς και τσιτσίρισε (αποδίδει η εντρύφηση, κατέληξα), οπότε και σκέφτηκα ότι δεν θα 'ταν καθόλου άσχημη ιδέα να εντρυφήσω παράλληλα και στους ψαλμούς του Δαυίδ.
Εκείνη ακριβώς τη στιγμή δεν σκέφτηκα καθόλου και τίποτε περισσότερο για τον Δαυίδ και τους ψαλμούς του ούτε βέβαια για τον εκ πρώτης όψεως άσχετο συνειρμό μου, όμως αυτή τη στιγμή καθώς το ρύζι φουσκώνει και η χύτρα σφυρίζει και εγώ κρατάω τους χρόνους με τα δάχτυλα (1, 2, 3, 7, 37, 40, 45, 46, κλπ) και ταυτόχρονα γράφω με μαύρο στυλό διαρκείας στη λευκή αυτή κόλλα, που σε καμιά περίπτωση δεν προορίζεται για επιστολόχαρτο συναισθηματικής ή άλλης προστιθέμενης αξίας, ένα γράμμα στο κουτί με τον πολλάκις διορθωμένο Τ.Κ. (το έχουν αυτό οι αλωμένες πόλεις), θυμήθηκα τον γιο του, τον Αβεσσαλώμ, του οποίου οι ανεμίζοντες βόστρυχοι είχαν μπλεχτεί στα κλαδιά ενός δέντρου, καθώς έτρεχε να φύγει ή να διαφύγει, τι απ' τα δυο ακριβώς δεν θυμάμαι, από την πόλη του, πάντως, που τον ακολουθούσε βιαίως, και παρακλητικά και τελικά δεν θυμάμαι αν σκοτώθηκε και γλίτωσε ή αν δεν σκοτώθηκε και γλίτωσε ή αν δεν σκοτώθηκε και δεν γλίτωσε ή και ό,τι άλλο ήθελε προκύψει από πιθανούς συνδυασμούς σκέψεων ή και αριθμών που αντιπροσωπεύονται από αντίστοιχα πολιτικοκοινωνικά ρεύματα και πολεμικά ανακοινωθέντα, των οποίων κάθε άτομο πρέπει να είναι γνώστης, η ισχυρότερη εκδοχή των οποίων εμένα προσωπικά μου διαφεύγει – αυτό που δεν μου διαφεύγει, ωστόσο, είναι πόσο πρόσφορο είναι το παράδειγμα του γκριζομάλλη, πλέον, Αβεσσαλώμ, όταν πρόκειται για πόλη που την καταδιώκουν και σε καταδιώκει και εκείνη ως χύτρα ταχύτητας και ως λάμπουσα λύπη οξύαιχμη.

ΠΑΜΠΟΣ ΒΟΣΚΑΡΙΔΗΣ

Σιαμαίοι στίχοι

Μιας βόλτας στην πόλη ευρήματα ή σκουπίδια κι απέταλοι μίσχοι;

(Αμφίβραχυς)

Μιας βόλτας στην πόλη ευρήματα
Ληγμένων ονείρων τιπούκειτος
Χαμένων ελπίδων κατάλογος
Νεκρών οραμάτων κατάλοιπα
Αγάπες για πάντ' ανεκπλήρωτες
Μηνύματα δίχως απάντηση
Κομμένες γραμμές, αναπάντητες
Ασκήσεις για βάρους απώλεια
Μουγκές παρτιτούρες ανήκουστες
Ανύπαρκτα τάχα προβλήματα
Αιτίες δικής μου κατάθλιψης
Προτάσεις καθ' όλα αβάσιμες
Φωτιές περιέργως αφλόγιστες
Ασκόπως γραμμένα πονήματα
Εν τάχει κλεμμένα πεντάλεπτα
Ευθύνες ατόμων ανεύθυνων
Ενόρκων μαρτύρων τα ψέματα
Κουφάρια ενδόμυχων σκέψεων
Γνωστών δωσιλόγων ερείσματα
Αβούλων συμβούλων βουλεύματα
Αντίλογος σ' άρρητα ρήματα
Σκουπίδια 'φημένα αμάζευτα

(Ανάπαιστος)

οδηγούν της ψυχής μου τα βήματα
και εγώ ξαπλωμένος κατάκοιτος
ίσως πάλι να είμαι παράλογος
γιατί τάχα κοιτάζω περίλυπα
και καρδιές λαβωμένες ξενέρωτες
δεν σηκώνουν μου λένε αντίρρηση
εκτροπές ή και κλήσεις ξεδιάντροπες
δεν αρκούν, δεν προσφέρουν ωφέλεια
με αιχμές ομοιάζουν ανάρμοστες
και στης μνήμης την πόρτα χτυπήματα
της παλιάς μου ζωής μια περίληψη
παραδόξως σκορπούν αναλώσιμες
ενώ μένουν οι βάτοι αλύγιστες
συνοδοί στης ζωής τα παθήματα
σε ποιήματα άκρως κατάπτυστα
στροφών, νοημάτων απύθμενων
της αλήθειας ειδώλων διλλήματα
αγνοούν κάθε ίχνος δεσμεύσεων
παραπέμπουν σε λόγια ψέματα
αναιτίως στημένα δολώματα
δυστυχώς φορεμένα ανάποδα
ή σκουπίδια κι απέταλοι μίσχοι.

ΜΑΙΡΗ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

Συναντηθήκαμε σ' ένα στενό
στη Σαριπόλου
ήπιαμε καφέ στο παλιό καφενείο
κι ο ήλιος έκαιγε.
Μου έδειξε το καλοκαιρινό σινεμά
κάποτε έπαιζε δύο έργα
τώρα κανένα
(στον "κήπο του Αλλάχ" άκουγα ακόμα
τις φωνές από το παιδομάνι)
άγγιξα το παντελόνι στο γόνατο
- ευτυχώς δεν ήταν σχισμένο.

Ξεδίψασα
από ένα ντεπόζιτο - αξιοθέατο -
που φωτίζει τις νύχτες της
όταν νυσταγμένη χάνεται στα λιγοστά σοκάκια.
"Άλλάξαμε", σκέφτομαι
οι λεωφόροι την ζώνουν τώρα από παντού

εμένα οι ξένοι δρόμοι των περασμένων.

Όμως
στην ακροθαλασσιά εκεί
στην μαύρη άμμο
γλιστρά ακόμα αβέβαιο το βήμα
πάνω στις πέτρες.
Το κύμα φέρνει ξανά
αναποδογυρισμένα
τα παιδικά μου σαντάλια
- ξέδετα κάποτε παράβγαιναν
τον ίδιο τον άνεμο.

Ένα ένα τα φανάρια
φέγγουν στο σούρουπο.

Ξαπλώνω ανακουφισμένος
στην αγκαλιά της
νέον φώτα αναβοσβήνουν
από τις κοντινές pub
οι φωνές πληθαίνουν
μα δεν μας νοιάζει.

Θα ονειρευτούμε και πάλι
πως φεύγουμε όλο και πιο μακριά
σε ταξίδια που μας φέρνουν
όλο και πιο κοντά.
Κάτω από την αποβάθρα
ξεκουμπώνει το φανταχτερό της ρούχο
στο λεηλατημένο της σώμα
βλέπω όλα μου τα σημάδια

αναγνωρίζω
πως πίσω από τους επιτηδευμένους
τρόπους
μείναμε πάντα επιεικώς οι ίδιοι
αδέξιοι εραστές
πόλεις περιπλανώμενες.

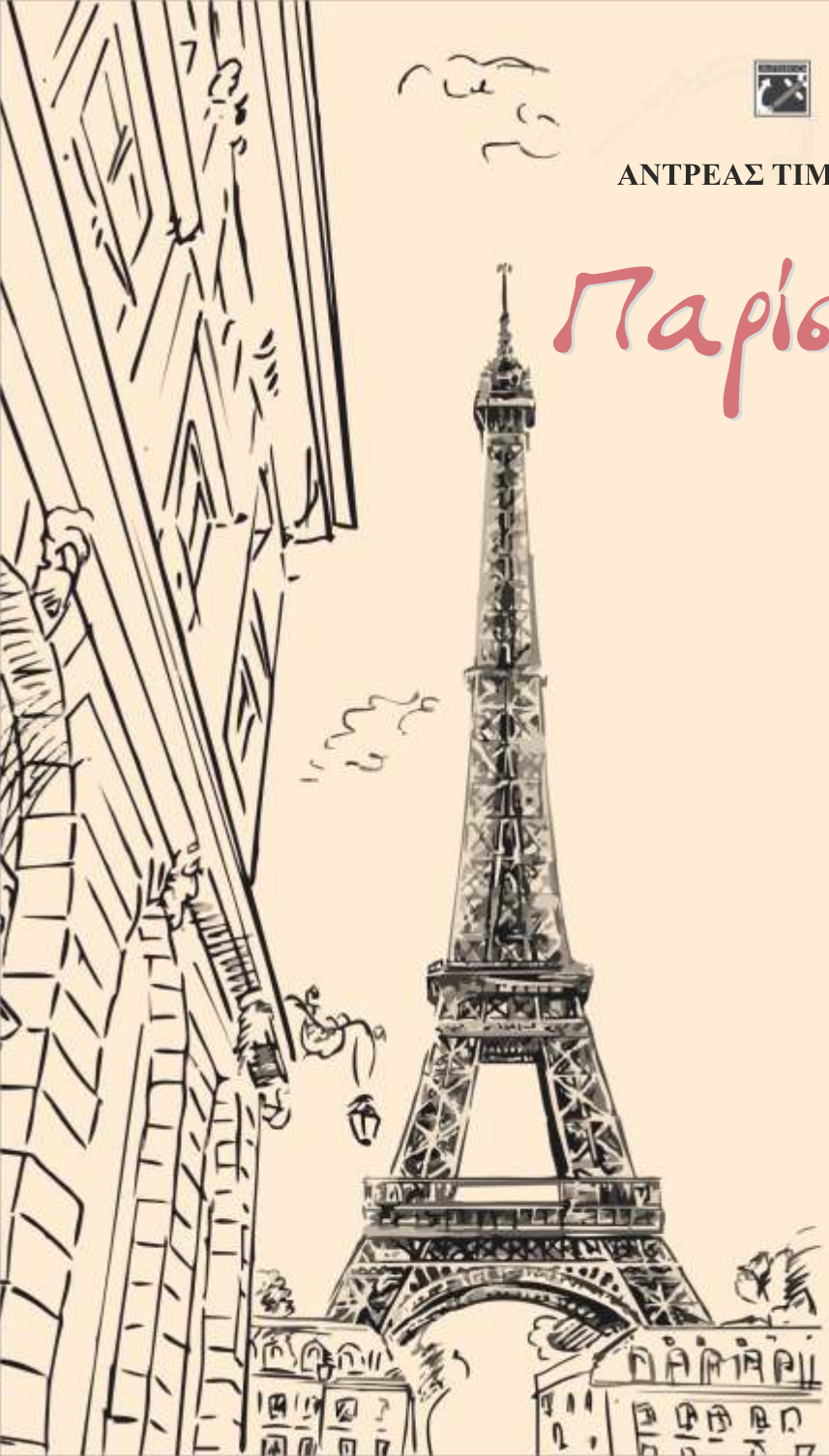

ΑΝΤΡΕΑΣ ΤΙΜΟΘΕΟΥ

Παρίσι

Στην πόλη αυτή
μπορείς να δώσεις ραντεβού
σε μια απ' τις γέφυρές της.
Τα βλέμματα σε κατευθύνουν
σε τόπους ασφαλείς,
ενίοτε κι απόγνωσης.
Όχι, μην απορείς
για τους καταραμένους ποιητές,
δικαίως τους γέννησε η πόλη τούτη.
Η ομορφιά είχε πάντοτε τίμημα ακριβό
χάριν ισορροπίας
κι εμείς, σαν βλέμματα περαστικών
ισορροπήσαμε για λίγο.
Στην πόλη αυτή γέφυρες ο χρόνος
και τα στενά της υστερόγραφο
σε ανεπίδοτες επιστολές.
Εκ φύσεως αφελείς
επιδοθήκαμε
σ' έναν αγώνα άνισο
καλύτερης φωτογραφίας,
μια κάποια πιστοποίηση στιγμής
που χώρεσε σε ξένο τόπο.
Στην πόλη αυτή,
μπορείς να γελαστείς δικαίως
μ' ένα μπερέ,
ένα μερσί κι ένα φουλάρι
μαστορικά δεμένο,
μα μην ξεχνάς ούτε στιγμή
πως όσα περπατήσαμε, μας περπατούν
και όσα ζήσαμε, μας μεγαλώνουν.

ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ

Ουρές χαρούμενων προσώπων
περίμεναν να δουν το καταφύγιο
του κοριτσιού απ' τη συναγωγή.
Ποιες μοίρες όρισαν εκείνες τις άλλες ουρές
τότες
για τη μικρή Άννα;
Στους τοίχους γραμμένες οι μέρες της
και οι ανάσες φόβου να κρέμονται ακόμη στο παράθυρο.
Πιο πέρα στον ζωγράφο, πάλι ουρές.
Ξεναγοί κάνουν τις συστάσεις ερήμην του
κι αυτός ενίοτε σου γνέφει
από κάποια προσωπογραφία.
Η ανάσα του βαριά
κουρασμένος απ' την κοσμοσυρροή,
μα τώρα πια, προκύπτει βλέπετε
θέμα τιμής,
το υπομένει.
Όχι, η μοίρα δεν τους έσμιξε τυχαία.
Τα βράδια ο ζωγράφος κρατά την Άννα απ' το χέρι,
περπατούν στους δρόμους της πόλης,
ανασαίνουν κι οι δυο
τα χρόνια του εγκλεισμού
και πριν το χάραμα, παίρνουνε πάλι θέση.
Συστήνουν στους περαστικούς κι ανυποψίαστους
όψεις του τέρατος,
που είναι πάντα εντός μας.

ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

ΘΑ ΕΧΕΙ ΠΑΝΤΟΤΕ ΕΝΑ
ΚΟΜΜΑΤΙ ΕΛΛΑΔΑ
Ο ΣΤΙΧΟΣ ΜΟΥ,
ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΑΠΟ ΠΗΛΟ,
ΚΑΜΙΝΑΔΕΣ ΕΝΕΡΓΕΣ
ΚΑΙ ΤΟ ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΣΟΥ.
ΘΑ ΚΟΥΒΑΛΟΥΝ ΟΙ ΛΕΞΕΙΣ
ΤΑ ΔΑΧΤΥΛΑ ΟΣΩΝ ΒΡΕΘΗΚΑΝ
ΠΑΝΩ ΑΠ' ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΜΟΥ,
ΜΥΡΩΔΙΕΣ ΣΩΜΑΤΩΝ
ΠΟΥ ΠΟΘΗΣΑ
ΚΙ ΕΡΩΤΕΥΜΕΝΑ ΒΛΕΜΜΑΤΑ
ΠΕΡΑΣΤΙΚΩΝ.
ΘΑ ΕΧΟΥΝ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ
ΑΝΘΡΩΠΩΝ
ΠΟΥ ΣΥΝΑΝΤΗΣΑ,
ΣΚΙΕΣ ΟΔΩΝ
ΠΟΥ ΚΡΑΤΗΣΑ ΜΕΣ ΣΤΙΣ
ΠΑΤΟΥΣΕΣ ΜΟΥ
ΚΑΙ ΟΝΕΙΡΑ ΠΟΥ ΣΤΟΛΙΣΑ
ΠΑΡΑΜΟΝΕΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ.
ΜΑΣΤΟΡΙΚΑ ΔΕΜΕΝΟ,
ΜΑ ΜΗΝ ΞΕΧΝΑΣ ΟΥΤΕ ΣΤΙΓΜΗ
ΠΩΣ ΟΣΑ ΠΕΡΠΑΤΗΣΑΜΕ, ΜΑΣ
ΠΕΡΠΑΤΟΥΝ
ΚΑΙ ΟΣΑ ΖΗΣΑΜΕ, ΜΑΣ
ΜΕΓΑΛΩΝΟΥΝ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Αντρέας Τιμοθέου γεννήθηκε στη Λάρνακα το 1990. Είναι απόφοιτος του Τμήματος Επιστημών της Αγωγής του Πανεπιστημίου Κύπρου. Έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στη Διδακτική του Γλωσσικού μαθήματος. Έχει εκδώσει έξι ποιητικές συλλογές και μία συλλογή διηγημάτων.
Ποιήματα και διηγήματά του μεταφράστηκαν σε αρκετές γλώσσες και δημοσιεύτηκαν σε λογοτεχνικά περιοδικά και ανθολογίες.

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

ΩΔΗ ΣΤΗΝ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟ

Εξορκίζοντας τις λέξεις,
νοερά τις αφήνω να ταξιδέψουν
στο βάθος των αιώνων
στις ακτές της Σαλαμίνας…
…«Κύπρον ου μ' εθέσπισεν οικείν Απόλλων» *
με τ' αεράκι της θάλασσας
να τις παρασέρνει στα αφτιά
των παρείσακτων της Ανατολής
που πάτησαν το χώμα σου
για να τους διαλαλήσουν
τις βασιλικές καταβολές σου
ω! ξακουστή του Τεύκρου Πόλις!

* Με αυτούς τους στίχους δηλώνεται η απόφαση του Τεύκρου να έρθει στην Κύπρο, έπειτα από χρησμό του Θεού Απόλλωνα, και να ιδρύσει την πόλη της Σαλαμίνας (κοντά στη σημερινή Αμμόχωστο).

ΚΑΡΑΦΩΤΙΑΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ

ΓΗ ΜΟΥ

Ανατολικής Μεσογείου αρχαίο νησί μου
απ' τη μήτρα της γης σου γεννήθηκα
στην αγκάλη σου τράφηκα και μεγάλωσα
με το χώμα, το φως σου ζυμώθηκα
στα γαλάζια νερά σου βαφτίστηκα
τον καθάριο ουρανό σου εσώκλεισα
τα βουνά και τους κάμπους σου μέτρησα
τις οσμές των βλαστών σου ανάσανα
τους χυμούς των καρπών σου μετάλαβα
στην κρυφή τους ουσία μυήθηκα
το θυμάρι, τη σχοίνα, το στάχυ
τη χαρουπιά, την ελιά σου, την άμπελο
τα στοιχεία της φύσης σου ομοιώθηκα
κι είμαι ένα μαζί σου, αδιαχώριστο.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Ευάγγελος Καραφωτιάς γεννήθηκε στη Λεμεσό της Κύπρου το 1952. Φοίτησε στην Α' Αστική σχολή και μετά στην Τεχνική σχολή της πόλης του. Νέος έγραψε έμμετρες σάτιρες καθώς και μια κυπριακή μουσική επιθεώρηση. Παρακολούθησε μαθήματα γαλλικής γλώσσας, πολιτισμού και διεύθυνσης ξενοδοχείου σε Γαλλία, Αμερική και εργάστηκε στην Αθήνα, τη Σαουδική Αραβία, την Αίγυπτο και την Κύπρο μέχρι την αφυπηρέτησή του το 2017. Από το 2000 άρχισε να ασχολείται συστηματικά πια με τη συγγραφή και έκδοση μέχρι σήμερα, εννιά ποιητικών συλλογών, μιας συλλογής διηγημάτων και δύο μυθιστορημάτων. Είναι υπό έκδοση το β' μέρος των διηγημάτων του με τον τίτλο "Προσωπογραφίες - σκίτσα ζωής".

ΛΑΓΟΥΔΙΑΝΑΚΗΣ ΚΩΣΤΗΣ

ΟΝΟΜΑΤΑ ΛΟΗΣΙΜΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΚΑΣΤΡΟ

Έχνη, φυτά και πράματα μορφίζουνε τη μ-πλάση
κι αν πει κιανείς πως τα μετρά σάικα θα τα χάσει.
Είναι πολλά κι αρίφνητα, ξεμετρημό δεν έχου
και οι γι- αθρώποι τοσανά ζόρες να τα κατέχου.
Για να κατέχει (ο) άθρωπος και για να τα γρωνίζει
στη γ-κολυμπήθρα τ'ομυαλού βουτά και τα βαφτίζει.
Κι ετσά λοής ονόματα η γλώσσα του τ'αθρώπου
το κάθα πράμα βάφτισε κι ήδωκε κάθα τόπου.
Με τα ονόματα γερή κι είναι και ντρέτη λύση,
μη λέει γεις ανατολή κι άλλος να λέει δύση.
Ονόματα λογιώ λογιώ η γλώσσα μπελονιάζει
και με κειανά ο άθρωπος μπορεί και κουβεδιάζει.
Τ' όνομα το βαφτισιμιό για τη δική μας πόλη
τηνε συνοριστήκανε σαντόλοι και σαντόλοι.
Η πόλη, το Ηράκλειο, των ονομάτω χάρη
στου χρόνου τα γυρίσματα λογιώ λογιώ θα πάρει.
Ονόματα λοήσιμα σ' άλλο κιανένα τόπο
δε βάφτισ'η κατεχαρού η γλώσσα των αθρώπω.
Τση πόλης μας ονόματα ρέγεται το σεργιάνι
για να τα 'ποδεχτούμενε στου νου το μεϊντάνι.
Του γεωγράφου Στράβωνα πρώτη βολά η μπένα
γράφει για «πολισμάτιον» από τα περασμένα.
Πόλη μικιή που χτίστηκε στα δωρικά τα χρόνια
να μεγαλώσει τση 'μελλε και να γενεί αιώνια.
Στράβων με «Γεωγραφικά» στη φόρα μασέ βγάνει
Ηράκλειο πως ήτανε για την Κνωσό λιμάνι.
«Κνώσιο» του 'δωκ'όνομα μες στη γεωγραφία
και γράφει και πως κείτεται ανάδια 'πό τη Ντία.
Του γεωγράφου Στράβωνα η μπένα δε στραβώνει
η μάννα ντου 'ταν Κνωσανή κι αλήθειες φανερώνει.
Οι νέικες ανασκαφές στόμα 'χουν και μιλούνε
κειανά που γράφει ο Στράβωνας δε στραβοπροπατούνε.
Κι ο Κλαύδιος κι ο Πλίνιος, μπένες τ'αρχαίου χρόνου,
τη θέση του Ηράκλειου κι εκείνοι φανερώνου.
Από βωμό του Ηρακλή ,τση ζήσης θυμητάρι,
τ' όνομα το Ηράκλειο του Ηρακλή δα πάρει.
Τ'αρχαιολόγου μαρτυρά και λέει κι η σκαπάνη
πως είναι το Ηράκλειο αζωντανό λιμάνι.
Στσι χρόνους τσι ρωμαϊκούς τ'όνομα δε θ'αλλάξει
κι ως την πρωτοβυζαντινή* την εποχή δα φτάξει.
Σαρακηνοί σαν ήρθανε τ'Απόχαψη** κουρσάροι
η Κρήτη σκώνει το βαρύ τ' Αγαρηνού γομάρι.
Στην Κρήτη ο Σαρακηνός ξανοίγει να ριζώσει,
ντελόγο νεμπουκώνεται τείχος να θεμελιώσει.
Για να ζυγώνουνε τσ'οχτρούς να παίρνουνε στο γλάκι
γυρού στο τείχος σκάψανε πολλά βαθύ χαντάκι.
Την πόλη να 'ναι κι άπαρτη Σαρακηνοί τη θένε
και **Χάντακα** στ'αραβικά τα χρόνια θα τη λένε.
Χάνδακας, νέο τ' όνομα, κι έρχεται 'δά στη φέξη,
άτζεμπας κι είν' αραβική γή των Ελλήνω λέξη;
Στην Κρήτη ξαναγιάγειρε τση λευτεριάς χαμπέρι
και ο Φωκάς*** Βυζάντιο πάλι θα ξαναφέρει.
Βυζαντινοί 'πό 'δά κι ομπρός πάλι θα διοικούνε
Κάστρο και **Μεγαλόκαστρο** το Χάντακα θα πούνε.
Μα ξαναφέραν οι καιροί τση συφοράς χαμπέρια,
την Κρήτη μαγκανίσανε τω Βενετώ τα χέρια.
Το Χάντακα τω Βενετώ τ' αλλαξονοματίζει
η γι-εμιλιά και **Κάντια** τη βενετοπρουκίζει.

Κάντια λέν'οι Βενετοί του Χάντακα την πόλη
κι ίδιο ξομπλιάζουν' όνομα και για την Κρήτη όλη.
Πριχού στεγνώξει στο νησί τω Βενετώ η μπόρα
το Κάστρο δεν ξεχάστηκε και λένε ντο και **Χώρα.**
Κι οι Τούρκοι σαν πατήσανε το Κάντια γροικούνε
και **Καντιγιέ** στη γλώσσα ντως στα τούρκικα θα πούνε.
Του Γένους επανάσταση(1821) τ' όπλο θα το βροντήξει
τον άνεμο τση λευτεριάς για να ξαναφυσήξει.
Κι επαναστάτης Κρητικός κλουθά στο πανεγύρι
κι η λευτεριά και τ'όνομα τση πόλης να γιαγείρει.
Τση Κρήτης επανάσταση για την ελευθερία,
γιαγέρνει το Ηράκλειο, σμίγει την ιστορία.
Γκινιάζει φιλιοτσίστικα,ανοίγει το βουργιάλι
τ' όνομα, το **Ηράκλειο,** ξαναγιαγέρνει πάλι.
Η γι-εμιλιά των Κρητικώ Ηράκλειο βαφτίζει,
μα ο σουλτάνος δε γροικά, δε ντο αναγνωρίζει.
Στο Νόμο τον Οργανικό (1868) απείς θα ξεπροβάλει
πρώτη βολά Ηράκλειο υπογραφή θα βάλει.
Ηράκλειο 'πό κεια κι ομπρός γροικάται κι από τότες
είν' οι γι-αθρώποι Καστρινοί, είναι και Ηρακλειώτες.
Η πόλη μας ξαναφορεί τη φορεσά την πρώτη
και πρέπει να'ναι στην καρδιά του κάθα Ηρακλειώτη.
Ο καθαείς Ηράκλειο να σε βαγιοκλαδίζει
να σ' αγαπά, να σε τιμά να σε βαροπρουκίζει.
Σέβος στην Ιστορία σου και στην παλιά σου σκλέτη
ο καθαείς για λόγου σου μπέτη να στένει, μπέτη!!!

Ηράκλειο γή **Χάντακας, Κάντια, Κάστρο, Χώρα**
μ' ονόματα λοήσιμα στην Ιστορία γνώρα.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

ανάδια, επίρ.: απέναντι / **απείς:** έπειτα / **αρίφνητα:** αναρίθμητα, αμέτρητα / **άτζεμπας:** άραγε / **βαγιοκλαδίζω:** περιποιούμαι και φροντίζω κάποιον με ιδιαίτερη επιμέλεια και μεράκι / (η)**βολά:** η φορά / **γεις:** ένας / **γή:** ή(διαζευκτικό) / **γιαγέρνω:** επιστρέφω / **γκινιάζω:** εγκαινιάζω, χρησιμοποιώ κάτι για πρώτη φορά / (το)**γλάκι:** το τρέξιμο, το κυνηγητό / (το)**γομάρι:** το φορτίο / **γρωνίζω:** γνωρίζω / (τα) **έχνη:** διάφορα μικρά άγρια ζώα και γενικότερα τα ζωντανά / (ο)**ζόρες:** το ζόρι, η βία / (ο)**κάθαείς:** ο καθένας / **κειανά:** εκείνα / **κείτεται:** βρίσκεται / **κλουθώ:** ακολουθώ / **λογιώ- λογιώ:** λογής-λογής , πολλών ειδών / **μαγγανίζω-ομαι:** πιάνομαι στο μάγγανο και συνθλίβομαι / (το)**μεϊντάνι:** η πλατεία / **μπελονιάζω:** περνώ την κλωστή στη βελόνα, μτφ. κάνω αρμαθιές, περνώ το ένα μετά το άλλο / **(ο)μπέτης:** το στήθος (στένω το μπέτη: προτάσσω το στήθος) / (ο)**νέικος:** ο νέος, ο καινούριος / **νεμπουκώνομαι:** ανασηκώνω τα μανίκια για ν' αρχίσω κάποια εργασία, μτφ. προετοιμάζομαι / **ντελόγο**, επίρ.**:** αμέσως / **πρεπίζω:** διακοσμώ, στολίζω / **σάικα** (επίρ.)**:** πράγματι, σίγουρα / (ο)**σάντολος:** ο νονός, ο ανάδοχος / (η)**σκλέτη:** η γενιά, η καταγωγή / **σκώνω:** σηκώνω / **συνορίζομαι:** διεκδικώ το ίδιο πράγμα μαζί με άλλους / **τοσανά:** τόσα / (η)**φέξη:** το φως / (τα)**φιλιοτσίστικα:** τα καινούρια ρούχα που προσφέρει ο νονός στο βαφτισιμιό κατά τη βάφτιση / (το)**χαμπέρι:** η είδηση, το νέο

*πρώτη βυζαντινή περίοδος 330-824
**το 824 οι Ισπανοί Άραβες με επικεφαλής τον Αμπού Χαφς Ομάρ, Απόχαψη κατά τους βυζαντινούς ιστορικούς, κατέλαβαν την Κρήτη
***Ο Νικηφόρος Φωκάς απελευθέρωσε την Κρήτη από τους Σαρακηνούς το 961

ΒΟΥΖΙΟΥ ΕΦΗ

Η πόλη της καρδιάς

Η πόλη μου η μικρή με κρατάει αιχμάλωτη μια ζωή.
Έχει δέσει τριγύρω μου σφιχτά δεσμά και δεν μ' αφήνει να ανοίξω πανιά.
Δεν κατάφερα να κινήσω για άλλα μέρη που η ομορφιά τους σε μαγεύει
γιατί ήμουν δέσμια εδώ, να υπομένω τον καημό.

Με γέλασε η πονηρή από μικρή και με έδεσε με μάγια σιωπηλά
σαν κινήσω για άλλες πολιτείες και βουνά να με κρατάνε πίσω τα δεσμά.
Κάποιες φορές μάλιστα μου ψιθυρίζει ειρωνικά «Τρέξε, φύγε μακριά»,
και είναι τόσο δύσκολο να της αντισταθώ πια.

Κάποτε σαν τράβηξα τα σύνορα να βρω, μου πήρε χρόνο αρκετό.
Σεργιάνισα στους δρόμους τους παλιούς
βρήκα εκεί ανθρώπους χαμογελαστούς, μαζί με φίλους και γνωστούς
και ξέχασα απ' το όνειρο να βγω, μη δεν αντέξω τον αποχωρισμό.

Τα άφησα όλα στη στιγμή και άκουσα μόνο την ψυχή
που ζήταγε τη γαλήνη στα απλά, να νιώθει σιγουριά,
και συμφιλιώθηκα με την ακριβή που μου έδινε συντροφιά μια ζωή
να υπομένω τον κλοιό να μην χάσω το λογικό.

Αυτή η μικρή μού 'δωσε και την ευχή να στεριώσω σε τούτη τη γη
να μην χαθώ αλλού και βρει η καταχνιά το νου.
Έτσι κρατήθηκα γερά από της πόλης μου τα δεσμά
Μιας και κατάλαβα καλά πόσο μεγάλη είναι η πόλη της καρδιάς.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Η Έφη Βούζιου γεννήθηκε και μεγάλωσε στη Θεσσαλονίκη. Είναι φοιτήτρια του τμήματος Φιλολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και έχει παρακολουθήσει αρκετές ομιλίες και ημερίδες σχετικές με το αντικείμενο των σπουδών της καθώς και με τον ευρύτερο τομέα της εκπαίδευσης.
Παράλληλα αρθρογραφεί σε ένα site καταγράφοντας και σχολιάζοντας κυρίως τα διεθνή δρώμενα.

«ΠΟΛΙΣ, η θεραπευτική: Μια οκά αρχιτέκτονες, μισή οκά πολεοδόμους.... και όση ψυχανάλυση σηκώσει..»

της Αγγελικής Σπινθάκη, εκπαιδευτικού, ψυχοεκπαιδεύτριας, δραματίστριας

Αναφέροντας τη λέξη «πόλη», ο σχετικός καταιγισμός ιδεών δεν επιφυλάσσει καμία έκπληξη. Θόρυβος, κυκλοφορία, σκουπίδια, άνθρωποι βιαστικοί, στρες, αδιαφορία, εγκληματικότητα, κέρδος και άλλα πολλά που μακραίνουν τη λίστα των κακών. Στη συνέχεια όλα αυτά τα κακά καταλήγουν στη διαπίστωση της επιβαρημένης σωματικής, αλλά κυρίως ψυχικής υγείας των ανθρώπων της πόλης.

Οι παράγοντες που συμβάλλουν στην κακή ψυχική υγεία - όπως η οικονομική αστάθεια, ο ταχύτερος ρυθμός ζωής, η λιτότητα, η ανισότητα, η φτώχεια και οι περιβαλλοντικές απειλές - φαίνεται όντως, να συνενώνονται στα αστικά κέντρα με ιδιαίτερα έντονους τρόπους. Ως εκ τούτου, ορισμένες έρευνες έχουν εντοπίσει έντονες πιέσεις στην ψυχολογική ευημερία των κατοίκων των πόλεων. Άγχος, **κατάθλιψη,** εξουθένωση και πολλαπλές ψυχικές διαταραχές.

Ο άνθρωπος ως έμψυχο ον δέχεται τις επιρροές όλων όσων τον περιβάλλουν, όπως είναι οι κοινωνικές ομάδες-άνθρωποι, το φυσικό και δομημένο περιβάλλον, δραστηριότητες που αναπτύσσονται γύρω του, στοιχεία τα οποία δρουν καταλυτικά στη συμπεριφορά και διάθεσή του. Συνεπώς, η πόλη η οποία αποτελείται από ένα σύνολο ανθρώπων, κτιρίων, φυσικού περιβάλλοντος και λειτουργιών που πραγματοποιούνται στα όρια της, λειτουργεί ως χώρος μέσα στον οποίο πραγματοποιείται αλληλεπίδραση των παραπάνω στοιχείων.

Είναι το ανθρωπογενές περιβάλλον το οποίο οργανώνει και οργανώνεται από τις λειτουργίες της καθημερινής ζωής, από ιδιαίτερα γεγονότα, από τα τυχαία και προσχεδιασμένα συμβάντα.

Η πόλη και οι μεταμορφώσεις της αποτελούν το αποτέλεσμα της διαρκούς ανθρώπινης συμβίωσης των παραπάνω στοιχείων, στον χρόνο και τον χώρο.

Το ενδιαφέρον εστιάζεται στα άτομα, και ειδικότερα τη συμπεριφορά και την ψυχολογική τους διάθεση, η οποία πηγάζει από το υπάρχον περιβάλλον. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ο όρος «περιβάλλον» δηλώνει το φάσμα των στοιχείων που περιβάλλουν το άτομο και με τα οποία έρχεται σε επαφή. Για τους περισσότερους ανθρώπους κυριαρχούν τα τεχνητά στοιχεία του περιβάλλοντος, οι δομημένες περιοχές, οι δρόμοι, ακόμη και οι κοινόχρηστοι χώροι αναψυχής χαρακτηρίζονται έντονα από την ανθρώπινη παρέμβαση.
Το πλήθος των ερεθισμάτων που συναντώνται στις πόλεις είναι αρκετά μεγάλο, τόσο ώστε να επηρεάζουν καταλυτικά τη συμπεριφορά και διάθεση των κατοίκων των πόλεων, έτσι ώστε να δημιουργούνται στερεότυπα συμπεριφορών και ψυχολογικών καταστάσεων τα οποία απαντώνται σχεδόν σε κάθε αστικό χώρο.
Ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται το περιβάλλον με τις πέντε αισθήσεις του. Με τον τρόπο αυτόν, ο χώρος δημιουργεί χαρακτηριστικά βιώματα σε κάθε άνθρωπο τα οποία είναι αντιπροσωπευτικά του τρόπου με τον οποίο αντιλαμβάνεται το περιβάλλον γύρω του και μένουν ανεξίτηλα στη μνήμη του. Κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας το εξωτερικό ερέθισμα αλλοιώνεται. Δηλαδή, η νοητή εικόνα που σχηματίζει κανείς για το κτίριο και τον γενικότερο χώρο δεν ταυτίζεται ποτέ με την πραγματική εικόνα, καθώς η νοητή εικόνα είναι φορτισμένη με διαφόρων ειδών νοήματα που της προσδίδει αυτόματα το άτομο. Αυτά σχετίζονται με την παιδεία, την πολιτισμική του ιδιαιτερότητα, την ψυχοσύνθεση, ακόμα και τη διάθεσή του.
Συνεπώς, η αντίληψη ενός ατόμου σε μία συγκεκριμένη χρονική στιγμή, εξαρτάται και από τις προηγούμενες εμπειρίες του, με αποτέλεσμα η συμπεριφορά του να ακολουθεί μία συγκεκριμένη πορεία, βασιζόμενη σε αυτές τις εμπειρίες.
Άρα, για να κατανοήσουν το σχέδιο μίας πόλης λοιπόν, οι άνθρωποι δημιουργούν πρώτα απ' όλα, έναν νοητικό χάρτη.
Οι νοητικοί χάρτες μιας πόλης είναι νοητικές απεικονίσεις όλων όσων περιλαμβάνει μία πόλη και το σχέδιό της, σύμφωνα με το άτομο. Η ιδέα ότι κάθε άτομο δημιουργεί τη δική του νοητική αναπαράσταση του κόσμου, που συνδέεται με τα προσωπικά του βιώματα και τα ιδιαίτερα στοιχεία του χαρακτήρα του, είναι θεμελιώδης για την κατανόηση της αντίληψης των ατόμων για το περιβάλλον τους.
Παρόλο που υπάρχουν και αντιλήψεις που είναι κοινές σε διάφορες ομάδες ατόμων, ανάλογα με τη κοινωνική τους θέση, την καταγωγή, την εργασία, το φύλο, την ηλικία κ.λπ., **η ανάγκη των ανθρώπων να αναπαραστήσουν νοητά τον κόσμο και να δημιουργήσουν τη δική τους αντίληψη οδηγεί σε διαφορετικά αποτελέσματα από άτομο σε άτομο.**
Συμπερασματικά, συμπληρώνοντας τη συνταγή για μια θεραπευτική πόλη…
« Στο τέλος, πασπαλίζουμε με μερικούς εμπνευσμένους γεωγράφους και άφθονους ψυχοθεραπευτές»!!!

Γράφει η Μαρία Σκαντζουράκη

Μικρό αφιέρωμα σε δύο μεγάλες κυρίες της Ποίησης

Κατερίνα Αγγελάκη Ρουκ
Κική Δημουλά

Στις αρχές του 2020 η ελληνική ποίηση έχασε δύο από τις πιο σπουδαίες εκπροσώπους της, τις ποιήτριες Κατερίνα Αγγελάκη Ρουκ και Κική Δημουλά. Ανήκουν στην ίδια γενιά, με πολλές ομοιότητες αλλά και διαφορές στον ποιητικό τους λόγο που, όπως είναι φυσικό, φοράει το ένδυμα της εποχής τους.

Η Κική Δημουλά (Αθήνα, Ιούνιος 1931 – Αθήνα, Φεβρουάριος 2020) εντάσσεται από τους θεωρητικούς της λογοτεχνίας στη δεύτερη μεταπολεμική γενιά. Ήταν υπάλληλος της Τράπεζας της Ελλάδας και παντρεμένη με τον επίσης ποιητή Άθω Δημουλά (1921 – 1985). Για μια οχταετία εργάστηκε με απόσπαση στη σύνταξη του περιοδικού *Κύκλος* που εξέδιδε η Τράπεζα, στο οποίο δημοσιεύονταν κείμενά της. Η πρώτη της ποιητική συλλογή, *Ποιήματα,* εκδόθηκε το 1952 και ακολούθησαν πολλές άλλες, οι περισσότερες, και πιο γνωστές, μετά το 1985. (ενδεικτικά: *Έρεβος,* 1956, *Ερήμην*, 1958, *Το λίγο του κόσμου*, 1971, *Χαίρε ποτέ*, 1988, *Η εφηβεία της λήθης,* 1994, *Ενός λεπτού μαζί*, 1998, *Χλόη θερμοκηπίου*, 2005, *Τα εύρετρα*, 2010). Η τελευταία της συλλογή ποιημάτων, *Άνω Τελεία* (Ίκαρος , 2016) έμελλε να είναι η «τελεία» της: *…και αυτά δεν είναι τίποτα/ σε σχέση με το αίφνης θα πάψω να μιλώ/ όταν δια μιας θα φύγουν όλες/ οι λέξεις από μέσα μου με πρώτη/ πρώτη πρώτη απ' όλες τη λέξη Υπάρχω.* Έχει εκδώσει και μια συλλογή από πεζά κείμενα (*Εκτός σχεδίου*, Ίκαρος 2013). Έργα της έχουν μεταφραστεί στην αγγλική, γερμανική, σουηδική, ισπανική, ιταλική και γαλλική γλώσσα.

Τιμήθηκε με πολλές διακρίσεις και βραβεία, ήταν επίτιμος διδάκτωρ του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και του Πανεπιστημίου Αθηνών, τακτικό μέλος της Ακαδημίας Αθηνών, ενώ ένα μήνα πριν τον

θάνατό της είχε προταθεί από το Υπουργείο Πολιτισμού για το Νόμπελ Ποίησης.

Πέρα και πάνω από τα βραβεία όμως, η Κική Δημουλά κατάφερε, σε μια χώρα ποιητών που οι άνθρωποί της δεν διαβάζουν ποίηση, να αναγνωριστεί και να διαβαστεί από ένα μεγάλο αναγνωστικό κοινό. Η ελληνική ποιητική τέχνη της χρωστάει ακριβώς τούτο: την επιστροφή της αξιόλογης ποίησης στη βάση, στο ευρύ κοινό – εκεί δηλαδή από όπου αυτή η τέχνη ξεκίνησε κι εκεί όπου εξαρχής απευθύνθηκε. Αυτήν την ευρεία αποδοχή ωστόσο, το «σινάφι», όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Κ. Κουτσουρέλης σε άρθρο του στην book press, δεν της την συγχώρησε ποτέ, γι' αυτό πολλοί ομότεχνοί της την επέκριναν, την λοιδόρησαν , την κατηγόρησαν για «επανάληψη» και «μανιέρα».

Οι έννοιες ή οι καταστάσεις με τις οποίες αναμετριέται η Κική Δημουλά στην ποίησή της είναι η μνήμη, η λήθη, η απουσία, η απώλεια, το όνειρο, ο χρόνος, ο έρωτας, ο θάνατος… Αντλεί δηλαδή τα θέματά της από την ανεξάντλητη δεξαμενή θεμάτων της Τέχνης μόνο που κατορθώνει μέσα από ένα ιδιαίτερο γλωσσικό ύφος να δομεί ένα καθαρά δικό της ποιητικό σύμπαν. Τετριμμένα, καθημερινά πράγματα αποκτούν άλλη διάσταση, τα φασολάκια και τα άλλα ζαρζαβατικά της λαϊκής μετουσιώνονται σε εργαλεία σμίλευσης και ανάδειξης υπέρτατων υπαρξιακών αγωνιών:

Παρασκευή είναι σήμερα θα πάω στη λαϊκή/ να κάνω έναν περίπατο στ' αποκεφαλισμένα περιβόλια/ να δω την ευωδιά της ρίγανης/ σκλάβα σε ματσάκια./ Πάω μεσημεράκι που πέφτουν οι τιμές των αξιώσεων/ βρίσκεις το πράσινο εύκολο/ σε φασολάκια κολοκύθια μολόχες και κρινάκια./ Ακούω εκεί τι θαρρετά εκφράζονται τα δέντρα/με την κομμένη γλώσσα των καρπών/ ρήτορες σωροί τα πορτοκάλια και τα μήλα/ και παίρνει να ροδίζει λίγη ανάρρωση/ στις κιτρινιάρικες παρειές/ μιας μέσα βαρεμάρας./ Σπάνια να ψωνίσω. Γιατί εκεί σου λένε διάλεξε./ Είναι ευκολία αυτή ή πρόβλημα; Διαλέγεις και μετά/ πώς το σηκώνεις το βάρος το ασήκωτο / που έχει η εκλογή σου./ Ενώ το έτυχε τι πούπουλο. Στην αρχή./ Γιατί μετά σε

γονατίζουν οι συνέπειες./ Ασήκωτες κι αυτές. Κατά βάθος είναι σαν να διάλεξες./ Το πολύ ν' αγοράσω λίγο χώμα. Όχι για λουλούδια./ Για εξοικείωση./ Εκεί δεν έχει διάλεξε. *Εκεί με κλειστά τα μάτια.* (« Σαν να διάλεξες»).

Άλλα συστατικά της γραφής της είναι ο υφέρπων (αυτό)σαρκασμός, η παιγνιώδης διάθεση και ένα ιδιότυπο, πικρό χιούμορ που ενεδρεύουν πίσω από στίχους:

Ερασιτέχνης άνθρωπος είμαι./ Πόσο καλύτερα παράπονα να φτιάξω… - Φυσικά και ονειρεύομαι./ Ζει κανείς μόνο μ' ένα ξερό μισθό; - αλλά το βαριέσαι πια/ όλο το ίδιο και το ίδιο/ θέλουμε και κάτι Άλλον./ Εδώ η τροφός αγριεύει/ σβήνει το φως λέγοντας κοφτά:/ νάνι τώρα δεν έχει Άλλον… - Στον έρωτα πάντως μάτια δεν χαρίζω./ Αυτός τυφλός και φεύγει/ φαντάσου και να βλέπει.

Έχουν γίνει προσπάθειες μελοποίησης ποιημάτων της -αν και τα ποιήματά της δεν είναι εύκολο να μελοποιηθούν- από πολλούς μουσικούς και συγκροτήματα. Αναφέρουμε εδώ ως πιο αξιόλογα, υπό την έννοια της καθαρής μελοποίησης και όχι της απαγγελίας επενδυμένης με μουσική, το τραγούδι «Περιπλάνησις» σε μουσική του Θάνου Μικρούτσικου και ερμηνεία του Κ. Θωμαΐδη και το «Φιλί» σε μουσική και ερμηνεία του Σταμάτη Κραουνάκη.

Η Κατερίνα Αγγελάκη – Ρουκ (Αθήνα, Φεβρουάριος 1939 - Αθήνα, Ιανουάριος 2020) εντάσσεται επίσης στη δεύτερη μεταπολεμική γενιά – η ίδια αναφέρει ότι ανήκει στην γενιά του '60 όπου υπήρχε η αίσθηση ότι κάτι νέο θα αρχίσει, ένας παράδεισος που δεν κράτησε πολύ. Γράφει ποίηση υψηλών αξιώσεων και είναι σημαντική εκπρόσωπος της γενιάς της. Είχε λάβει αρκετά βραβεία, ποιήματά της έχουν μεταφραστεί σε άλλες γλώσσες. Η ίδια ήταν μεταφράστρια με πλούσιο μεταφραστικό έργο και παντρεμένη με τον άγγλο φιλόλογο Rodney Rooke, από τον οποίο προέρχεται το δεύτερο επώνυμό της, Έχει μεταφράσει πολύ σημαντικούς ξένους λογοτέχνες και ποιητές, μεταξύ άλλων Πούσκιν, Μαγιακόβσκι, Σαίξπηρ, Σύλβια Πλάθ.

Βρέφος ακόμα, προσεβλήθη από το μικρόβιο του σταφυλόκοκκου που της άφησε μια μόνιμη αναπηρία στο πόδι και στο χέρι («πλήρωσα ένα πολύ ακριβό εισιτήριο για

τη ζωή», λέει σε συνεντεύξεις της). Έτσι, παρόλο που αποδέχεται και συχνά ευγνωμονεί την αναπηρία της, αναπόφευκτα την συνδέει με την ποίηση: « Το ποίημα, βλέπετε, πρέπει να έχει κάποια πληγή για ν' ακουμπήσει, ψυχική ή σωματική», « Το ποίημα πάντα γεννιέται από μία πληγή. Η ποίηση είναι μια προσπάθεια να γιάνει η πληγή. Το ποίημα είναι η ουλή που βλέπεις». Πρωτοεμφανίστηκε στα ελληνικά γράμματα το 1956 στο περιοδικό *Καινούρια Εποχή* με το ποίημα «Μοναξιά», έπειτα από παρακίνηση του νονού της Νίκου Καζαντζάκη, ο οποίος έστειλε μια επιστολή στο περιοδικό γράφοντας ότι είναι το ωραιότερο ποίημα που έχει διαβάσει. Πολυγραφότατη, από το 1963 έως το 2018 έχει εκδώσει πολλές ποιητικές συλλογές (ενδεικτικά: *Λύκοι και Σύννεφα,* 1963, *Μαγδαληνή, το μεγάλο θηλαστικό*, 1974, *Ενάντιος Έρωτας*, 1982, *Άδεια φύση*, 1993, *Λυπιού,* 1995, *Ωραία έρημος η σάρκα,* 1996, *Μεταφράζοντας σε έρωτα της ζωής το τέλος,* 2003, *Στον ουρανό του τίποτα με ελάχιστα,* 2005, *Η ανορεξία της ύπαρξης*, 2011, *Της μοναξιάς διπρόσωποι μονόλογοι*, 2016, *Των αντιθέτων διάλογοι και με τον ανήλεο χρόνο*, 2018, *Με άλλο βλέμμα*, 2018).

Κινητήρια δύναμη στη ζωή και στην τέχνη της υπήρξε ο έρωτας: *Οι ζάρες της κοιλιάς μου/ όπως οι δρόμοι της πόλης/ η πλατεία με το ηρώον στη μέση/ όλα γνωστά/ κι εγώ γνωστή μ'άμαθη/ ξέρω μόνο ό,τι είμαι στον έρωτα/ ό,τι με νικάει στον έρωτα/*. («Μαγδαληνή, το μεγάλο θηλαστικό»). Άλλα θέματα που την απασχολούν είναι η φύση, το σώμα, η απουσία, ο χρόνος, η απώλεια –στα ποιήματα των τελευταίων χρόνων, η απώλεια της νεότητας και της έννοιας του μέλλοντος- , η ίδια η ποίηση, η στέρηση, η μοναξιά, ο πόνος:

Οι πόνοι της καρδιάς/ όταν φτιάχνουν την φυλακή του φευγαλέου έρωτα / το ενυδρείο της ηλικίας/ τον προμαχώνα του αλλόφρονα φόβου/ είναι ιεραρχημένοι μεταξύ τους / δουλεύουν υπακούοντας τον εργοδότη- θάνατο/ και το τσιράκι- αρρώστια. («Οι πόνοι της καρδιάς» ποίημα αφιερωμένο στην Κική Δημουλά). *Τα ποιήματα αποτυχαίνουν/ όταν αποτυχαίνουν οι έρωτες/ Μην ακούτε τι σας λένε/ θέλει ερωτική θαλπωρή/ το ποίημα για ν' αντέξει/ στον κρύο χρόνο*…(*Λυπιού*, «προοίμιο»). *Κι όσο πληθαίνουν οι αναπάντητες ερωτήσεις / τόσο νιώθω ότι πλησιάζω / το κέντρο της φύσης, που το φαντάζομαι/ σαν μια μεγάλη, πέτρινη, στρογγυλή/ απορία.* («Απορίες- απαντήσεις»). *Χρωστάω την σοφία μου στον φόβο /πέταλα, αναστεναγμούς, αποχρώσεις/ τα πετάω./ Χώμα, αέρα, ρίζες κρατάω / να φεύγουν τα περιττά, λέω/ να μπω στον ουρανό του τίποτα/ με ελάχιστα*. («Στον ουρανό του τίποτα με ελάχιστα»). *Πονάν τα γόνατά μου/ και την Ποίηση δεν μπορώ πια να προσκυνήσω,/... Όμως πάντα θα την υπηρετώ/ όσο βέβαια εκείνη με θέλει/ γιατί μόνο αυτή με κάνει λίγο να ξεχνώ/ τον κλειστό ορίζοντα του μέλλοντός μου*. («Ποιητικό υστερόγραφο»).

Η γλώσσα είναι το κύριο μέλημά της, το μεγάλο πάθος της που πηγάζει πιθανότατα από την επαγγελματική της ενασχόληση με την μετάφραση. «Τα πάντα είναι γλώσσα» λέει σε μια συνέντευξή της στον Δ. Ναχμία. Η χρήση της από την Κατερίνα Αγγελάκη- Ρουκ οδηγεί σε έναν πνευματώδη ποιητικό λόγο, ο οποίος κατορθώνει να συνενώνει την αμεσότητα και την ζωντάνια του προφορικού λόγου και την έκφραση

στοχαστικών σκέψεων κ ιδεών, παράγοντας ταυτοχρόνως εναργείς εικόνες:

Στη Λυπιού φτάνεις χωρίς αναστεναγμό/ μόνο μ' ένα σφίξιμο ελαφρό/ που θυμίζει τον έρωτα σαν στέκεται/ αναποφάσιστος στο κατώφλι του σπιτιού./… ενώ ένας επαίτης στη γωνιά συνέχεια μουρμουρίζει:/ «Το καλό με τον πόθο/ είναι πως όταν χάνεται/ χάνεται κι η αξία του αντικειμένου του μαζί». (*Λυπιού*, α*). Στη ζωή όλοι βρισκόμαστε κάτω απ' τη σκιά ενός αόριστου φόβου για τις ξαφνικές πληγές που γεννιούνται από μαχαίρια, πέτρες και ιδέες που σκοτώνουν*. («Θλίψη»).

Στην ποιητική της διαδρομή μπορεί κάποιος να διαπιστώσει μια διάθεση πειραματισμού ως προς την μορφολογία (π.χ. *Αέναος Έρωτας*), η οποία είναι περισσότερο εμφανής σε δύο από τις τελευταίες της συλλογές. Στο βιβλίο *Της μοναξιάς διπρόσωποι μονόλογοι*, η μορφή έχει θεατρική δομή με πράξεις και ιντερμέδια, ενώ η συλλογή ποιημάτων *Των αντιθέτων διάλογοι και με τον ανήλεο χρόνο* είναι διάλογοι ανάμεσα σε δίπολα όπως η ομορφιά και η ασχήμια, η επανάληψη και η δημιουργία κ.ά.

Αξίζει, τέλος, να αναφερθεί ότι συμμετείχε στην ταινία *Μητριαρχία* του Νίκου Κορνήλιου το 2014.

Είναι πάρα πολλά αυτά που μπορούν να γραφούν ακόμα γι' αυτές τις δύο γυναίκες δημιουργούς και το έργο τους, αλλά δεν χωρούν σ' αυτό το μικρό αφιέρωμα. Κι αντί για το χιλιοειπωμένο «η ελληνική ποίηση θα είναι φτωχότερη μετά το θάνατό τους» - που βεβαίως ισχύει- ας σκεφτούμε ότι η ποίησή τους παραμένει εδώ, αιώνια και άφθαρτη, και μας προ(σ)καλεί να την διαβάσουμε και να μαγευτούμε.

Καλή μας ανάγνωση!

Γράφει: ο Νίκος Μεντζίνης

Ίταλο Καλβίνο
Αόρατες πόλεις

Ο Ίταλο Καλβίνο στις Αόρατες πόλεις επιχειρεί να καταγράψει και να χαρτογραφήσει όλα εκείνα τα στοιχεία και τις παραμέτρους οι οποίες συνθέτουν την «πόλη» και ως έννοια αλλά και ως εμπειρία. Το λογοτεχνικό εγχείρημα αυτό του Καλβίνο και ως σύλληψη, αλλά κυρίως από την άποψη της εκτέλεσης, από μια πρώτη όψη μπορεί να φαντάζει ότι δεν έχει αντιστοιχία στον πραγματικό κόσμο. Εντούτοις, όπως θα δούμε, ο Καλβίνο καταφέρνει να γράψει ένα «παραμύθι» για τη ζωή στη σύγχρονη πόλη? ένα παραμύθι με ευφυή αλλά και συνάμα παιγνιώδη δομή.

Οι Αόρατες πόλεις είναι συνάμα μια ελεγεία για τη δυσκολία της καλλιέργειας της πνευματικής ζωής στο αστικό περιβάλλον και ένα κάλεσμα για την ανακάλυψη των στοιχείων τα οποία χαρακτηρίζουν την αστική ζωή, στα οποία πρέπει να δοθεί χώρος και χρόνος. Ο Καλβίνο στις Αόρατες πόλεις ως άλλος Μάρκο Πόλο, ως άλλη Σεχεραζάντε μας αφηγείται ιστορίες από πόλεις εξωτικές και μακρινές . Στην πραγματικότητα, όμως, ο Καλβίνο με τις αφηγήσεις του μας λέει ότι κάθε πόλη αποτελεί ένα καζάνι με ιστορίες οι οποίες δεν τελειώνουν ποτέ.

Η κάθε πόλη αποτελεί ένα ιδανικό προορισμό για τον ταξιδιώτη και τον εξερευνητή που ξέρουν να χρησιμοποιήσουν τις αισθήσεις τους. Οι Αόρατες πόλεις είναι ένα κάλεσμα για να μάθουμε να διαβάζουμε την πόλη στην οποία ζούμε σαν ένα βιβλίο— το κείμενο του Καλβίνο είναι ένας ταξιδιωτικός οδηγός για τους νομάδες της πόλης.

Στρατή Τσίρκα
Ακυβέρνητες Πολιτείες

Οι Ακυβέρνητες Πολιτείες του Στρατή Τσίρκα καλύπτουν, κατά κύριο λόγο, τα γεγονότα της περιόδου 1942-1944, την πιο κρίσιμη, δηλαδή, περίοδο του Β΄ παγκοσμίου πολέμου ενώ, ταυτόχρονα, το έργο περιλαμβάνει σκηνές από την ιστορία της αποικιακής Αιγύπτου, τον 19ο αιώνα, καθώς επίσης και από την μετεμφυλιακή Ελλάδα του δεκαετίας του '50. Ο χρόνος και ο τόπος της αφήγησης εναλλάσσεται γύρω από τρεις πόλεις στις οποίες εξελίσσεται η μυθιστορηματική δράση. Στην Ιερουσαλήμ της Λέσχης, στο Κάιρο της Αριάγνης και στην Αλεξάνδρεια της Νυχτερίδας παρακολουθούμε τις μετακινήσεις των μυθιστορηματικών προσώπων, τα οποία παρασύρονται από τις "τύχες του πολέμου", την προσφυγική διασπορά και τον αντιφασιστικό αγώνα.

Μεσ' στις μεγάλες πολιτείες της Ανατολής τριγυρνάμε, δίνουμε ραντεβού, ξαναχωρίζουμε, κι από πάνω μας το ίδιο φεγγάρι μας κυνηγάει σα να μας μάχεται". Διάλογο με την Ιστορία χαρακτήρισε ο συγγραφέας το έργο του. Μέσα από τον σχολιασμό της νέας έκδοσης της τριλογίας, που φωτίζει τα ιστορικά δρώμενα, αναδεικνύεται επίσης και ο διάλογος του συγγραφέα με τη μεγάλη λογοτεχνική ευρωπαϊκή παράδοση και τον μοντερνισμό.

Δημήτρη Χατζή
Το τέλος της μικρής μας πόλης

Το τέλος της μικρής μας πόλης πρωτοεκδόθηκε στη Ρουμανία το '53

Γράφει: ο Νίκος Μεντζίνης

από τον εκδοτικό οίκο «Νέα Ελλάδα». Περιείχε μόλις πέντε διηγήματα. Δυο ακόμα διηγήματα, «Ο τάφος» και «Ο ντετέκτιβ», προστέθηκαν αργότερα. Η συλλογή διηγημάτων του Χατζή έχει ενιαίο θεματικό άξονα που τους επιτρέπει να διαβάζονται ως ένα έργο. Μέσα από αυτό παρουσιάζεται ένας κόσμος που φθίνει και σιγά σιγά χάνεται, αφού μεταβάλλονται οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες που τον αποτελούν.

Οι ήρωες των διηγημάτων συγκρούονται με τις παλιές αξίες και υποχρεώνονται να αλλάξουν τον τρόπο που βλέπουν τα πράγματα. Στην πραγματικότητα, είναι ο χαρακτήρας της επαρχιακής πόλης των Ιωαννίνων που αλλοτριώνεται και πασχίζει να εκσυγχρονιστεί. Είναι το τέλος της μικρής κοινότητας και η αρχή της ανωνυμίας, γεμάτη ανθρώπους που δε χωρούν πουθενά.

Με γλώσσα φυσική και άμεση, χωρίς να καταφεύγει στην εσωστρέφεια, ισορροπώντας αντιθετικά στοιχεία στη γραφή του, ορθολογιστής και παραμυθάς συνάμα, ο Χατζής υπήρξε ένας από τους πρώτους Έλληνες πεζογράφους που αμφισβήτησε ανοιχτά την ανάγκη για πρόοδο, εστιάζοντας την προσοχή του στις αγωνίες όσων ζούσαν στο λυκόφως της κοινωνίας.

Μ Μοίρα
ΗΡΑΚΛΕΙΟ Η Αδιόρατη πόλη

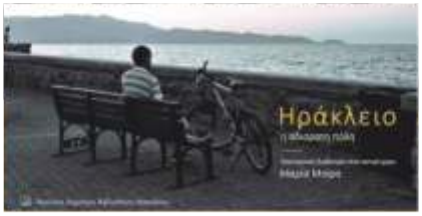

Ηράκλειο, μια πόλη-Λιμάνι, δυναμική, πολύτροπη, ζωντανή, κοσμοπολίτικη. Μια πόλη-Κάστρο με πλούσια ιστορία και πολυπολιτισμικό παρελθόν, που διεκδικεί την θέση της στο δίκτυο των σημαντικών μεσογειακών πόλεων.

Η Παλιά Πόλη, το εντός των τειχών "πυρηνικό Ηράκλειο", που συναρθρώνει τις διαφορετικότητες των ιστορικών περιόδων σε ένα ιδιότυπο, συγκρουσιακού χαρακτήρα, αστικό αμάλγαμα, όπως σκιαγραφείται από τις λογοτεχνικές αναπαραστάσεις των γηγενών συγγραφέων: Έλλης Αλεξίου, Ρέας Γαλανάκη, Λιλής Ζωγράφου, Γαλάτειας Καζαντζάκη, Κλαίρης Μιτσοτάκη και Νίκου Καζαντζάκη, και όπως αποτυπώνεται από τον φωτογραφικό φακό.

Λόγος και εικόνα συμπλέουν, συναντώνται και διασταυρώνονται σ' έναν ανοικτό και κριτικό διάλογο, για το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον της ιδιαίτερης αυτής πόλης. (Από την παρουσίαση στο οπισθόφυλλο του βιβλίου).

Ορχάν Παμούκ «Ιστανμπούλ. Πόλη και αναμνήσεις»

Ο Τούρκος νομπελίστας συγγραφέας Ορχάν Παμούκ μας ξεναγεί στα σοκάκια της Ιστανμπούλ των παιδικών και νεανικών του χρόνων. Συνθέτει το πορτραίτο της πόλης, διανθίζοντας το με αυτοβιογραφικές ιστορίες, πλούσιο φωτογραφικό υλικό και σκέψεις πάνω στους καλλιτέχνες που συνδέθηκαν μαζί της και διαμόρφωσαν τον «χαρακτήρα» τόσο της Ιστανμπούλ, όσο και του ίδιου του συγγραφέα.

Με ταχύτητα αστυνομικού μυθιστορήματος παρακολουθούμε τη διαμόρφωση του ψυχικού κόσμου του Παμούκ και ανακαλύπτουμε, μέσα από τη διεισδυτική ματιά του, τα σοκάκια της Ιστανμπούλ της δεκαετίας του 1950, τις λιθόστρωτες λεωφόρους της, τα κατεστραμμένα από τις πυρκαγιές ξύλινα αρχοντικά, την εξαφάνιση ενός αλλοτινού κόσμου και πολιτισμού και τις δυσκολίες ανάδυσης ενός καινούριου μέσα στα ερείπια του πρώτου.

Ένα πορτρέτο της θρυλικής πόλης –αυτοπροσωπογραφία επίσης του συγγραφέα–και της χιουζούν, της θλίψης, της μελαγχολίας, της tristesse, του πιο δυνατού και μόνιμου αισθήματος «που μεταδίδουν ο ένας στον άλλο οι κάτοικοι της Ιστανμπούλ και η ίδια η Ιστανμπούλ» και ζει στα ερείπια μιας χαμένης αυτοκρατορίας.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΟ

Γράφει ο **Διονύσης Αναγνωστόπουλος**

Ντίνος Χριστιανόπουλος

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ

τα πρόβατα απήργησαν
ζητούν καλύτερες συνθήκες σφαγής

"Υ.Γ. ειπεν ο κυριος
"έλαιον θέλω και ου θυσίαν"

κι εμείς που θυσιαστήκαμες
κι εμείς που δε λαδώσαμες

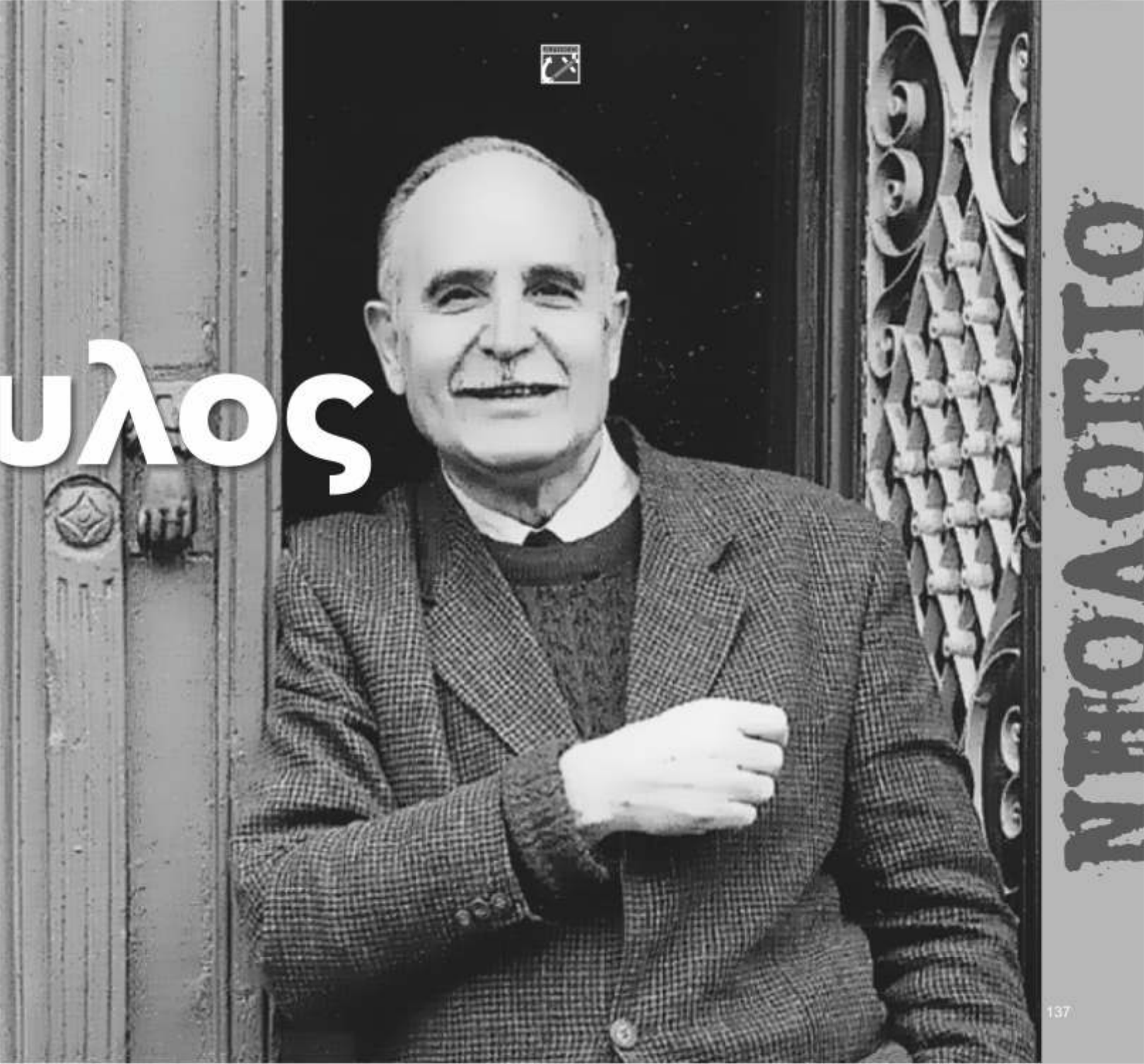
υλος
ΝΕΟΛΟΓΟ

Νόστος πολύς
Καὶ πῶς νὰ μὴν κρατήσω
Κίτρο στὰ χείλη
Κίτρο στὴ σιωπή…
Έλένη Διαμαντοπούλου

"Η λέξη νόστος ανάγεται στο ρήμα νέομαι, που σημαίνει "φτάνω κάπου ευτυχώς", "σώζομαι από μεγάλο κίνδυνο", "επιστρέφω", "γυρίζω πίσω στην πατρίδα μου". Το ουσιαστικό νόστος αναφέρεται στον "γυρισμό στη γενέθλια γη". Το θέμα του νόστου είναι ασφαλώς αρχετυπικό και διασώζεται, σε διάφορες παραλλαγές, σε πολλές περιπετειώδεις αφηγήσεις, ξεχωρίζοντας στην αρχαία ελληνική γραμματεία στην «Οδύσσεια» του Ομήρου, που είναι κατεξοχήν ποίημα του νόστου." (Δ. Μαρωνίτης)

Σε έναν κόσμο που οι μετακινήσεις πολλών ανθρώπων, εκούσιες ή μη, μεταναστών και προσφύγων αποτελούν το κύριο σημείο των καιρών μας, ο νόστος ξυπνά, φουντώνει, θεριεύει και σημαδεύει ανεξίτηλα τη σκέψη και την ψυχή των ανθρώπων σήμερα.

Βαθύ όνειρο κάθε ξενιτεμένου αποτελεί διαχρονικά η επιστροφή στα μέρη που μεγάλωσε, εκεί που γραπώθηκαν οι ρίζες του για πρώτη φορά. Η ανάγκη επιστροφής του στην μήτρα που τον ανάθρεψε φαντάζει μια ύστατη προσπάθεια ακρόασης του καθησυχαστικού μητρικού παλμού, επάνοδος στο ασφαλές λιμάνι του. Ακόμη κι αν ο πόλεμος είναι η αιτία της απομάκρυνσής του από τον γενέθλιο τόπο, βαθιά μέσα του καίει η φλόγα της επιστροφής.

Ενίοτε πάλι κατατρέχει τον άνθρωπο κι ο νόστος της επιστροφής στον έσω τόπο, σε κάποιο κομμάτι της ψυχής του το οποίο εγκατέλειψε πληγωμένος κι η ανάγκη να επιστρέψει κάποια στιγμή φαντάζει αναπόσπαστο κομμάτι για την ολοκλήρωση της ίασης. Όπου κι αν επιθυμεί κανείς να επιστρέψει, το συναίσθημα της νοσταλγίας τον κυκλώνει. Αυτός ο έντονος πόθος και η λαχτάρα για την επιστροφή, που συνοδεύεται συνήθως από θλίψη και μελαγχολία, κάθε που η επιστροφή αυτή κρίνεται δύσκολη ή αδύνατη. Αυτή η πεθυμιά που σαράκι γίνεται και ροκανίζει στον χρόνο τις αντοχές του.

Ο νόστος και η νοσταλγία *του είθε να αποτελέσουν αιτίες έμπνευσης για* ***το επόμενό (7ο) τεύχος του ΑΠΙΚΟ.***

Περιμένουμε τις δημιουργίες σας όπως κάθε φορά στο mail μας:

Η ιστοσελίδα μας: https://apikomagazine.gr
Το NEO mail μας: apikoperiodiko@outlook.com.gr

Η Συντακτική ομάδα

Διονύσης Αναγνωστόπουλος
Τελείωσε τη δραματική σχολή Μαίρης Βασταντζή. Εργάστηκε πολλά χρόνια στο ραδιόφωνο ως παραγωγός.
Σήμερα υπηρετεί στο 36° Δημοτικό Σχολείο Ηρακλείου.

Νίκος Μεντζίνης
Είναι δάσκαλος. Κατάγεται από το Αίγιο, αλλά ζει πολλά πολλά χρόνια στο Ηράκλειο.
Ασχολείται με τα κοινά (Έχει διατελέσει Πρόεδρος Συλλόγου Δασκάλων Δ. Θεοτοκόπουλος και Πρόεδρος στο Νομαρχιακό Τμήμα ΑΔΕΔΥ).
Γράφει από παλιά. Πολλά κείμενά του έχουν βραβευτεί σε διαγωνισμούς διηγήματος.
Έχει εκδώσει τρία βιβλία: ΕΥΦΛΕΚΤΗ ΠΟΛΗ (Εκδόσεις Ίτανος), ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΘΕΑΤΕΣ (Εκδόσεις historical quest) και ΠΕΣ ΜΟΥ ΜΙΑ ΛΕΞΗ ΑΠΟ ΕΨΙΛΟΝ (Εκδόσεις Παράξενες Μέρες).

Η Μαρία Σκαντζουράκη γεννήθηκε και ζει στο Ηράκλειο.
Έχει κάνει σπουδές στην παιδαγωγική και στην φιλοσοφία.
Είναι εκπαιδευτικός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.
Τα τελευταία χρόνια υπηρετεί την ειδική αγωγή.

Η Ελένη Νέστορα είναι δασκάλα και πτυχιούχος Παιδαγωγικής Θεάτρου και εμψύχωσης.
Ασχολείται με το θέατρο (ιδρυτικό και ενεργό μέλος για μια 20ετία της Θεατρικής Ομάδας του Συλλόγου Δ/λων και Νηπιαγωγών Ν. Ηρακλείου «Δομήνικος Θεοτοκόπουλος») και τη μουσική (μέλος του μουσικού σχήματος «Νόστιμον Ήμαρ»).
Συνεργάστηκε με το ηλεκτρονικό περιοδικό για τα Γράμματα, τις Τέχνες και τον Πολιτισμό, «Γραφομηχανή» (grafomichani.com), δημοσιεύοντας κείμενά της στη στήλη: «Με λέξεις πιασμένες στην απόχη». Ποιήματά της έχουν δημοσιευτεί στα ηλεκτρονικά περιοδικά «Fractal» και «Ologramma» (στη στήλη «Ο Αγιότατος έρως» της Μαρίας Πανούτσου) καθώς και στον προσωπικό της λογαριασμό στο fb.

Ευχαριστούμε για τη συμμετοχή σας.
Συνεχίζουμε μαζί σας.

Σχεδίαση Εκτύπωση: Little Studio